ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Arhimandritul

Sofronie

CUVÂNTĂRI DUHOVNICEȘTI

VOL. I

ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΟΝ

ARHIMANDRITUL

SOFRONIE

CUVÂNTĂRI DUHOVNICEȘTI

VOL. I

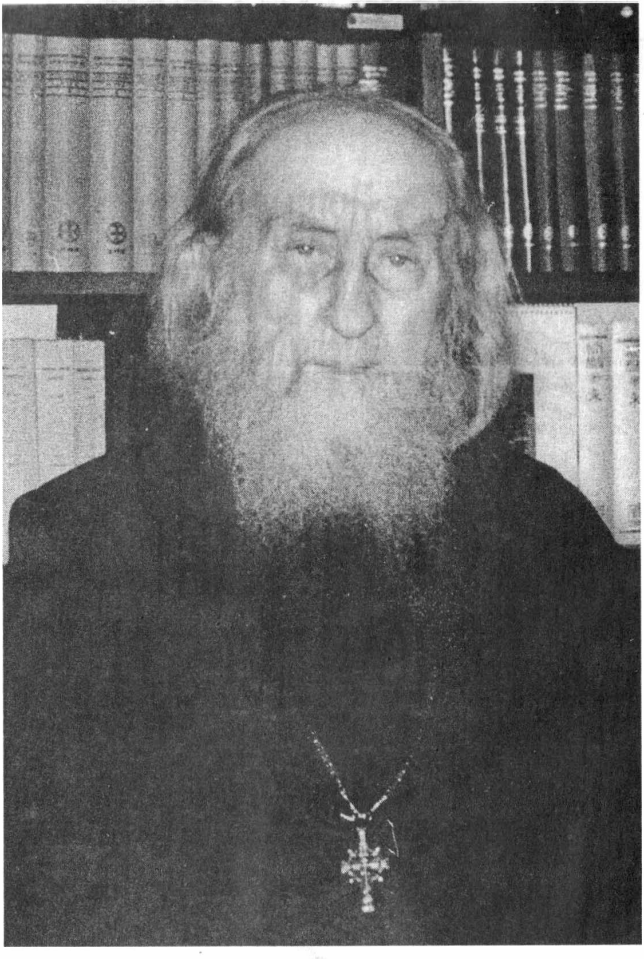

Arhimandritul Sofronie

CUVÂNTĂRI DUHOVNICEŞTI

Volumul întâi

Traducere din limba rusă de
Ierom. Rafail (Noica)

Tipărită cu binecuvântarea Înalt Preasfinţitului
ANDREI
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Editura Reîntregirea
Alba Iulia, 2004

© 2004 World copyright of Arhimandrite Sophrony's text
« **Духовные Беседы. Том Первый** »
ISBN for the complete set: 1 874679 26 6
ISBN for this volume 1 874679 27 4
STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, ESSEX, G.B.
No translations to be made from the original or translations of the original without written permission from the Monastery.

© 2004 pentru ediția de față
Editura Reîntregirea, Alba Iulia, România.

Traducere de Ieromonahul Rafail Noica

© 2004 pentru prezenta traducere
STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, TOLLESHUNT KNIGHTS, by MALDON ESSEX, CM9 8EZ G.B.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Arhimandritul Sofronie
Cuvântări Duhovnicești/Arhimandritul Sofronie;
trad. Ierom. Rafail Noica – Alba Iulia; Editura Reîntregirea, 2004.
ISBN 973-8252-68-7

Noica, Ierom. Rafail (trad.)

252.281.95

PREDOSLOVIE

Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, carii au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, cărora privind sfârșirea petrecerii, urmați-le credința. (Evr. 13:7)

Arhimandritul Sofronie Saharov (1896-1993) este astăzi unul dintre cei mai cunoscuți și citiți scriitori-asceți ai veacului trecut. Cărțile lui – *Cuviosul Siluan Athonitul,*[1] *Despre rugăciune* și celelalte, au intrat deja statornic în vistieria predaniei dreptslăvitoare.

În volumul de față înfățișăm cuvântările Starețului Sofronie pe care le-a ținut frăției și închinătorilor Mănăstirii Sfântului Ioan Botezătorul, între anii 1989-1993. Ele răsfrâng experiența duhovnicească a Starețului, câștigată în cei peste cincizeci de ani de nevoință monahală, pe care năzuia să o transmită tinerilor săi frați-monahi.

Părintele Sofronie a început călătoria vieții sale la Moscova. Din anii copilăriei, el s'a dăruit picturii. În 1922, viitorul nevoitor a scăpat în Apus, pentru a-și

[1] Publicată în românește în două părți: *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei*, și *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, amândouă la Editura Deisis din Sibiu.

continua îndeletnicirile artei departe de tulburările anilor de după Revoluție. Anii tinereților lui au cunoscut o încordată căutare lăuntrică: Cum poate omul dobândi Vecinicia? La Paris i-a fost dat să trăiască o dumnezeiască cercetare, care mai apoi i-a schimbat toată viața: Părăsind pictura, în 1925 el s'a dus la Muntele Athos să devină monah. Șase ani mai târziu s'a întâlnit cu Cuviosul Siluan Athonitul. Întâlnirea lor a devenit un eveniment istoric ce avea să influențeze întreaga noastră epocă. Prin Cuviosul Siluan lumea creștină a primit cuvântul de Dumnezeu descoperit, al mântuirii: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui."[1] Învățătura și experiența Cuviosului s'au făcut temeiul duhovnicesc în devenirea însuși Părintelui Sofronie.

De la marele său povățuitor, Părintele Sofronie a moștenit și marea învățătură despre cum se naște cuvântul duhovnicesc. Odată, la Athos, într'o discuție în legătură cu felul cum vorbesc cei desăvârșiți, Starețul Siluan a spus: „Ei de la sine nimic nu spun. (...) Vorbesc numai ceea ce le dă Duhul."[2] Urmând acestei vechi tradiții dreptslăvitoare, Părintele Sofronie trăia o sfântă teamă față de fiecare cuvânt al său, fie el rostit, fie scris. Pentru că Însuși Domnul ne-a descoperit deosebita însemnătate a tot cuvântul rostit: *pentru tot graiul deșert carele vor grăi oamenii, da-vor samă de*

[1] Cf. *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 36.
[2] Ibid., pp. 50-51.

dânsul în ziua judecății.[1] El Însuşi ne-a dat „pildă"[2]: Niciodată nu a rostit cuvinte deşarte. Mai mult, Fiul fiind Cuvântul, Logosul Tatălui, de la Sine *nimic* nu a grăit. *Graiurile carile Eu zic vouă, nu dela Mine le grăiesc,*[3] ci numai cele *câte am auzit dela Tatăl meu.*[4] Tocmai prin micşorarea de sine a „Eului" Propriu, Iisus Hristos S'a arătat a fi *strălucirea slavei şi chipul ipostasului* Tatălui[5] – dragostea niciodată *nu caută ale sale.*[6]

Simțul de răspundere pentru fiecare cuvânt al său, Părintele Sofronie l-a trăit şi mai adânc făcându-se duhovnic la Muntele Athos de către Mănăstirea Sf. Pavel. „Duhovnicul este nevoit să simtă ritmul lumii lăuntrice al fiecărui om ce vine către el. Spre aceasta se roagă el, pentru ca Duhul lui Dumnezeu să-l povățuiască, dând cuvântul cel de trebuință fiecăruia."[7] Starețul îşi amintea mai târziu: „Conştietizându-mi starea ca fiind departe de desăvârşirea de cuviință, îndelung şi cu durere în inimă cerşeam Domnului să nu-mi îngăduie a greşi, să mă păzească în căile adevăratei voii Sale, să-mi însufle cuvintele folositoare fraților. Iar în însuşi ceasul convorbirii cu celălalt, eu încercam să-mi țin auzul minții către inimă, pentru a

---

[1] Mt. 12:36.
[2] Cf. Io. 13:15.
[3] Cf. Io. 14:10.
[4] Cf. Io. 15:15.
[5] Evr. 1:3.
[6] 1 Cor. 13:5.
[7] *Despre rugăciune*, trad. de Theoctist Caia, Schitul Laku, 2001, p. 80.

prinde gândul lui Dumnezeu, şi adesea chiar cuvintele ce trebuie spuse."[1] Monahii au iubit cuvântul lui, şi veneau către el din multe mănăstiri, pentru sfat duhovnicesc şi sprijin. Cândva el a zis: „Dacă omul merge timp de şapte ceasuri pentru a auzi un cuvânt, cum este cu putinţă să fii cu el nepăsător?" Cu fiecare din cei ce veneau la el se purta cu cea mai mare luare aminte şi grijă, iar ei îi răsplăteau acestea cu adâncă recunoştinţă. Adesea, în obştile mari ale mănăstirilor athonite, grija de căpetenie a mai-marilor mănăstirilor era organizarea practică a vieţii. Povăţuitorilor duhovniceşti le era greu uneori să dea atenţia necesară fiecăruia. Hrana cuvântătoare a fraţilor se limita adesea la citirea în trapeză, spovedanie şi dumnezeiasca slujire. Convorbirile pe teme duhovniceşti între fraţi erau rare, şi acestea numai între foarte puţini dintre ei. De aceea Starețul ştia din experienţă ce neapărată trebuinţă aveau tinerii monahi de cuvânt duhovnicesc şi cât de important era să-i înveţe lupta cu patimile.

Când Părintele Sofronie s'a întors în Europa Apuseană, Dumnezeu i-a încredinţat slujirea cuvântătoare a mântuirii multor oameni. De acum însă nu mai simţea acea libertate în cuvânt. Mai târziu Starețul scria: „Psihologia monahilor, răbdarea lor şi puterea de a îndura depăşea tot şi pe toţi cei întâlniţi în Europa în aşa măsură, încât pur şi simplu nu găseam nici cuvinte, nici forme exterioare de comunicare. Ceea ce monahii

[1] Ibid., p. 81.

primeau cu recunoştinţă, în Europa zdrobea pe oameni"[1]

Prin rugăciune, Stareţul cunoştea nevoile duhovniceşti ale oamenilor chiar şi fără ca ei să vorbească despre ele. Se întâmpla că Stareţul vorbea cu cineva dar, din rugăciune, cuvântul i se îndrepta nu direct către cel cu care vorbea, ci indirect, către altcineva dintre cei ce ascultau. Astfel, cândva l-a cercetat o doamnă din România. S'a întâmplat ca ea să fie de faţă la o conversaţie din trapeză, între Părintele Sofronie şi alţii. Şi dintr'o dată şi-a dat seama că tot ce spunea el era tocmai răspunsul la cele mai tainice întrebări ale ei. La sfârşitul mesei, impresionată, s'a apropiat de el, şi înainte de a putea spune ceva, Stareţul a întrebat-o cu dragoste: „Have I not answered all your questions?"[2]

Încă din anii când slujea în Franţa, la Sainte-Geneviève-des-Bois, în jurul său a început să se adune o obşte monahală. Stareţul dădea mult timp cuvântărilor cu fraţii. La început acestea erau povăţuiri personale către fraţi, dictate de împrejurările vieţii, de una sau alta din nevoile vreunei situaţii concrete. Stareţul,

---

[1] Ibid., p. 83.

[2] „Oare nu v'am răspuns la la toate întrebările?" (în lb. engleză). La această întâmplare traducătorul cărţii a fost de faţă. Era prin anii 1960. Întâmplător o cunoscusem pe acea doamnă, care venea vara la Câmpulung-Muscel pentru a asculta cuvântările filosofului Constantin Noica. Cunoscând personal problemele din România, de unde plecasem nu demult, îmi era limpede că tot ce vorbea Părintele Sofronie cu o grecoaică se adresa în realitate doamnei în cauză. (N. tr.)

cu teamă, a conştientizat puterea cuvântului Dumnezciesc – care este *mai ascuţit decât toată sabia ascuţită de amândouă părţile, şi străbate până la despărţitura sufletului şi a duhului, şi a încheiturilor şi a măduvei, şi este judecător cugetelor şi gândurilor inimii*.[1] Unii dintre fraţi, din neputinţă, nu au fost în stare de a purta o astfel de „greutate"[2] a cuvântului Dumnezeiesc, căci după firea sa, el nu este omenesc, depăşind măsura firii de după cădere. Cu toate acestea Stareţul, din adâncă dragoste către fiecare dintre fraţi, dorind mântuirea tuturor, a recurs la următoarea metodă: Uneori dădea poveţe aspre cuiva dintre cei „tari," atunci când cuvântul, în esenţă, era adresat cuiva dintre cei „slabi" care erau de faţă la conversatie.

Uneori la trapeză, în vremea citirii scrierilor duhovniceşti, Stareţul atrăgea atenţia fraţilor la câte un gând al Sfinţilor Părinţi. Oprind citirea, el lămurea cele auzite. În clipe de deosebită însuflare, conversaţiile se prelungeau ceasuri întregi, până la masa următoare. Asemenea lucruri se întâmplau nu arareori şi la Sainte-Geneviève-des-Bois, şi în Marea Britanie, unde s'a mutat obştea în 1959. Aşa s'a înfiripat Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul, în ţinutul Essex din Anglia. În ultimii ani ai vieţii Stareţului cuvântările luaseră un caracter mai regulat: frăţia se aduna în biroul unde Stareţul lucra şi vorbea cu oamenii. Când însă obştea a crescut în număr, cuvântările au început să aibă loc în noua biserică a mănăstirii, închinată Cuviosului Siluan

[1] Evr. 4:12.
[2] Cf. Io. 6:60.

Athonitul. Atmosfera bisericii era mai prielnică cuvântărilor lui. Unui preot, închinător la mănăstire, Starețul i-a propus să slujească Liturghia. După ce se împărtășise, la sfârșitul slujbei Starețul i-a spus: „Eu am fost de față la Liturghia dumneavoastră; acum veniți și dumneavoastră la a mea."[1] Avea în vedere cuvântarea pe care Părintele Sofronie urma să o țină fraților în acea zi. Cuvintele „liturghia după Liturghie" exprimă cât se poate de bine adevăratul caracter al cuvântărilor Starețului: cuvântul rostit de el devenea un har povățuitor în cele ale tainelor, un fel de prelungire a stării liturgice înaintea Feței Domnului. În aceste cuvântări se poate simți cu deosebită putere cât de strâns era legată viziunea lui dogmatică cu întregul proces al vieții duhovnicești lăuntrice. Dogmele Bisericii aveau o legătură reală și directă cu cele de zi cu zi ale mănăstirii, cu ultimele mărunțișuri ale vieții zilnice a fiecărui monah. Într'o astfel de atmosferă, prin cuvântul Starețului viața chinoviei se sfințea, și orice lucrare cât de mică dobândea o însemnătate de dimensiuni cosmice. Astfel, în viața de obște Starețul vedea mai presus de toate chipul ființării Dumnezeiești – după asemănarea Sfintei Treimi.[2] „Acolo" dragostea reciprocă este cuprinsul vieții Fiecăruia dintre Cele Trei Ipostasuri Dumnezeiești. Prin urmare, dragostea și unimea frățimii deveniseră tema de căpetenie a cuvântărilor sale: „Astfel, în viața noastră monastică,

[1] Cf. Episcopul Ilarion (Alfeev), *Theologia dreptslăvitoare la hotarul veacului*, Moscova, 1999 (în lb. rusă).

[2] Vezi în continuare „Testament."

de nu ne vom învăța a iubi, nu știu ce îndreptățire s'ar putea găsi în favoarea monahismului."[1]

O astfel de viziune dogmatică nu era o născocire intelectuală. Din cuvântări se vădește că theologia devenise deja *starea* lui. Acea stare, Starețul înseta să o împărtășească celorlalți: „Mă rog lui Dumnezeu ca să se întărească în voi anume această stare. Iar aceasta este „gnoseologia"[2] noastră în calea Dumnezeiască. Este calea către adevărata cunoaștere a adevăratului Dumnezeu – theologia ca stare a duhului nostru care trăiește necontenit în Dumnezeu-Duhul Sfânt."[3]

Cuvântările ce urmează sânt de o deosebită importanță, prin faptul că ele cuprind perioada ultimilor patru ani din viața Starețului. În pragul morții, Dumnezeu i-a dat îndrăznire să vorbească despre sine lucruri ce până atunci rămăseseră taina sufletului său înaintea lui Dumnezeu. În acei ani Părintele Sofronie scria: „Apropiindu-mă de ieșirea mea, în vârsta bătrâneții, zdrobit zi și noapte de neputințele trupești, mai puțin mă pot răni de către judecățile oamenilor în privința mea. În vârtutea acestui fapt, m'am hotărât spre o și mai mare dezvăluire, acum deja în fața multora, a ceea ce până acum păzeam cu osârdie de ochi străini."[4] Aceasta nu a fost nicidecum rodul vreunei ieftine iubiri de sine sau

---

[1] Cuvântarea nr. 19, 2 Decembrie, 1991.

[2] „Știința cunoașterii," în lb. greacă.

[3] Cuvântarea nr. 12, 6 Mai, 1991.

[4] Predoslovie la cartea *Vom vedea pe Dumnezeu precum este* (în lb. rusă).

pătimaşe plecări asupră-şi. Starețul prea bine ştia cât de repede părăseşte harul lui Dumnezeu pe om pentru astfel de mişcări ale sufletului. În el ardea dorul de a-şi vedea frații, precum şi pe toți oamenii, părtaşi acelorași dăruiri duhovniceşti de care îl învrednicise Dumnezeu: înaintea morții sale se grăbea să le transmită totul, până la capăt. Pentru aceasta, cuvântul Starețului, trecut prin topitoarea pocăinței, umplea atât de lucrător pe frații cei de față cu energia sfințitoare dumnezeiască – putere lucrătoare ce preschimba inimile oamenilor.

În cuvântarea de rămas bun cu ucenicii Săi, Domnul le-a spus: *De acum voi curați sânteți, pentru cuvântul carele am grăit vouă.*[1] În tradiția Bisericii, nu rare sânt cazurile când cuvântul sfinților a făcut să se pogoare har asupra celor ce ascultau, împărtăşind sufletelor lor starea sfinteniei. Destul este să pomenim că prin cuvântul rugăciunii Apostolilor *s'a clătit locul unde erau adunați, şi s'au umplut toți de Duhul Sfânt.*[2] Alte pilde: Convorbirea lui Motovilov cu Sf. Serafim din Sarov, când Motovilov a gustat dulceața duhului dumnezeiesc şi a văzut pe Sfântul Serafim în Lumina Nefăcută; sau întâlnirea Cuviosului Siluan cu Părintele Sofronie, când în vremea convorbirii, Părintele Sofronie a trăit starea despre care vorbea Sfântul Siluan.[3] O asemenea cercetare a harului a trăit în 1932 şi David Balfour, în timp ce vorbea cu Părintele Sofronie în

---

[1] Io. 15:3.
[2] Fap. 4:31.
[3] Cf. Cf. *Viața şi învățătura...*, op. cit., p. 51.

biblioteca Mănăstirii Sf. Panteleimon. Starețul, care își petrecuse zilele în plâns înfocat, în acel moment, prin cuvintele simple ale conversației, a împărtășit lui Balfour starea sa. Balfour a trăit-o ca pe o atingere a suflului nemuririi. Un simțământ cucernic a umplut întreg sufletul lui, încât nu mai putea nimic să grăiască, ba chiar se temea să se miște. Toate cele vremelnice au pălit și și-au pierdut tot interesul. În acea uimire a neturburării, Balfour a zăbovit aproximativ douăzeci de minute.[1]

Cuvântările Starețului cu frații s'au dovedit a fi un făgaș al stării de har în care însuși Starețul petrecea după nevoința sa monahală de mulți ani: „Trebuie să ne concentrăm toată atenția numai la faptul de a nu greși, nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea omului, nici față de lucruri," spunea el. „Și din această viață simplă, dar concentrată pe acea poruncă, se naște starea omului când el, ființial de acum, se trăiește în Dumnezeu."[2] Greu de găsit cuvinte pentru a exprima acea stare care depășește tot ce este pământesc. „A o exprima cu cuvântul nu putem," zicea el într'una din cuvântările sale, „noi trebuie să «nimerim» în această stare. Și «nimerim» în ea dacă Însuși Dumnezeu vine și sălășluiește întru noi – nespus de măreț și de puternic, și nespus de smerit."[3]

---

[1] Arhim. Sofronie, *Corespondența cu David Balfour*, p. 59 (în lb. rusă).
[2] Cuvântarea nr. 17, 30 Septembrie, 1991.
[3] Ibid.

Nici o structură exterioară, nici o pravilă, nici o rânduială administrativă, ci anume cuvântul încredinţat lui de Dumnezeu prin Cuviosul Siluan, el l-a pus la temeiul mănăstirii. Căci *cuvântul Domnului* este anume ceea ce *rămâne în veac*,[1] chiar atunci când *cerul şi pământul vor trece*.[2] Cuvântul de Dumnezeu dat este cea mai puternică armă în iconomia mântuirii. Puterea lui, cea vecinic lucrătoare, ne-a fost prevestită de către prorocul Isaia: *Cuvântul Meu, carele va ieşi din gura Mea, nu se va întoarce către Mine deşert, până când va plini toate câte am voit, şi voiu spori căile tale şi poruncile Mele*.[3]

Domnul a poruncit martorilor cuvântului Său: *Nu vă grijiţi mai nainte ce veţi grăi, nici vă învăţaţi; ci ceea ce se va da vouă întru acel ceas, aceea grăiţi: că nu sânteţi voi cei ce grăiţi, ci Duhul Sfânt*.[4] Drept aceea Stareţul aproape niciodată nu se pregătea pentru a vorbi: nu alcătuia însemnări, nu studia cărţi de theologie. De fiecare dată mergea să întâmpine frăţia cu teamă şi cu credinţă, cu mintea stând în rugăciune înaintea Scaunului lui Dumnezeu – în nădejdea că Dumnezeu nu îi va trece cu vederea rugăciunile, şi că *Duhul Sfânt va învăţa (...) întru acel ceas ce trebuie să*

[1] 1 Pt. 1:25.
[2] Mc. 13:31.
[3] Isaia 55:11.
[4] Mc. 13:11.

zică.[1] Îl aduceau pe jumătate bolnav, pe jumătate orb, gârbovit de bătrânețe. În biserică îl aștepta deja obștea, uneori și oaspeții închinători, în atmosfera unei deosebite însemnătăți a unei întâlniri în numele lui Hristos. Starețul începea cu rugăciuni, cerând lui Dumnezeu să dea lui cuvânt mântuitor sufletului tuturor celor de față. În cântarea rugăciunii toți chemau pe Cel ce „pretutindenea este, și toate plinește." Apoi Starețul de obicei se ruga Maicii Domnului cu cuvinte precum:

„Preasfântă Stăpână de Dumnezeu Născătoare, carea ai născut pre Cuvântul cel mai sfânt decât toți Sfinții, dă nouă acum cuvânt bineplăcut Domnului."

„Sfinte Ioane cel mare, Înaintemergătorul Domnului, și al lui Hristos-Dumnezeu prieten, caută milostiv preste cei care ți-am încredințat viața noastră și mântuirea, și ne păzește de toată primejdia duhovnicească, pentru ca și noi să moștenim Împărăția lui Hristos Dumnezeul nostru."

„Cuvioase Părintele nostru Siluan, primește pre noi, fiii tăi, și roagă pre Dumnezeu ca și noi să primim învățătura ta, carea este învățătura lui Dumnezeu Duhul Sfânt Însuși."

Urma o lungă pauză: Starețul se aduna lăuntric cu toată ființa sa, și încordat, căuta cuvânt prin rugăciune. Inima Starețului, subțiată de mulți ani de plâns și suferințe, ca un radar foarte sensibil, era în stare să prindă cele mai subțiri mișcări ale duhului care „unde

[1] Lc. 12:12.

voieşte suflă."[1] Şi parcă intrând în acel şuvoi al veciniciei, începea să vorbească, schimbându-şi înfăţişarea feţei şi dezvăluindu-se în măreţia împărătească a cuvântului său. El vorbea rar, ca din inimă. Cu toate acestea, Stareţul se purta totdeauna în chip cât se poate de firesc şi simplu. Nu era la el nimic pretenţios, neadevărat, ceva care să aducă cu un oracol pronunţând o profeţie. Nu. Doar avântul rugăciunii fierbinţi către Dumnezeu, prin cuvântul lui cuprindea pe cei de faţă şi le înălţa cugetul în acea lume unde realităţile dumnezeieşti se contemplează ca ceva vădit.

El însuşi cândva s'a mărturisit frăţiei, într'una din cuvântări, când nu erau oaspeţi de faţă: „Eu tot mereu am încercat să vă explic cum se naşte cuvântul lui Dumnezeu în inima omului. Acest proces nu este atât de simplu, şi totuşi el este foarte limpede şi definit. În ce chip să auzim, în locul glasului nostru pătimaş, glasul Dumnezeului nostru în inima noastră? În ciuda sarcinii nespus de măreţe ce ne stă înainte, viaţa noastră rămâne totuşi cât se poate de simplă în manifestările ei exterioare. Atunci când cuvântările noastre erau în prezenţa oaspeţilor, deşi cuvântul meu se adresa noilor-începători, am observat că, în chip curios, rugăciunea mea pentru a primi cuvânt îi includea şi pe ei. Iar a include şi pe ei – înseamnă a schimba cuprinsul cuvântării. Astfel încât, când sântem singuri, mă simt mai liber, în ciuda reacţiilor şi stărilor diferite ale celor

[1] Io. 3:8.

prezenți aci. Și totuși, nici în acest caz nu ne simțim total liberi, și nu dobândim unimea cuvântului, deoarece cuvântarea noastră nu se poate adresa unui nivel comun tuturor, căci fiecare se află la un alt nivel."[1]

Mare era setea Starețului de a vedea pe cei pe care-i duhovnicise, bucurându-se de „toată plinirea Dumnezeirii."[2] Drept aceea, mereu era muncit de întrebarea: Cum să împărtășești generațiilor ce vin această experiență lăuntrică? Este oare cu putință a cultiva în ceilalți dorul cuvântului? Astfel, de o deosebită nădejde îl umpleau cuvintele Vechiului Legământ, unde se vorbea de „școli de proroci."[3] El spunea frăției: „Nouă tuturor ne este de neapărată trebuință să ne dezvoltăm până la a auzi fără greș glasul Domnului – nevoință care cere necontenit, zi și noapte, atenția lăuntrică. Astfel viața simplă, în cele din afară, devine o necontenită împărtășire cu Dumnezeu."[4] El credea că ușile către cele mai înalte măsuri ale desăvârșirii nu sânt închise nimănui, ci, prin adâncă pocăință, foc care mistuie tot ce este necurat în om, prin necontenită petrecere cu mintea în Dumnezeu, Domnul, în a Sa milă, poate veni și săvârși Însuși toate.

---

[1] Cuvântarea nr. 15, 1 Iulie, 1991.
[2] Cf. Col, 2:9.
[3] Cf. 1 Împ. 19:20; 4 Împ. 2:3.
[4] Cuvântarea nr. 15, 1 Iulie, 1991.

Cuvântul Stareţului avea un anume „gust." Precum tot cuvântul duhovnicesc născut în Dumnezeu, el purta aceeaşi calitate: Omul recunoştea intuitiv în el Adevărul. Este cu neputinţă a-l imita, înlocuind adevărul cu erudiţia exterioară sau cu masca buneicinstiri. Omul aude glasul veciniciei cu inima, nu pe calea dovezilor logice, ci printr'o mărturie lăuntrică ce nu se supune nici unei analize. Având trecută o îndelungă nevoinţă a minţii, dureroasă şi cu multă trudă, Stareţul de acum petrecea nedezlipit cu gândul în Dumnezeu, şi nevăzut Îi contempla măreţia şi înţelepciunea vărsându-se în şuvoiul voii Sale celei vecinice. Pomenirea lui Dumnezeu îi sfinţea toată lucrarea şi cuvântul, şi de acum îi era cu neputinţă *a* nu *iubi pre El din toată inima şi din toată înţelegerea şi din tot sufletul şi din toată tăria* sa.[1]

O veche predanie athonită porunceşte tinerilor monahi să trăiască gândul că „toţi duhovnicii sânt sfinţi, dar duhovnicul meu e mai sfânt." Nu le era greu a păzi această pravilă celor ce erau cu Părintele Sofronie. Cu toate acestea, faptul că el era atât de simplu şi de accesibil, ascundea de ochiul minţii contemporanilor adevăratele lui dimensiuni, al căror înţeles, treptat, se dezvăluie de abia acum, când el nu mai este cu noi.

În exemplarul personal al ultimei sale cărţi, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, abia după moarte am

[1] Mc. 12:33.

aflat, îngrijit aşezat în ea, un răvaş tuturor celor pe care atât de mult îi iubise sufletul lui:

Nu îmi este uşor să vă părăsesc, însă cerc o oarecare nădejde că, prin această carte, împreună cu celelalte ale mele, veţi putea vedea inima mea cea „adâncă," şi gândul meu pe care am încercat să-l exprim prin cuvântul meu, născut din rugăciune fierbinte cu lacrimi. De fiecare dată, când veţi voi, veţi putea, citind, să fiţi cu mine în planul Duhului, mai cu seamă dacă acest chip al împărtăşirii îl veţi susţine în acelaşi timp cu rugăciunea.

Ierom. Nicolai Saharov

1
PENTRU DESĂVÂRŞIREA MONAHISMULUI ŞI RENAŞTEREA BISERICII RUSE[1]

Problema desăvârşirii, în legătură cu Biserica Rusă. Pilda lui Hristos: El S'a rugat pentru întregul Adam şi a murit pentru toţi. Monahismul – a-şi da viaţa celorlalţi şi a primi moartea. Ţelul monahismului – asemănarea cu Hristos în smerenia Lui. O viziune mărginită a desăvârşirii. Monahul – purtător al întregului Adam. De la cele neînsemnate până la a cuprinde întregul Adam. Monahismul şi mucenicia – viaţa după poruncile lui Hristos. Calea renaşterii în Rusia – unitatea în jurul Patriarhului. Propovăduirea desăvârşirii este cu neputinţă în lumea căzută.

Întrunirea noastră de astăzi va avea un caracter deosebit, în vârtutea faptului că iubitul nostru oaspete din Rusia,[2] acum la sfârşitul vizitei sale, m'a rugat să-i spun un ultim cuvânt despre monahism.

Pronia lui Dumnezeu, de nepătruns omului, pentru adâncul ei, a dat Bisericii Ruse experienţa mărturisirii şi a muceniciei. Umanismul de tip marxist a fost neînduplecat în lupta sa cu credinţa în Dumnezeu, şi nici o jertfă, nici o dragoste nu a putut să cucerească

---

[1] Nr. C-43 (31 Aug. 1992), după numerotarea M[TI].

[2] Este vorba de un tânăr care a stat cu noi câteva săptămâni; astăzi monah într'una din mănăstirile ruseşti (n. tr.)

sălbăticia prigoanei din partea bolşevicilor. Biserica Rusă a trăit o deosebită deşertare în suferinţele ei pentru numele lui Hristos. Şi aceasta duce la faptul că acum înaintea Bisericii Ruse se pune problema desăvârşirii, care purcede din legea duhovnicească cea din veci: „Deplinătatea deşertării premerge deplinătăţii desăvârşirii."[1]

Când mă aflu înaintea îndatoririi de a vorbi despre desăvârşirea pe care o urmăreşte monahismul, sânt nevoit să-mi amintesc ce zice despre aceasta apostolul Pavel: *Şi eu, fraţilor, nu am putut grăi vouă ca celor duhovniceşti, ci ca celor trupeşti, ca unor prunci întru Hristos. Cu lapte pre voi am hrănit, iar nu cu bucate, că încă nu puteţi; ci încă nici acum puteţi.*[2] *Că tot cel ce are parte de lapte neispitit este pentru cuvântul dreptăţii, căci prunc este. Iar celor desăvârşiţi este cea vârtoasă hrană, celor ce prin multa obişnuinţă au simţirile deprinse spre osebirea binelui şi răului.*[3] *Iar înţelepciune grăim între cei desăvârşiţi.*[4] Se vede că, deşi vorbind despre o învăţătură măreaţă şi înaltă, Apostolul o socoteşte încă a fi lapte. Atunci unde este desăvârşirea? – Cuvântul despre aceasta este între cei desăvârşiţi. Dacă „cea vârtoasă hrană" a celor desăvârşiţi nu a fost dată Corinthenilor, nici celorlalţi, nici

---

[1] Vezi Arhim. Sofronie, *Видеть Бога как Он есть*. Cf. traducerea românească, *Mistica vederii lui Dumnezeu*, Ed. Adonai, Bucureşti, 1995, p. 206. (n. tr.)

[2] 1 Cor. 3:1-2.

[3] Evr. 5:13-14.

[4] 1 Cor. 2:6.

chiar Evreilor, atunci ce putem spune despre noi, despre vremea noastră? Însuşi Hristos a spus: *Foc am venit să arunc pre pământ, şi ce voiu dacă s'a şi aprins.*[1] Dacă Însuşi Domnul pentru învăţătura Lui vorbeşte ca „despre un foc trimis de la cer la pământ," atunci îndrăzni-vom noi a vorbi despre desăvârşire? Oare nu ne va reţine teama acestui foc atotmistuitor?

Aşa cum înţeleg situaţia la care s'a ajuns în lume în ultimii câţiva zeci de ani, nu ne mai rămâne altă cale decât să pătrundem în taina învăţăturii lui Hristos, să cunoaştem pe Hristos în deplina desăvârşire cu putinţă omului.

În veacul trecut [al nouăsprezecelea, *n. tr.*] se afla în Kiev un însemnat nevoitor, Parthenie, prieten Mitropolitului Filaret al Kievului. Când a primit shima [cea mare, *n. tr.*], el s'a rugat Maicii Domnului să-i descopere înţelesul acestei shime. Şi arătându-i-se Maica Domnului, i-a spus: „Shimnicul este un rugător pentru lumea întreagă." Purcezând de la această descoperire, vom vorbi mai departe despre căile către această desăvârşire.

Însuşi Domnul, la Cina cea de Taină, a spus ucenicilor: *Pildă am dat vouă, ca precum Eu am făcut vouă, şi voi să faceţi.*[2] Şi ce vedem în Hristos? Nu ştiu pentru alţii; pe mine însă mă cucereşte şi mă atrage acel anume chip al lui Hristos care urcă pe Golgotha: cum El, singurul dintre toţi carii au fost pe pământ, a voit să ia asupră-şi păcatele întregii lumi, să-şi dea viaţa în

[1] Lc. 12:49
[2] Io. 13:15.

nesfârşite suferinţe, pentru ca noi toţi să ne slobozim din „blestemul legii,"[1] din blestemul ce era asupra omenirii după păcatul celui întâi născut în Rai.[2] Purtând în Sine întregul Adam, toate noroadele tuturor veacurilor, Domnul a murit pentru toţi.[3] Nimenea dintre oameni, bineînţeles, nu a putut să-i vie în ajutor, şi în descrierea Evangheliei vedem că gândul Lui era în întregime îndreptat numai către Tatăl.[4] Ce înţeles putem trage, văzând noi pe Hristos urcând pe Golgotha ca să-şi dea viaţa şi să primească moartea care năpăstuise pe oameni, şi dându-le Viaţa Dumnezeiască, după cuvintele Sale: *Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiţi unul pre altul, precum Eu am iubit pre voi.*[5] (...) *Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-şi puie pentru prietenii săi. Voi prietenii Mei sânteţi, de veţi face câte Eu poruncesc vouă. De acum nu mai zic vouă robi, că robul nu ştie ce face Domnul său; ci Eu am zis vouă prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl Meu cunoscute am făcut vouă.*[6] Vedem că înainte de a ieşi la moartea pe Golgotha, Domnul S'a hotărât să vorbească ucenicilor Săi despre desăvârşire.

Şi în ce constă îndatorirea noastră de acum? – Întru a explica cum anume s'a ajuns la acest chip al

---

[1] Cf. Gal. 3:13.
[2] Fac. 3:17.
[3] Cf. 2 Cor. 5:14-15, Evr. 2:9 ş.a.
[4] Cf. Mt. 26:39 şi 42; Mc. 14:36; Lc. 23:34 ş.a.
[5] Io. 13:34.
[6] Io. 15:13-15.

vieții – monahismul. Monahismul nu este invenția omului: el se arată ca un imperativ categoric al duhului nostru, după ce a fost atins de Duhul Sfânt, după ce a fost atins de focul iubirii lui Hristos – Iubire ce își dă propria Viață, pentru ca ceilalți să trăiască, și primește de la ei moartea. Acesta este cu adevărat monahismul în adâncul său cel mai desăvârșit, înțeles așa cum grăiește despre el Însuși Hristos: *Oricine vine către mine și nu urăște pre tatăl său și pre mumă și pre muiere și pre copii și pre frați și pre surori, încă și sufletul său, nu poate ucenicul Meu să fie. Cine va voi să-și mântuiască sufletul pierde-va pre el; iar cine își va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui.*[1]

Așadar acea dragoste pe care ne-a arătat-o Însuși Hristos[2] este desăvârșirea. Noi însă nu sântem în stare de o astfel de dragoste, din pricina mândriei noastre. Și până în zilele noastre rămâne între creștini o necunoaștere a ceea ce a poruncit Hristos. Domnul așteaptă ca noi să „repetăm" viața Lui pe pământ. Și totuși, câți oameni se împotrivesc acestui fapt! Dar, ca să o spunem până la capăt, atunci în realitate mântuirea lumii s'ar face dacă întreaga lume, dintr'o dată, s'ar pune pe calea urmării lui Hristos – „a-și da viața ca ceilalți să trăiască."[3]

De obicei în lume este vorba de lupta pentru a stăpâni asupra celor mai slabi. Prin omor, adesea în massă, oamenii își dobândesc stăpânirea asupra lumii,

---

[1] Lc. 14:26; 9:24.
[2] Cf. Io. 13:1.
[3] Cf. Mt. 20:28; Mc. 10:45.

şi aceasta a fost calea lumii în toate veacurile, aceasta este istoria vieţii noastre omeneşti. Însă dominaţia prin puterea fizică asupra fratelui, nicidecum nu este manifestarea măreţiei omului. Măreţia omului se arată anume în acea înclinare a creştinului despre care vorbeşte Domnul: *Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-şi puie pentru prietenii săi.*[1] Şi acesta este ţelul final al monahismului – asemănarea cât mai deplină cu Hristos.

Hristos, cu adevărat Dumnezeu fără de început, în Firea Sa cuprinde tot ce există, tot ce a făcut Tatăl prin El şi prin Duhul Sfânt. În vârtutea acestui fapt, întreaga viaţă cosmică, în toate formele manifestărilor ei, constituie o singură fiinţare de obşte, dar în diferite trepte de desăvârşire. Şi precum observăm în fiinţarea cosmică nesfârşite rânduri de nivele, de la atomul nevăzut până la minunatele sisteme galactice, astfel şi în monahism – care în menirea sa finală are întreaga asemănare cu Hristos „prin Carele toate s'au făcut" – se găsesc diferite trepte de desăvârşire în feluritele lui manifestări. Şi ceea ce poartă monahul în mintea sa arată măsura receptivităţii sale faţă de Descoperirea ce purcede de la Dumnezeu. În monahism pot veni oameni din toate straturile sociale, şi se observă diferenţe între monahi, în măsura în care diferă capacitatea lor de a pătrunde în tainele cereşti.

Domnul, câtă vreme a petrecut cu noi pe pământ, vorbea cu poporul într'o limbă simplă, plină de chipuri

---

[1] Io. 15:13.

luate din viața de zi cu zi, pentru ca şi cei mai simpli să Îl poată înțelege. Astfel, explica apostolilor: *Vouă este dat a cunoaşte tainele împărăției lui Dumnezeu, dară celorlalți în pilde.*[1] Dar cu multă suferință trăim acea dureroasă manifestare în viața Bisericii, că cei ce se află pe o treaptă mai joasă a înțelegerii nu pot înțelege nici gândurile, nici rugăciunile, nici puterile, nici contemplările, nici dragostea, pe care le posedă cei ce sânt mai în stare de a primi Descoperirea ce purcede de sus. Şi apostolul Pavel trăia foarte acut acest moment în slujirea sa apostolească: este vorba de cei ce pătrundeau mai puțin adânc în cunoaşterea celor dumnezeieşti, şi totuşi socoteau viziunea lor ca fiind culmea desăvârşirii, şi se luptau să întemeieze pe viziunea lor întreaga structură a Bisericii. Iată pentru ce spunea el că „adăpa oamenii cu lapte duhovnicesc." Iar ceea ce îi depăşea, ceea ce era accesibil doar înțelegerii celor desăvârşiți – despre aceea vorbea numai în cercul celor desăvârşiți. Şi adaogă acestora că *toți cari voiesc cu bună-cinstire a vieții* (...), *prigoni-se-vor*[2] chiar în sânul Bisericii, deoarece sânt unii care nu numai că resping desăvârşirea, dar se şi luptă împotriva ei. De aicea teama noastră de a vorbi despre desăvârşire.

Firea noastră stricată nu ne dă puterea de a urma pilda lui Hristos. Pentru aceasta se naşte monahismul, ca un chip aparte al viețuirii în lumea aceasta, ca năzuință de a se asemăna cu Hristos, Cela ce a murit pe Golgotha pentru toți, *ca pre cei risipiți să adune*

[1] Lc. 8:10.
[2] 2 Tim. 3:12.

întru una.[1] Astfel omul, prin paza poruncilor lui Hristos, ajunge treptat până la a se conştientiza pe sine ca Adam. Purtând în suflet ani de zile, zi de zi, ceas de ceas, acest gând, puţin câte puţin ne pregătim spre a deveni în stare cu adevărat a purta în el porunca lui Hristos în adevărata sa fiinţă. Prin această poruncă noi ne facem purtători universali ai întregii fiinţări cosmice şi ai vieţii Dumnezeieşti.

Ceea ce aşteaptă de la noi Domnul este nesfârşit de înalt, nesfârşit de mare. Şi religia noastră ar trebui să se caracterizeze ca religie în sensul absolut. Din ceruri S'a pogorât Hristos, Dumnezeu desăvârşit, făcător a tot ce există. Şi creştinul, prin ascultarea lui faţă de Hristos, se face primitor a tot ce se întâmplă în sfera omenească. Este curios, dar se întâmplă că, citind Descoperirea despre căderea omului, dintr'o dată simte că poartă în el acest păcat, şi în acest sens devine cu adevărat copil al lui Adam cel căzut. Monahismul începe cu lucruri foarte mici, dar se sfârşeşte prin aceea că omul se roagă pentru întreg Adamul ca însuşi pentru sine. Astfel Domnul la Înfricoşata Judecată va zice despre cel mai de pe urmă şi mic dintre oameni că acesta este El Însuşi, osândind pe cei ce nu I-au slujit atunci când El fusese în nevoi.[2]

Cele despre care vorbim acum întrec măsura înţelegerii de rând. Ele par cu desăvârşire de neajuns, cu desăvârşire în afara putinţei omului. Aceasta însă nu este decât consecinţa faptului că nu dorim cu adevărat a

[1] Io. 11:52.
[2] Mt. 25:31-46.

păşi pe urmele lui Hristos neluând în seamă necazurile căii. Mulţi în vremea revoluţiei comuniste au murit de moarte mucenicească. Dar când nu este prigoană, atunci în locul muceniciei vine monahismul. Aşa a fost când a biruit Împăratul Constantin, iar creştinismul a devenit religie de stat: când, după primele trei veacuri de mucenicie pentru Hristos, s'a aşternut pacea, atunci cele mai alese elemente ale creştinismului au luat-o către pustie. Şi dacă vom privi lucrurile din punct de vedere al unei posibile analogii sau repetiţii în istorie, ar trebui ca acum, anume cei mai aleşi să intre în monahism.

Sântem aci un mic grup de monahi, şi mărturisim tocmai acestea despre care vorbesc; dar noi nu atingem desăvârşirea. Însuşi părintele nostru duhovnicesc Siluan scrie: „Doar în rare minute mă ridic la porunca lui Dumnezeu."[1] Şi totuşi, sânt clipe când ne apropiem de această desăvârşire, pentru o vreme. Monahismul este mai întâi de toate viaţă duhovnicească, aşa cum ne-a descris-o Domnul. Dacă în bătrâneţea mea îmi îngădui să merg până la astfel de limite, nu este pentru că eu însumi le-am atins, ci pentru că aşa înţeleg lucrurile acum, adică faptul că nu este altă cale pentru mântuirea omenirii – decât numai Evanghelia! Nu este alt Mântuitor pentru omenire – decât Hristos!

Mulţi zic: „Dar dacă toţi vor deveni monahi, atunci ce, lumea va muri?" – Nu, nu va muri, ci va fi o înviere de obşte; iar istoria lumii se va termina nu în catastrofă,

[1] Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 183.

ci printr'o biruinţă plină de bucurie şi printr'o trecere nedureroasă la viaţa cea nemuritoare.

Acum, la sfârşitul cuvântului meu, având în vedere toate cele spuse mai sus, cu mai puţină frică şi cutremur îmi voiu îngădui să-mi exprim părerea despre cum va putea Biserica Rusă să se ridice din cenuşă cu o mai mare măreţie duhovnicească decât la sfârşitul perioadei sinodale. Renaşterea întregii bogăţii a Bisericii Ruse se primejduieşte acum din pricina faptului că mulţi nicicum nu înţeleg cum se zideşte viaţa Bisericii lui Hristos, şi lucrează în absenţa adevăratei experienţe a harului Dumnezeiesc. Mai nainte de toate, neapărat trebuie ca toţi să conştientizeze că, după pronia cu adevărat bună a lui Dumnezeu pentru Biserica Rusă, în prezent ocârmuirea ei este încredinţată Preafericitului Patriarh Alexei al II-lea. Personal, socotesc că un om mai potrivit decât Patriarhul Alexei al II-lea nu se află în momentul de faţă. Acest om modest a petrecut zeci de ani ca unul din cei mai apropiaţi colaboratori ai marelui Patriarh Alexei I, şi a slujit în toată vremea patriarhatului marelui rugător Pimen. Astfel, colaborând cu el în toate întreprinderile lui, vom da de-Dumnezeu-datului Patriarh putinţa de a realiza restaurarea Bisericii în toată puterea ei. Fie ca fiecare biserică, fiecare mănăstire, fiecare şcoală – tot ce aparţinuse Bisericii Ruse şi i-a fost furat – tot ce acum a fost înapoiat Bisericii de către Stat, să se unească cu staulul întregii Rusii conduse astăzi de Patriarhul Alexei, şi să se unească în jurul lui. După aceea, dacă cu ajutorul lui Dumnezeu vom fi reuşit să adunăm toată bogăţia

materială care a rămas nenăruită, ne vom ruga osârduitor lui Dumnezeu să dea ierarhilor noştri ajutor pentru cea mai bună organizare a seminariilor şi academiilor theologice. Iar după ce se va atinge în acest plan unirea tuturor, va fi cu putinţă să se adune marele Sobor al Bisericii Dreptslăvitoare Ruse şi să se îndrepteze tot ce trebuie îndreptat.

Neînţeleasă îmi este pronia lui Dumnezeu care mi-a dat sarcina de a sluji marelui nevoitor, Cuviosul Siluan Athonitul. Şezând la picioarele lui, mi-a fost dat să aud cuvintele duhovniceşti ale acestui ales al lui Dumnezeu. Povăţuit de el, am putut să îi scriu viaţa. Cartea mea a fost primită cu dragoste de către o covârşitoare majoritate a nevoitorilor Sfântului Munte, şi de către multe mii de oameni. Mai departe a urmat activitatea mea ca întemeietor al mănăstirii în care idealul a fost învăţătura Cuviosului Siluan Athonitul. Şi iată că, în ciuda tuturor bolilor şi neputinţelor mele fizice, Domnul m'a păzit până la adânci bătrâneţi. Dacă vom avea în vedere vârsta mea (96 de ani), şi lunga mea slujire în monahism (67 de ani), mă aflu acum, ca simplu fapt, unul dintre duhovnicii cei mai în vârstă ai Bisericii Ortodoxe. În vârtutea acestui fapt, trecând cu vederea ruşinea de mine însumi, voiu spune totuşi ceea ce ar trebui să rămână numai între Dumnezeu şi mine. Mai mult de jumătate de veac, şi la Muntele Athos, şi în Apus, eu m'am rugat cu adânc plâns pentru mântuirea Bisericii Ruse, precum şi acum mă rog pentru întreaga Biserică Dreptslăvitoare, orişiunde s'ar afla ea. Vorbesc despre aceasta, pentru ca şi cei ce vor

auzi cuvintele mele să fie îngăduitori în judecata lor față de mine. Și încă o ultimă îndrăznire a mea: afirm că Duhul lui Dumnezeu mă întărește pentru adevărul cuvintelor mele în legătură cu Biserica Rusă și cu de-Dumnezeu-datul Patriarhul ei. Rogu-vă pe toți: Ascultați cuvântul pe care mi l-a dat Dumnezeu, și pentru care toată răspunderea atârnă asupra mea![1] Căci numai în felul acesta poate fi mântuită Biserica Ortodoxă Rusă.

Ceea ce spun astăzi poate că va ajuta, fie și în cea mai mică măsură, la renașterea Bisericii Ruse. Eu v'am cerut să vă rugați pentru mine, ca să-mi împlinesc această sarcină fără poticneală. Dar, bineînțeles, relațiile mele cu voi sânt altele.[2]

În scrierile lui, Sf. Siluan vorbește despre adevăratul monahism ca fiind inaccesibil celor mai mulți.[3] El o exprimă astfel: „Dar aceasta nu este pentru toți"; și adaugă că atunci când monahismul slujește în plan exterior oamenilor, „și aceasta este primită, dar este departe de monahism."[4]

Vă spun că în cuvântul pe care vi l-am dat astăzi îndrăznesc să vorbesc despre „taina cea mare" a apostolului Pavel.[5] El nu ne-a vorbit de cuvântările lui cu cei desăvârșiți. Și, în realitate, cuvântul meu către

---

[1] Vezi „Mărturia Duhului: Părintele Sofronie și Biserica Rusă," p. 373

[2] Cu acest paragraf și cele ce urmează Părintele Sofronie reia cuvântul către obște (n. tr.)

[3] Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei*, op. cit., pp. 156-166.

[4] Ibid., p. 157.

[5] 1 Tim. 3:16.

voi este, bineînțeles, o îndrăzneală care întrece orice măsură. Însă ne întemeiem pe însuşi cuvântul lui Hristos, că „El ne-a dat pildă ca şi noi să facem precum El a făcut,"[1] şi să „urmăm Lui."[2] Dar în ce constă această „facere"? – În aceea că El „Şi-a dat Propria viață" pentru a mântui viața lumii.[3] Să propovăduieşti un astfel de creştinism desăvârşit în lumea noastră sălbăticită – este cu neputință. Până şi în mănăstiri, doar puținora le este accesibilă aceasta.

În cartea mea este descris cum m'a cercetat în chilie un pustnic, atunci când eram în mănăstire. Şi mi-a dezvăluit cuvântul lui Hristos: „Voiu milui pre tot omul care, fie o dată, a chemat numele lui Dumnezeu. Dară cei care păzesc poruncile Mele, în Împărăție vor fi prietenii Mei. Iar pre ceilalți doar voiu milui."[4] Eu mi-am exprimat în carte judecata privitor la cuvintele lui, dar într'un sens, aş zice că s'ar putea chiar ca aceasta să fi fost o adevărată arătare a lui Hristos.

Şi aşa, rugați-vă pentru întreaga Biserică Dreptslăvitoare: fie ea în Iugoslavia, în Bulgaria, în România, fie în Rusia, în Grecia, în America. Pretutindenea unde se află Biserica Dreptslăvitoare, prin duhul ei, ea tulbură lumea, şi împotriva ei se duce un război încrâncenat, deşi un cuvânt mai bun decât ce propune Biserica Ortodoxă, nimeni altcineva nu grăieşte.

---

[1] Cf. Io. 13:15.
[2] Cf. Mt. 16:24.
[3] Cf. Io. 6:51.
[4] Arhim. Sofronie, *Viața şi învățătura Stareţului Siluan Athonitul*, op. cit., p. 184.

Şi deci, înţelegeţi care este îndrăznirea mea astăzi? Fiecare dintre noi îşi poate pune întrebarea: „Într'adevăr, unde este desăvârşirea?" Dacă citim scrierile Stareţului[1] [Siluan], scrise curând după Primul Război Mondial, vom afla cuvinte despre această desăvârşire: „A te ruga pentru lume înseamnă a-ţi vărsa sângele."[2] Ori despre ce ar scrie, aproape pretutindenea la sfârşit vorbeşte despre rugăciunea pentru întregul Adam, cunoscând starea duhovnicească în care, după cuvântul Sfântului Simeon Noul Theolog, fiecare dintre noi trebuie să se conştientizeze ca un Adam, şi ca un purtător al păcatului celui întâi născut.[3]

În general, ideea mea am spus-o. Şi a purta în sine această idee, tăcând cu sfinţenie despre ea (pentru că oamenilor le este nesuferită), este deja lucru mare. Orişiunde s'ar pomeni cuvântul ei, spuie-se el cumva, undeva în afara căilor lumii acesteia – dar el trebuie spus. Iar dacă acest cuget pe care-l vedem în Dumnezeu Iisus Hristos se face gândirea noastră,[4] înseamnă că ni s'a împărtăşit viaţa cea nezidită a lui

---

[1] Cuvântul „Stareţ" (în rusă „bătrân") se întrebuinţează ca şi în greacă, în scopul de a cinsti pe un monah mai în vârstă, ca fiind mai îmbunătăţit. În română termenul are în vedere pe mai-marele unei mănăstiri, acolo unde rusa şi greaca folosesc titlul de „igumen." Deoarece în limba noastră nu s'a obişnuit încă să cinstim cu „Bătrâne!" pe cei mai în vârstă, am socotit ca pentru ediţia de faţă să întrebuinţăm termenii ca în rusă, „Stareţ," ca adresare celor mai în vârstă, şi „igumen" când este vorba de întâistătătorul mănăstirii. (N. tr.)

[2] Ibid., p. 225.

[3] Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 38.*

[4] Flp. 2:5; 1 Cor. 2:16.

Dumnezeu Însuşi. Şi în aceasta stă mântuirea omului. Vorbim de mântuirea deplină.

Poate că acest cuvânt se va publica în vreo revistă. Eu nu îl vreau în ziare, chiar în cele ale Patriarhiei. Ziarul, orişicum, are numai un caracter de „informaţie." Dar cuvântul acesta, în realitate este mărturisirea înţelegerii noastre, a vieţii în Hristos, şi a monahismului îndeosebi. Şi această mărturisire a tainei lui Dumnezeu, pentru noi este sfântă...

Este curios cum se petrec lucrurile şi cum decurge viaţa în lume. La drept vorbind, este destul să observi duhul de care se lasă mişcat omul. Iată, în cursul a două mii de ani, a fost Duhul Care ne-a vorbit despre Dumnezeirea lui Hristos, şi aceasta era limpede tuturora. Iar acum, dintr'o dată refuzul de a înţelege pe Hristos ca Dumnezeu, deşi cuvintele pe care le-a grăit El vădesc limpede că a fost cu noi Dumnezeu, şi nu vreun fantezist nebun.

Mulţumesc vouă că m'aţi ascultat. Mulţumesc pentru rugăciuni... Pentru astăzi mi-am terminat cuvântul, şi să fie binecuvântarea Domnului peste voi toţi.

Aşadar, noi începem viaţa călugărească nu cu rugăciuni pentru întreaga Biserică Dreptslăvitoare, orişiunde s'ar afla ea, ci începem numai cu pocăinţă pentru ignoranţa noastră, pentru că nu cunoaştem legea vieţii dumnezeieşti. Facem câte o mică lucrare de zi cu zi: sădim, sau scoatem cartofi, ne împlinim ascultările, zidim o casă ş.a.m.d. – aşa începem. Dar acesta este unul din aspectele vieţii. Iar celălalt – aşa cum este

scris în Viața Sfântului Siluan: „Şi merge omul cu picioarele pe acest pământ, şi cu mâinile lui lucrează, dar nimenea nu ştie că în duh el trăieşte în Dumnezeu."[1] Şi aşa, acesta este monahismul nostru.

[1] Arhim. Sofronie, *Viața şi învățătura..., op. cit.*, p. 224.

2
PENTRU RISCUL ÎN VIAȚA DUHOVNICEASCĂ. NAȚIONALISMUL ȘI ÎNTREAGA OMENIRE[1]

Riscul mântuirii de sine. Pentru Dumnezeul „cel cunoscut." Despre titlul cărții Vom vedea pe Dumnezeu precum este.[2] *Toată viața în Hristos este marcată de primejdii. Pentru frica de a greși. Dumnezeiască Arătarea Sfântului Siluan și urmările ei. Primejdia naționalismului. Harul și părăsirea de Dumnezeu. Monahismul favorizează „trăirea întregii omeniri." Pentru creșterea duhovnicească cea neobservată.*

(...) Starețul Siluan scrie despre un monah care i-a spus: „Eu toată viața mea pe nimenea nu am scârbit,"[3] și despre altul care i-a spus: „Toți mă iubesc, pentru că tuturor le fac ascultare."[4]

Se naște întrebarea: Oare nu este primejdios să vorbești așa despre sine însuți, oare nu-ți atragi prin aceasta ispite mari? – Da, bineînțeles că le atragi! Și este cu neputință de ocolit. Însă dintru bun începutul

---

[1] Nr. A-13 (4 Dec. 1989), după numerotarea M[TI].

[2] Cartea apărută la Editura Adonai, București, 1995, sub titlul *Mistica vederii lui Dumnezeu*, se numește în original *Видеть Бога как Он есть*, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*. (n. tr.)

[3] Cf. Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, p. 222.

[4] Ibid., p. 221.

credinței noastre, apostolii au fost nevoiți în propovăduirea lor să vorbească despre faptul că fuseseră cu Însuși Dumnezeu[1] atât de multă vreme! Și, desigur, tuturor monahilor li se recomandă să nu vorbească despre astfel de lucruri, ca să nu atragă inutil asupra lor atacuri de la vrăjmaș. Partea negativă a acestora este că, atunci când toată viața în Hristos trebuie să o ascunzi, cum vei învăța pe copii și noua generație ce se va naște, învățăturile lui Hristos?

Eu însumi am luat asupră-mi un mare risc (pentru care am și suferit multe cuvinte foarte aspre împotriva mea), scriind cele două cărți: cea despre Starețul Siluan și, încă și mai rău, cea despre mine însumi – cartea *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*. Dar eu am luat această hotărâre înaintea morții însăși: de mulți ani îi aștept venirea.[2] Însă nu a fost și nu este altă cale pe pământ – unde are prea multă putere vrăjmașul lui Hristos, și nu este cu putință să-i ocolești lucrarea – decât a „povesti." Când am luat asupră-mi răspunderea de a întemeia o mică obște călugărească, în sufletul meu era dorirea de a preda mai departe ceea ce mi-a dat Dumnezeu să văd în Sfântul Munte Athos – și mai cu seamă ce am primit prin bineplăcutul Lui, Siluan. Am scris în cărțile mele că mă sfiesc a vorbi despre darurile lui Dumnezeu, dar că nu este altă cale, fără numai aceasta. Mă vedeți toți; și din toate înfățișările vieții mele, voi, de bună seamă v'ați convins că eu nicicum nu pretind la postura de Stareț (Bătrân), ci m'am socotit

[1] Vezi 1Io. 1:1.

[2] În Predoslovia cărții de față este scris despre aceasta.

întotdeauna ca nefiind un Stareț, ci doar un frate al vostru. Și cine este bine intenționat, a putut să o observe la mine. Eu nu m'am socotit îndreptățit să spun cuvânt cu autoritate „stărețească" nimănuia dintre voi, ci pur și simplu am povestit despre viața mea, și mai ales despre viața Starețului Siluan.

Tot așa ca și voi toți, ca fiecare dintre voi, și eu vreau să mă închin Dumnezeului pe Care Îl cunosc, și nu celui pe care nu-l cunosc. În Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie, pe una din biserici este scris: „Cunoscutului Dumnezeu," în precumpănire cuvintelor Sfintei Scripturi, unde se pomenește un altar în Athena cu titlul „Necunoscutului Dumnezeu."[1] Întrebarea aceasta: „Putem noi să cunoaștem pe Dumnezeu precum El Este, sau precum EL NU ESTE?", pentru mine nu există, în sensul că eu sânt creștin. Iar aceasta înseamnă că pe Iisus Hristos îl primesc ca pe Făcătorul a tot ce există în Cosmos, ca pe Dumnezeul nostru. Dacă El a fost cu noi, în chipul ființării noastre, și a vorbit pe limba noastră, nu cumva țelul Lui să fi fost a ne păcăli și a ne arăta pe Dumnezeu așa cum NU ESTE? El ne-a dat porunca: *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu.*[2] Dacă voiu adăoga cuvintele „așa cum El nu este," atunci Îl fac pe Hristos înșelător. Cu alte cuvinte, *fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu* așa cum este în Sine Însuși.

[1] Vezi Fap. 17:23.
[2] Mt. 5:8.

Iar când prietenul şi împreună-nevoitorul nostru, părintele *N.*, a dat ca titlu cărţii mele *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, prima mea reacţie a fost să cumpănesc: Se îndreptăţeşte oare din punct de vedere teologic?[1] Şi, de bună seamă, părintele *N* nu este un sălbatec: el a spus un lucru perfect îndreptăţit din punct de vedere teologic. Însăşi forma, „Vom vedea..." – grăieşte cu simplitate despre dorirea noastră de a cunoaşte pe Dumnezeu precum Este.[2] Nicăieri nu am scris: „Eu am văzut pe Dumnezeu aşa cum este! Veniţi la mine!" (aşa cum unii, la Paris, au vrut să înţeleagă cartea mea), ci am scris despre ce mi-a fost dat să trăiesc; cu alte cuvinte, eu mi-am trăit pocăinţa înaintea lui Dumnezeu în acele limite pe care El mi le-a dat. Pocăinţa – mare dar! Iar când eu vă vorbesc ca un frate, şi nu ca un învăţător ce şade la catedră, voi evident sânteţi liberi: sau să-mi primiţi cuvântul, ca nefiind al meu, ci predanie a Bisericii;[3] sau să lepădaţi mărturia mea, pentru că mă vedeţi „pe viu," aşa cum sânt.

---

[1] Această „cumpănire" a durat o lună de zile, timp în care ne-a întrebat pe toţi ce alt titlu am putea găsi! (n. tr.)

[2] 1 Io. 3:2.

[3] Părintele Sofronie are în vedere tradiţia părinţilor isihaşti „de Dumnezeu văzători," şi mai cu seamă pe Cuviosul Simeon Noul Theolog (949-1022). Acest mare sfânt, dezvăluindu-şi experienţa vederii lui Dumnezeu, nu o dată a suferit osândire din partea celor care, citând pe Io. 1:18: *Pre Dumnezeu nimenea a văzut niciodinioară,* îl învinuiau de rătăcire. Vezi răspunsul lui, că „nouă ne este cu putinţă a vedea pe Dumnezeu," şi că „tot cel cu inima curată, încă din această viaţă va vedea pe Dumnezeu," în *Cuvântul 63* şi în *Imnul 11*, unde „Părintele povesteşte, lovit de uimire, cum i s'a arătat

Şi totuşi, cum aş putea eu să împlinesc cele despre care vorbesc în cartea mea? Aşa mi-a scris cineva, purtător al unui înalt cin: „Mărturisiţi pe sine-vă, deci mărturia dumneavoastră nu este dreaptă." Şi aşa, răspunzând la întrebarea: „Oare primejdios este să vorbeşti, sau neprimejdios?" – voiu zice: „Bineînţeles că este primejdios!" Dar toată viaţa în Hristos, în toată vremea este însoţită de primejdie. Prima şi cea mai însemnată primejdie inevitabilă este să greşeşti, fie doar în gând.

Stareţul Siluan m'a chemat la el după ce mă cercetase pustnicul, părintele Vladimir. Şi am venit la Stareţ cu multă cucernicie. Eu în gând sărutam pământul pe care păşea acest om, şi poate că de aceea niciunul din cuvintele lui nu stârnea în mine împotrivire, ci le primeam cu adâncă recunoştinţă şi cucernicie. Şi deci am hotărât să scriu că, în astfel de condiţii, duhovnicul sau stareţul se descoperă poate până la capăt.[1]

Aşa şi eu, iertaţi-mă, multe am scris în cartea *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* Gândul meu fusese să o numesc *Experienţa unui monah ortodox*, dar Părintele *N.* a insistat pe *Vom vedea pre Dumnezeu precum este.* Desigur, Părintele *N.* întotdeauna năzuieşte către aceasta – a vedea pe Dumnezeu precum Este. Şi el, şi noi ne dăm seama de asta... Asupra mea este îndatorirea a vă vorbi despre ceea ce mi s'a dat,

---

Dumnezeu..." (Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, *Imne, Epistole şi Capitole*, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, pp. 76-78)

[1] Cf. Arhim. Sofronie, *Viaţa şi învăţătura..., op. cit.*, pp. 75-77.

fără a ține seama dacă şi voi veţi primi cuvântul meu aşa cum eu l-am primit pe al Sfântului Siluan, sau nu. Eu m'am predat judecăţii tuturor. Şi acum, nu fără cutremur vă spun, că până în ceasul acesta sânt plin de teamă, oare nu cumva am scris ceva greşit în carte. Eu însumi sânt mai curând tipul pocăinţei, decât al celui care ar afirma ceva, şi nu cred în infailibilitatea omului; şi pentru aceea, fireşte, caut în cartea mea unde aş fi greşit.[1]

Şi iată aşa, vouă, ca moştenitorii mei, vă propun o sarcină: După plecarea mea, aflaţi cale spre a lămuri că în nici un cuvânt de al meu nu se află vreo înclinare mincinoasă. Cu alte cuvinte, chiar dacă forma este total nouă, nicăieri de aflat în trecut, cartea mea este plină de predania orthodoxă. Eu presupun că terminologia şi toate lămuririle mele sânt corecte din punct de vedere al theologiei ortodoxe.

Unul din cele mai importante aspecte a ceea ce am auzit de la Sf. Siluan este descrierea rugăciunii lui, în care a primit de la Hristos răspunsul: „Ţine-ţi mintea în iad, şi nu deznădăjdui."[2] Două lucruri m'au impresionat dintru bun început atunci când vorbea despre clipa arătării Domnului. Vedenia a durat o singură clipă, dar în această clipă i s'a descoperit vecinicia. Pentru ce eu am crezut că Hristos cel Preacurat i s'a arătat şi i-a vorbit, şi nu vreun alt duh? – Pentru că el,

---

[1] Şi, într'adevăr, până la sfârşitul vieţii avea cartea la căpătâi, citindu-o şi recitindu-o necontenit! (n. tr.).

[2] Vezi îndeosebi *Viaţa şi învăţătura..., op. cit.*, cap. III, „Asceza monahală."

fiind un țăran rus cât se poate de simplu și aproape analfabet, dintr'o dată a primit duhul rugăciunii pentru întregul Adam – lucru pe care nu-l pot cuprinde cei mai renumiți theologi. Mie mi-a fost limpede că Însuși Domnul i s'a arătat, pentru că i-a împărtășit starea Lui Proprie, cea despre care spune Siluan în scrierile sale: „Domnului îi este milă de toți..."[1] Și de aceea, cred, scrie mai departe: „Am început să fac așa cum m'a învățat Domnul (...), și mintea mi s'a curățit (...), și Duhul a mărturisit mântuirea."[2]

Cineva l-a întrebat pe cel între sfinți Filaret al Moscovei, genialul ierarh rus: „Când este vorba de cărți sau învățături, cum înțelegeți dacă sânt orthodoxe sau nu?" Și el răspunde: „După duhul celor scrise." Când citim scrierile Starețului, la fiecare pas întâlnim conștiința unui om „primitiv," și în același timp, cea mai înaltă cunoaștere ascunsă sau tăinuită în acest „primitivism." Când îl auzeam pe Stareț, eu în chip firesc primeam cuvintele lui, percepând conținutul lor dogmatic. Iar mărturia lui a fost pentru mine mai importantă decât toate cele pe care le primisem din anii copilăriei de la învățători, profesori, și de la tot omul, orișicine ar fi fost el.

Am încercat să vă vorbesc despre viața aceasta, bineînțeles în nădejdea care îmi umple inima, că voi

---

[1] Cf. Arhim. Sofronie, *Viața și învățătura...*, *op. cit.*, pp. 55, 93, 181; Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, pp. 46, 113 ș.a.

[2] Cf. Starețul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, p. 177.

veți continua învățătura și influența lui. Iar în ce mă privește pe mine, pentru cuvântul pe care vi-l las cu limbă de moarte, voi să încercați să găsiți cuvinte mai potrivite și mai exacte pentru a exprima experiența ce a urmat din întâlnirea mea cu Starețul. Ce am observat în el, ce nu am aflat în niciunul din profesorii ce mi-a fost dat să-i întâlnesc ca student? – Niciunul din ei nu vorbea cu atâta simplitate și cu o asemenea încredere în Adevăr.

Dorința mea a fost să întemeiez o mănăstire în duhul Cuviosului Siluan. Dar, până astăzi, aud că tentativa mea are un caracter curat utopic. Îmi spun unii: „A-ți birui în sine naționalismul este cu neputință." – „Dar atunci," gândesc, „mântuirea este cu neputință." Dacă eu sânt naționalist și creștin după credință, atunci îngustez pe Hristos până la conceptul acesta – „naționalitatea"! Înțelegeți pentru ce îmi este cu neputință să primesc această îngustare, și de ce îmi este o mare mângâiere faptul că, deși noi sântem un mic grup – sântem unsprezece naționalități. În rugăciunea lui Siluan, care tot timpul cheamă a ne ruga pentru întreaga omenire de la început până la sfârșit – bineînțeles că nu se află nici un naționalism. Toate aceste dezbinări naționaliste nu au fost decât urmarea căderii în păcat. Noi nicăieri nu vedem o propovăduire creștină a urii. Înseamnă că în credința creștină este vorba nu de lepădarea altor naționalități, ci de a birui această limitare printr'o suire către rugăciunea cea din Ghethsimani.

O altă problemă: Când pronia ne ridică harul, noi trebuie să trăim ca şi cum el continuă să fie cu noi, chiar dacă în chip simţit ne-a părăsit. Însuşi Siluan spunea aşa: „Tot ce ne-a învăţat harul, noi trebuie să păzim până în sfârşit."[1] Iar când ne vom arăta credincioşia în acest chip, atunci harul ni se va da ca propria noastră moştenire, nestrămutată întru toţi vecii. Astfel, când în prima perioadă harul ne învaţă ceva, totul merge uşor, „ca pe unt": Omul iubeşte pe toţi, se smereşte înaintea tuturor, pe nimeni nu încearcă să exploateze, nimănui face rău, ci se comportă ca acel monah care pe nimenea nu a supărat în toată viaţa lui. Însă acel monah era încă tânăr – avea numai treizeci de ani. Eu însumi l-am cunoscut, ca şi pe celălalt monah, care spunea că toţi îl iubeau pentru că tuturor le făcea ascultare. Bineînţeles, eu nu sânt un scriitor, ci doar un monah ce se pocăieşte, dar acum, amintindu-mi de aceia şi de alţii, aş putea să scriu o carte uriaşă cu titlul „Măreţia duhului omenesc în Hristos." Şi astfel, dacă harul te învaţă dintru bun început să iubeşti şi să faci bine fiecăruia mai mult decât sieţi, aşa cum scrie Siluan,[2] atunci când el se depărtează de la noi, sântem datori să păzim această învăţătură ca şi chip al vieţii noastre, ca şi cum harul ar fi cu noi. Şi prin această pază noi ne vom arăta credincioşia, chiar atunci când totul devine „dureros." Şi atunci vom înţelege cuvintele lui Hristos: *Tot cel ce*

---

[1] Cf. Arhim. Sofronie, *Viaţa şi învăţătura...*, *op. cit.*, p. 225.

[2] Cf. Stareţul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, p. 70.

voieşte să vie dupre Mine, să se lepede de sine şi să-şi ia crucea şi să urmeze Mie.[1]

Crucea lui Hristos – ascunde multe înţelesuri. Creştinul nu poate să nu sufere în această lume. A observa acel duh ce împărăţeşte în viaţa lumii este deja o mare suferinţă pentru creştin. Lumea trăieşte având propriile ţeluri, care nicicum nu se aseamănă cu ţelurile lui Hristos pentru ea. Iar noi sântem nevoiţi să trăim în astă lume, ca totuşi să ne săvârşim într'un fel sau altul calea noastră creştină. În viaţa de obşte aceasta se poate mult mai mult decât în pustie. Când ne învăţăm să trăim cu celălalt, ne învăţăm să trăim cu milioane de oameni asemenea lui. Când am cunoscut zece sau cincisprezece oameni care trăiesc aici, atunci am cunoscut milioane de oameni, din negura veacurilor trecute şi contemporani: viaţa lor trece prin mine. Iar aceasta harul o învaţă; iată ceea ce trebuie să păzim noi, precum zicea Siluan, până la sfârşitul vieţii. Şi atunci ne va fi dată mântuirea.

A doua perioadă se numeşte „luarea harului în forma lui simţită" – când omului toată lucrarea creştină îi devine grea, perioadă deosebit de dureroasă şi grea, dar de neapărată trebuinţă fiecăruia dintre noi în căile mântuirii. Căci în credincioşia faţă de predaniile lui Hristos se manifestă caracterul nostru, hotărârea noastră, credinţa noastră. Şi, cum zice Domnul, la început harul se dă omului fără ca el să fi făcut ceva. Apoi el se ia, pentru a lăsa omului putinţa să-şi arate

[1] Mt. 16:24.

credincioşia. Iară mai apoi, când şi-a arătat credința întru puțin, i se dă ca propria lui mare bogăție – vecinicia.[1]

În formele sale exterioare monahismul păstrează o oarecare simplitate, „fără nici o pretenție," dar în esența lui este neînchipuit de măreț. Aceasta trebuie să rămână în sufletul fiecăruia dintre noi. Dacă voim în mănăstire să ne zidim mântuirea – mănăstirea ne dă un avantaj nespus de mare, prin faptul că putem cu încredere să ne trăim viața creştinească. În lume este mai primejdios, pentru că omul numaidecât se face obiectul exploatării şi robiei.

Neapărat trebuie să păstrăm în sine felul de a vedea al lui Hristos: Toată omenirea este un singur pom, iar noi toți – sau ramuri, sau frunze, sau roade pe acest pom. Firesc este fiecărui creştin să devină purtător în sine al întregului Adam. Fiecare dintre noi trebuie să năzuiască să trăiască întreaga istorie a omenirii, de la întemeierea lumii până la ultimele ei destine. Şi atunci vom fi devenit creştini. Vorbesc despre aceasta cu îndrăzneală, riscând, ca de obicei, să mă primejduiesc când este vorba de acest aspect – universalismul vieții creştine. Iată că din nou am ajuns la țărmurile acestui ocean...

Creşterea inimii noastre înaintea lui Dumnezeu se face pe neştiute.[2] Nu ne putem logic explica în ce chip ea se dezvoltă, începe să se conştientizeze şi să „îşi

---

[1] Cf. Lc. 16:10.
[2] Cf. Lc. 17:20.

iubească aproapele ca însuşi pre sine,"[1] aşa cum spune Cuviosul Siluan: „Fratele este viaţa noastră."[2] Noi nu înţelegem cum se întâmplă aceasta, dar, treptat, inima se învaţă. Nu ne putem urmări pe noi înşine. Nu prin logică, ci numai prin starea inimii noastre noi judecăm când şi în ce măsură am greşit. Când pierdem harul, simţim pierderea ca pe o urmare a actelor noastre premergătoare. Iar cum să ne luptăm cu păcatul – iată sarcina noastră!

[1] Cf. Mt. 22:39.

[2] Cf. Arhim. Sofronie, *Viaţa şi învăţătura..., op. cit.*, p. 41.

3
DEŞERTAREA[1]

Pentru prigoana în Rusia şi cinstea de a suferi pentru Hristos. Deşertarea – semnul alegerii lui Dumnezeu.

Dintru bun începutul acestui veac [al XX-lea, *n. tr.*], când eram în şcoala primară, starea întregii lumi era alta. Şi în Rusia simţeam o adâncă pace. În ciuda acestora, atunci când un preot tânăr, dar însuflat, vorbea copiilor despre mucenicii primelor veacuri, Dumnezeu a binevoit să-mi dea să trăiesc ceva curios şi neaşteptat: Îmi părea rău că trăiesc într'o asemenea epocă, în care nu era cazul să suferi pentru Hristos. Şi această trăire era foarte puternică, deşi eram foarte mic. Şi au trecut zece-cincisprezece ani, şi în Rusia s'a pornit o prigoană mai cumplită decât toate prigoanele istoriei creştinismului. Ce curioasă este lucrarea harului! Apostolul Pavel spune că el însuşi *ar fi poftit a fi anathema de la Hristos*,[2] doară de s'ar mântui fraţii lui. Şi eu, când trăiam ca băiat mic în această stare a părerii de rău, bineînţeles, o trăiam în Duhul Sfânt. Hristos

---

[1] Textul de faţă reprezintă un fragment al cuvântării A-41 (7 Aug. 1990) după numerotarea M^{TI}, în care Păr. Sofronie se adresa unor feţe bisericeşti din Liban ce sufereau în vremea aceea prigoane pentru Hristos, fiind creştini ortodocşi.

[2] Rm. 9:3.

spunea despre vremile de pe urmă, că mulți dintre voi veți fi dați dregătorilor[1] spre a fi munciți și ca să vă omoare,[2] dar nici păr din capul vostru nu va cădea fără voia lui Dumnezeu.[3] Și așa, acest eveniment istoric – șaptezeci de ani de lungă prigoană – pentru mine a fost pronia lui Dumnezeu. Și Rusia, cu multele ei milioane, cu un popor adânc binecinstitor, a primit acea cinste pentru care apostolul zice: Pentru Hristos *s'a dăruit vouă nu numai în El a crede, ci și pentru dânsul a pătimi.*[4]

Vă vorbesc acum, în răspuns cuvântului dumnea-voastră, pentru că noi vă înțelegem: Voi trăiți aceeași deșertare, „kenoză," ca și Biserica Rusă. Apostolul Pavel spune despre deșertarea lui Hristos că atunci când a atins nivele neajunse nouă, atunci a primit un Nume mai presus de toate numele, în veacul acesta și în cel ce va să fie.[5] În Rusia am asistat la deplina nimicire – totul a fost năruit, ars. Patruzeci de milioane de creștini au fost supuși caznelor, uciși în chip sălbatec. Și ca Biserică, și pe voi vă vedem duși în deșertarea voastră până la ultimul strop de sânge. Dar tocmai aici este vorba, că în viața voastră creștină aceasta trebuie să se înțeleagă ca alegerea voastră de către Dumnezeu. Simvolul Credinței noastre se sfârșește astfel: „Aștept învierea morților, și viața veacului ce va să fie." Ceea

[1] Mc. 13:9.
[2] Mt. 24:9.
[3] Cf. Lc. 12:7.
[4] Flp. 1:29.
[5] Cf. Flp. 2:9.

ce s'a semănat în necinstiri şi în înjosiri, se va întoarce în slavă vecinică.[1] Ştiu că nu sânt proroc, dar am un simţ că epoca noastră este alta: Cu schimbarea situaţiei Bisericii şi a creştinismului în Rusia, s'a produs o schimbare radicală şi pe restul globului pământesc. Şi chiar dacă situaţia voastră va continua multă vreme cu greutăţi, totuşi aceasta este deja o renaştere!

Suferinţele pe cruce, celor răstigniţi li se prefac în cuvântare de Dumnezeu şi în izvor de daruri neajunse pentru alţii. Noul sfânt, Episcopul Ignatie Briancianinov, pe vremea lui spunea: „Crucea este catedra celei mai înalte de-Dumnezeu-cuvântări."[2]

Astfel, cu această conştiinţă vă întâmpinăm, şi vă avem ca parte din familia noastră, şi ne rugăm pentru voi în acelaşi duh ca şi pentru Rusia, Iugoslavia, România, Bulgaria, şi toate celelalte ţări care au suferit catastrofe bisericeşti. Şi acum, că aţi fost cu noi şi vă întoarceţi îndărăt, sânt plin de nădejde că nici un singur ceas al suferinţelor voastre nu va trece în zadar, ci că tocmai de acum va începe să se rezidească din cenuşă Biserica noastră, cu şi mai mare slavă duhovnicească decât în veacurile trecute. Şi cu acest gând, şi cu această rugăciune vă slobozim. Din nou vom fi despărţiţi geografic, însă unirea în duh nu atârnă de aceste neînsemnate distanţe.

---

[1] Cf. 1 Cor. 15:43.

[2] Sf. Ignatie Briancianinov, „Crucea proprie şi Crucea lui Hristos," în vol. *Cuvinte către cei care vor să se mântuiască (Experienţe ascetice – vol. II),* Ed. Sophia, Bucureşti, 2002, pp. 68-71.

Şi aşa, să vă păzească Dumnezeu şi să dea vouă să slujiţi.[1] Domnul a zis: *Care dintre voi va vrea să fie întâiu, să fie vouă rob.*[2] Astfel este caracterul slujirii noastre, şi în acest sens religia creştină se distinge de oricare alta. Cu cât ne vom smeri noi mai mult, cu atât mai aproape vom fi de Cel ce *S'au smerit pre Sine* (...) *până la moarte, iar moarte de cruce.*[3] Şi Dumnezeu să vă binecuvinteze. Lacrimile voastre nu vor fi în zadar.

[1] Cf. Mc. 10:45.
[2] Mt. 20:27.
[3] Flp. 2:8.

4
DESPRE STRUCTURA MĂNĂSTIRII[1]

Naţionalismul şi Hristosul universal. Limitarea lui Hristos ca o cădere în întuneric. Neprimirea mănăstirii noastre din pricina naţionalismului. Manifestarea conştientizării „întregului Adam" în viaţa monastică. Universalismul creştin şi cel necreştin. Duhul vieţii, iară nu disciplina: „neorânduiala" nu este atât de importantă. Conştiinţa lui Hristos ca temeiul structurii. Rugăciunea curată răpeşte mintea de la cele neînsemnate. Nevoinţa exterioară – este prea puţin.

Cel ce a văzut Lumina Nezidită, şi în această Lumină a cunoscut pe Hristos Dumnezeu, nu va mai putea niciodată să nege cunoaşterea că Hristos este Dumnezeul cel adevărat, Ziditorul acestei lumi. Dacă El este Ziditorul acestei lumi, „prin Carele toate s'au făcut," atunci cum coboară gândirea noastră despre Hristos până la ideea naţionalismului, locul naşterii, vremea, epoca ş.a.m.d.? Toate veacurile au fost făcute de El. Cine a citit scrierile părintelui nostru Siluan, va şti că Hristos i s'a arătat. Căci în conştiinţa lui întotdeauna se cuprindea întreaga omenire: el nu putea mărgini pe Hristos, nu putea să-L facă nici american, nici asiatic, nici european, nici african. Întreaga lume,

---

[1] Nr. B-3 (10 Sept. 1990), după numerotarea M^{TI}.

întregul cosmos – iată suflul Lui, mintea Lui cea ziditoare. Rugăciunea mea este pentru ca vouă tuturor celor cari aţi venit aci, să vi se descopere această viziune a lui Hristos. Şi atunci vor înceta toate patimile meschine, atunci fiecare dintre voi, în duhul său, va purta întreaga omenire, ca şi părintele nostru Siluan: întâlnindu-se cu păcatul, în orice împrejurare el se ruga pentru mântuirea lumii întregi. Şi noi trăim pe Hristos ca Dumnezeu Ziditorul şi ca Dumnezeu Mântuitorul Lumii.

Am venit să vă vorbesc astăzi despre structura mănăstirii noastre. În toate încerc să am ca temei pe fericitul Stareţ Siluan, marele theolog. După vederea lui Hristos, lui i s'a dat rugăciunea pentru lumea întreagă ca însuşi pentru sine.[1] Noi, cei zdrobiţi şi reduşi la zero printr'o conştiinţă individualistă, nu putem să înţelegem aceasta: noi ne luptăm pentru lucruri neînsemnate. Dar trebuie să dobândim pe Hristos-Dumnezeu, Care este una cu Tatăl,[2] Care singur ne duce la Tatăl, şi altă cale nu este, fără numai printr'Însul şi într'Însul.[3]

Deşi vorbesc pe ruseşte – pentru că îmi este mai uşor, şi mintea mea nu se poticneşte în căutarea cuvintelor – în orice caz, trebuie făcută o traducere. Greutatea mănăstirii noastre constă în faptul că noi vrem să păstrăm o viziune atotcuprinzătoare, „cosmică." Şi pe ce limbă am putea vorbi despre aceasta?!

---

[1] Cf. Arhim. Sofronie, *Viaţa şi învăţătura...*, *op. cit.*, p. 42.
[2] Cf. Io. 10:30.
[3] Cf. Io. 14:6.

Vorbind mai grosolan, eu acum nu cunosc un Hristos nici grec, nici rus, nici englez, nici arab, „nici..., nici..., nici..." Hristos pentru mine înseamnă toate – fiinţare şi cosmică, şi mai presus de cosmos. Înaintea morţii mele, cu stăruinţă vă rog: Părăsiţi toate cele neînsemnate, întoarceţi-vă mintea numai către acest Hristos. Şi atunci mănăstirea va fi ceea ce voim să o vedem a fi: loc şi şcoală pentru mântuirea vecinică, unde ne învăţăm a fi asemenea Lui.

Sfânta Scriptură adesea vorbeşte despre faptul că Domnul a murit pentru lumea întreagă, pentru păcatele lumii întregi.[1] Iară când noi adăogim o mărginire acestui Hristos, atuncea pierdem absolut tot, şi cădem în întuneric. Începe întunericul urii între naţionalităţi, vrajba între păturile sociale ş.a.m.d.

Citiţi pe Sfântul Siluan, acolo unde zice că în lumea aceasta fiecare îşi are ascultarea lui: unul este împărat, altul patriarh, al treilea învăţător sau profesor, al patrulea muncitor.[2] „Şi aceasta nu este important"[3]: a fi împărat sau a fi muncitor, pentru Stareţ nu era nici o diferenţă. Important este cine mai mult iubeşte pe Hristos, cine Îl „asimilează," după cuvântul apostolului: *Aceasta să se cugete întru voi, carea şi în Hristos Iisus*.[4] Cu alte cuvinte, noi înşine trebuie să purtăm adânc în sine conştiinţa pe care o vedem în Hristos, şi

---

[1] Cf. Io. 1:29.

[2] Cf. Stareţul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, p. 63.

[3] Ibid., pp. 102-103.

[4] Flp. 2:5.

să trăim lumea ca pe un singur Adam, şi să ne rugăm pentru întregul Adam. Iată adevăratul creştinism dreptslăvitor! Şi, rogu-vă cu stăruinţă, pentru nimeni să nu lepădaţi pe acest adevărat Hristos, Făcătorul întregii lumi şi Mântuitorul Dumnezeu! Dacă voi veţi reduce pe Hristos la nivelul naţionalităţii, atunci să ştiţi că sânteţi în întuneric. Poţi vedea realităţile vieţii care ne despart, însă aceste realităţi se pot depăşi printr'o silinţă omenească; dar conştiinţa lui Hristos Dumnezeu se dă prin Duhul Sfânt.

Pentru ce vorbesc despre acestea astăzi, când am în vedere structura mănăstirii noastre? – Voi vedeţi din experienţă cât de puţini sânt cei ce ne primesc... Pentru ce această lepădare? Pentru că Hristosul nostru este Dumnezeu Cel nemărginit? Pentru că El S'a răstignit nu numai pentru cei credincioşi, ci şi pentru toţi cei de la Adam şi până la cel mai de pe urmă ce va din femeie să se nască? Pentru aceasta să ne lepede? Dar să o ştiţi şi pe aceasta: Cu cât mai aproape ne aflăm de paşii lui Hristos Care mergea pe Golgotha să-şi dea viaţa pentru întreaga lume, cu atât mai puţini vor fi în jurul nostru.

Şi când vă văd pe voi, câţiva, care aţi venit aici atraşi de duhul Fericitului Siluan, eu mă bucur cu adâncă bucurie, dar mă voiu bucura cu o şi mai adâncă bucurie, şi chiar cu o bucurie nemuritoare, dacă vă veţi însuşi ceea ce i-a fost dat Fericitului Siluan, cu arătarea lui Hristos. Eu am înţeles sarcina mănăstirii noastre ca fiind un ajutor celor ce citesc orbeşte pe „Stareţul Siluan," neînţelegând nicidecum faptul că acest om primise darul rugăciunii ipostatice, şi întotdeauna se

ruga pentru întreaga lume. Astfel, această învățătură a Stareţului şade ca temei mănăstirii noastre. Pe cei care vin aicea, cu stăruinţă rog: Însuşiţi-vă duhul părintelui nostru Siluan! Atunci Lumina cea Nezidită vă va umbri, şi în această Lumină veţi vedea Dumnezeiasca nemărginire şi imposibilitatea de a reduce pe Hristos la orice altă formă decât cea a Dumnezeului Absolut, Făcătorul lumii, al Cerului şi Pământului.

Când ne aflăm în faţa sarcinii de a zidi o astfel de mănăstire, unde vin oameni născuţi în diferite ţări, vorbind diferite limbi, atunci bineînţeles că din punct de vedere practic întâmpinăm multe greutăţi. Dar voi toţi, şi fiecare, ajutaţi-mi să construiesc o mănăstire cu o astfel de conştiinţă! Citiţi pe Sfântul Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul, care zice că Hristos a murit pentru lumea întreagă, pentru păcatele a toată lumea![1] În Evanghelie, Samarinenii ziceau: *Noi înşine am auzit şi ştim, că acesta este cu adevărat Hristos, Mântuitorul lumii.*[2] Aceeaşi vedeţi şi la apostolul Pavel, care vorbeşte despre faptul că *nu este Iudeu nici Ellin* (...), *nu este parte bărbătească nici femeiască*[3], dar *de este cineva în Hristos, zidire nouă este.*[4] Acest ţel stă înaintea noastră.

Dacă vom pune acest gând ca temei mănăstirii noastre, se va naşte un şir nesfârşit de neînsemnate neînţelegeri în cei ce refuză acest principiu – credinţa

---

[1] 1 Io. 2:2.
[2] Io. 4:42.
[3] Gal. 3:28; cf. Col. 3:11.
[4] 2 Cor. 5:17.

noastră. De câte ori nu am auzit că cineva dintre fraţi sau surori este nemulţumit că slujba se face în limba asta sau ailaltă, în loc de a-şi da silinţa să înţeleagă Liturghia în general şi să înveţe limbile. Atunci vor dispărea toate cele neînsemnate – şi meschinăriile. Atuncea va putea să se facă unirea noastră în Hristos. Căci altfel nu vom putea înţelege pe acest Hristos precum El Însuşi voieşte: *Cela ce M'a văzut, a văzut pre Tatăl.*[1] Când „vedem pre Tatăl în Hristos," vedem în El pe Ziditorul lumii acesteia, al cosmosului, şi gândirea noastră se va schimba radical.

Eu nu am văzut pe cineva să obiecteze Sfântului Simeon Noul Theolog când zice că, prin pocăinţă, treptat ni se deschid uşile cunoaşterii Dumnezeieşti.[2] Astfel calea către cunoaşterea acestei lumi Dumnezeieşti trece mai presus de toate prin credinţa şi dragostea pentru Hristos şi prin pocăinţă. Când vedem pe Hristos aşa cum este, atunci începem a vedea pe noi înşine, cât sântem de reduşi, păcătoşi, de nimic, şi începem a ne tângui pentru sine. Şi, în măsura tânguirii noastre, se naşte dragostea pentru lumea întreagă, dispar dezbinările, şi totul se face una în Hristos. Şi aşa, din însăşi experienţa noastră, am văzut că trebuie să purtăm în sine, mai presus de toate, anume această conştiinţă, şi de abia atunci să vorbim despre alte subiecte. Altfel, chiar dacă vom păzi toată disciplina şi rânduiala exterioară, conştiinţa noastră va rămânea „iudaică." Adică: Iudeii *nu au intrat în divan, ca să nu*

[1] Io. 14:9.
[2] Sf. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 63.*

se spurce, ci să mănânce Paştile[1]; iară ei au lepădat pe Hristos ca Messia şi ca Mântuitor al lumii, pentru că El venise pentru întreaga lume, şi nu numai pentru ei – pentru Evrei. Cum s'au rupt ei de Hristos? – Ei Îl voiau pe Hristos numai pentru sine.

Vorbesc acum cu durere în inimă, dar eu nu vreau ca pe voi să vă doară inima aşa ca pe mine, ci doresc să vă bucuraţi că aţi găsit un loc unde putem slobod să vorbim despre marele nostru Dumnezeu – Hristos.

Există aşa-numita „viziune universală," care bagă „într'o singură coşniţă" şi pe Hristos, şi pe Buddha, şi pe Mahomed, şi pe Confucius, şi pe ceilalţi, ca pe „învăţători ai omenirii," mai mici sau mai mari. Cândva şi eu am fost atras de această idee. Dară mie mult-dorită îmi este conştiinţa lui Hristos[2], Care poartă în Sine întreagă această lume. Şi în aceasta constă universalismul persoanei creştine.

Astfel, în structura vieţii noastre, încercaţi să puneţi ca temei ceea ce am spus acum. Cuvântul pentru Hristos nu are sfârşit, nu are hotare[3], iar astăzi am vrut să spun câteva cuvinte simple şi pe înţeles, pentru ca noi să trăim creştineşte.

Viaţa de obşte te învaţă că, prin ascultare, începi să pătrunzi în psihologia altora. Şi aşa, învăţându-te să trăieşti cu o singură maică *N*, sau cu maica *NN*, înseamnă să fi învăţat a trăi cu milioane de persoane asemănătoare lor, pentru că între miliardele de oameni

[1] Io. 18:28.
[2] Cf. 1 Cor. 2:16.
[3] Cf. Io. 21:25.

de pe pământ sânt mulţi asemenea lor. Şi aşa, în viaţa de obşte se pot depăşi toate elementele neînsemnate: împărat sau tâmplar – nu asta este important. Important este conştiinţa că Hristos este Dumnezeu; şi cine Îl iubeşte, acela în vecinicie va fi lângă El, „acolo unde este El."[1]

Când cineva vine în mănăstirea noastră având experienţa altor mănăstiri, îi poate veni ideea că la noi este neorânduială şi nu avem disciplină. Iar eu nicicum nu mă laud că la noi nu este disciplină – sau că la noi este disciplină: acesta este un lucru mic. Ci cum să păstrăm duhul vieţii – iată problema ce stă înaintea noastră...

Toate zilele şi toate nopţile mi le petrec în aşteptarea plecării mele. Nu ştiu ce mă reţine, dar cred că voi nu sânteţi încă destul creştini dreptslăvitori, şi că între voi există încă dezbinări, ură, certuri. Apostolul Pavel spune că şi dacă există certuri, unde unii se impun şi asupresc, dar mai bine este să rabzi ocara, decât să ocărăşti.[2] Iar dacă vom avea îndrăznirea de a purta neputinţele fratelui nostru,[3] atunci, în acest duh, bineînţeles, se va păstra unirea. Şi aşa, oricui dintre noi i-ar veni gândul că la noi este multă neorânduială, amintiţi-vă că nu asta este important! – Important este să domnească între noi deplina conştiinţă că sântem în Duhul lui Hristos Dumnezeu. Şi atunci, cum spune Sf. Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul, între noi rămâne

---

[1] Cf. Io. 12:26.
[2] Cf. 1 Cor. 6:7.
[3] Cf. Gal. 6:2.

unirea în împărtăşire duhovnicească.[1] Altfel va fi între noi ceea ce se întâmplă în lume, şi cu precădere în cercurile intelectuale, unde împărăţeşte o cumplită singurătate. Acolo fiecare persoană crede că a dobândit propria viziune a vieţii, şi o îndrăgeşte. Iar când viziunea lui nu coincide cu a altora, ei nu pot trăi împreună. Dară voi „fiţi ca pruncii,"[2] pe care-i poţi aduna, şi îndată se armonizează.

Astfel încât, adevărata structură lăuntrică se clădeşte în felul următor: Noi credem în Hristos Cel răstignit pentru păcatele întregii lumi, ca Fiul Tatălui Cel Întrupat, ca Cel ce a primit chipul fiinţării noastre, şi Îl iubim. Şi atunci când dorim să păzim poruncile Lui, vom fi plângând în fiecare noapte, cerându-i să urmăm Lui, şi nu acestei lumi. Noi ne-am îndepărtat de lumea aceasta, pentru că ea trăieşte în vrăjmăşie, în întuneric...

Principalul l-am spus: care trebuie să fie dispoziţia voastră duhovnicească. Şi atunci, chiar şi viaţa noastră neorganizată va fi totuşi prielnică rugăciunii şi plânsului. Dar dacă vom introduce o oarecare disciplină, dacă vom începe să ne dezbinăm unul de altul, fiindcă cuiva nu-i place caracterul altcuiva, atunci mănăstirea noastră nu va avea nici o valoare. Şi eu nicicum nu doresc să zidesc sau să întemeiez aici o astfel de mănăstire, unde să se ivească certuri şi socoteli omeneşti meschine.

---

[1] Cf. Io. 17:23.
[2] Mt. 18, 3.

Atunci când v'am propus să-mi puneți vreo întrebare, din tăcerea răspunsului vostru înțeleg sensul cuvântului lui Hristos Care a zis: *Întru acea zi nu Mă veți întreba nimica.*[1] Când mintea noastră întreagă este îndreptată către Dumnezeu, dispar toate întrebările. Rămâne o singură întrebare: „Cum să cuprindem în sine acest duh, şi să îl purtăm?"

Îndreptând duhul nostru către Singur Dumnezeu, putem dobândi starea rugăciunii curate. Iar când rugăciunea devine curată, atunci se naşte în om o viziune de alt ordin: tot ceea ce primise în această lume – fie din experiența proprie, fie din învățătura în şcoală – totul rămâne îndărăt, totul se „depăşeşte." În starea de rugăciune curată omul nu-şi mai cunoaşte nici vârsta, nici starea lui socială, ba chiar şi ierarhică; ci el se roagă ca minte vecinică înaintea Celei dintâi Minți Vecinice. Şi toate lucrurile astea de nimic – sânt depăşite... Când sântem duşi într'alt chip de ființare, atuncea trăim în el, şi cunoaştem acestea prin însăşi viața.

Siluan a văzut pe Hristos când era doar un tânăr soldat agramat. Şi în ce stare s'a aflat ca urmare? – O jumătate de veac de rugăciuni, pentru întreaga lume: „Doamne, dă întregii lumi să Te cunoască în Duhul Tău cel Sfânt."[2] Dar nu putem ajunge la rugăciunea curată pe altă cale, fără numai prin pocăință. Toată fapta prin care am lepădat pe Hristos, prin care ne-am îndepărtat de El, se face pentru noi pricină de adânc

[1] Io. 16:23.

[2] Cf. Arhim. Sofronie, *Viața şi învățătura...*, *op. cit.*, p. 41.

plâns de pocăință. Şi prin această cale a pocăinței, care ne curăţeşte de toată patima păcătoasă, dintr'o dată ne aflăm în stare a pătrunde în tărâmul Dumnezeieştii Lumini. Şi atunci, dintr-o dată ni se înfăţişează un alt tablou. Nicicum nu gândesc ca într'un scurt ceas să vă fac cunoscute toate. Sânt mulți nevoitori în sfera theologică, de care am putea vorbi. Dar mai presus de toate, voi toți, cei care ați venit aci, să aveți în mintea şi în inima voastră tânjirea către Hristos, Cel ce urcă pe Golgotha ca să piardă blestemul lui Adam cel căzut – blestemul întregului Adam, iar nu numai al Evreilor, şi nu numai al Ruşilor, sau al Francezilor, sau al altui neam, ci al întregii lumi. Şi atunci, nimic altceva nu va mai putea să vă atragă...

Şi să vă dea Dumnezeu, vouă tuturor şi fiecăruia, să păstrați această adevărată credință. Nu lăsați pe nimeni să vă răpească această conştiință! Ea ne-a fost dată de Duhul Sfânt. A se ruga pentru întreaga lume şi a îşi iubi vrăjmaşii – nu este nicidecum o erezie, aşa cum adeseori auzi de la cei a căror bunăcinstire îi duce la păzirea posturilor sau a altor manifestări exterioare ale ascezei: aceasta este puțin lucru, şi de departe neîndestulător. Trebuie să renaştem din însăşi rădăcina noastră.

5
CHIPUL LUI IISUS HRISTOS[1]

Pentru însemnarea chipului în inimi. Nevoința-gândul lui Hristos – a șterge blestemul lui Adam. Lărgirea inimii prin poruncile lui Hristos. A urma și a se asemăna lui Hristos înseamnă a-și înnoi conștiința. Experiența Sfântului Siluan: o însuflare nesecată ce depășește tipicele. Însuflarea atârnă nu numai de Dumnezeu, ci și de înclinația noastră. Experiența asemănătoare lui Hristos, a Sfântului Siluan. Duhovnicia și percepția inimii. Petrecerea minții împreună cu Hristos. Cum trebuie a se lupta cu gândul.

Iată acum, înaintea mea fiind de față destul de mulți, dar cuvântul meu, după gândul meu cel dintru început, se adresează celor nou veniți, tineri, care au venit la noi și vor să împărtășească cu noi greutatea căii monahale. Rogu-vă, aveți în vedere că astăzi cuvântul meu se îndreptează către monahii începători, și nu către cei ce deja au trecut prin multe, și știu mai bine decât mine. Pentru astăzi gândul meu este: a însemna în mintea voastră și în inimile voastre chipul lui Iisus Hristos.

O, *fără de minte Galateni, cine pre voi a zavistuit ca adevărului să nu vă plecați, cărora mai nainte vă era scris Iisus Hristos înaintea ochilor, întru voi*

[1] Nr. B-7 (26 Sept. 1990), după numerotarea M[TI].

răstignit? Aceasta voiesc numai să ştiu dela voi: din faptele legii aţi luat Duhul, sau din auzul credinţei?[1] Cu aceste cuvinte apostolul Pavel aminteşte de intenţia lui de a însemna chipul lui Hristos în minţile şi în inimile Galatenilor.[2] Bineînţeles, mi-aş dori să fi fost de faţă atunci când însuflatul Apostol Pavel vorbea despre Hristos. În Epistola sa, el nu repetă ceea ce le spusese mai nainte, dar se înţelege că aprinsese inimile Galatenilor cu foc ceresc, astfel încât Biserica Galatenilor devenise una din pietrele importante în zidirea Bisericii Creştine.

Iar acum aş dori, înainte de moartea mea, să însemnez în inimile şi în minţile tinerilor mei fraţi şi surori chipul lui Hristos aşa cum mi-a dat mie Dumnezeu. Ştiţi expresia Psalmistului: *Cu foc lămurit este cuvântul tău foarte.*[3] Mă vedeţi în viaţa de zi cu zi hodorogit, dar eu trebuie totuşi să întrebuinţez cuvintele Scripturii, iar cuvintele Scripturii sânt ca metalul înroşit în foc. Nu fără frică vă vorbesc despre ce vreau să fac, cu gândul la Dumnezeu Tatăl Care, după cuvintele lui Iisus Hristos Însuşi, ne cheamă către Fiul Său. Precum zice Însuşi Hristos: *Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl cel ce M'au trimis, şi Eu voiu învia pre el în ziua cea de apoi.*[4] Şi aşa, în aceleaşi limite în care Domnul Dumnezeu, Tatăl nostru, a însemnat şi în mine chipul lui Hristos, şi eu

[1] Gal. 3:1-2.
[2] Cf. Gal. 4:19.
[3] Ps. 118:140.
[4] Io. 6:44.

îndrăznesc să vă vorbesc. Ca întotdeauna, înaintea mea se află greutatea de nepăşit de a vorbi despre Dumnezeu – căci este un ocean nețărmurit. Sânt nevoit să aleg numai câteva momente din sfânta viață pe care ne-a dat-o Duhul Sfânt în Biserica lui Hristos. Şi iată că acum mă văd sub înrâurirea cuvintelor pe care Biserica le spune despre Hristos: „Cela ce în ziua şi în ceasul al şaselea, pre Cruce ai pironit păcatul cel îndrăznit de Adam în Rai."[1] Aşa descriu cuvintele Bisericii pe „Omul Iisus Hristos,"[2] urcând pe Golgotha.

Unul din sfinții dragi inimii noastre, Episcopul Ignatie Briancianinov, subliniază un lucru minunat, şi anume, că Domnul, săvârşind această cale a Sa pe Golgotha, avea înaintea Lui numai pe Tatăl. Iar când se ruga pentru pahar,[3] El nu avea în gând pe cei ce I-au pregătit această durere, mâhnire, batjocură, suferință, răstignire, moarte de ocară – ci toate acestea El le-a numit paharul pe care I-l dă Tatăl.[4] Închipuiți-vă că Domnul în acele zile, cele mai mărețe din istoria lumii, gândea numai la Tatăl, şi întregul Lui dialog era cu Tatăl; însă nevoința Lui era pentru întregul Adam. Acum îl putem gândi ca pe singurul „Om" de pe tot pământul.

---

[1] *Ceasul al Şaselea*, Troparul Glas 2 de la Alliluia.
[2] Cf. 1 Tim. 2:5.
[3] Cf. Mt. 26:39; Mc. 14:36; Lc. 22:42 ş.a.
[4] Cf. Sf. Ignatie Briancianinov, „Paharul lui Hristos," în vol. *Cuvinte către cei care vor să se mântuiască (Experiențe ascetice – vol. II)*, Ed. Sophia, Bucureşti, 2002, pp. 273-281.

Pe mine m'au izbit cuvintele acestea când le-am auzit în biserică. Deşi nevăzut în acel moment, Îl vedeam totuşi pe Hristos ca om, urcând pe Golgotha cu acest gând. Care gând? De a şterge blestemul adus peste tot pământul de păcatul lui Adam.[1] Pe Adam îl gândim ca pe începutul întregului neam omenesc.[2] Şi dacă apostolul spune că trebuie să avem acelaşi cuget pe care-l vedem în Hristos Iisus,[3] atunci şi noi vom vedea cu ochii lui Hristos întreaga lume, în timp şi în spaţiu, de la Adam până la ultimul om ce va să se nască din femeie în lumea aceasta.[4]

Să trecem la alt aspect. Şi „pilda" lui Hristos,[5] şi poruncile Lui, şi mai cu seamă *iubiţi pre vrăjmaşii voştri*[6] – lărgesc inima şi mintea noastră, şi de acum vedem întreaga omenire ca o singură istorie, cu care este strâns legată şi viaţa noastră personală. Iar dacă Domnul ne ajută astfel să ne lărgim inima, încât să purtăm în sine întreaga omenire, atunci se va întâmpla că noi vom trece în starea omului celui de Dumnezeu făcut. Aşa cum Domnul zice în Scriptură: *Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemănarea.*[7]

În vremea lui, apostolul Pavel, vorbind despre un astfel de Hristos care ia asupra Sa păcatele întregii lumi, prin aceasta a înflăcărat inimile Galatenilor

[1] Cf. Rm. 5:18; 1 Cor. 15:21-22.
[2] 1 Cor. 15:45.
[3] Flp. 2:5.
[4] Cf. Gal. 4:4.
[5] Cf. Io. 13:15.
[6] Mt. 5:44; Lc. 6:27-28.
[7] Fac. 1:26.

pentru tot restul vieții lor, și chiar după moarte. Prin aceasta el a pus o piatră de temelie și vieții noastre – și în inimile noastre trebuie să se răsfrângă, prin puterea Duhului Sfânt, chemarea Tatălui, după cuvântul lui Hristos: *Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl.*[1] Cu alte cuvinte, ca să dobândim o conștiință adevărat creștină noi, bineînțeles, trebuie să urmăm lui Hristos, să-I urmăm cu rugăciune la Dumnezeu, la Duhul Sfânt, Împăratul Ceresc: „Vino și sălășluiește întru noi, povățuiește pre noi întru tot adevărul, trage inimile noastre către iubirea cea de sus, și mântuiește, Bunule, sufletele noastre."

Înainte de Hristos și în afara lui Hristos, de-a lungul întregii istorii a lumii, nimeni altcineva nu ne învață aceasta. Vreau să vă spun că a fost un astfel de moment când aceste cuvinte au pătruns în inima mea „altfel," purcezând de la Însuși Dumnezeu... O, de aș putea, în starea mea jalnică de acum, pe care voi o știți și o vedeți, să vă ajut să primiți adânc în inimă acel Chip, pentru ca viața voastră monahicească să se umple pe totdeauna de însuflarea cea de sus! Toată viața noastră devine alta: Nu după chipul ei exterior – în exterior nu se vede nimic! – ci numai pe planul conștiinței noastre lăuntrice, care ni se dă după harul Duhului Sfânt. A trăi întregul Adam – foarte multora li se pare ca un fel de fantezie filosofică; dar, bineînțeles, nu despre filosofia aceasta este vorba în Evanghelie. Este vorba de starea lui Hristos, Care Însuși fiind și

[1] Io. 6:44.

Făcătorul omului, şi îmbrăcându-Se în chipul de rob al fiinţării noastre, proceda uneori ca Om...[1] Şi când privim asupra unui „astfel" de Om, atunci fireşte şi în noi se naşte dorirea de a ne asemăna Lui; tot aşa, atunci înţelegem şi cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur: „Iadul a luat un trup, şi de Dumnezeu s'a lovit; pământ a luat, şi s'a întâmpinat cu cerul."[2]

Viaţa aceasta eu am numit-o „însuflare de sus." Cuvântarea noastră pe aceste subiecte coincide cu zilele când pomenim îndeosebi pe părintele nostru duhovnicesc, pe Sf. Siluan.[3] Dumnezeu i-a dat dintru începutul vieţii sale monastice rugăciunea pentru întreaga lume, pentru întregul Adam – cu adânc plâns: mai mult decât pentru sine însuşi. Şi iarăşi subliniez: am în vedere „starea" duhului nostru, ceea ce este cu putinţă numai prin lucrarea harului lui Dumnezeu, şi în aceasta constă deosebirea ei calitativă de orice filosofie; şi chiar – voiu spune un cuvânt îndrăzneţ – de toată teologia intelectuală.

Dacă o astfel de însuflare se va atinge de inima noastră, iubiţii mei fraţi şi surori, atunci, repet, această însuflare este de nesecătuit, căci ea cuprinde principiul vieţii vecinice; şi chiar dacă alcătuirea noastră trupească se va destrăma, însuflarea aceasta va trăi în noi în chip puternic, cu nesfârşită putere. Atunci va fi

---

[1] Flp. 2:5-7.

[2] Cuvânt de învăţătură al Sfântului Ioan Gură de Aur pentru luminata zi a Învierii lui Hristos.

[3] 24 Septemvrie. (n. tr.)

greu celei ce se numeşte „grija de multe"[1] să se atingă de noi, oricât am avea de suferit. Bineînţeles că, trăind în obşte, vom avea multe restricţii exterioare, ca „programul" zilei, un oarecare „tipic," vreo „pravilă" oarecare, şi altele asemenea lor; dar duhul care purcede de la Dumnezeu Tatăl va depăşi toate aceste forme şi pravile. Din punct de vedere exterior sântem nevoiţi să păstrăm toate acestea, căci ele ne întăresc – am în vedere ascultarea şi toate celelalte metode de a forma monahul. Ele ne sânt de neocolit, pentru ca treptat să ne introducă în starea duhovnicească în care se afla Însuşi Hristos. Atunci vom vedea că în viaţă nu există nimic banal, meschin, neînsemnat. Fericitul Siluan, în cuvintele lui cât se poate de simple şi mişcătoare, zice despre monah: „Merge un astfel de om cu picioarele pe pământ, şi munceşte cu mâinile, şi nimenea nu ştie şi nu vede că el, cu duhul, petrece în Dumnezeul cel vecinic."[2] Şi dacă lucrul cel mai important este a petrece cu duhul în Dumnezeu, atuncea va fi uşor să păzim toate legile, toate pravilele exterioare, nemaifiind rob nici unei restricţii, oricare ar fi ea.

O, cum aş dori să vă dau să înţelegeţi prin cuvintele mele ceea ce gândesc eu în adâncul sufletului când vorbesc de „însuflare de sus." Bineînţeles, am în vedere însuflarea de la Duhul Sfânt; dar ea nu depinde numai de Dumnezeu. Voi poate veţi spune: „Ce este acest cuvânt straniu?"[3] Dar sensul lui este următorul:

---

[1] Cf. Rugăciunea Sf. Efrem Sirul din Postul Mare (n. tr.)

[2] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, p. 237.

[3] Cf. Io. 6:60.

Dumnezeu nu face nimic omului cu sila. El ne descoperă chipul lui Hristos, după care ne lasă slobozi – să urmăm Lui, sau să nu urmăm. Eu am scris în carte: „În Hristos, Logosul cel întrupat al Tatălui, ne este dat să vedem ideea cea mai nainte de veci a lui Dumnezeu pentru om."[1] Când ne este dat de la Dumnezeu a zări chipul omului precum l-a gândit Dumnezeu, atunci se iveşte în noi setea de a ne asemăna cu Hristos; atunci se face loc lui Dumnezeu în noi. Şi în acest sens spunem noi că revărsarea harului peste noi atârnă nu numai de Dumnezeu, deşi în El Singur este această viaţă,[2] ci în parte şi de dispoziţia noastră – a primi sau a nu primi.

Şi deci, iubiţii mei fraţi şi surori, mai ales cei ce aţi venit de curând, iată ce aş dori să vă transmit: Deschideţi-vă minţile şi inimile, pentru ca Duhul Sfânt să însemneze chipul lui Hristos în voi, şi atunci toată viaţa voastră monastică va fi ceva cu totul de nedescris în cuvinte omeneşti.

Hristos, şi în Ghethsimani şi pe Golgotha, trăia continuu cu gândul la Tatăl; aşa şi noi vom trăi – noi însă vom trăi mai degrabă cu Hristos, iar nu cu Tatăl. Ei sânt nedespărţiţi, dar cu noi Hristos este încă în „lucrare"[3] – cum să ne mântuiască, iar noi numai prin El vom veni la Tatăl.[4] Pe Duhul Sfânt îl vom recunoaşte pentru că El ne vorbeşte – El vorbeşte aceleaşi ce a grăit Hristos. Iar dacă El vorbeşte contrariul,

---

[1] Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu*, *op. cit.*, pp. 143-144.
[2] Cf. Io. 1:4.
[3] Cf. Io. 17:4.
[4] Cf. Io. 14:6.

atunci acesta deja nu este Duhul,[1] Persoana a treia a Sfintei Treimi. Din punct de vedere practic viața noastră se clădeşte în chip hristocentric, adică pe primul plan stă înaintea noastră, mai presus de toate, Fața lui Hristos.

Şi aşa, să binecuvinteze Domnul venirea voastră, tinerii mei frați şi surori. Eu sânt gata să slujesc vouă până la ultima mea suflare.

[1] 1 Io. 2:22; 4:1-3; 1 Cor. 12:3.

6
DESPRE RĂTĂCIRE[1]

Întâlnirea cu conceptul „rătăcire." Ce anume este rătăcirea şi „steaua nerătăcită." Criteriul vieţii nerătăcite. „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta..." În theologia abstractă mai curând sânt cu putinţă greşelile. Ţelul nostru – „Cela ce simplu va trăi..." Sf. Siluan – un caz aparte: nu trebuie a se compara cu el. Dumnezeu ne vede pe noi, iar nu noi pe Dumnezeu. Pentru neînţelegerea a ceea ce este păcatul – învinuirea lui Dumnezeu. Pentru smerirea de sine şi de-Dumnezeu-părăsirea.

Iată, eu mă bucur, firește, când mă întâlnesc cu voi. Cum mi-a prelungit Dumnezeu zilele, El singur o ştie. Şi până acum eu trăiesc în fiecare zi o stare neînţeleasă: Cum trăiesc, de ce trăiesc, pentru ce? Dar pentru mine sensul se cuprinde în faptul că aş dori să vă împărtăşesc întreaga mea experienţă. Mai cu seamă experienţa pozitivă, iar nu cea negativă. Ea a început mai nainte ca oricine dintre voi să fi văzut lumina. Când, întorcându-mă la Hristos, mi-am început calea, atunci mi-am trăit starea minţii, a inimii şi a trupului în care mă adusese Dumnezeu prin rugăciune – adică starea întregii mele fiinţe. În vremea aceea nu aveam încă înţelegerea faptului că omul poate să greşască, şi

[1] Nr. B-10 (8 Oct.. 1990), după numerotarea M^{TI}.

că aceste greşeli pot fi cât se poate de tragice şi de serioase. Astfel, întreagă istoria omenirii este greşala lui Adam. Dar ele pot fi şi mici, de-abia sesizabile, de-abia răsfrângându-se cât de cât asupra fiinţării noastre pământeşti.

Am întâlnit conceptul „rătăcire" (în greacă πλάνη, în franceză *égarement* sau *illumination*)[1] la Institutul Sfântul Serghie, atunci când eram unul dintre primii studenţi ai acestuia. Prima oară am auzit cuvântul din gura Mitropolitului Antonie Hrapovitki. El a fost un remarcabil ierarh, şi poate primul candidat la scaunul patriarhal de curând restaurat în Rusia, însă nu lui i-au căzut sorţii să devină Patriarh, şi a plecat în Iugoslavia, devenind întâi-stătătorul Bisericii din Afara Graniţelor. Mitropolitul Antonie Hrapovitki spunea că până şi la Athos unii bătrâni se află în stare de rătăcire.

Aceasta se întâmpla când în mine se ivise deja dorirea să părăsesc Institutul şi să intru în mănăstire: sau la Valaam, sau la Athos. În acea vreme cuvântul purta o oarecare aură mistică. Credincioşii foarte mult se temeau, nu cumva să cadă în rătăcire, iar frica aceasta multora le-a fost pricina îndepărtării de la dreapta gândire. Oamenii sânt liniştiţi când cineva bea de se îmbată şi face prostii – asta nu înseamnă că acela este „în rătăcire"; dar dacă spui că Lumina cea Nezidită

---

[1] Sau *înşelare*. În rusă, ca şi în greacă, este un termen „tehnic," consacrat, al vieţuirii ascetice, care implică o abatere de la calea dumnezeiască, o iluzie meşteşugită de viclenia diavolească, ce poate duce până la o deplină îndrăcire. Francezul „illumination" se întrebuinţează, bineînţeles, în sens ironic. (n. tr.)

te-a cercetat, imediat răspund: „A, asta este rătăcire!" Iar acesta a fost un moment foarte important în viaţa mea pariziană, şi nu numai pentru mine, ci pentru mulţi.

În ciuda a ceea ce spusese acel remarcabil ierarh, Antonie Hrapovitki, ajungând la Athos am sărutat pământul şi am zis: „Tot ce mă vor învăţa Părinţii, voiu primi. Îmi voiu lăsa mintea în starea celui ce primeşte, şi nu a celui ce judecă." Şi la Athos dăinuia frica de a nu cădea în rătăcire. Astfel încât îmi devenise de primă importanţă să lămuresc ce anume este „rătăcirea," şi cum să o înţeleg.

Vieţuind la Athos, mă simţeam subt acoperirea rugăciunilor Părinţilor, şi ale Maicii Domnului, şi ale Sfinţilor, de aceea puteam liniştit să cuget cum să înţeleg cuvântul „rătăcire." Cuvântul rusesc *prelesti*[1] are o cu totul altă etimologie decât grecescul πλάνη, însă este vorba de aceeaşi experienţă. Diferenţa este că mintea grecească este filosofică şi naşte concepte theologice asemenea celor filosofice. De pildă, *pocăinţa* (în gr. μετάνοια) – semnifică „schimbarea vederii minţii," iar rătăcirea (πλάνη) – „abatere." Ruşii vorbeau despre pocăinţă ca despre un simţământ psihologic, adică „durere pentru cele făcute" – pentru

[1] În româna veche avem „împreleştire" sau „prilăstire," de la cuvântul slavon. Aceasta s'ar reda mai bine prin „înşelare," şi se înţelege ca o ademenire care ne abate de la calea cea dreaptă. Neavând în ascetica noastră un termen consacrat, am ales „rătăcire," a cărui trăire este mai apropiată de grecescul *plani* (πλάνη), şi care face ecou la „stea nerătăcită" şi la Epistola Apostolului Iuda, stihul 13. (n. tr.)

cele ce am spus sau am făcut – când cerem lui Dumnezeu: „Iartă-mă!"

Cuvântul „rătăcire"[1] semnifică ceea ce nu purcede de la Singur Adevăratul Dumnezeu, dar dintr'o dată ni se pare măreț și sfânt, și ne deschidem inima acestei greșeli. Când Sfinții Părinți vorbesc despre rătăcire, ei au în vedere totodată și propria lor experiență. Și a ocoli rătăcirea ne este cu neputință: nu vorbesc despre întreagă viața noastră, ci de anumite întâmplări aparte.

Eu am înțeles cuvântul „rătăcire" astfel: când vreo experiență duhovnicească oarecare mă atrage la sine, și eu îmi deschid inima către ea. După aceea pot să aflu dacă am greșit, sau nu și, prin pocăință, să mă întorc la adevăr...

De fiecare dată când săvârșim sau cădem în vreun păcat de orice fel, și în orice plan – al minții, al inimii, al trupului – înseamnă că ne aflăm victime *rătăcirii, înșelării*: săvârșim păcatul pentru că ne atrage.

În troparul mucenicilor[2] găsim expresia „stea nerătăcită."[3] Cuvântul a luat pentru mine o mare însemnătate. În acea stare în care mucenicii își dau întreaga ființă lui Dumnezeu, ei se află ca o „stea nerătăcită," adică deplin adevărată, „în care nu este urmă de neadevăr."

---

[1] În trăirea ascetică. (n. tr.)

[2] Propriu zis, Condacul de obște la un Mucenic. *Cf* și Condacul Sfântului Ioan Scărarul (*Duminica a IV-a a Marelui Post, după cântarea a VI-a a Canonului*): „Întru înălțimea înfrânării, pusu-te-au Domnul ca pre o adevărată stea nerătăcită, luminând marginile, dascăle Ioane, părintele nostru." (N. tr.)

[3] Cf. și Iuda 13.

Vă vorbesc despre aceasta pentru că şi până astăzi rătăcirea este cu putinţă orişiunde – şi la Sfântul Munte, şi în Grecia, şi în Franţa, şi la noi în Tolleshunt Knights. Dar cum să fim siguri, pentru orice întrece măsura înţelegerii noastre, că se poate primi ca fiind adevărul deplin? Unde este criteriul după care putem determina dacă sântem în rătăcire sau pe calea adevărului? Astfel, în Rugăciunea către Îngerul Păzitor, zicem: „Îngere al lui Dumnezeu, păzitorul meu cel sfânt, viaţa mea în frica lui Dumnezeu păzeşte, mintea îmi întăreşte în calea cea adevărată."[1] Şi iată ieşirea din situaţie – rugăciunea: „Mintea îmi întăreşte în calea cea adevărată," sau, cum zice psalmul, *Duhul tău cel bun mă va povăţui la pământul cel drept. Spune mie, Doamne, calea în carea voiu merge, că la tine am ridicat sufletul meu.*[2]

Multe se pot spune despre aceasta. Voiu trece direct la ceea ce pentru noi trebuie să fie îngrădire de la cădere şi de la abatere pe căi străine duhului lui Hristos. Pentru aceasta ne rugăm în fiecare zi de mai multe ori: „Învredniceste-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi." Ori de câte ori cădem în păcat, este pentru că fuseserăm atraşi de vreun oarecare aspect al păcatului, şi că l-am săvârşit în gânduri, în mişcările inimii noastre, în facerile noastre trupeşti; a înţelege aceasta înseamnă a fi cu luare aminte de-a lungul întregii zile,

[1] Canon către Îngerul păzitor – din limba slavonă. (n. tr.)
[2] Ps. 142, 10 şi 8.

şi de-a lungul întregii nopţi, spre a nu săvârşi păcat. Iar cele spuse sânt caracteristice căii monastice...

În Epistolele pe care apostolul Pavel le-a trimis creştinilor de curând ieşiţi dintre păgâni şi închinători la idoli, el a dezvăluit un tablou nespus de măreţ al înţelegerii creştine în ce priveşte fiinţa şi Dumnezeu, şi în acelaşi timp vorbea şi de viaţa omenească de zi cu zi... Şi deci, trebuie să avem în vedere amândouă aspectele în viziunea minţii noastre, atunci când contemplăm fiirea cosmică şi Fiirea Dumnezeiască, adică cea zidită şi cea Nezidită.

Cum să trăiască monahul începător, sau creştinul începător în general? Cum să-şi treacă ziua? – Unora mintea le înclină către theologia abstractă, iar acolo sânt cu putinţă greşeli. De aceea, toată luarea aminte trebuie să fie îndreptată spre a nu scârbi harul Sfântului Duh cu vreun gând rău oarecare sau cu vreo mişcare a inimii; şi în acelaşi timp, cum să ocolim tot păcatul de fiecare dată când avem de-a face cu vreun frate sau soră – mai presus de toate spre a nu mâhni pe cineva. Când Dumnezeu împreună-lucrează cu noi, în „suferinţele" noastre de a ne petrece ziua fără de păcat, atunci vine harul Sfântului Duh: Noi zidim viaţa noastră fără de păcat ca pe un tărâm înlăuntrul nostru, unde Sfântul Duh poate veni nestingherit cu harul Său. Iar când vine Acela, El ne împărtăşeşte o înţelegere vie a ceea ce ne învaţă. Şi deci, cum spunea Stareţul Siluan, „tot ceea ce ne-a învăţat harul dintru bun

început, noi trebuie să păzim până la sfârşitul vieţii."[1] De neocolit este perioada când Dumnezeu ne părăseşte. Atunci, într'o încordare plină de suferinţe, noi încercăm să fim ca şi cum Dumnezeu ar fi cu noi, chiar dacă El şi-a retras ajutorul simţit...

Monahul la început nu se ocupă de nimic altceva decât cum să-şi treacă ziua fără de păcat. Şi atunci vine Duhul Sfânt şi ne descoperă tainele Fiirii Dumnezeieşti, cea ce nu poate dobândi omul pe căile theologiei abstracte. Când vorbesc despre această şcoală cu precădere monastică, nu înseamnă că atitudinea mea faţă de ştiinţa theologică este întrutot negativă. Nu, nu zic asta; iar în condiţiile istorice ale căderii noastre, ea este de neapărată trebuinţă. Mă mâhneşte doar faptul că multora dintre cei ce cheltuiesc o uriaşă energie spre a învăta predania theologică a Bisericii, cunoasterea lor intelectuală le apare ca şi cum ar fi atins deja desavarsirea. Cu theologia abstracta este cu neputinţa a atinge desăvârşirea. În viaţa istorică puterea în Biserică este dată nu sfinţilor, ci cărturarilor, şi în aceasta constă tragedia lumii si a Bisericii.

Viaţa monahului începe aşa cum ne-a învăţat cuviosul Stareţ Amvrosie al Optinei. El zicea: „Cela ce simplu va trăi, sute de îngeri cu el vor fi: dar pe cel ce înţelepteşte – până şi ultimul îl părăseste." Aşa şi eu, aş vrea să vă zic că viaţa noastră este cât se poate de simplă. Lucrul acesta este foarte important: Noi niciodată nu trebuie să căutăm a dobândi vreun semn

[1] *Viaţa şi învăţătura..., op. cit.*, p. 225.

vădit al dumnezeieştii bunăvoiri – facere de minuni sau altceva asemănător. Acestea niciodată nu fac parte din planul nostru! Ci planul nostru se exprimă doar în „cum să nu săvârşim vreun păcat." Eu încerc uneori să vă vorbesc despre măreţul tablou pe care ni l-a dezvăluit Dumnezeu în facerea cosmosului, în facerea omului „dupre chipul Său şi dupre asemănare."[1] Aceasta o fac pentru ca voi să aveţi în vedere nu viaţa noastră neînsemnată, ci trăirea cu Dumnezeu şi dobândirea vieţii în întregul ei cuprins: şi cosmic, şi dumnezeiesc. Dar vorbesc şi despre faptul că nu trebuie să ne închipuim ca şi cum am fi ajuns deja acolo, şi nu asta trebuie să avem ca ţel înaintea noastră. Ţelul nostru este: „Cela ce simplu va trăi, sute de îngeri cu el vor fi."

De ce vorbesc astăzi ca şi cum aş fi îngrijorat? Da, sânt îngrijorat, pentru că gândindu-mă câte arătări ale bunăvoirii lui Dumnezeu ni s'au făcut deja, s'ar putea trezi în noi vreo dorinţă nefolositoare, neadevărată, mincinoasă, pierzătoare – de a ajunge la daruri asemenea Stareţului Siluan. Înţelegeţi care este teama mea: Noi ne aflăm în primejdie, pentru că avem un Părinte neînchipuit de mare – Cuviosul Siluan. Ceea ce s'a petrecut cu el este un fenomen dintre cele mai rare în toată istoria omenirii. Iar dacă noi ne vom strădui a dobândi aceleaşi daruri pe care el le-a avut, vom face o mare greşală. Niciodată nu trebuie să ne comparăm cu nimeni altul.[2] Oricât de mic sau de mare ar fi înaintea

[1] Cf. Fac. 1:26.
[2] Cf. 2 Cor. 10:12-14.

lui Dumnezeu fiecare dintre noi, Dumnezeu „se îngrijeşte" de fiecare om aparte, comunicând inimii lui. Calea obişnuită nu este cea pe care o observăm la Sf. Siluan. El, ca şi Sfântul Serafim din Sarov, dintru bun început a trăit arătarea lui Hristos. Noi însă trebuie să avem un alt obiectiv: Creştinul de obicei trebuie să gândească cum, murind, să se fi curăţit prin pocăinţă. Şi atunci se va arăta Hristos omului în vecinicie...

Una din cele mai mari primejdii constă în putinţa noastră de a închipui. În vieţuirea noastră nu trebuie să ne închipuim că Dumnezeu este cu noi, şi că noi Îl vedem: trebuie să conştientizăm că Dumnezeu ne vede. Acest fel de a vedea lucrurile ne îngrădeşte de la alunecarea în închipuire: „Sânt proroc," „Sânt apostol," „Sânt sfânt," „Sânt aşa şi pe dincolo." Slobozi de orice închipuire despre sine, noi ne nevoim, şi ce vrea Dumnezeu, El va săvârşi fără noi, prin noi. Vă vorbesc despre cum trebuie să trăim pentru a ocoli rătăcirea. Şi când petrecem într'o stare de suferinţă a întregii noastre fiinţe – şi a duhului, şi a minţii, şi a inimii, şi a trupului, când suferim din toată făptura noastră, nevoindu-ne a nu păcătui – noi înşine nu gândim că ne facem părtaşi suferinţelor lui Hristos, dar Dumnezeu poate să recunoască acestea ca părtăşie în suferinţele lui Hristos[1] şi poate să ni le atribuie, după judecata Sa, iar nu după a noastră. Calea noastră este totdeauna a ne smeri; iar a ridica şi a proslăvi aparţine lui Dumnezeu.[2] Aşa că nu trebuie a ne îngriji să ne ridicam pe noi înşine undeva,

[1] Cf. 1 Pt. 4:13; 2 Cor. 1:5.
[2] Cf. Mt. 23:12.

de perii capului. Trebuie să trăim cu un cuget cât se poate de smerit. Iar dacă Dumnezeu dăruieşte ceva, aceasta se întâmplă în forme exterioare care te lasă uimit. Aceasta însă este de la Dumnezeu, iar nu de la noi.

Calea cea mai grea este atunci când dintru bun început i se dă omului vederea lui Dumnezeu în lumină mare. Un astfel de om primeşte, cum ar fi, o „injecţie" care îl aseamănă cu Hristos în însăşi gândirea lui,[1] în însuşi felul cum înţelege viaţa. El, Hristos, a urcat pe Golgotha în cele mai adânci suferinţe, ca să săvârşească o faptă contrară celei săvârşite de Adam. Iar precum prin greşala lui Adam Dumnezeu a blestemat această lume,[2] aşa Hristos, prin înălţarea Sa pe crucea Golgothei, a pierdut blestemul şi a făcut slobodă intrarea în Împărăţia lui Dumnezeu Tatăl. Astfel noi trebuie să purtăm în sine şi această imagine a răscumpărării noastre prin suferinţa pe Golgotha şi prin Înviere, şi în acelaşi timp să conştientizăm nevoia absolută de a merge pe calea contrară a ceea ce a săvârşit Adam în Rai. Atunci viaţa noastră va fi asemenea cuvântului Sfântului Amvrosie al Optinei: simplu vom trăi, dar sute de îngeri cu noi vor fi. Iar cine trăieşte în închipuiri, că ar fi proroc, că sfânt – pe acela până şi ultimul îl părăseşte.

Iată un moment foarte important, pentru că de obicei în lume abia dacă vei găsi vreun om care să înţeleagă că acesta este un păcat. Domnul a spus

[1] Cf. 1 Cor. 2:16; Flp. 2:5.
[2] Fac. 3:17

Iudeilor: *De nu veţi crede că Eu Sânt* – Cel Care M'am descoperit lui Moisì în Sinai ca EU SÂNT – *muri-veţi în păcatele voastre.*[1] Oamenii nu pot înţelege când păcătuiesc şi când nu păcătuiesc – singur Domnul Însuşi ne-o arată prin Duhul Sfânt. Iată pricina pentru care în lumea întreagă se întâmplă tot mereu ceea ce s'a întâmplat cu Adam în Rai, când a vorbit cu el Domnul Iisus Hristos; Adam nu a vrut să se vadă învinuit: „Tu mi-ai dat pe femeia asta, şi ea mi-a dat, şi eu am mâncat."[2] Noi însă vom încerca să nu învinuim pe Dumnezeu şi să-I zicem: „De la faţa Ta soarta mea iese[3] – Tu ce vrei de la mine?" Dumnezeu voieşte ca noi să ne asemănăm Lui în iubirea Lui. Iar dragostea lui Dumnezeu este o dragoste smerită.

Şi aşa, rogu-vă, iubiţii mei fraţi şi surori, întipăriţi-vă şi amintiţi-vă până în sfârşitul vieţii voastre: Sarcina noastră este – în toată vremea a ne smeri. Pentru aceasta Domnul a spus: *Cel ce se smereşte pre sine înălţa-se-va.*[4] Dar a ridica, singur Dumnezeu poate să facă.[5] Căci altfel, se va întâmpla contrar închipuirilor noastre: Atunci când vom crede că zburăm către Dumnezeu, în realitate rămânem pe loc... Iar dacă nu vom trăi în închipuire, atunci Domnul Însuşi va veni la noi. Sarcina mea este grea şi plină de răspundere, şi eu aş dori să-mi împlinesc datoria faţă de voi cu adevărat

---

[1] Io. 8:24.
[2] Cf. Fac. 3:12.
[3] Cf. Ps. 16:2.
[4] Lc. 14:11.
[5] Cf. Evr. 4:6.

fără de păcat. Iar cele despre care v'am vorbit astăzi, rogu-vă, înscrieți-le în inimile și în mințile voastre, și atunci vă veți săvârși calea în mare smerenie și în mare tărie. Negreșit, vor fi ceasuri, săptămâni, ani, când ne vom petrece vremea fără simțământul viu că în noi lucrează Duhul. Această perioadă este importantă. Atunci ne vom putea arăta credincioșia în dragoste către Dumnezeu: fără a avea simțământul harului lucrător în noi, trăim așa ca și cum el ar fi cu noi. În cartea despre Starețul Siluan eu scriu cum gândea el: „Dacă vom păzi cu credință poruncile lui Dumnezeu, veni-va vremea când harul va veni, și de acum va rămânea pururea cu noi."[1]

Și deci, nu trebuie să ne grăbim. Unii părinți la Athos, după patruzeci de ani sau mai mult au primit har mare, și numai atunci. Și această cale este cea mai sigură. Cu alte cuvinte, se întâmplă așa: Sau dintru bun început se dă harul desăvârșirii, sau la mijloc, sau la sfârșit. Iar cea mai trainică situație este când se dă la sfârșit. Și ne vom trăi toată viața[2] ca și cum de abia începem.

[1] Cf. *Viața și învățătura..., op. cit.*, p. 40.
[2] Cf. Mt. 24:13; 1 Pt. 5:6-7.

7
DESPRE VECINICIE[1]

Ţelul – a dobândi Dumnezeiasca vecinicie. Pomenirea morţii şi cele vremelnice. Pregătire către vecinicie. Vecinicia ca prisosul de viaţă în Hristos. Cum se trăieşte în vecinicie. Vecinica fiire se va cunoaşte deplin numai după moarte. Despre viaţa după moarte.

Când trebuie să vorbim despre Dumnezeu – despre Dumnezeul cel vecinic şi mai nainte de toţi vecii – tot cuvântul nostru pare că nu îşi atinge ţelul dorit. Aici (în mănăstire) noi trăim şi purtăm toate poverile acestei vieţi pentru a dobândi dumnezeiasca vecinicie.

Acum mai mult de şaptezeci de ani, când eram încă neînţelepţit, am avut experienţa cercetării de Sus. Era un dar aparte al lui Dumnezeu: pomenirea morţii. Caracteristica pomenirii morţii este că orice lucru sau orice trăire îşi pierde valoarea dacă este supus morţii. Orice suferinţă a omului – şi a noastră, şi a fraţilor noştri, şi a surorilor noastre – îşi pierde orice valoare dacă toate vor fi înghiţite de moarte. Şi aceasta devine atât de limpede, cu atâta putere lucrează asupra sufletului, încât trăieşti cu adevărat absenţa oricărui sens al vieţii, din pricina morţii. Dacă totul trebuie să se sfârşească într'un oarecare hău al uitării, atunci pentru

[1] Nr. B-15 (5 Noiem. 1990), după numerotarea M[TI].

ce să mai suferim? – Şi aşa mi s'a dat să trăiesc mulţi ani. Eu mă luptam – nu întotdeauna, doar uneori – împotriva acestui har care, cum ar fi, mă „împiedica" să trăiesc, făcând ca tot efortul meu în domeniul artei, toate relaţiile cu oamenii să-şi piardă valoarea, pentru că toate acestea pier, dispar. Şi atuncea îmi era atât de desluşit: *Tot ce nu veciniceşte, nu are nici o valoare!*

Însă Hristos şi toată descoperirea Noului Legământ ne vorbeşte cu precădere despre vecinicie şi despre căile către ea. Nouă, celor zidiţi dintru nimic, ne este greu să gândim despre cele vecinice; dar ne întâlnim cu vecinicia, pentru că trăim în Biserică, iar Biserica este pregătirea către vecinicie. De ce? Pentru că sânt proorocii şi mai-nainte-grăiri despre vremea noastră, care au spus acum două mii de ani că aşa va fi. Cu alte cuvinte, toată „fiinţarea" noastră se săvârşeşte după un plan gata făcut, după un anume program. Şi în aceste înaintegrăiri sânt multe soroace a cărora împlinire s'a văzut de-a lungul istoriei. Înseamnă că cele vecinice există. Dacă rugăciunea la Dumnezeu, la Maica Domnului, la Sfinţi, îşi află un ecou venind de la ei, atunci e limpede că sânt vii. Dar cum trăiesc ei, nu putem acum înţelege.

Când eram chinuit de pomenirea morţii îmi veneau gânduri despre vecinicie: Cum să gândeşti vecinicia? Ca un fel de mişcare treptată care niciodată nu se sfârşeşte? Aşa gândesc mulţi, chiar theologi. Ei vorbesc de vecinica noastră mântuire ca despre o necontenită înălţare către Dumnezeul cel nemărginit, cel nesfârşit. Dar nu aşa ne vorbeşte Sfânta Scriptură. Scriptura spune că este cu putinţă trecerea de la dimensiunea

vremelnică la vecinicie (însă conceptul „dimensiune" nu se mai poate aplica veciniciei). Iar când noi numim pe Acela Care este din veci şi mai nainte de toţi vecii „Tatăl nostru," aceasta nu rămâne fără răspuns. Şi dacă cuiva i se dă a trăi cuvintele „Tatăl nostru," a simţi că noi sântem copiii veciniculuí Tată, acela va înţelege că nu putem să nu trăim de fiecare dată acest „impact" al veciniciei în fiinţa noastră.

Pe vremuri, când eram încă sub înrâurirea pomenirii morţii, încercam uneori naiv să scriu despre vecinicie. Şi iată, vreau să vă citesc acea gândire a mea naivă despre cele vecinice:

„În Hristos noi avem pe Purtătorul culmei suferinţelor şi, de asemenea, al celei mai înalte sfinţenii şi fericiri. Şi în aceasta se află trăsătura distinctivă a creştinismului. În inima celui ce crede vieţuiesc împreună principiul nostru zidit şi puterea nezidită a lui Dumnezeu, deşertarea noastră de zi cu zi şi putere, defăimare şi slavă, vreme şi vecinicie, durere şi bucurie, într'o încordare până la limita pe care o poate atinge firea noastră."[1] Acestea au fost scrise într'o stare de deplină energie, departe de deznădejdea în care n'ai chef să gândeşti la nimic. „Vecinicia eu mi-o închipui ca pe un Act fără întindere, al cuprinsului de o bogăţie de nedescris al Fiinţei, într'o plinătate care niciodată nu se împuţinează. Vecinicia – este prisosul vieţii. Ceea ce noi trăim aci ca suferinţă şi chiar ca moarte, în Împărăţia lui Dumnezeu se va dovedi a fi iubire de-

[1] Arhim. Sofronie, *Naşterea întru împărăţia cea neclătită*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, p. 132.

sine-deşertătoare – iubire desăvârşită, fără întoarcere asupră-şi, iubire ce îmbrăţişează lumea întreagă, şi pe Dumnezeu, şi Soborul Sfinţilor. Iubire ce prăznuieşte ca pe o izbândă a vedea toate acestea ca pe propria bogăţie: ea trăieste ca pe propria bucurie a-i vedea pe ceilalţi în slavă, *strălucind ca soarele* (Mt. 13:43)."[1]

Şi despre această veşnicie noi am primit o descoperire care zice că Dumnezeu Dragoste este.[2] În viaţa noastră pământească dragostea este cea mai preţioasă împlinire şi fericire. Dar „iubirii lui Dumnezeu îi este propriu nesaţiul."[3] De multe ori am întâlnit gândul că dacă dragostea poate fi săturată, atunci va veni momentul saţiului. Iar nesaţiul indică faptul că această încordare limită nu slăbeşte nici pentru o clipită. În dragostea de Dumnezeu nu este şi nu poate fi săturare. „Iubirea lui Dumnezeu nu cunoaşte şi nu poate cunoaşte săturarea. Nu îşi are loc nici împuţinarea, nici orice fel de clătire în energia Vieţii nestrămutate. Şi tocmai această nestrămutare este esenţa fericirii. Ba chiar şi pe Pământ, chinul nostru constă nu atât în aceea că suferim, sau că împreună-pătimim, ci în faptul că, din pricina acestor manifestări ale iubirii – noi murim.

În Împărăţia ce vine, a lui Hristos, elementul de bază va fi flacăra nestinsă a recunoştinţei către Domnul

---

[1] Ibid. p. 133. (Textul din *Naşterea...*, puţin modificat, reprezintă redactarea mai târzie a inspiraţiei din tinereţe a Părintelui Sofronie. – N. tr.)

[2] 1 Io. 4:8.

[3] Ibid., p. 133.

Iisus, Care ne-a mântuit prin suferinţele Sale... Încântarea noastră faţă de El va trece în vecinicie. Acolo pogorământul Lui, deşertarea, moartea Sa cea tragică, dintr'o dată se vor arăta a fi răsfrângerea nețărmuritei iubiri a lui Dumnezeu. Iar în vecinicie noi vom trăi prin această iubire a lui Hristos. Acolo vecinic vom petrece în răpire, la contemplarea tuturor „lucrurilor" lui Hristos: întruparea, fuga în Eghipet, vestirea cea bună a mântuirii, Thavorul, Cina cea de Taină, rugăciunea din Ghethsimani, setea pe Cruce şi moartea. Toate într'o nedespărţită legătură cu minunile Lui, cu nemărginita înţelepciune a propovăduirii Lui – cu tot ce a săvârşit."[1]

Când vorbeam despre vecinicie, unii întrebau: „Şi ce o să facem în vecinicie? Care este sensul veciniciei?" Atunci mi s'a ivit foarte ascuţit întrebarea: „De unde vine viaţa?" Noi ştim, ca pe un dat, că Dumnezeu este. Putem constata că Fiirea-Viaţa este cu adevărat. Noi petrecem în această Fiire-Viaţă. Dar cum este ea cu putinţă nu înţelegem, şi o gândim ca pe un fapt indiscutabil. Tot ce am spus acum depăşeşte experienţa noastră, pentru că nouă ne rămâne încă să trecem în acea altă formă a vieţii, cea de după mormânt. Iar atunci vom şti, însă fără putinţa de a comunica celor rămaşi, cum şi ce se petrece în vecinicie. Părăsind pântecele maicii şi venind în lumea aceasta, ne însuşim gândurile, simţirile şi toate celelalte de la cei ce au fost în această viaţă înaintea noastră – ne

[1] Ibid., pp. 133-134.

învățăm a trăi. Așa și în vecinicie. Când vom muri, ne vom afla în obștea unor ființe ce nu cunosc moartea și pentru care ea nu este. Și cum să lămurești acestea celorlalți, celor ce trăiesc pe pământ, și care se luptă cu toate bolile și sânt chinuiți la fiece pas de amenințarea morții? Și rămâne numai uimirea în fața faptului că Ființa este o realitate – dar de unde vine, noi nu putem ști.

Și deci vorbesc acum despre acestea în mare măsură pentru că eu însumi, săptămână de săptămână, simt împuținarea vieții în mine. Mă uit la voi, și numai în anumite împrejurări ghicesc după față cine este; în altele, nici să ghicesc nu pot. Orbesc, asurzesc, și tot mereu, puțin câte puțin, mă izolez oarecum de viață. Dar după un răstimp acest „treptat" mă înfricoșează. Și iată, trăind acum experiența procesului treptat al morții, voiesc și să vorbesc cu voi. Dacă Dumnezeu îmi va priimi sufletul, așa cum a priimit milioane și milioane de alte suflete, și dacă voiu fi într'Însul ființă vie, atunci legătura mea cu voi nu se va întrerupe, iar voi veți fi în inima mea, cuprinsul rugăciunii mele.

Am primit deja atâtea mărturii pentru viața de dincolo de mormânt. Și cu Siluan au fost atâtea semne vădite că el aude rugăciunile și că vede. Mulți s'au minunat la Sfântul Munte cât de repede și cât de exact vede el de mai nainte până și gândul nostru. El este mult mai sever cu mine, și mai „îngăduitor" cu ceilalți.

Mama mea a murit în vremea celui de-al Doilea Război Mondial, prin anii patruzeci. Sora mea Ecaterina a murit în anii șasezeci, de cancer. Cealaltă soră,

Maria, era în spital lângă ea atunci când Ecaterina se afla în stare de comă din pricina durerilor foarte acute. Şi dintr'o dată Ecaterina se ridică de pe pernă şi, cât se poate de limpede, zice: „Acum am văzut-o pe mama, şi a spus că vrea ca noi toţi să murim credincioşi."[1] Ecaterina nu a fost un om de-al Bisericii. Nu ştiu, credea ea sau nu credea; fapt este că a spus cuvintele astea. Şi când a sfârşit şi s'a lăsat iarăşi pe pernă, murise deja. Cu alte cuvinte, comunicarea cu cei morţi este cu putinţă. Nu este simplu, nu este uşor, dar desigur lucrătoare.

Şi câte cazuri n'au fost, când rugăciunea pentru morţi le-a schimbat starea de după moarte! Mi s'a întâmplat odată să slujesc un parastas la mormântul unei doamne române, apropiată a curţii regale. Asta se întâmpla în Italia, când eram oaspete în familia ei. Noi ne rugam pentru ea, şi ea era cu noi în rugăciune. Mormântul ei era în faţa noastră. În vremea rugăciunii era prezentă doamna N. (o englezoaică *n. tr.*). Mai târziu, în Anglia, o cunoştinţă româncă a venit la doamna N. şi i-a spus: „Am văzut-o pe doamna aceea pentru care v'aţi rugat. A venit bucuroasă, veselă, şi totul s'a schimbat complet." Şi a pomenit ziua şi ceasul în care ne rugam. Ia gândiţi-vă: Femeia moartă a putut să vestească prietenei ei acestea în acelaşi ceas! Cât de neînţeles sânt împletite toate legăturile acestea! Şi viaţa noastră este legată cu a lui Siluan. O, ce Părinte ne-a dat nouă Dumnezeu!...

---

[1] Cf. *Ne vorbeşte Părintele Sofronie – Scrisori,* Ed. Bunavestire, Galaţi, 2003, p. 8.

Toate acestea sânt aşa de vii. Deşi eu acum încet-încet mor, însă nu ştiu când se va întâmpla, dar de acum am obosit de viaţă. Şi vă rog, rugaţi-vă pentru mine, ca Domnul să-mi dea sfârşit cu pace, creştinesc fără de durere. Şi atunci poate că voiu fi şi mai legat de voi decât acum.

În vremea vieţii mele cercam o uimire înaintea faptului cum vecinicul Dumnezeu a putut să se îmbrace în chipul vremelnic al fiinţării: vorbesc despre întruparea lui Dumnezeu. Cum de sânt toate acestea cu putinţă? Dar iată că este un fapt, şi a-l micşora nu se poate nicicum. Şi aşa, rogu-vă, rugaţi-vă pentru mine, iar eu mă voiu ruga pentru voi, dacă îmi va fi dat, căci mântuirea este ceva atât de măreţ! Ia gândiţi-vă, dacă omul-persoană va petrece vecinic în Dumnezeu – este un lucru atât de măreţ, că noi cu adevărat nu putem decât să ne minunăm de înţelepciunea lui Dumnezeu.

Şi Domnul să vă păzească!

Cântaţi Dumnezeului nostru, cântaţi!
Cântaţi Împăratului nostru, cântaţi![1]

[1] Ps. 46:6-7.

8
DESPRE PRINCIPIILE VIEȚII MONAHALE[1]

Vederea adevăratului criteriu. Cunoașterea în unirea dragostei. Calea Stareţului Iosif şi a Sfântului Siluan. Pentru smerita cugetare prin cunoaşterea lui Dumnezeu. „Noi începem cu abecedarul." Ideea unirii la Cuviosul Siluan: cum să o concretizăm în „familia" noastră. Cum să înţelegem principiul vieţii şi însuflarea. Fiţi „artişti." Dumnezeul nostru – Dumnezeu Viu, Ipostatic.

Ca de obicei, înaintea mea se află oceanul nețărmurit al lui Dumnezeu ce ni se deschide! Ca de obicei, eu înțeleg lumea Lui ca pe o sferă, căci sfera ca şi cercul nu are început, nu are sfârşit: oricare punct are aceeaşi însemnătate. De aceea, să nu aşteptați de la mine un cuvânt bine alcătuit. Astăzi voiu încerca să găsesc un mijloc de a lămuri câteva aspecte practice ale căilor vieții monastice.

Eu nu doresc să fiu original. Eu doresc să urmez pilda de netăgăduit a Sfinților, a reprezentanților învățăturii noastre. *Deci de este vreo mângâiere în Hristos, de este vreo alinare a dragostei, de este vreo împărtăşire a Duhului, de sânt miloserdii şi îndurări, pliniți bucuria mea, ca aceeaşi să cugetați, aceeaşi dragoste având, un suflet fiind, una cugetând, nimic cu*

[1] Nr. B-20 (23 Ian. 1991), după numerotarea M[TI].

pricire făcând, au cu slavă deşartă, ci în cuget smerit unul pre altul socotind a fi mai de cinste decât pre sine; nu ale sale fieştecăruia căutaţi, ci fieştecare şi ale altora. Aceasta să se cugete întru voi, carea şi în Hristos Iisus.[1] Aceste cuvinte ale apostolului Pavel sânt gata, cuvânt cu cuvânt, să vi le repet astăzi. Astfel veţi putea observa că eu nimic nou sau extravagant nu îmi îngădui. Metoda mea este precum urmează. La începutul monahismului meu la Athos am cerut unui pustnic să-mi vorbească despre rugăciune, şi iată ce scriu despre aceasta. Nevoitorul, „observând în rugămintea mea dorinţa de a auzi despre rugăciunea cea înaltă, mi-a răspuns: «Vom vorbi despre cele ce sânt în limitele măsurii noastre. A vorbi despre ceea ce este mai presus de noi se poate preschimba în grăire în deşert.» M'am ruşinat de cuvintele lui, dar totuşi am îndrăznit să spun: «E drept, eu doresc să aflu despre ceva mai desăvârşit, despre ceea ce mă depăşeşte, depăşeşte măsura mea, dar nu pentru că pretind la ceea ce este mai presus de mine, nu; ci pentru că mi se pare a fi o nevoie absolută de a avea o stea călăuzitoare, pentru a mă cerca pre sine-mi dacă sânt pe calea cea dreaptă. Pe vremuri marinarii se orientau după o stea nespus de îndepărtată; aşa şi eu, aş dori să am în duhul meu viziunea adevăratului criteriu, ne ei nespus de înalt, ca să nu mă împac cu acel puţin pe care l-am cunoscut până astazi.» Iar stantul barbat s'a învoit cu

[1] Flp. 2:1-5.

mine că a gândi astfel este nu numai îngăduit, dar că aşa şi trebuieşte."[1]

Voi ştiţi cum înclină omul: De-abia i s'a descoperit ceva, şi deja începe să se mândrească şi, cu toată ignoranţa lui, devine mândru. Aşa, având înainte un principiu cât se poate de înalt, oricâte am şti, vom rămânea smeriţi. Şi aceasta ni se impune pentru porunca cea dintâi a lui Hristos: *Fericiţi cei săraci cu duhul.*[2] În Testamentul meu[3] am ales ceea ce personal socotesc a fi mai înalt, mai de taină în dorinţa inimii lui Hristos. La Cina cea de Taină, El a zis: *Acestea poruncesc vouă, ca să vă iubiţi unul pre altul.* (...)[4] Şi *întru aceasta vor cunoaşte toţi că ai mei ucenici sânteţi, de veţi avea dragoste între voi.*[5] În Testamentul meu eu, bineînţeles, doar am făcut aluzie la ceea ce poate fi cu noi mai înalt, după credinţa noastră: unirea după chipul Sfintei Treimi. Domnul nu ne-a lăsat-o sub chipul unei porunci. Însă ceea ce a spus El în rugăciunea către Tatăl, înaintea însăşi morţii Sale pe Golgotha, a fost, precum gândesc, cu adevărat lucrul cel mai de pe urmă – cel mai înalt: *Ca toţi una să fie, precúm Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, ca şi*

---

[1] Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este (Видеть Бога как Он есть)*. (Vezi şi traducerea românească, *Mistica vederii lui Dumnezeu*, Ed. Adonai, Bucureşti, 1995, p. 206. – n. tr.)

[2] Mt. 5:3.

[3] Vezi ediţia de faţă, „Testament." Cf. şi *Naşterea întru împărăţia cea neclătită*, *op. cit.*, pp. 257-260.

[4] Io. 15:17.

[5] Io. 13:35.

ei întru Noi, una să fie.[1] Dar cunoscând cât de neajunsă ne este, după căderea lui Adam, această ultimă culme şi plinătate a Dumnezeirii, eu v'am propus-o ca pe un criteriu, pentru ca voi să judecaţi înşivă unde aţi ajuns: Aţi devenit oare cu adevărat ucenici ai lui Hristos, sau aţi rămas undeva la mijlocul căii?

Nu demult a fost la noi un Stareţ, un ucenic al vestitului isihast Iosif de la Sfântul Munte. Eu l-am rugat să ne spună un cuvânt despre înalta rugăciune, iar el ne-a vorbit despre metodele lui de a povăţui pe monahi – despre disciplina rugăciunii, despre posturi, despre ascultare, despre diferite nevoinţe şi alte faceri ale monahilor, care pot duce pe fiecare monah la a deveni cumva o rugăciune înaintea lui Dumnezeu. Şi acesta este un lucru mare. Eu însă, cerând pustnicului să ne vorbească, aveam în gând ce ar trebui să fie prezent în mintea şi în duhul nostru ca vedere a ţelului ultim.

Având experienţa vieţii monastice la Athos, eu am trecut prin acea şcolire, aşa cum vorbea despre ea acel Stareţ. Cu toate acestea, întâlnindu-mă cu Părintele Siluan, eu atunci am aflat adevăratul răspuns la căutarea mea despre rugăciunea desăvârsită. De la Părintele Siluan am auzit: „Dar eu aş dori numai smerenia lui Hristos, şi să mă rog pentru întregul Adam ca pentru mine însumi."[2] Cei ce cunosc calea urmării paşilor lui Hristos pe Golgotha sânt în starea de a putea preţui acest cuvânt. Noi, ca fii ai lui Adam, trebuie să purtăm

[1] Io. 17:21.

[2] *Viaţa şi învăţătura...*, *op. cit.*, p. 244.

în sine conştiinţa atot-omenirii. Adam însă a căzut, şi noi am devenit incapabili să primim această înaltă viaţă dumnezeiască vecinică, în armonie cu legea pe care o vedem în Dumnezeu: „În naşterea cea mai nainte de veci a Fiului, Tatăl a revărsat în El toată plinătatea fiinţei Sale."[1]

Dragii noştri fraţi şi surori, pe care i-am agonisit prin darul lui Dumnezeu, încă au trebuinţă a-şi dobândi în minte viziunea – unde este sfârşitul căii noastre. Pentru ce ne este de trebuinţă a avea viziunea ţelului final? – Dacă avem înaintea noastră această „Stea Polară," axa lumii, incredibil de îndepărtată, vom cunoaşte direcţia, şi vom cunoaşte cât de îndepărtaţi sântem încă de ţelul nostru. Atunci vom ocoli urâciunea care pierde pe mulţi din oamenii cei mari: Oricare ar fi cunoştinţele noastre, oricât de adâncă ar fi experienţa noastră, niciodată nu ne vom înălţa în gândurile noastre, niciodată nu vom cerca mulţumirea de sine, care este paralizie duhovnicească, ba chiar moartea.

De ce mă grăbesc, aflându-mă în preajma morţii mele, să vă spun aceste cuvinte? – Trăim într'o mare epocă a istoriei omenirii. Nu ştiu exact, dar avem multe temeiuri să gândim că istoria omului pe Pământ se găseşte în faţa primejdiei sfârşitului ei. Astfel de înclinări eshatologice sânt astăzi caracteristice lumii întregi. Aşadar, cu voi, cei ce aţi primit educaţia acestei lumi, se cade să vorbim serios despre calea aceasta.

---

[1] Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. trad. rom., *Mistica vederii lui Dumnezeu*, op. cit., p. 246.)

Calea noastră este, pe de-o parte, ultima şi cea mai înaltă viziune: „Să fim unul, precum Tatăl şi Fiul;" pe de altă parte, conştiinţa extremei noastre neputinţe, atunci când nu putem păzi nici cele mai mici porunci ale lui Hristos. Cum vom îndrăzni noi să vorbim despre o astfel de înălţime? Eu personal mă văd în faţa fenomenului următor: Deşi viziunea aceasta este şi nesfârşit de înaltă, şi de departe îmi depăşeşte orice gând, pentru mine ea a fost un principiu restrictiv, şi tot mereu naştea în mine simţul nimicniciei mele. Pe de altă parte, nu putem să ne lepădăm de credinţa în faptul că Dumnezeu, dacă ne-a făcut după chipul Său pentru deplina asemănare cu El, ne va da această asemănare.

Însăşi viaţa trupească purcede de la Făcătorul nostru; cu atât mai mult viaţa cea mai nainte de veci a Dumnezeirii purcede numai de la El,[1] iar noi înşine nimic nu putem face.[2] Deci de aici reiese că în monahism începem cu abecedarul, asemenea învăţăturii şcolăreşti tradiţionale în lumea întreagă. Începem cu nevoinţele cele mai primitive: cu ascultarea (tăierea voii individuale, care nu poate avea caracterul şuvoiului vieţii vecinice în noi), cu rugăciuni (ca singura şi cea mai bună cale a unirii cu Dumnezeu), şi cu altele – înfrânarea, postul privegherea ş.a.m.d. Totul este îndreptat spre a birui în noi patimile păcătoase ca moştenire de la Adam, şi spre a deveni în stare să primim viaţa lui Dumnezeu Însuşi. Astfel, cunoscând înălţimea cea de pe urmă, nu vom uita că sântem

[1] Cf. Io. 10:28; Io. 14:6 ş.a.
[2] Cf. Io. 15:5.

începători în şcoală. Iar când vom păzi toate poveţele monahiceşti şi vom încerca să introducem în viaţa noastră, în inima noastră, această experienţă – a iubi fie măcar „familia" noastră ca pe propria viaţă – se va zidi atunci în noi dispoziţia de a primi de acum harul cel neţărmurit al lui Dumnezeu.

De unde ideea aceasta la mine? – Dintru acel izvor despre care voi toţi ştiţi: de la Cuviosul Siluan. În carte eu descriu viaţa aproape agramatului soldat Siluan, în care Domnul a zărit posibilitatea să-i încredinţeze cele „de pe urmă" ale Sale. Iar în acea clipită când lui Siluan i s'a descoperit vecinicia, i s'a împărtăşit o neobişnuit de înaltă stare a duhului. El a început să se roage pentru întregul Adam ca însuşi pentru sine. Noi toţi sântem mici celule ale marelui trup al întregii omeniri. Prin noi trece viaţa cosmică, ba chiar cea mai presus de cosmos, cea dumnezeiască. Iar noi sântem datori să ne pregătim a înţelege aceasta, căci atunci ne vom face, în parte, asemănători lui Adam înainte de cădere, şi vom începe a purta în sine întreaga omenire, întregul Adam, ca pe ceva unitar, zidit de Dumnezeu.

Acum aş dori să vorbesc despre ceva mai „modest." Dacă nouă ne este de neajuns, sau nu ne-a fost dat ceea ce a primit Siluan, Părintele nostru atât de apropiat, ce să facem? Şi iată, eu m'am hotărât să vă propun viaţa noastră „familială." Noi sântem puţini: douăzeci şi ceva de persoane. Ştiind că fiecare dintre noi are unul şi acelaşi ţel, haideţi să încercăm, noi toţi, să conştientizăm viaţa noastră ca o singură familie a unui singur om. Domnul a spus Tatălui, în ultima Sa

rugăciune: *Ca toți una să fie, precum noi.*[1] Și aceasta este starea noastră: a trăi „familia" noastră așa încât fiecare să fie fratele nostru; iar atunci ne vom simți în Dumnezeu în așa chip, încât toate și toți vor fi fiecăruia dintre voi. Și precum în Sfânta Treime nu există nici mai mare nici mai mic, așa trebuie să fie și cu noi.

Poate că se potrivește o pildă psihologică spre a explica ce vreau să spun – pilda mamei. Mama își iubește copiii și muncește pentru ei, devenind ca o roabă. Măcar că experiența vieții ei depășește cea a copiilor, ea întru nimic nu îi înjosește. Dacă copiii o depășesc în dăruirile lor, ea simte acestea ca pe propria sa vrednicie și împlinire. Așa ar trebui să fim și noi în privința fraților noștri.

Neapărat trebuie ca noi toți să ne facem o pravilă a vieții în felul următor: Atunci când primim pe cineva ca mădular al frăției noastre, luăm asupră-ne îndatorirea să ne grijim de el de-a lungul întregii sale vieți până la moarte. Adică nu „doar să-l luăm, și după aceea să-l gonim." Nu! Este un act prin care devenim înrudiți, mădulare ale uneia și aceleiași familii. Într'o mare măsură, aceasta se înfăptuiește în rugăciune: fiecare pentru întreaga frăție, și întreaga frăție pentru fiecare. Pentru ce sânt eu recunoscător lui Dumnezeu, văzându-vă aici în mănăstire de diferite naționalități și *background*[2]-uri? Pentru că aceasta corespunde ideii mele: „Cum pot eu să iubesc întregul Adam? Iată cum: Mă

[1] Io. 17:21.

[2] În limba engleză, „proveniență" sau mediul în care omul se naște și crește.

țin de o lucrare mică – să iubesc pe oamenii aceştia, douăzeci şi ceva de suflete, ca pe fraţii şi surorile mele."

Ceea ce v'am propus ca Testament al meu a fost foarte scurt. Acum vi-l explic mai pe larg, pentru ca, amintindu-vă de viziunea cea mai înaltă a ţelului nostru, să vă păstraţi smerenia, şi dacă nu dragostea, măcar buna dispoziţie a inimii faţă de tot cel ce vine către noi. Şi astfel nevoinţa noastră ar deveni cu adevărat *înţelegătoare* şi plină de folos. V'am exprimat gândul meu aşa cum mi s'a turnat în cuvinte, şi aceasta nu totdeauna în acelaşi fel...

Vă mărturisesc că totdeauna mă stânjenesc a vă vorbi: Citiţi cartea despre Stareţ, şi scrierile lui! Şi chiar ce am scris eu în cartea a doua [*Vom vedea pe Dumnezeu precum este* – n. tr.]. Plictisitor: căci tot mereu ne depăşeşte înţelegerea, aşa cum am fi citind cărţi de matematici superioare înainte să o cunoaştem până şi pe cea mijlocie. Totuşi citiţi! Atunci treptat, vreo expresie oarecare privind însuşi principiul vieţii noastre va pătrunde conştiinţa voastră, aşa cum pătrunde limba maternă în cugetul pruncului, devenind propria lui limbă. Scriptura Noului Legământ ne-a fost dată de Însuşi Hristos, dar ea devine limba noastră, gândirea noastră. De aceea putem zice că dacă gândim la fel cum gândeşte Hristos în Evanghelie,[1] formulându-Şi poruncile, dobândim cunoaştere prin

[1] 2. Cf. Flp. 2:5; 1 Cor. 2:16.

împărtăşirea, în înţelepciunea acestor porunci, cu înţelepciunea lui Dumnezeu Însuşi.

Ce este foarte important pentru noi? În carte eu am scris că Domnul, Tatăl cel bun, mi-a descoperit pe Fiul Său, şi eu l-am iubit din toată fiinţa mea.[1] Iar dragostea aceasta s'a prefăcut în mine într'o ÎNSUFLARE care niciodată nu m'a părăsit (până şi în slăbiciunile şi bolile mele). Cum aş dori ca voi toţi să primiţi această însuflare! Când în mâna ucenicilor cade o carte care nu e pentru vârsta lor, foarte repede ei se plictisesc şi obosesc. Dar continuaţi! Prin repetiţia şi înmulţirea experienţei vieţii de zi cu zi, o să vi le însuşiţi; şi, în plus, ceea ce este caracteristic, în viaţă nu ne putem grăbi. Dumnezeu lucrează în diferite feluri cu fiecare dintre noi. Chipul cel mai rar al nevoitorilor este cel căruia Dumnezeu dintru bun început îi arată desăvârşirea. Toată viaţa lui în continuare îi devine o grea mucenicie. Omul care a gustat dragostea lui Dumnezeu, negreşit şi greu va suferi în această lume, unde împărăţeşte ura, fratricidul, egoismul, înclinarea de a zdrobi pe fratele pentru a mânca mai gras, mai bogat. Toate acestea, pe care din păcate mulţi, din neştiinţă, le trăiesc, ne pricinuiesc suferinţe. Dar să nu fugiţi de suferinţele acestea.

Cei dintre voi care v'aţi pregătit să deveniţi muzicanţi ştiţi că arta cere omul întreg. Când eram pictor, dacă dormeam fără visuri, dimineaţa nu ştiam ce să fac, pentru că eu aveam nevoie să continui să pictez

[1] Cf. Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu, op. cit.*, p. 56.)

şi în timpul somnului. Iar când noaptea lucrez în vis, dimineaţa mă scol şi merg cu puteri împrospătate şi pictez ce am eu nevoie. Astfel, de multe ori am spus că e bine să ai caracter de artist, pentru ca viaţa noastră totdeauna să fie plină de însuflare: Putem suferi, poate că nu mai avem putere, dar însuflarea, undeva, ca un şuvoi de energie, curge neîncetat. Şi atunci viaţa noastră nu va cunoaşte negrijanie (ἀκηδία). Aşa că voi toţi să fiţi artişti în viaţa voastră şi să vă păstraţi însuflarea, pentru că nimic în toată zidirea nu este mai mare decât Hristos şi învăţătura Lui! Tot restul, toate cele cu care omenirea se făleşte, pălesc în comparaţie cu ceea ce ne-a dat nouă Hristos. El a spus ucenicilor Lui: *Fericiţi ochii cari văd cele ce voi vedeţi, că zic vouă, că mulţi proroci şi împăraţi au vrut să vază cele ce vedeţi voi, şi nu au văzut, şi să audă cele ce voi auziţi, şi nu au auzit.*[1] Iar acum, fiind deja o ruină – eu cu adevărat niciodată nu am fost un om bogat, sânt un sărac, un pământ păcătos – totuşi Dumnezeu a binevoit să-mi dea un loc la picioarele marelui Siluan. Şi ceea ce spun eu, deşi a devenit propria mea cunoaştere (şi deci este cumva „propria mea cunoaştere"), totuşi izvorăşte din experienţa lui.

Pentru ca să înţelegeţi mai bine cuvintele mele despre vecinicia personală, ipostatică, citiţi articolul meu despre „Principiul persoanei în Fiinţa Dumnezeiască şi în fiinţa omenească."[2] Persoana, sau mai bine

---

[1] Lc. 10:23-24.

[2] Cf. Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. trad. rom., *Mistica vederii lui Dumnezeu, op. cit.*, pp. 136-182).

zis, ca în greacă, „ipostasul," poartă în sine întreaga ființă. Și pentru a o exprima, eu am numit-o „starea ipostatică," după chipul ipostasului Celui Unuia-născut Fiul lui Dumnezeu. Când veți întâlni această terminologie, să știți despre ce este vorba. Este conceptul Dumnezeului celui Viu – adică Dumnezeul personal, ipostatic. La mulți filosofi Dumnezeirea devine ceva doar gândit, iar nu existând cu adevărat. Atunci când Dumnezeu a zis lui Moisì: „Ființa sânt Eu. Tu vrei să știi ce este aceea ființa? Sânt Eu, și în afara Mea nimic nu există. Iară Eu, toate le-am zidit."[1] Iar acesta este Dumnezeul cel Viu, Dumnezeul iubirii, iar nu o dumnezeire abstractă, „dincolo" de principiul personal, și care este „Dumnezeul filosofilor."[2] Iară noi slujivom Dumnezeului celui Viu până ce vom deveni noi înșine ipostasuri, persoane, fețe, ca și Hristos. Iar viața vecinică este făgăduită acestei fețe, acestui ipostas.[3]

Dumnezeu să vă păzească!

---

[1] Cf. Ieș. 3:14.
[2] Cf. Blaise Pascal, *Cugetări.* (N. tr.)
[3] Cf. Io. 14:19.

9
ORGANIZAREA VIEȚII MONASTICE DUPĂ PRINCIPIUL PERSOANEI[1]

Tipicul și persoana. Rugăciunea în biserică, în chilie și pentru lume. Pentru viețuirea împreună. Despre lupta zilnică cu păcatul, pe calea mântuirii. De neocolit sânt frecușurile în viața de obște. Pilda lui Hristos, în viziunea țelului final. „Familia" noastră este de la Dumnezeu. Cuviosul Siluan și Sfinții sânt „acolo unde este Hristos."

(...) Dacă citești cuvântul după însemnări mai nainte redactate, el încetează de a fi viu. Așa că, dacă eu vă vorbesc fără însemnări, răbdați-mi neajunsurile, căci înaintea mea sânt două teme cât se poate de grele și foarte importante pentru întreaga viață a frăției noastre. Nu arareori, și înainte, și acum, mi se sugerează de către frați și surori neajunsurile organizării noastre. Și aș vrea să explic una din problemele cele mai importante: anume, că la temeiul oricărei organizații se află o anumită idee. Mie însumi mi s'a dat să trăiesc la Athos și să păzesc o disciplină rânduită de veacuri. Și trebuie să spun că eu cu adâncă cucernicie mă raportez la tradițiile Sfântului Munte. Însă dacă tradiția Sfântului Munte este importantă, se poate zice că legea lui Moisì a avut totuși o mai mare însemnătate

[1] Nr. B-22 (1 Feb. 1991), după numerotarea M^{TI}.

decât disciplina vieții monastice, chiar și la Athos. Cu toate acestea, despre legea lui Moisì, sfântul apostol Pavel spune că nici o lege nu duce la desăvârșire.[1] Legea, tipicele, pravila, pot ajuta la început, dar mai târziu ele opresc înaintarea. Toată legea are un sfârșit. Însă sarcina ce se află înaintea omului, chipului lui Dumnezeu, depășește orice mărginire.

Îmi amintesc că acum treizeci de ani mi s'a întâmplat să fiu într'o mănăstire lângă Oxford, și acolo duhovnicul și starețа m'au întrebat despre organizarea obștii noastre. Eu le-am spus că cel mai greu în organizarea vieții unei obști monahale este faptul de a păstra o unitate prin disciplină și în același timp a lăsa libertate pentru manifestarea caracterului personal al fiecăruia dintre frați. Vorbesc despre acest personalism pentru că Dumnezeu mi-a dat să întâlnesc în calea mea pe fericitul și sfântul Părinte Siluan, a cărui viață depășea legile și tradițiile Sfântului Munte. Și așa, amintindu-mi de apostolul Pavel, care în chip genial a înțeles neputința oricărei legi scrise în ce privește duhul omului, și pe de altă parte, pilda Cuviosului Siluan, pe care mi-a dat Dumnezeu să-l urmăresc opt ani (desele contacte și conversații cu el mi-au lăsat această pecete), eu nu m'am preocupat de reguli în organizarea vieții noastre. Există un oarecare minimum: să zicem că trebuie să ne rugăm în același timp, este mai bine să ne hrănim în același timp, tot așa și cu ascultările. Altfel

[1] Cf. Rm. 3:20. Vezi și Gal. 3:11.

va fi o totală năruire, căci în orice caz este foarte greu de a organiza viaţa fiziologică a omului.

Am hotărât să mă întemeiez pe datele experienţelor marilor noştri Părinţi, că două ceasuri de rugăciune atentă – aceasta este măsura celor desăvârşiţi. Iată pentru ce am propus fraţilor această rugăciune, de două ori câte două ceasuri pe zi. Eu nicicum n'am presupus că fiecare dintre voi ar fi fost în stare de-a lungul acestor două ceasuri să petreacă în rugăciune fără ca mintea să se abată nici pentru o clipită de la trăirea prezenţei lui Dumnezeu. Aşa încât, deşi în exterior s'a înfiripat propunerea pravilei mele – două ceasuri de rugăciune a minţii[1] – eu nu am aşteptat desăvârşita ei împlinire. Însă nădăjduiesc că treptat voi toţi, fraţii şi surorile mele, veţi atinge cu adevărat măsura desăvârşită cu putinţă omului. Pe lângă cele patru ceasuri de rugăciune a minţii, fiecare dintre voi, în măsura puterilor lui, poate şi trebuie să se roage în însingurare în chilie. Şi, pe lângă aceasta, toată lucrarea în cursul zilei se însoţeşte de gândul la Dumnezeu.

Iată – nu un desăvârşit, dar un sfânt chip al vieţii de zi cu zi: când pentru fiecare lucrare se cere binecuvântarea lui Dumnezeu. Toată facerea se însoţeşte de rugăciune. De pildă, când ieşi din odaie, deschizând uşa poţi să zici: „Uşile pocăinţei deschide mie, Dătătorule de viaţă, căci mânecă duhul meu către lăcaşul cel sfânt al Tău." Şi iată, această simplă soluţie, lucrare

[1] Rugăciunea noastră de obşte, când nu avem Liturghie sau Praznic, este Rugăciunea lui Iisus, două ceasuri dimineaţa şi două seara. (n. tr.)

simplă – dar este plină de amintirea lui Dumnezeu. Aşa se poate desăvârşi întreaga noastră viaţă. Ridicându-te din pat la rugăciune, după scurta odihnă monahicească, poţi să te rogi: „Doamne, ridică-mă pe mine, leneşul, din aşternutul meu şi din somn, şi dăruieşte-mi să trec ziua în amintirea Ta" ş.a.m.d.

Oricât am organiza rugăciunea noastră, atunci când este vorba de împreuna-trăire a câtorva oameni nu se poate să nu fie diferenţe între ei; neapărat se vor ivi oarecari dificultăţi pentru unul sau pentru altul, sau pentru amândoi. Neapărat vor fi frecuşuri. Dar învăţătura cum să putem depăşi aceste neajunsuri o vom afla în scrierile Stareţului Siluan:

„Toţi voiesc să aibă pace, dar nu ştiu cum se dobândeşte. Paisie cel Mare s'a mâniat, şi a rugat pe Domnul să-l izbăvească de mânie. Domnul i s'a arătat şi i-a spus: «Paisie, dacă voieşti a nu te mânia, atuncea nimica să doreşti, pe nimenea să osândeşti şi să urăşti – şi nu te vei mânia.» Aşa şi tot omul, dacă îşi va tăia voia înaintea lui Dumnezeu şi oamenilor, totdeauna va fi cu sufletul în pace; dară cel ce iubeşte voia sa, acela niciodată va fi împăciuit.

Sufletul carele s'a dat voii lui Dumnezeu, uşor poartă toată scârba şi toată boala, căci şi în boală el se roagă şi vede pe Dumnezeu: «Doamne, Tu vezi boala mea; Tu ştii cât sânt eu de păcătos şi de neputincios; ajută mie să rabd şi să mulţămesc bunătăţii Tale.» Domnul uşurează boala, iar sufletul simte ajutorul lui Dumnezeu şi se face vesel înaintea lui Dumnezeu şi mulţămitor.

Dacă te ajunge vreo nesosință, tu să gândești: «Domnul îmi vede inima, și dacă Îi este bineplăcut, atuncea îmi va fi bine și mie, și altora», și așa sufletul tău pururea va petrece în pace. Dar dacă cineva va cârti: «Asta nu-i cum trebuie, asta nu-i bine» – atuncea niciodată nu va fi pace în suflet, chiar de ar păzi și postul, și mult s'ar ruga.

Apostolii aveau multă dăruire de sine voii lui Dumnezeu; prin aceasta se păstrează pacea. Așa și toți marii oameni sfinți, au răbdat toate scârbele, dăruindu-se voii lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește, și de aceea putem de nimica să ne temem, afară de păcat, căci din pricina păcatului se pierde harul, iar fără harul lui Dumnezeu, vrăjmașul mână sufletul așa cum vântul gonește frunza uscată sau fumul.

Trebuie cu tărie a ne aminti că vrăjmașii înșiși au căzut din mândrie, și că în toată vremea cearcă și pe noi să ne mâne pe aceeași cale, și pe mulți i-au înșelat. Domnul a zis: «Învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre.»[1]

O, milostive Doamne, dăruiește nouă pacea Ta, precum ai dat pace Sfinților Apostoli: *Pacea Mea dau vouă.*[2]

Doamne, dă nouă a ne îndulci de pacea Ta. Sfinții Apostoli au primit pacea Ta, și asupra întregii lumi o au revărsat, și mântuind norodul, nu au pierdut pacea, și ea întru dânșii nu se împuțina.

---

[1] Cf. Mt. 11:29.
[2] Io. 14:27.

Slavă Domnului şi milosârdiei Lui, căci El mult ne iubeşte şi ne dă pacea Sa şi harul Sfântului Duh.

Cum să păstrezi pacea sufletească în mijlocul smintelilor zilelor noastre?

Judecând după Scriptură şi după caracterul norodului de astăzi, noi trăim vremile de pe urmă, şi totuşi trebuie păstrată pacea sufletească fără de care nu ne putem mântui, precum zicea marele rugător al pământului rusesc, Cuviosul Serafim. În vremea vieţii Cuviosului Serafim, pentru rugăciunile lui, Domnul păzea Rusia;[1] iar după dânsul a fost un alt stâlp, care ajungea de la pământ până la cer – Părintele Ioan din Kronstadt. Ne vom opri asupra lui: el este din vremile noastre, şi noi l-am văzut rugându-se, atunci când pe alţii nu am văzut.

Ne amintim că după Liturghie, când i-au adus calul (echipajul) şi el se aşeza, norodul l-a înconjurat, voind binecuvântare; şi într'aşa o îmbulzeală, sufletul lui neîntrerupt petrecea în Dumnezeu, într'aşa o îmbulzeală el nu se risipea şi nu îşi pierdea pacea sufletească. Cum a ajuns el la aceasta? Iată întrebarea noastră.

El a ajuns la aceasta, şi nu se risipea, pentru că el iubea norodul şi nu înceta a se ruga pentru el Domnului:

«Doamne, dăruieşte pacea Ta lumii Tale.

---

[1] Părintele Sofronie observase „coincidenţa" faptului că atunci când armatele lui Napoleon înaintau către Sarov – atunci au fost biruite. (n. tr.)

Doamne, dăruieşte robilor Tăi Duhul Tău cel Sfânt, pentru ca El să încălzească inima lor cu iubirea Ta, şi să povăţuiască pe ei întru tot adevărul şi binele.

Doamne, voiesc ca pacea Ta să fie preste tot norodul Tău, pe carele Tu ai iubit până în sfârşit, şi ai dat pe Fiul Tău cel Unul-născut, spre a mântui lumea.

Doamne, dăruieşte lor harul Tău, pentru ca ei în pace şi în dragoste să cunoască pe Tine şi să Te iubească, şi să zică asemenea Apostolilor pe Thavor: Bine este nouă, Doamne, a fi cu Tine.[1]»

Astfel, necontenit rugându-se pentru norod, el îşi păstra pacea sufletească; noi însă o pierdem, pentru că nu avem întru noi dragoste către norod. Sfinţii Apostoli, şi toţi Sfinţii, doreau norodului mântuirea, şi petrecând în mijlocul oamenilor, înflăcărat se rugau pentru ei. Duhul Sfânt dădea lor putere a iubi norodul; şi noi, de nu ne vom iubi fratele, nu vom putea avea pacea.

Să cugete fieştecare la acestea.

Slavă Domnului, că El nu ne-au lăsat sirimani [orfani, *n. tr.*], ci ne-au dat pre pământ Duhul Sfânt. Duhul Sfânt învaţă sufletul negrăita dragoste către norod, şi jalea pentru toţi cei ce rătăcesc. Domnului i-a fost jale de cei ce rătăceau, şi a trimis pe Fiul Său cel Unul-născut ca să-i mântuiască. Şi Duhul Sfânt învaţă aceeaşi jale pentru cei ce rătăcesc, care merg la iad. Dară cine nu a dobândit Duhul Sfânt, acela nu voieşte a se ruga pentru vrăjmaşi.

---

[1] Cf. Mt. 17:4.

Cuviosul Paisie cel Mare se ruga pentru ucenicul său carele se lepădase de Hristos, şi când se ruga i S'a arătat Domnul şi i-a zis: «Paisie, pentru cine te rogi? Doară el s'a lepădat de Mine.» Dar Cuviosul continua să-şi plângă ucenicul, şi atunci Domnul i-a zis: «Paisie, tu cu Mine te-ai asemănat în dragoste.»"[1]

Iar mai departe fericitul nostru Părinte va să vorbească despre faptul că trebuie să iubim şi să ne doară pentru vrăjmaşi, şi să ne rugăm pentru lumea întreagă, pentru întregul Adam. Iată anume pentru ce şi eu voiesc să vă vorbesc, înainte să-mi sfârşesc zilele. Aceasta este cea ce scriu în cuvinte stângace despre principiul persoanei în om. Şi este ceea ce mă întrebaseră în acea mănăstire de lângă Oxford: Cum să îmbini disciplina vieţii monastice, truda de zi cu zi, ascultarea şi toate celelalte nevoi?

Pilda aceasta pe care mi-a dat-o Domnul, să urmăresc înaintea ochilor mei un om care a atins o asemenea măsură,[2] o am întotdeauna înaintea mea, ca ţel pentru toţi şi pentru fiecare dintre noi. Dar calea către el trece printr'o luptă răbdătoare şi încrâncenată cu toate manifestările păcatului înlăuntrul nostru. În pravila rugăciunii noastre auzim de mai multe ori în slujbele bisericeşti cuvintele: „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi." Astfel, toată grija noastră

---

[1] Arhimandritul Sofronie, *Stareţ Siluan*, Paris, 1952 (în lb. rusă). (Cf. ed. rom., *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei, op. cit.*, pp. 76-78.)

[2] Are în vedere pe Cuviosul Siluan Athonitul.

trebuie îndreptată spre a săvârşi cât mai puţine greşeli cu putinţă. Oricum am trăi, rămâne în noi o oarecare umbră de nedesăvârşire, dar totuşi, viaţa petrecută într'o astfel de grijă ne pregăteşte spre a primi har de la Dumnezeu, când omul se va ruga pentru întreaga omenire ca pentru sine însuşi. Iar aceasta este măsura dumnezeieştii desăvârşiri. Noi o putem observa în scrierile Părintelui Siluan. Trebuie să ne organizăm viaţa astfel încât să asigurăm înaintarea duhovnicească, până când va fi venit de la Dumnezeu înştiinţare, ca mărturie a duhului pentru mântuirea noastră.

Şi iată, atunci când veţi vedea oarecari neajunsuri în organizarea vieţii noastre, să nu credeţi că igumenul sau duhovnicii mănăstirii nu ştiu de ele. Ei ştiu, dar nu le este cu putinţă, în organizarea vieţii împreună, a îndepărta toate frecuşurile. Însă ce să faci ca totuşi să împuţinezi aceste frecuşuri? Iată ce: Trebuie să închizi ochii la multe stângăcii şi greutăţi ale vieţii de zi cu zi, şi să te gândeşti zi şi noapte la ţelul nostru cel de pe urmă – la mântuire. Şi aşa, să avem tot timpul înaintea noastră chipul lui Hristos, care se înalţă pe Golgotha pentru a rupe cătuşele de oţel ale blestemului asupra omenirii pentru păcatul lui Adam.

Bineînţeles că toate acestea întrec puterile noastre; dar dacă îmi permit astăzi să vă vorbesc despre ele, ca şi în alte zile, ce mă împinge către aceasta? Nu fiţi aspri cu mine, dar eu doresc ca totdeauna şi în toate să aflu „pildă" în Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos. În Evanghelia după Marcu se pomeneşte o împrejurare unde un tată şi-a adus fiul apostolilor – un băieţandru

stăpânit de drac. Dar apostolii nu au putut să-i ajute, şi băiatul îndrăcit a rămas bolnav ca mai nainte. Atunci tatăl acela a îndrăznit să vină către Însuşi Hristos şi să-i spună: „Iată năpasta mea – fiul meu boleşte. Vindecă-l Tu. Eu l-am adus la ucenicii Tăi, dar ei n'au putut să o facă." Iar Domnul atunci a zis: *O, neam necredincios, până când voiu fi cu voi? Până când vă voiu suferi?*[1] Din aceste cuvinte se vede că Domnul Dumnezeu se mâhnea că ucenicii Lui nu putuseră să săvârşească această lucrare. El se grăbea să ajungă la Golgotha, şi de aceea zice: „Până când voiu fi cu voi? – Eu trebuie să fac o lucrare mai importantă." Aşadar, fiecare dintre noi să poarte în sine conştiinţa că înaintea noastră se află o lucrare mai importantă decât toate chiţibuşurile vieţii de zi cu zi. Şi iată unul din chipurile luptei pentru desăvârşire.

În fiecare zi, în fiecare noapte, în fiecare dumnezeiască slujbă în biserică, repetaţi rugăciunea voastră pentru toţi şi pentru fieştecare dintre membrii frăţiei noastre. Iar atunci duhul vostru va creşte şi toţi vom vieţui ca o singură familie de fraţi şi surori. În locul regulei scrise trebuie ca inima noastră să se lărgească până la acele dimensiuni unde ne vom griji de fiecare dintre fraţii şi surorile noastre. Nouă înşine ne este cu neputinţă să ajungem la Dumnezeu, dar Dumnezeu poate să ajungă la noi, atunci când ne pregătim în aceste restrânse limite ale mănăstirii. Noi zăcem pe pământ, păcătoşi, sluţiţi, dar El poate să se pogoare

[1] Cf. Mc. 9:17-19.

până la noi şi să ne sfinţească. A se asemăna cu Hristos în toate – în gândire, în reacţii, în purtare – iată desăvârşirea pentru om. Dacă s'a întrupat Fiul Tatălui, atunci este limpede că viaţa lui Hristos, toată înfăţişarea Lui, este pentru noi o descoperire a gândului cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru om. Şi atunci viaţa noastră va fi plină de tâlc, plină de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Cuvântarea noastră se sfârşeşte, dar nădăjduiesc că veţi lua aminte la acest cuvânt, pentru că noi ne-am adunat aci din cele mai diferite ţări ale lumii, şi fiecare înţelege viaţa într'alt fel. Şi cum putem noi, purcezând de la starea noastră păcătoasă, să ajungem la Hristos? Vă voiu spune: Fiecare dintre noi trebuie să poarte gândul că familia noastră nu este o adunare întâmplătoare, ci că ne este dată de la Dumnezeu. Şi această familie, noi trebuie să o iubim. Noi toţi, atâţia ani ne împărtăşim din acelaşi Pahar, ne rugăm cu aceleaşi cuvinte, având înaintea noastră chipul lui Hristos şi poruncile Lui! Desigur, noi trebuie să ne desăvârşim şi să ajungem (cât de înfricoşat îmi este să vorbesc despre aceasta!) *la starea pe care o vedem în Siluan.*

Şi mulţămiţi lui Dumnezeu că ne-a dat Domnul un Părinte atât de mare. Citiţi mai adesea cuvintele lui! Îmi amintesc că primisem mai multe scrisori de la Sfântul Munte Athos şi din alte părţi, de la oameni care îmi scriau despre cartea Stareţului Siluan că o aveau în rând cu Evanghelia şi că o citeau în fiecare zi. Dacă ei aveau numai scrierile Stareţului şi aşa gândeau, dară noi, care acum avem icoana lui pe catapetesmă lângă

Hristos – după cuvântul Domnului: *Unde sânt eu, acolo şi slujitorul meu va fi!*[1] Şi iată pe catapeteasmă şi în fresce – Dumnezeu şi toţi care s'au făcut asemenea Lui: şi Maica lui cea Sfântă, şi Botezătorul, şi Apostolii, şi toţi Părinţii noştri.

Şi încă o dată vă propun cuvântul meu stângaci, pentru ca noi să fim împreună şi să trăim o singură idee.

Şi să vă binecuvinteze Domnul!

[1] Io. 12:26.

10
CUM SĂ TRECEM MARELE POST[1]

Cum să trecem postul, în viziunea ţelului final. Pentru biruinţa lui Hristos pe Golgotha. Despre textele slujbelor Postului Mare. Predania vie a Bisericii. Pentru felurita putere de a îndura a fiecăruia. Bucuria nu ţine multă vreme. Pentru anumite amănunte ale Postului. Pentru Duminica Iertării: cum se prea biruiesc ispitele. Lemnul cunoaşterii şi dezbinarea între oameni. A se micşora este lucru mare înaintea lui Dumnezeu – cum se atrage harul. Aşteptări apocaliptice. Unirea în Fiinţă, ca îndumnezeire. Despre rugăciunea Sfântului Efrem Sirul.

Ieri şi azi m'a durut inima, şi doare în mod curios... Şi m'am rugat lui Dumnezeu: „Nu acum. Dămi să săvârşesc lucrul vieţii mele." Şi iată, spre a-mi săvârşi lucrul vieţii, încep prin a vorbi cu voi despre cum să trecem Marele Post.

V'am vorbit deja despre metoda mea, pe care vă sfătuiesc să v'o însuşiţi. Metoda mea este precum urmează: A ne vedea ţelul de pe urmă şi a merge către el, începând cu abc-ul. În ce priveşte Postul, trebuie avut acelaşi principiu, dar pe o scară redusă. Trebuie înţeles că cele cincizeci de zile ale Postului ne sânt puse la dispoziţie ca pregătire spre a primi Învierea cea din morţi. Iar viziunea noastră ne-o întocmim astfel:

---

[1] Nr. B-25 (11 Feb. 1991), după numerotarea M^{TI}.

Acum începe *nevoința*. Însuflarea noastră creşte la gândul că sute de milioane de creştini vor ţine acest Post. Calea către Înviere, pentru Însuşi Dumnezeul întrupat, trecea prin suferinţă. Taina suferinţei o înţelegem de-abia mai târziu. La început o primim ca pe o condiţie a creşterii noastre în Dumnezeu, ca o condiţie a dezvoltării noastre, spre a-L putea primi pe Cuvântul lui Dumnezeu şi spre a ne însuşi căile Sale în viaţa practică.

Astfel ne vom alcătui nouă înşine acest tablou pentru Marele Post, şi vom vedea cum un Om pe pământ a hotărât în Sine să urce pe Golgotha şi să rupă cătuşele de fier ale blestemului pentru păcatul lui Adam, să rabde absolut tot ceea ce nimeni pe întreg Pământul nu a înţeles, nimeni nu a putut cu adevărat pătrunde. Iar când a săvârşit „lucrul" Lui,[1] a zis: *Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea.*[2]

„Printr'un om păcatul a intrat în lume" [3] – spune apostolul Pavel – „şi printr'un Om vine mântuirea." Dacă înaintea noastră vom avea un astfel de ţel, atunci vom întâmpina Postul Mare ca pe un sfânt răstimp în viaţa întregului an. Şi atunci când cu bucurie vom purta nevoinţa trupească a înfrânării de la mâncare, ea nu ne va dăuna, ci ne va ajuta în toate planurile: şi în cel duhovnicesc, şi în cel trupesc.

E drept, mie acum, la bătrâneţe, pot spune că mi s'a luat această îndulcire a Postului Mare. La Sfântul

[1] Cf. Io. 4:34; 17:4.
[2] Io. 16:33.
[3] Rm. 5:12.

Munte, când trăiam într'o mănăstire unde trecerea postului era cea mai săracă şi mai anevoioasă, eu suportam Postul cel Mare cu bucurie şi uşor. Acum nu o mai pot face. Sânt lipsit de această binecuvântare şi fericire.

În arhitectura genială a ciclului anual al dumnezeieştilor slujbe, Postul ocupă un loc deosebit. Slujbele Marelui Post, unde într'o mare măsură se întrebuinţează texte din Vechiul Testament, se arată a fi o învăţătură exprimată adesea într'o înălţime de necrezut a darului poetic.

Drept pildă voiu aduce irmoasele canonului care se va cânta: *Ajutor şi acoperitor s'au făcut mie întru mântuire: Acesta este Dumnezeul meu, şi voiu proslăvi pre El, Dumnezeul părintelui meu, şi voiu înălţa pre El, căci cu slavă s'au proslăvit.* Însuflătoare cuvinte, care cuprind în sine un înalt înţeles – acela pe care îl numim Predanie.

Predania cea vie, mai presus de toate se exprimă în duhul vieţii. Învăţătura dogmatică vine mai târziu. La început inima iubeşte pe Domnul şi Îl urmează *oriunde se va duce.*[1] Iar mai pe urmă se adaogă treptat neasemănata îndulcire a dobândirii mântuirii lumii... Şi deci vă repet, câtă vreme acestea nu s'au înrădăcinat în inimile şi în minţile voastre, că o astfel de cale este calea mântuirii.

Şi deşi aşa stau lucrurile, din nefericire în vremile noastre rezistenţa organismului nostru, zdruncinat în

[1] Apoc. 14:4.

plan nervos încă din anii copilăriei, s'a împuținat cumplit. Pe vremuri mulți erau nevoitorii care puteau petrece săptămâni, luni, fără să mănânce, urmând înfrânării lui Hristos, postului Lui în pustie patruzeci de zile, înainte de a ieși la propovăduire.[1] Astăzi aceasta se întâlnește destul de rar printre nevoitori. La care, observ cu durere în inimă, un fenomen foarte jalnic: Când este vorba de motive medicale, oamenii sânt în stare să rabde un post, dar pentru Dumnezeu nimica nu merge – pentru că este un oarecare duh care împiedică orice lucrare atunci când este vorba a urma lui Hristos.

Înainte vreme, în mănăstiri, cei ce puteau, ajunau până Vineri, și chiar până Sâmbătă.[2] Dar asta nu era pentru toți. În prima zi nu se gătește deloc. Începând cu a doua zi se pregătește un ceai. Unii nu au mâncat trei zile, alții numai două zile. Și totuși, un fenomen curios: primele zile sânt mai greu de trecut. A doua zi, Marți, începe capul să amețească. După aceasta, Miercuri, se poate întâmpla trecerea unui prag și o ușurare de a posti pentru organism. Dar pentru cei bolnavi nu este cu putință nici o singură zi de post, din pricina bolii.

La Athos prima zi a Postului pentru mulți era grea, pentru că acolo erau țărani puternici. Secreţiile digestive, negăsind nimic în stomac, începeau să mistuie însuși stomacul. În asemenea cazuri Lunea trebuiau să mănânce ceva, ca să nu-și strice sănătatea. Așa că nu vreau acum să enumăr toate variațiile

[1] Cf. Mt. 4:2.

[2] Este vorba de prima săptămână a Marelui Post, când normal se ajunează până Miercuri. (n. tr.)

organice, cui ce-i trebuie, şi cine ce poate. Iar noi rămânem cu metoda aceasta: Nu este obligatorie deplina înfrânare în cursul întregii săptămâni; nu este obligatoriu nici până Miercuri, până la prima Liturghie a Darurilor mai-nainte-sfinţite; nu-i obligatoriu nici chiar prima zi să o treci fără a mânca deloc. Fiecare să-şi aleagă după puterile proprii. Fiecare de bunăvoie să întâmpine nevoinţa care se deschide înaintea noastră. Şi astfel ei vor fi în stare să treacă întregul Post fără ca să piardă din vedere adevăratul ţel: să întâmpinăm în trupul nostru stricăcios harul Învierii.

În fiecare an vă va fi dat să trăiţi un lucru paradoxal: Postul, cu toate nevoinţele plânsului, pocăinţei, privegherilor ş.a.m.d., îl putem îndura cincizeci de zile. Dar Paştile – bucuria pascală – o putem trăi pentru o foarte scurtă vreme, iar apoi nu ne mai rămâne putere pentru bucurie. În chip firesc s'ar zice că ar trebui să fie dimpotrivă: cu Postul – zdrobirea, iar apoi bucuria biruitoare a Învierii care învie omul!

Aşa, eu nu îmi propun să vă vorbesc despre amănuntele organizării Postului. La Părinţii Bisericii sânt scrieri despre unele trăsături caracteristice, cum trebuie trecut Postul. Dar având în vedere că este greu, noi facem aşa: În prima săptămână, în a patra şi în a şaptea a Postului ne nevoim a ne înfrâna mai mult decât în celelalte. Deoarece trupul poate suferi din pricina nelucrării, în practica bisericească se recomandă mătănii până la pământ. Iar mătăniile acestea pe care le face omul zi şi noapte servesc ca trupul să rămână în mişcare şi în încordare. Altfel, pentru un trup tânăr,

lipsa mişcării devine de nesuferit şi dăunătoare. De aceea în biserică se fac rugăciuni cu mătănii mari. Aceasta, pe de-o parte, este expresia smereniei noastre, iar pe de altă parte, mişcarea fizică este de neapărată trebuinţă în absenţa muncii.

Apostolul Pavel spune: „Dacă nu lucrează cineva, nici să nu mănânce."[1] Dar într'o scrisoare către un exarh, Mitropolitul Nicolae, i-am scris cândva: „Iar noi, ca totdeauna, am schimbat-o acum şi pe aceasta: Cine nu mănâncă, acela nici să nu lucreze." Când nu ni se dă de mâncare, nu lucrăm! Dumnezeu ne-a dat un privilegiu deosebit: Sântem liberi de a ne determina condiţiile. Nu sântem bogaţi în ce priveşte proprietatea. Noi chiar nu avem destul loc ca să trăim cum am avea nevoie. Dar totuşi, dacă vom păzi poruncile lui Hristos, harul nu ne va părăsi. Iar când harul nu părăseşte, rugăciunea curge fără poticnire în orice condiţii: şi în osteneală, în ascultări, şi în însingurare în chilie, şi în biserică. Şi aşa, v'am spus în puţine cuvinte ceva despre Postul cel Mare care ne aşteaptă.

Întorcându-ne din nou la aceeaşi temă, cum să se întipărească în conştiinţa noastră ceea ce eu socotesc ca un principiu absolut necesar: a avea în vedere ţelul final şi a se îndrepta către el. Atunci aspectele neînsemnate ale vieţii noastre de zi cu zi vor trece fără vreo deosebită zdruncinare a organismului şi a psihicului nostru. Şi aceasta nu numai în Post, ci şi după, şi întotdeauna, în fiecare zi: Noi trebuie să ne

[1] Cf. 2 Thes. 3:10.

amintim de ţelul şi înţelesul petrecerii noastre aci. Noi ne-am adunat împreună ca într'un singur duh al dragostei pentru Hristos, să urmăm paşilor Lui, sprijinindu-ne unul pe altul. Vă amintiţi cum este scris în Evanghelie: *Când erau pre cale, suindu-se în Ierusalím, Iisus mergea înaintea lor,* la o oarecare distanţă, *iar ei* [ucenicii] *erau înfricoşaţi, şi urmând Lui, erau cuprinşi de teamă.*[1] Aşa şi noi, cu frică vom urma lui Hristos în tot acest Mare Post, ca mai pe urmă cântarea „Hristos a înviat" să irumpă ca un „prisos de viaţă"[2] în noi. Este un foarte bun obicei acela de a cânta stihira Paştilor, Duminică seara, în Duminica Iertării.[3]

Pentru Duminica Iertării trebuie să spun câteva cuvinte. Această zi dobândeşte o deosebită însemnătate când sincer cerem iertare unul altuia. Când iertarea este dată din ambele părţi, atunci sufletul se simte slobod şi plin de pace. Şi aceste condiţii, a slobozeniei şi a păcii, foarte mult uşurează Postul... Şi voi pregătiţi-vă pentru ziua aceasta, ca să lepădaţi din inima şi din mintea voastră orice umbră de întărâtare împotriva fratelui...

Din însuşi începutul Postului se va cânta despre Adam cel izgonit din Rai – lucru de mare însemnătate. În rânduiala istorică, mai târziu se va face pomenire de căderea în păcat a lui Adam şi de hotărârea lui Hristos

---

[1] Cf. Mc. 10, 32.

[2] Cf. Io. 10:10.

[3] În Duminica dinaintea Postului, numită şi Duminica Iertării, după Vecernie se face rânduiala iertării, unde monahii îşi cer iertare unul altuia, făcându-şi metanie, iar apoi se cântă Stihira Paştilor până la „Să iertăm toate pentru Înviere." (n. tr.)

de a strica blestemul. În această zidire genială a întregului ciclu anual al dumnezeieştilor slujbe – în această sumă de theologie, de rugăciuni şi de învăţături ce reprezintă cărţile Marelui Post, este înscrisă toată Tradiţia, dar toate primesc forma rugăciunii, astfel încât theologia devine conţinutul tuturor rugăciunilor noastre...

Voi să mă iertaţi: Eu acum v'am vorbit despre amănunte ale vieţii noastre. Ţelul de căpetenie însă vi l-am exprimat în „Testamentul" meu. Rogu-vă, uitaţi de nimicnicia mea şi păziţi acest testament. V'am spus că nu este uşor. Însă de fiecare dată în asemenea cazuri, ca în Duminica Iertării ce vine, noi vom săvârşi această nevoinţă, şi să uităm toate ranele pe care le-am primit în viaţă! Iar când din inimă vom ierta tuturor fraţilor toate cele ce s'au adunat zi de zi, zile pline de trude, de nedumeriri, de strâmtorări, de lipsuri, atunci toate astea vor fi lepădate, şi duhul nostru se va slobozi şi va afla libertatea omului iertat, izbăvit de toate urmările păcatului şi însufleţit de o nouă nădejde.

Nu trebuie să ne uimim că în viaţă se nasc neînţelegeri, mai cu seamă în Post. Dar trebuie să ne învăţăm să preabiruim greutăţile pomenite, pentru a împlini legea lui Hristos, Care zice: *Iertaţi orice aveţi asupra cuiva, ca şi Tatăl vostru cel din ceruri să ierte vouă greşalele voastre.*[1] Iar prin faptul de a ierta greşalele fratelui sau ale sorei noastre intrăm în procesul mântuirii întregii omeniri. De fiecare dată

[1] Mc. 11:25.

când se ivesc ispite sau vreo greutate oarecare (că nu este cu putință a ocoli frecușurile, ca urmare a limitării trupului nostru), trebuie neapărat să o biruim, ceea ce dovedește înțelepciune.

Unul din gândurile cu putință a fi cuprinse în *„Iară din lemnul cunoștinței binelui și răului să nu mâncați"*[1] este faptul că aceasta avea să tragă după sine dezbinarea tuturor oamenilor. Prima groaznică nelegiuire – Cain a ucis pe Avel[2] – a fost dintru însuși începutul zilelor omenești. Siluan, bunul nostru acoperitor, zice că „așa a început." Și Adam plângea faptul că toată omenirea avea să trăiască în dezbinări, în războaie, în ucigășii reciproce, în asupreli reciproce ș.a.m.d., toate cele ce sânt împotriva legii dragostei.[3]

Ce pregătire ne propune Stareț Siluan pentru întâmpinarea Paștilor? – Cu cât mai puternic va fi în noi Duhul, cu atât mai ușor vom uita toată rana și vom ierta toată jignirea pe care ne-o pricinuiește fratele, și cu atât mai bogat se va revărsa asupra noastră bucuria vieții vecinice. A se micșora – este un măreț act duhovnicesc înaintea lui Dumnezeu. Însuși Domnul S'a micșorat pe Sine.[4] Citim la părintele nostru Siluan cuvintele: „Harul trăiește în cei mai mici, iar nu în cei mai mari."[5] Așa i-a dat Domnul să înțeleagă: Cu cât mai mult se smerește omul, cu cât mai mult se avântă la

---

[1] Fac. 2:17.
[2] Cf. Fac. 4:8.
[3] Cf. *Între iadul deznădejdii..., op. cit.*, p. 192.
[4] Cf. Flp. 2:8.
[5] Cf. *Între iadul deznădejdii..., op. cit.*, p. 67.

nevoința însărăcirii – cu atât mai înalt se va afla înaintea lui Dumnezeu, şi cu atât mai mare putința lui de a primi marele har.[1]

Naiv ar fi să gândim că felul cum ne-am adunat este o lucrare omenească: Însuşi Domnul ne-a adunat. Iar dacă Domnul ne-a adunat, noi vom urma Sfântului Siluan. În zile de praznic, la începutul vieţuirii sale monastice, el slujea în trapeză părinților şi fraților şi se gândea ce fericire îi fusese dată „să slujească celor pe care îi iubeşte Domnul." Iar într'o zi, aşa cum scrie, slujind fraților în trapeză, a doua oară a simţit harul arătării lui Hristos.[2] Dar întrucât, după legea duhovnicească, aceste stări înalte trupul omenesc nu le poate purta, ele se dau o dată sau cel mult de două ori în viaţă,[3] iar apoi rămân ca o amintire şi ca o cunoaştere în forma amintirii în noi, însă puterea harului, în chip real, lipseşte. Cuviosul Macarie cel Mare zicea că ridicarea harului este de neapărată trebuinţă, pentru ca omul să-şi continue viaţa şi activitatea pământească.[4]

Voi toţi cu dragoste m'aţi ascultat: Încercaţi să împliniţi toate acestea în Postul ce vine. De ce zic „în Postul ce vine"? – Pentru că, într'un chip straniu, împărăţeşte în lume acum o atmosferă încărcată. Şi pe buzele credincioşilor şi necredincioşilor tot timpul apare cuvântul „apocalipsă," „evenimente apocalip-

---

[1] Lc. 14:11.
[2] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, *op. cit.*, p. 30.
[3] Ibid., p. 198.
[4] Cuv. Macarie Eghipteanul, „Cuvântul al 6-lea. Pentru dragoste," cap. 10.

tice," „aşteptări apocaliptice." În ce chip va veni sfârşitul, încă nu ştim, dar în anul de faţă tensiunea este mai mare decât înainte. Să încercăm să facem din acest Post un post al luptei pentru ceea ce v'am rugat eu: pentru unirea care va fi unire după chipul Sfintei Treimi.

De ce rugăciunea lui Iisus Hristos către Tatăl, înaintea însăşi morţii pe Golgotha, cuprindea cererea ca unirea care este în Fiinţa lui Dumnezeu Însuşi să fie dată nouă? – Este cea înaltă formă de îndumnezeire a omului. Iar a crede că ea poate fi însuşită fără dureri, fără răstigniri – este naiv. Cu mai multele suferinţe, mai multa răbdare a tuturor înjosirilor şi a tuturor nedreptăţilor, noi agonisim darul harului dragostei atotcuprinzătoare. Şi atunci vom cunoaşte pe Dumnezeu *precum este*, cu alte cuvinte – ca *Dragoste*.[1]

Iată ceea ce trebuie noi să trăim. Îndelung aş putea să vă vorbesc despre un fenomen curios: Oamenii nu îşi observă propriile greşeli, şi judecă pe alţii. Aşa se pierde unirea. Feriti-vă de orice gând împotriva vreunui frate sau soră, căci fiecare gând pricinuieşte o crăpătură în zidurile cetăţii. Şi să ştiţi, nu este defel un lucru mic! Pentru că atunci când gândim ceva rău despre orisicine, si după aceea iesim din chilia noastra şi întâlnim acea persoană, urmările gândului rău încep să lucreze. Si atunci celălalt va răspunde, în vârtutea acestui fenomen, în acelasi fel. Si niciodată nu este cu putintă să ştii cine a „început" primul. Pentru care ne si rugăm:

[1] Cf. 1 Io. 4:8.

„Dăruieşte-mi a vedea ale mele căderi." Lipsa acestei viziuni duce la faptul că fiecare om crede că el are dreptate şi nu îşi observă greşalele proprii. Aceasta până şi ierarhii o fac, şi noi toţi. Aşa că feriţi-vă de tot gândul rău, la voi în chilie, iar atunci zidirea noastră va rămânea în picioare şi noi vom dobândi mântuirea. Dar dacă ne vom ierta nouă înşine greşalele, neînţelegând pe fratele, atuncea toate se vor nărui.

Nu demult a venit la mine un tânăr care avusese un conflict cu soţia sa. Iar ei au doi copii. Şi eu i-am spus: „Smereşte-te, şi atunci vom scăpa de tragica năruire a familiei. Iar copiii mici vor scăpa de tragica formă a vieţii copiilor cărora li s'au despărţit părinţii." Aşa şi în familia noastră: Vom fugi ca de foc, ca de venin de şarpe, de orice umbră a dezbinării. Ne vom zidi viaţa aşa încât cu adevărat să ne mântuim, şi ca să ne însuşim acel dar al lui Dumnezeu pe care-l avem în libertatea duhului nostru de a ne aduna şi a trăi ca o singură familie.

Iertaţi-mă. Vorbesc dintr'o inimă îndurerată şi multe zic într'un chip dezlânat. Dar totuşi, ascultaţi-mi cuvântul şi veţi vedea bune roade în viaţa voastră. Cuviosul Serafim din Sarov zicea: „Dobândeşte pacea, şi mii se vor mântui în jurul tău." Noi sântem douăzeci şi şase de persoane. Aşa că, dacă Dumnezeu ne ajută să ne biruim patimile aici, şi pentru fiecare se vor mântui o mie – atunci douăzeci şi şase de mii de oameni vor ajunge în Rai!

11
POSTUL ŞI LUPTA CU ISPITELE PE CALEA CĂTRE ÎNVIERE[1]

Pentru ispita lui Hristos în pustie. Prin Post poate să ne vină ispită. Vrăjmaşul ne ispiteşte într'o măsură mai mică decât pe Hristos. Ispitele prin Post sânt în toate planurile fiinţei noastre. Ţelul Postului – trăirea Învierii prin „aşteptarea" care este izvorul energiei. Pentru cele două biruinţe şi cele două înfrângeri. Hristos – calea pentru fiii lui Adam cel căzut. Pentru lupta fizică cu păcatul, până la durerea inimii. Despre întâietatea minţii în lupta duhovnicească cu păcatul. Despre lupta trupească şi amintirea morţii.

După pilda lui Hristos, Care S'a îndepărtat în pustie, tradiţia noastră a statornicit Marele Post – cel de patruzeci de zile:

Atunci Iisus au fost dus în pustie de Duhul, ca să se ispitească de diavolul. Şi postind patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, dupre aceea au flămânzit. Şi apropiindu-se către El ispititorul, i-a zis: De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrile acestea pâini să se facă. Iar El răspunzând, au zis: Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot graiul ce iese din gura lui Dumnezeu. Atunci L-

[1] Nr. B-30 (8 Apr. 1991), după numerotarea M^{TI}.

a dus diavolul în sfânta cetate şi L-a pus pre aripa bisericii, şi a zis Lui: De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, aruncă-te pre Sineţi jos, că scris este: Îngerilor Săi va porunci pentru Tine, şi pre mâini Te vor ridica, pentru ca nu cândva să poticneşti de piatră piciorul Tău. Şi au zis Iisus lui: Iarăşi scris este: Să nu ispiteşti pre Domnul Dumnezeul tău. Apoi a dus pre El diavolul într'un munte înalt foarte, şi i-a arătat toate împărăţiile lumii şi slava lor. Şi a zis Lui: Acestea toate voiu da Ţie, dacă plecându-Te mi Te vei închina. Atunci au zis Iisus lui: Mergi înapoia mea, satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini, şi Lui Unuia să slujeşti. Atunci L-a lăsat diavolul, şi iată îngeri s'au apropiat de Dânsul, şi slujeau Lui.[1]

Astăzi nu socotesc cu putinţă a vorbi despre întregul conţinut al acestei ispite, dar toate ne indică faptul că ea s'a petrecut la ultimul „etaj." Diavolul încă nu ştia cu Cine vorbeşte, însă Omul cu Care vorbea, stârnea acele ispitiri: „Dacă Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, fă minunea asta..."; „Dacă Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, atunci aruncă-Te, şi îngerii Te vor păzi..."; ducându-L pe muntele înalt şi arătându-I toate bogăţiile acestei lumi, a zis: „Stăpânia asupra întregii lumi este dată mie – închină-Te, şi ţi-o voiu da Ţie..." Şi Domnul a biruit toate cele trei ispite, şi a zis: „Înapoia Mea, satano!" Astfel Omul-Hristos[2] a biruit lumea. Iar apoi, la

[1] Mt. 4:1-11.
[2] 1 Tim. 2:5.

sfârşitul călătoriei Sale pământeşti, El a zis ucenicilor: *Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea.*[1]

Ce este caracteristic acestei ispitiri? – Patruzeci de zile Domnul postise, petrecând într'o neîntreruptă încordare a duhului. Iar când n'a mai putut, şi puterea trupului în chip firesc a slăbit, atunci s'a apropiat şi diavolul. Deci înseamnă că atunci când postim şi slăbim din pricina postului – devenim uşor de supus ispitelor vrăjmaşului.

Noi nu ne putem compara cu Hristos. Cunoaşterea lumii la El era absolută, dumnezeiască. Dar şi după omenire, în întruparea Sa, El se afla nu ca un om simplu, precum se vede din dialogul diavolului cu El: „Dacă Tu eşti Fiul lui Dumnezeu – atunci fă minuni, aruncă-Te, închină-Te: că îţi voiu da stăpânire." Pe noi însă vrăjmaşul ne ispiteşte cu lucruri mai mici, dar care ne clatină, chiar dacă pe noi ne cearcă o luptă, fără îndoială, mai mică decât pe Domnul. Legile şi energiile cosmice sânt peste tot aceleaşi: ele trec prin noi. Când Domnul spune: Eu am biruit lumea[2], înseamnă că El a devenit mai presus de cosmos.

Acum aş vrea să vorbesc cu voi în legătură cu cele de mai sus, că putem trăi acest Post fără a ne da seama de nimic. Şi atunci, în conştiinţa minţii noastre Postul va trece fără de folos. Zic „în conştiinţa minţii," pentru că însuşi Postul este lupta cu patimile, şi o luptă nu fără de folos şi fără rezultate...

---

[1] Io. 16:33.

[2] *Lume*, în limba greacă κόσμος – „cosmos." (n. tr.)

După câte ştiu (dar ştiu foarte puţine despre cele prin care voi treceţi), vă voiu spune că în conştiinţa mea au rămas două experienţe de suferinţă din toate nevoinţele voastre în vremea acestui Post. Am simţit în rugăciunea pentru voi că au fost două momente de pierdere a răbdării. Şi trebuie să fim cu mare luare aminte, căci lupta este foarte primejdioasă... Răbdarea priveşte toate formele vieţii noastre: şi durerile trupeşti, şi luptele gândurilor noastre, şi stările noastre duhovniceşti – toate cele trei planuri sânt atinse, pentru că Postul, în amintirea postului lui Hristos, şi este acea încercare la toate nivelele. De pildă, noi nu înţelegem pentru ce îndulcirile trupeşti ridică de la noi îndrăzneala în rugăciune, ba chiar energia în rugăciune. Dar postul este una din formele luptei împotriva patimilor. Postind, începe o perioadă grea, când simţim întreaga noastră alcătuire. Tot trupul slăbeşte: foarte uşor se predă, şi nu mai poate răbda. Domnul a hotărnicit măsura omului – patruzeci de zile. Iar aceasta este măsura desăvârşirii. În alte culturi ascetice există mijloace de a supravieţui şi mai mult decât 40 de zile. Dar acolo toată lupta se dă după alte legi şi pe alt plan. Şi mijloacele sânt altele.

Noi nu ne slobozim niciodată de lupta cu patimile. Din pricina luptei trupului, noi trebuie în toată vremea să rămânem într'o continuă încordare a atenţiei, pentru ca trupul să nu ne impună cele ce împiedecă duhul de a se înălţa către Dumnezeu. Şi deci, este cu putinţă să se apropie de noi gânduri, aproape pe acelaşi plan pe care Hristos ni L-a arătat în Evanghelie, însă la noi

asemenea încercări sânt un fenomen foarte rar. Iar cealaltă sarcină a venirii noastre în lume: Domnul *a venit să mântuiască lumea*,[1] biruind toate energiile cosmice, ducându-ne în planul vieții Dumnezeiești, făcându-ne de acum a fi dincolo de hotarele puterilor Cosmosului, transcenzându-le. Noi trăim pe planul cel mai de jos, dar totuși, treptat, ne povățuim către acea viață. Iar când vine din nou Postul (dacă Dumnezeu îndelungește viața noastră a tuturora), fiți cu luare aminte la aceasta. Vorba este nu numai despre trup ci, mai nainte de toate, despre duhul nostru cel vecinic. Iar atunci posturile voastre vor da rod în toate planurile luptei: și în ce privește patimile trupești, și pentru puterea psihică de a răbda, și pentru o mai înaltă cunoaștere a minții despre ființă. Și așa, am vrut astăzi să vă vorbesc despre aceasta, pentru ca Postul să nu treacă fără urmări în ce privește cunoașterea noastră.

Ca rezultat, prin post și rugăciune, noi ne pregătim către ceea ce ne este făgăduit, adică Învierea. Noi întâmpinăm Paștile: „Hristos a înviat!" – și prăznuim învierea noastră cea de obște, iar nu numai Învierea lui Hristos, cum spune Sf. Ioan Gură de Aur în Cuvântul de Învățătură din noaptea Paștilor: „Înviat-au Hristos, și nici un mort mai este în mormânturi."[2]

Iertați-mă că îmi îngădui să vă vorbesc despre următoarea: Mie mi-a fost dat pomenirea morții, prin care toată ființarea cosmică suferea moartea și se supunea sfârșitului. Dar când s'a pogorât asupra mea

[1] Cf. Io. 12:47.

[2] Cf. *Penticostarul*, Sfârșitul Utreniei din dimineața Paștilor.

mila lui Dumnezeu şi am simţit în sinemi putinţa vieţii vecinice, atunci pentru mine a înviat tot Cosmosul. Şi experienţa negativă a pomenirii morţii, dintr'o dată s'a schimbat în cunoaşterea că moartea pentru noi nu există.

Noi sântem zidiţi „după chipul şi după asemănarea" Dumnezeului celui Fără-de-început şi Fără-de-sfârşit.[1] Când am vorbit despre Înviere ne-am îndreptat atenţia către ultimele cuvinte ale Simvolului Credinţei: „Aştept învierea morţilor..." Anume nădejdea-aşteptarea este în noi acea energie care ne învie în chip neînţeles. Cei ce *s'au întors înapoi de la Hristos*,[2] şi care se află pe de-a-ntregul sub stăpânirea morţii, nu pot să o aibă: ei nu cred în înviere.

Am vrut să vă spun aceste câteva cuvinte pentru ca Postul cel Mare să vă fie cu rod şi în sfera cunoaşterii, şi în sfera conştiinţei, fiind o nevoinţă conştientă în toate planurile: în lupta cu patimile trupeşti, în planul experienţei psihice a răbdării, în planul cercării credinţei noastre. Şi ispitele pot fi de intensităţi diferite: ele cu adevărat ne pot duce până la hotarele pierzaniei. Dar când ieşim din această stare şi trăim Învierea, atunci simţim biruinţa: Hristos *a biruit lumea*,[3] şi *a înviat din morţi*.[4]

Sânt oameni care se luptă cu patimile o dată sau de două ori, în vremea năpădirii vrăjmaşe. Să zicem că

---

[1] Cf. Fac. 1:26.
[2] Cf. Io. 6:66.
[3] Io. 16:33.
[4] Cf. Mt. 28:7.

patima s'a apropiat de o sută de ori de om, şi că în două cazuri s'a împotrivit ei. Şi lui i se pare că este un nevoitor. Unul ca acesta se hotărăşte să vorbească celorlalţi de virtuţi, iar el însuşi de nouăzeci şi opt de ori a dat înapoi. Căci când noi vorbim despre „întunerecul în care trăieşte lumea," avem în vedere că lumea trăieşte din patimi şi că viaţa noastră nu o cunoaşte. Oamenii se îndepărtează de la Hristos şi de la adevărata descoperire a ceea ce este omul.

De la întâmplarea evanghelică, atunci când diavolul s'a apropiat de Hristos şi a zis: „Dacă Tu eşti Fiul lui Dumnezeu...," vădit este că noi toţi sântem copii ai lui Dumnezeu, Cela ce a zis: *Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemănare.* Iar vrăjmaşul a vorbit cu Hristos chiar dintru început despre cele de pe urmă!

Sânt unii care se nevoiesc, rabdă nevoinţa, şi dintr'o sută de atingeri ale îndulcirii pătimaşe, ei de nouăzeci şi opt de ori o resping cu succes, dar o dată sau de două ori, dintr'o dată, cumva, cedează. Iar nevoitorul, aceste o dată sau de două ori, le trăieşte ca pe un coşmar. El nici nu se gândeşte să înveţe pe alţii, căci el însuşi nu se simte pe sine a fi biruitor patimilor.

Şi totuşi mă simt nevoit să vă amintesc – vă rog rostiţi de fiecare dată, dacă e cu putinţă, conştient: „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi." Prin ce se deosebeşte viaţa noastră de cea a restului lumii? – Prin faptul că noi respingem îndulcirea patimilor pentru a petrece în împreunare cu Dumnezeu.

Domnul a venit şi a spus: Eu sânt calea.[1] Care cale? – După căderea lui Adam, când totul a fost pierdut, Domnul a reînnoit în noi chipul lui Dumnezeu, întunecat prin cădere. Acum, că Îl cunoaştem pe Hristos, încercăm să trăim ca şi El. Însă mai sânt atingerile încercărilor care sânt în stare a scâlcia voia noastră. Aceasta la început cere o mare şi dureroasă încordare.

Mulţi nevoitori au iubit bolile, căci boala uşurează lupta cu patimile trupeşti. Şi deoarece noi încă nu am biruit patimile, nu putem trăi deplin bucuria Învierii. Şi, cu toate acestea, într'o măsură noi totuşi o trăim.

Şi de multe ori mi s'a întâmplat să mă întâlnesc cu astfel de fenomene, că Paştile erau pentru unii o vreme de încercări, şi trăiau ca un fel de prăbuşire în fiinţa lor. „Înviat-au Hristos, şi nici un mort mai este în mormânturi." Iar eu mă simt dintr'o dată sub stăpânirea morţii! Nu numai când veţi simţi faptic biruinţa patimilor asupra voastră, ci şi în însăşi lupta, amintiţi-vă că nimic altceva nu există, decât Hristos, si sprijiniti-vă pe El. S'ar putea ivi şi simţământul: „Uite, au venit Paştile, dar eu tot în moartea patimilor zac." Dar nu trebuie să cedaţi acestei ispite, ci trebuie să credem că noi cu adevărat vom învia; şi nu numai să credem, ci şi să AŞTEPTĂM, precum minunat vorbesc Sfinţii Părinţi în Simvolul Credinţei. Eu nu numai cred că învie morţii, nu! – ci şi aştept acea înviere.

---

[1] Io. 14:6.

Rostiți cuvintele acestea cu mult simțământ, cercetați-vă și cunoașteți caracterul acestui fenomen! Dacă spunem în Simvolul Credinței: „Eu AȘTEPT învierea morților," iar în rugăciunile pentru cei adormiți: „Pre cel ce în NĂDEJDEA învierii vieții vecinice a adormit, odihnește," înseamnă că subliniem că, murind, noi vom *aștepta* învierea noastră, iar între timp: *În mâinile Tale îmi încredințez duhul.*[1] Doresc tuturor să trăiți Paștile adevărat, cu această așteptare a învierii noastre celei de obște...

Sânt perioade când chiar ne aflăm răstigniți în lupta de a ne petrece ziua fără de păcat, adică să nu ne stăpânească păcatul...

Lupta aceasta poate atinge intensități deosebit de adânci, lucru de care nu am vorbit nici în cărți, nici cu voi. Că nu toți aveți destulă înțelegere spre a o primi cum trebuie. Însă mulți dintre nevoitori s'au luptat cu patimile trupești până întru a-și pricinui dureri. Citind *Viețile Sfinților*, veți vedea că, atunci când unii au trecut astfel de ispite, ei se ardeau pentru a omorî în sine, prin durere, simțirea trupească. (Unul dintre sfinți își ardea degetele spre a-și birui îndulcirea.) Câtă vreme patima lucra, ei își mușcau degetele, își pricinuiau dureri, literal bătându-și trupul (mai mult picioarele, unde nu sânt organe). Mijlocul acesta este foarte primejdios pentru unii: de a se bate până când durerea ajunge la inimă. Poftele după îndulciri trupești au o curioasă putere: Când patima lucrează în noi puternic,

[1] Lc. 23:46.

atunci durerile loviturilor nici nu se simt. Numai când ajunge durerea până la inimă, atunci încetează patima.

De ce e nevoie de toate acestea? Fiindcă de fiecare dată când cedăm, patima deține biruință asupra voii noastre. Şi de fiecare dată când biruim îndulcirile trupeşti prin lovituri, se schimbă întreaga noastră structură, iar trupul începe să se supună cerințelor duhului. Cu alte cuvinte, de fiecare dată când reuşim să biruim patima printr'o astfel de durere, trupul nostru se „predispune" a urma nevoilor duhului.

Însă, la drept vorbind, lupta cea mai eficace este lupta în duh. Iar loviturile sânt una din formele luptei ascetice pentru a stăvili în sine lucrarea patimii, adică spre a nu lăsa patima să te stăpânească, spre a nu o primi. Şi eu am fost nevoit să-mi pricinuiesc inimii dureri, pentru a opri poftele pătimaşe, însă personal prefer alte mijloace de a le combate: amintirea morții mi-a ajutat mie. Uimitoarea ei lucrare constă în faptul că omul vede trupul celălalt ca pe un cadavru, şi ispita dispare astfel fără lovituri. Sfinții Părinți foarte mult apreciau pomenirea morții, pentru faptul că ea omoară în noi patima trupească.

Sânt momente de încăierări mortale cu patima: „Ori tu, ori eu, unul din noi va rămâne în viață!" Şi de fiecare dată, în astfel de clipe acute, trupul şi mintea noastră se primenesc, renasc. După aceea mintea uşor respinge orice chip pătimaş. Şi dobândim „stăpânire," de acum nu în vârtutea postului, ci în vârtutea culturii minții.

Cultura minții – iată mijlocul cel mai eficace ce ne rămâne în lupta cu patimile. Scriu despre aceasta în cartea despre Starețul Siluan[1] – cum să te lupți cu patima: „A nu-ți preda mintea," și a învăța mintea să respingă tot chipul pătimaș. Iar când omul își cultivă mintea în acest plan, astfel încât ea nu se mai împleteşte cu impulsul patimii, atunci patima moare. Iar aceasta se referă nu numai la ispitele trupești, ci și la orice altă patimă...

Din experiența mea la Athos, am observat chiar pe pielea mea că atunci când mă ocărau, când mă lipseau de ceva și mă tratau cu bădărănie, atunci îmi scădea lupta cu trupul. Dar au fost cazuri (foarte rare) când tineri monahi, din pricina scârbelor, dimpotrivă, căutau mângâiere în această simțire trupească, nervos plăcută. Iată pentru ce trebuie să fim cu multă luare aminte în privința asta.

Tare mi-e teamă că vorbesc prost, dar totuși nădăjduiesc că, în ciuda gândirii mele stângace, ceva va rămânea în cugetul vostru. Voi toți – mie iubiți frați și surori, eu mă rog pentru voi toți. Și fiți răbdători. Dumnezeu pe fiecare din noi ne încearcă cu câte ceva.

Și iertați-mă.

---

[1] Cf. *Viața și învățătura...*, *op. cit.*, cap. VII, p. 141.

12
CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU PRIN NEVOINŢA DEŞERTĂRII ŞI A PLÂNGERII[1]

Despre mântuire şi despre deşertăciunea ştiinţei theologice: prin ea nu se poate trăi Dumnezeu. Despre legătura fiinţială cu Dumnezeu, prin înfrânare de la păcat. Despre ipostas în învăţătura şi pilda Cuviosului Siluan. Prin lupta cu păcatul vine cunoaşterea lui Dumnezeu. Lacrimile – calea sfinţilor; înrobirea – calea lumii. Mântuirea – a urma lui Hristos în deşertarea Sa: a primi moartea de la fratele. Noi ne mântuim în epoca apostaziei. Cuvântarea de Dumnezeu ca rugăciune şi ca stare. Despre căderea lui Adam, descoperirea „Eu Sânt" şi propovăduirea „Pocăiţi-vă!" Unde nu este dragoste, plâns nu va fi.

Marele părinte al Bisericii, Sfinţitul Athanasie al Alexandriei, spune că este neapărat nevoie să repetăm tot ce este în strânsă legătură cu mântuirea noastră.[2] A pierde din vedere momentele esenţiale poate deveni o piedică mântuirii noastre. Mântuirea – nicicum nu este lucru mic. Mântuirea înseamnă: Dintr'o ivire vremelnică, dintr'un „fenomen," a ne preschimba într'o fiinţă asemănătoare lui Dumnezeu şi vecinică. Şi dacă aşa,

---

[1] Nr. B-33 (6 Mai 1991), după numerotarea M[TI].

[2] Cf. Sf. Athanasie al Alexandriei, „Simvolul Credinţei."

atunci care este sarcina ce se află înaintea noastră în viața de zi cu zi?

De fapt, există o cale de educație în Biserică, prin școli și prin învățătura theologică. Însă, să mi se îngăduie a spune, această cale nu este totuși mai mult decât un paleativ. Vremea noastră cu precădere scoate la iveală „nerozia" științelor theologice. Prin știință nu poți înțelege existențial pe Dumnezeu, și să Îl trăiești. Iar mântuirea, ca strămutare dintr'un „fenomen" vremelnic, înseamnă a te face asemenea lui Dumnezeu, întru împlinirea rugăciunii lui Iisus Hristos către Tatăl: *Voiesc ca [acolo] unde sânt Eu, și aceia să fie cu Mine*,[1] și *unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu va fi*.[2] „Acolo" – nicidecum nu este o noțiune geografică, ci curat duhovnicească. „Acolo" – în dumnezeiasca vecinicie, „a fi cu El și a vedea slava Sa"[3] înseamnă ca înșine să fim aceeași Slavă. Trăind în lumea asta, unde se leapădă calea rugăciunii și viața după porunci, unde vor să înlocuiască slujirea lui Dumnezeu și viața într'Însul cu conversații despre El, necontenit suferim influența acestor dispoziții omenești și riscăm să pierdem adevărata cale către cunoașterea lui Dumnezeu și către mântuire, care este singurul țel al vieții mănăstirești. Mântuiește-se omul, nu prin mulțimea informațiilor științei. Prin informații nicicum nu ni se împărtășește starea de a „vedea pe Dumnezeu precum

[1] Io. 17:24.
[2] Io. 12:26.
[3] Cf. Io. 17:24.

este."[1] De aceea celor mai mulţi învăţaţi cuvântul acesta le este nesuferit. Însă altceva vedem în Evanghelie. Domnul zice: *Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu.*[2] Cât se poate de îndreptăţit ne este să ne întrebăm în legătură cu cuvintele lui Hristos: „Cum vor vedea cei curaţi cu inima pe Dumnezeu? Precum este sau precum nu este?" Mintea învăţatului înclină „bineînţeles" către gândul: „Precum nu este." Dar Hristos gândeşte altfel, şi noi ne străduim să urmăm lui Hristos.

Care este înţelesul cuvintelor mele? – Trebuie să ne concentrăm cu toată luarea aminte numai la un singur lucru: A NU GRESI nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea omului, nici faţă de lucruri. Si din această viaţă simplă, dar concentrată pe acea poruncă, se naşte starea omului când el, fiinţial de acum, se trăieşte în Dumnezeu.

Ce înseamnă a trăi fără a greşi? – Înseamnă a trăi după poruncile lui Hristos. Iar cel ce se străduieşte până la sfârşit, acela, prin străduinţă, se şi învredniceşte de ajutorul dumnezeiesc – de har, şi va trăi aşa precum voieşte Dumnezeu. Binecuvântarea noastră constă în a fi copii ai marelui Siluan. El a urmat calea aceasta. Şi el ne-a arătat chipul lui Dumnezeu înfăptuit în viaţă.

În theologia ortodoxă contemporană, precum şi în ştiinţa contemporană, în psihologie, în filosofie, oamenii sânt preocupaţi de problema persoanei. Eu întotdeauna am preferat un alt termen: ipostasul. În

[1] Cf. 1 Io. 3:2.
[2] Mt. 5:8.

greacă el se exprimă încă şi ca πρόσωπον („faţă"). Dar totuşi, mai bine să întrebuinţăm termenul „ipostas" ca un concept theologic, însemnând înfăptuirea asemănării cu Dumnezeu; atunci când cuvântul „faţă," „persoană" (πρόσωπον) ne limitează psihologic, întrucât îl întrebuinţăm zi de zi. Şi iată, în acest om, Cuviosul Siluan, vedem actualizarea a ceea ce este dat de Dumnezeu ca potenţial. Sfânta Scriptură o exprimă în următoarele cuvinte: *Să facem om dupre chipul nostru*, iar apoi adaogă: *şi dupre asemănare.*[1] Pentru a se înfăptui asemănarea, pentru ca noi să devenim în duhul nostru şi în conţinutul vieţii noastre asemănători lui Dumnezeu, este de absolută trebuinţă ca ceea ce este un curat potenţial să fie temeluit „după chip." Dintru acest potenţial, prin nevoinţa vieţii după poruncile lui Hristos, se zideşte şi „după asemănarea." Pentru mântuirea noastră, neapărat trebuie să ajungem măcar la o umbră de asemănare, măcar să se înfăptuiască în noi înşine o atragere către Dumnezeu, în ciuda a toată limitarea noastră. Eu am scris în cartea mea, călăuzindu-mă după cele ce mi-a arătat Dumnezeu prin Siluan, ce înseamnă a deveni ipostas după chipul Ipostasului Logosului întrupat; cum reacţionează persoana-ipostasul la fiecare manifestare a vieţii în lume.

Ca duhovnic, mai înainte foarte des mă întâlneam cu anume astfel de întrebări: Cum este cu putinţă a nu greşi, cum să te lupţi cu patimile, ce cale duce către

[1] Fac. 1:26.

Dumnezeu spre a-L cunoaşte anume aşa cum este, iar nu aşa ca şi Ellinii din vechime, care zidiseră în Athena un altar *necunoscutului* Dumnezeu.[1] În Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie din Radonej am văzut o biserică, şi înscrisul pe ea era: „Cunoscutului Dumnezeu." Această pretenţie e cât se poate de îngăduită omului. Însă după stricarea noastră morală, noi ne naştem în păcate[2] şi trăim într'o lume care nu se roagă, căreia îi e frică de Hristos mai rău decât de orice altceva. De aceea Hristos şi zice: „Dacă veţi urma mie, atunci *veţi fi urâţi de toate neamurile, pentru numele Meu.*"[3] Noi toţi trebuie să ne punem în această perspectivă: cum să ocolim păcatul. Tot tragismul istoriei este, în esenţa lui, urmarea mândriei. Făptura care se socoteşte pe sine a fi un dumnezeu, devine diavol, în vârtutea autoîndumnezeirii – iată esenţa conceptului *cădere*. Lui Adam i s'a oferit tocmai această cale;[4] Domnul însă, Ziditorul nostru, vorbeşte altfel.

Şi deci, dacă vom năzui în viaţa noastră să urmăm în fiecare clipă paza poruncilor lui Dumnezeu, iar în rugăciunile noastre să spunem: „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, în seara aceasta, în noaptea aceasta, fără de păcat a ne păzi noi," atunci acest „fără de păcat" va da putinţa Duhului Sfânt să vină în noi şi să ne descopere toată cunoaşterea lui Dumnezeu

---

[1] Cf. Fap. 17:23.
[2] Cf. Ps. 50:6.
[3] Mt. 24:9.
[4] Vezi Fac. 3:5.

precum este. De unde a ştiut Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul că *Dumnezeu dragoste este*,[1] că *Dumnezeu lumină este, şi nici un întunerec întru El este*?[2] Nu avea nici o diplomă academică, în calitate de theolog. Dar iată că a spus aceste cuvinte, şi ele s'au făcut temei dogmatic vieţii noastre.

Vorbesc despre acestea pentru că în curând voiu muri, după rânduiala cea mai firească. Nu ştiu cum de trăiesc până acum: deja de nu ştiu câte ori m'am aflat în faţa morţii. Însă voiesc ca voi să fiţi cu adevărat întăriţi şi să nu vă clătinaţi când veţi întâmpina elocvenţa multor doctori în theologie care vor dovedi tot ce vrei, cu multă măiestrie în cuvânt. Nu-mi amintesc acum unde sau când, de un caz, un profesor de theologie în Academie, înaintea studenţilor care îl ascultau, a înfăţişat în chip genial dogma Sfintei Treimi, ca mai pe urmă să năruie toate cu o singură frază: „Cine vrea să o creadă, n'are decât să o creadă!" Astfel şi-a zădărnicit propriul cuvânt.

Şi aşa, înaintea noastră rămâne întrebarea, în ce chip putem să ne mântuim? Drept răspuns, aduc cuvintele fericitului nostru Părinte Siluan: „Mulţumesc-u-ţi, Doamne şi Ziditorul meu, că milostiv mi-ai smerit sufletul şi mi-ai descoperit calea pe care au umblat sfinţii Tăi. Tu iubeşti pe cei ce plâng, şi pe calea plângerii au venit la Tine toţi sfinţii. Dă şi mie,

[1] 1 Io. 4:8.
[2] 1 Io. 1:5.

dar, milostive Doamne, să vin la Tine pe calea sfinților Tăi, pe calea smeritului plâns, carea ai arătat mie."[1]

În ce constă abaterea societății contemporane? – Uitați-vă unde duc toate școlile! De cum ajunge omul pe trepte academice mai înalte, imediat începe să se uite cu condescendență, sau mai degrabă cu dispreț și cu neatenție, la toți cei mai prejos de el. Ca pentru tot omul născut în lumea aceasta: Cea mai mică superioritate în plan cultural îl face deja mândru. Din pricina acestei mândrii vine tendința de a „smeri" pe cei slabi.

Și așa, întreaga istorie a omenirii ajunge la rezultate cu adevărat de coșmar. Uitați-vă la epoca noastră. S'ar zice că invențiile tehnice ar trebui să facă pe om fericit, să satisfacă dorința omului de a cunoaște toate, de a stăpâni legile firii. Dar niciodată nu au fost atâtea sinucideri ca astăzi. Și nici o strategie politică nu a dus la structura unei societăți care să fi reușit a se slobozi de asuprirea oamenilor de către cei ce stăpâneau mijloacele silniciei.

Dar ce ne-a arătat Domnul? – „Cine vrea să se mântuiască și să vie la Tatăl, să urmeze Mie."[2] Iar El ce a făcut? S'a dezbrăcat de atotputerea Lui, S'a îmbrăcat cu forma ființării de El zidite, (anume „ființarea," iar nu „ființa"),[3] Și-a trecut deșertarea până la capăt, ceea

---

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, p. 220.

[2] Cf. Lc. 9:23.

[3] Părintele Sofronie întrebuințează terminologia filosofică din dialectica ontologiei. „Ființarea" reprezintă sinteza dialectică a două concepte: „ființa" ca teză, și „neființa" ca antiteză.

ce noi nu putem atinge, şi S'a dat pe Sine morţii, răstignirii. Şi pentru aceasta a primit El Nume mai presus de orice alt nume în istoria pământească sau în Cer.[1] Şi ne-a propus şi nouă această cale.[2] Noi creştinii Îl mărturisim ca „Cel Unul-născut" din Tatăl, aşa cum Însuşi spune[3]: Noi nu îl comparăm cu niciunul din povăţuitorii omenirii, ca de pildă cu Buddha, cu Mahomed, ba chiar şi cu Moisi. El nu este după naşterea Sa fiu al omului, ci prin pogorământul Său şi prin întrupare S'a făcut „Fiul Omului,"[4] rămânând în esenţă Făcătorul a tot ce există. În Simvolul Credinţei se zice: „Prin Carele toate s'au făcut." Şi în prologul Evangheliei de la Ioan este spus: *Toate printru Dânsul s'au făcut, şi fără de Dânsul nimica s'a făcut din ce s'a făcut.*[5] Şi iată, El S'a dezbrăcat de toate acestea şi S'a dat pe Sine răstignirii. De unde reiese o lege de care trebuie să ne amintim în tot ceasul – că dându-ne viata celorlalţi, noi primim de la ei clevetiri, prigoane, sărăcie, lepădare şi chiar moartea. In schimbul vieţii pe care le-o dăm, oamenii ne răsplătesc împovărându-ne cu moartea lor. si aceasta este calea noastră. Domnul vorbeşte despre aceasta: *Ceea ce este înălţat la oameni, urâciune este înaintea lui Dumnezeu.*[6] Cum să ne primenim, ca tot ceea ce este „înălţat la oameni," să

[1] Cf. Flp. 2:7-10.
[2] Cf. Io. 14:6.
[3] Cf. Io. 1:18.
[4] Mt. 11:19.
[5] Io. 1:3.
[6] Lc. 16:15.

socotim ca fiind „urâciune înaintea lui Dumnezeu"? În ce chip să devenim un om care nu mai este rob nici mândriei, nici slavei deşarte, nici purtător al dorinţei de a călca peste fratele său? – Prin dragostea lui Hristos, cea răstignită în lumea aceasta. Şi pentru această cale ne urăşte lumea, căci ea nu este calea „stăpânitorului lumii acesteia."

În epoca noastră mântuirea a devenit mai greu de înfăptuit decât înainte. Mai nainte martorii lui Dumnezeu care făceau minuni de necrezut erau un fenomen zilnic. Cum Petru, un simplu pescar fără carte, s'a făcut dintr'o dată dascăl omenirii? I-a dat Domnul, în rugăciune, stăpânire până şi a învia morţii. Sânt prorocii ale Sfinţilor Părinţi din veacul al patrulea care spun că în ultimele vremi Dumnezeu va ascunde de la oameni, de la credincioşii Lui, la ce măsură au ajuns. Ei nu vor mai face minuni, şi se vor simţi ca şi părăsiţi de Dumnezeu într'o stare de deşertare.[1] Iată singura cale adevărată, aşa cum scrie Cuviosul Siluan – calea lacrimilor.[2] Principala luptă este cu patima mândriei. Toţi cei ce vor să stăpânească asupra altora, greşesc: ei nu înţeleg stăpânirea cea de la Dumnezeu. Însuşi Dumnezeu nu vrea să stăpânească asupra omului, aşteptând ca omul, în libertatea dragostei lui către Dumnezeu, să se determine pe sine ca dumnezeu.

Şi deci, în ce constă sarcina cuvântului meu de azi? – Din cuvintele mele, tot cel ce crede că eu sânt împotriva ştiinţei theologice, greşeşte. Şi acum vorbim

[1] Cf. Varsanufie şi Ioan, în *Filoc.* vol. 11.
[2] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, *op. cit.*, p. 220.

esențial despre „theologie." Și toate celelalte concepte pe care le putem afla prin învățătura theologică pătrund în alcătuirea rugăciunii noastre. Atunci theologia noastră devine cuprinsul rugăciunii. După ce atingem o astfel de stare (atunci când theologia devine conținutul rugăciunii noastre), urmează o nouă stare, mai înaltă – theologia ca stare a duhului nostru care trăiește necontenit în Dumnezeu și prin Duhul Sfânt. Mă rog lui Dumnezeu ca să se întărească în voi anume această stare. Aceasta este „gnoseologia"[1] noastră... Este calea către adevărata cunoaștere a adevăratului Dumnezeu. Fiecare cuvânt pe care-l rostește Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul în Evanghelie devine pentru noi dogmă. El vorbește ca și cum ar povesti, dar toată învățătura lui poartă în întregime caracterul unei cunoașteri limpezi și neîndoielnice. El nu intră în conflict cu nimenea, dar el „povestește" împrejurări pe care astăzi le mărturisim despre Domnul Iisus Hristos: *Întru început era Cuvântul, și Cuvântul era către Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul. (...) Toate printru Dânsul s'au făcut, și fără de Dânsul nimica s'a făcut din ce s'a făcut.*[2]

Astfel, creștinismul nostru niciodată nu trebuie să se amestece cu nici o altă învățătură care există în lume: pentru noi există numai Evanghelia.

Domnul nu a lepădat Vechiul Legământ; El a venit ca să împlinească descoperirea dată lui Moisì: EU SÂNT CEL CE SÂNT. Iar al doilea *moment* al Vechiului Legământ pe care-l avea în minte Domnul era

[1] „Știința cunoașterii," în lb. greacă.
[2] Io. 1: 1 și 3.

căderea omului. El a venit şi Şi-a început misiunea de a mântui omul cu propovăduirea: „*Pocăiţi-vă*! Iată, voi aţi săvârşit această nelegiuire despre care Eu vă vorbisem. Aţi mâncat din rodul lemnului din care vă poruncisem să nu mâncaţi."[1]

Ce este acel „lemn al cunoaşterii Binelui şi Răului," din al cărui rod ei au mâncat? – „Cunoaşterea," în înţelesul biblic, este analog cu „împărtăşire în fiinţă," şi ca atare poartă un caracter fiinţial. Înseamnă că au mâncat rodul şi au săvârşit răul în chip real. De aci căderea, despărţirea de Dumnezeu. De aci, de-a lungul istoriei multimilenare a omenirii, toate aceste coşmare şi grozăvii pe care le vedem în fiecare zi. Iată care a fost urmarea. Iar acum putem vedea limpede că lumea neapărat va muri.

Şi deci nu prin cunoaşterea „ştiinţifică" a disciplinelor theologice, ci printr'o viaţă sfântă fără de păcat, trebuie să ajungem la starea unde omul începe să „vadă pe Dumnezeu precum este..."[2]

Şi rugăciunea mea este ca voi să ascultaţi cuvântul Sfântului Siluan: Calea sfinţilor este calea plânsului dragostei. Unde este dragoste, acolo este plânsul. Iar unde nu este dragoste – acolo nici plânsul. Chiar în cele mai mari suferinţe şi chinuri, să zicem în vremea războiului, când am fost martori a tot felul de răzbunări asupra celor biruiţi, când sadismul devenise monedă curentă în lumea întreagă, nici acolo plâns nu aflăm. Eu chiar am auzit de un astfel de mijloc de a rezista:

[1] Cf. Fac. 3:17.
[2] 1 Io. 3:2.

Pentru a suporta chinurile din partea biruitorilor, trebuie să-i urască cu toată ființa lor. Această ură ușurează durerea, și atunci nu mai poți scoate nimic din acel deținut. Domnul însă zice: *Iubiți pre vrăjmașii voștri.*[1] Din această iubire se naște plânsul pentru cei ce greșesc, pentru călăii care nu au cunoscut calea către mântuire și către viața adevărată după chipul lui Dumnezeu.

[1] Mt. 5:44.

13
CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU PRIN ASEMĂNAREA CU HRISTOS ÎN ATOT-OMENIREA SA[1]

Educaţia academică şi credinţa. Experienţa lui Hristos este temeiul vieţii Cuviosului Siluan. Ce înseamnă a fi chipul lui Dumnezeu. Hristos, ca ideal al omului. Despre adevărata cuvântare de Dumnezeu. „A nu săvârşi păcatul" – calea către primirea lui Dumnezeu, după pilda Cuviosului Siluan. Obştea – cale către viaţa în Dumnezeu şi cu Dumnezeu. Asemănarea cu Hristos, în universalismul Său. Rezultatele theologiei cărturăreşti. Despre ecumenism – ca viaţă fără de păcat. Theologia contemporană – autour du pot. *„Tatăl nostru" este adevărata patrologie.*

Cineva mi-a spus că astăzi, la sinaxă, vor veni şi oaspeţii noştri, iubiţii noştri în Hristos fraţi şi surori. Mulţi din oaspeţii de astăzi cunosc limba rusă. Şi mie personal, acum că am slăbit din pricina adâncilor bătrâneţe, mai uşor decât orice mi-ar fi totuşi să vorbesc în rusă. Trebuie să previn pe oaspeţi că sinaxa noastră are loc regulat de multă vreme, şi ceea ce veţi auzi va fi ca o bucăţică, ceva rupt dintr'un ziar, ca o părticică sau o foaie ruptă dintr-o carte. Dar eu trebuie

[1] Nr. B-35 (13 Mai 1991), după numerotarea M^{TI}.

totuşi să vorbesc fraţilor mei şi surorilor mele ce au venit nu demult.

Deci care este preocuparea mea pentru fraţii şi surorile mele, iubiţi în Hristos? Ea constă în aceea ca, trăind în lume, să nu cadă pradă vreunei aberaţii în ce priveşte căile mântuirii noastre în Dumnezeu. Pe vremuri credinţa în Hristos era una de obşte, şi copiii, din cea mai fragedă pruncie, se învăţau să se roage lui Dumnezeu şi să trăiască cu Dumnezeu. Înainte vreme se putea păstra o astfel de rânduială: Tânărul mergea la şcoala unde se învăţa theologia cărturărească deja pregătit, nu numai spre a crede în Iisus Hristos, dar şi spre a-L iubi. Asemenea Sfântului Ioan din Kronstadt, ei terminau Academia fără să-şi piardă credinţa, plini de experienţa harului ce le fusese dată în copilărie. În vremea noastră educaţia copiilor este un moment extrem de greu. Şcolile noastre sânt sub dependenţa sferelor logicii omeneşti şi a intereselor pământeşti. Din pricina pierderii credinţei părinţilor, copiii vin la şcoală şi învaţă theologia la fel ca pe alte discipline – chimia, fizica, geografia, lingvistica ş.a.m.d. Şi aceasta pricinuieşte o cumplită daună, pentru că ei se obişnuiesc să trăiască pe Dumnezeu în chip logic. Însă cei cărora le este cunoscut suflul Duhului Sfânt înţeleg că logica lui Aristotel nu se potriveşte cuvântării de Dumnezeu, că acea realitate ce ni se descoperă cere o îndepărtare de la logica formală şi trecerea în logica ale cărei categorii sânt însăşi Fiinţa pe care Dumnezeu ne-o descoperă cu a Sa venire.

Această aberație are loc acum pentru că oamenii nu sânt pregătiți din anii copilăriei (aș zice chiar „din pântecele maicii lor") spre a trăi pe Dumnezeu. Cum vor înțelege ei, cei născuți după trup, ceea ce li se predă în școlile de theologie? – Ca pe niște concepte abstracte despre Dumnezeu: „primprejur și pe de lături." De aci reiese că situația cea mai folositoare este ca dintru bun început să ai o experiență a vieții în Dumnezeu, așa cum se face în mănăstire...

Așa, iubiții sufletului meu, frați și surori, iarăși cuvântul meu va fi despre aceleași: cea mai înaltă cuvântare de Dumnezeu, care privește principiul ipostasului în Ființa Dumnezeiască și în ființa omenească, rămâne tema noastră de temei. La care atenția noastră se concentrează asupra întrebării: Care este calea ce duce către cunoașterea lui Dumnezeu în Ființa Sa personală, ipostatică.

Pentru ce ne este atât de prețios Cuviosul Siluan, marele nostru părinte duhovnicesc? Nouă ni s'a dat un privilegiu mai mare decât au avut vreodată oamenii după pierderea marelui har al primelor veacuri: Omul acesta, aproape analfabet, părăsind cazarma, ajunge la Sfântul Munte, și dintru bun început s'a învrednicit de vederea Domnului celui Viu. Dar mai înainte petrecuse un ceas întreg în cea mai limpede vedere a vecinicei pierzanii. Ce stare! El însuși se temea și a vorbi despre ea – atât este de grea. Și zdrobit fiind, a intrat în Paraclisul morii mănăstirii, unde lucra. Și de-abia a rostit rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui

Dumnezeu...," că a şi văzut pe Hristos cel Viu.[1] Vedenia a durat o clipă, fără cuvinte, dar toată viaţa lui după aceea a fost însemnată de ceea ce voim noi a theologhisi.

Descoperirea lui Dumnezeu ne spune că, după ce se zidise cosmosul cu întreaga lume materială şi animală, Dumnezeu a zis: *Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemănare.*[2] Astfel chipul în noi trăieşte dintru însăşi naşterea noastră. Dar ce înseamnă „dupre asemănare"? – „Dupre asemănare," este ţelul nostru. Şi ce fel de „asemănare": în parte, sau o asemănare adâncă, mare şi vecinică? Desigur, a doua este cea adevărată. Omul a fost zidit spre a trăi cu Dumnezeu, în unimea vieţii lui Dumnezeu şi a omului. Conţinutul acestui concept, „dupre asemănare," iată tema theologiei noastre ultime şi celei mai importante, pe care oamenii au pierdut-o. Cum trăieşte în lume chipul lui Dumnezeu înfăptuit, cum reacţionează un astfel de ipostas, după chipul Ipostasului Fiului celui întrupat al lui Dumnezeu? Unde petrece mintea unui astfel de om zi şi noapte, orice ar face el?

Cum să ajungem şi cum să cunoaştem cuprinsul asemănării lui Dumnezeu? – Făcându-ne asemănători până la identitate cu Dumnezeu, dobândim viaţă vecinică în Dumnezeu. Viaţă vecinică în Dumnezeu – este Însuşi Dumnezeu.[3] Viaţa Lui devine viaţa noastră. Domnul s'a descoperit lui Moisi ca EU SÂNT CEL CE

---

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, *op. cit.*, p. 21.
[2] Fac. 1:26.
[3] Cf. Io. 14:6.

SÂNT.[1] În acest concept se cuprinde înţelesul că Fiinţa este numai Dumnezeu Care ni se descoperă: acest A FI era înainte de a se ivi viaţa cosmică, zidită de Dumnezeu, Cel vecinic, Cel fără de început. Bineînţeles, pe noi în chip firesc ne cuprinde groaza: Cum putem noi, cei născuţi dintru nimic, supuşi oricărei boli, să devenim stăpânitori şi purtători ai vieţii Dumnezeieşti, celei vecinice şi fără de început? Nici o logică omenească nu îngăduie a crede astfel. În Hristos însă noi am primit anume această descoperire; şi înţelegem ideea cea mai nainte de veci pe care a avut-o Dumnezeu pentru om, când a grăit: „Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemănare." Pentru noi, creştinii, Fiul cel întrupat al lui Dumnezeu este Cel ce ne descoperă ideea cea mai nainte de veci a lui Dumnezeu pentru noi.

Distanţa ce ne separă, pe cei născuţi în păcat, de Dumnezeul cel Sfânt şi Fără de început este nemăsurat de mare, până şi pentru astronomii care trăiesc acest cosmos cu distanţele lui atât de mari. Cum putem noi trece peste această prăpastie? Dacă ne aflăm în timp, atunci, printr'o logică firească, ar trebui să murim. Dar iată că Domnul zice: „Voiesc unde sânt Eu, acolo şi slujitorul Meu să fie."[2] Iar El Însuşi este Dumnezeul Cel Fără de început, şi sufletul ar dori să vorbească numai despre acest principiu al persoanei, al ipostasului în Dumnezeu, şi am dori să ne îndulcim inima şi mintea cu această viziune a Descoperirii. Însă noi dăm

[1] Ieş. 3:14.
[2] Cf. Io. 12:26.

acum cu precădere atenție felului cum vom putea ajunge la acel principiu. Logic, este cu neputință: Mintea matematică afirmă că oricâte zerouri am adăoga unui număr, el niciodată nu va ajunge la neînceput și la nesfârșit. Iar noi zicem că trecem peste această prăpastie și că sântem zidiți anume pentru a purta în sine pe Dumnezeul cel vecinic.

Și așa, din programul nostru al theologiei celei mai înalte, vom trece acum la viața noastră practică. Ce putem face zilnic pentru a ne apropia către țelul nostru – către viața cea nețărmurită, dumnezeiască? Cu ce vom începe viața noastră monastică? – Cu aceea ca în fiecare zi prima preocupare să fie a nu săvârși păcatul. Printr'o astfel de străduință ascetică – „a nu săvârși păcatul" – ni se curăță mintea și inima și toată ființa noastră de întunerecul păcatului. Iar omul devine în stare de a primi nemijlocit ceea ce purcede de la Dumnezeu. De ce mă refer iarăși la pilda noastră cea iubită – la Siluan? Pentru că el a dobândit cea mai înaltă stare theologică (și aceasta nu ca erudiție, ci ca *stare*) într'o singură clipită. Cum putem deveni și noi, asemenea lui Siluan, receptivi la ceea ce purcede de la Duhul Sfânt ca și cunoaștere a Dumnezeului adevărat? – Este nevoie să ne ferim de tot gândul negativ față de aproapele în cercul restrâns al frăției mănăstirești... Fiecare om înțelege lucrurile altfel, iar dacă noi ne vom deschide inima fiecăruia, în rugăciunea noastră neîncetată, vom putea asimila douăzeci de oameni ca să trăim cu ei ca și cu un frate și cu o soră. Dacă fiecare dintre noi reprezintă mai multe milioane de oameni

care poartă un caracter asemănător în cele câteva miliarde de oameni ai Pământului, înseamnă că vom putea deja trăi împreună cu toate acele milioane. Ce înseamnă a trăi împreună cu ei? – A-i purta în rugăciunea noastră ca pe o ființă care ne este prețioasă. Și sfârșitul este atunci când conștiința noastră renaște prin părtășia cu Hristos, Care este Dumnezeul Cel Fără de început și Dumnezeu Ipostatic; iar acest Dumnezeu Personal ne împărtășește viața Sa. Am preschimbat conceptul de „theolog": Cuviosul Siluan a devenit theolog nu în înțelesul cărturăresc al cuvântului, adică primind o diplomă din seminar, sau din academie, sau așa ceva. Nu! – Ci în înțelesul în care theologia este starea omului ce trăiește din Dumnezeu și în Dumnezeu. Și Dumnezeu lucrează în el, și omul viază în Dumnezeu. Noi putem trăi theologia ca *stare*, citind Evanghelia de la Ioan.

Care este deci acea firească stare ce te aseamănă lui Dumnezeu-Hristos? Simvolul Credinței noastre se arată a fi Crucea: pentru că, suindu-se pe Golgotha spre a se răstigni, din dragoste către lume, pentru păcatele lumii, Hristos a purtat în Sine nu neamul Evreiesc (așa cum ar fi dorit-o Evreii), nu pe Romani, nu pe Greci, nu pe Sciți, ci întreaga omenire, iar ea se numește „întregul Adam": Hristos a purtat întregul Adam. Și rugăciunea pentru întregul Adam care a fost dată lui Siluan cu vederea lui Hristos, a fost așa: „Doamne, dă lumii întregi să Te cunoască în Duhul Sfânt." În toată clipa întâlnind neajunsurile omului, el gândea că întreaga omenire este rănită de boala asta pe care apostolul

Pavel o numea „legea păcatului."[1] Şi de fiecare dată când se izbea de nelegiuiri, de nedumeriri, de prigoane, de destrăbălări – de orice ar fi fost, totdeauna gândea aşa: „Este pentru că ei nu au cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt." Căci dacă L-ar fi cunoscut în Duhul Sfânt, atunci, bineînţeles, omenirea ar fi trăit o cu totul altă viaţă. Aceasta ar fi fost nepovestita armonie a dragostei vecinice.

Aşa începe „ştiinţa" noastră, cu ceva foarte simplu: o atitudine plină de răbdare către tot omul. Experienţa arată că până şi în căsătorie, în cazul dragostei omeneşti celei mai adânci, nu este cu putinţă a scăpa fără conflicte. Iar conflictele sânt de negândit în Fiinţa Dumnezeiască.

Şi deci când vă voiu părăsi, rogu-vă, mântuiţi-vă de acea aberaţie – diplomele academice. Într'o zi m'am întâlnit aici, pe drumul mănăstirii noastre, cu un om care zicea că primise titlul de doctor în theologie. Şi eu i-am răspuns: „Ce vreţi, aceasta se preţuieşte mai mult decât sfinţenia în lumea noastră întunecată."

Şi la ce ne-au dus aceste şcoli? – Am dobândit nişte fiinţe standard ce vorbesc despre lucruri pe care niciodată nu le-au trăit. De unde întunerecul acesta în Biserica noastră? De unde toate rupturile?

Eu v'am spus deja, şi încă nu o singură dată, însă Duhul mă sileşte să repet. Mai înainte de a mă duce de la voi – iar sfârşitul vieţii mele, bineînţeles, este aproape – aş dori ca voi să vă mântuiţi de aberaţia de

[1] Cf. Rm. 7:25.

care suferă lumea contemporană în planul theologiei, ca să nu scoată cineva vreo teorie neadevărată despre Dumnezeu care să dezbine lumea creştină. Gândiţi-vă că la Geneva, în Centrul mondial al unirii Bisericilor, se află mai mult de două sute de doctori în theologie cu păreri diferite! De unde aceasta? Căci Dumnezeu unul este.

Şi cum se întâmplă că există confesiuni care urăsc pe celelalte şi le prigonesc? Acum prigoana împotriva Dreptei Slăviri este în lumea întreagă. Şi prin ce provocăm noi această ură? Nouă ne e frică „şi o muscă să supărăm," însă pe noi ne urăsc mai mult decât pe răufăcători. Iar aceasta nicicum nu este fantezie, aşa cum o ştim din experienţă. Dar *„să nu se turbure inima voastră*: credeţi în Hristos Dumnezeu,"[1] şi continuaţi-vă această viaţă. El a zis: „Precum pe Mine au urât fără pricină,[2] aşa şi voi veţi fi urâţi pentru Numele meu."[3] Aşa, să nu pierdeţi din vedere viziunea de bază: viaţa fără de păcat!

Eu nu iau parte la mişcarea ecumenică. Dar ideea mea ar fi următoarea: Adunaţi-vă şi socotiţi cum este cu putinţă a trăi fără de păcat. Se adună două sute de doctori în theologie şi fiecare îşi vorbeşte prostiile, dezvăluindu-şi propria neştiinţă şi ignoranţă. De pildă, una din rătăciri: Ei studiază toate religiile, şi în cunoaşterea teoretică a istoriei tuturor religiilor şi a cuprinsului învăţăturii lor îşi văd propriul universalism.

---

[1] Cf. Io. 14:1.
[2] C. Io. 15:25.
[3] Cf. Mc. 13:13.

Dar Domnul ne spune: „Unul este Tatăl vostru, şi unul Învăţătorul – Hristos."[1] Iar acest Învăţător, Hristos, poartă în Sine întreaga zidire. Şi aşa, noi vom urma paşilor lui Hristos, Care poartă în conştiinţa Sa această tragedie şi moare pentru credinţa Sa.

Vreme de şaptezeci de ani în Rusia au fost la putere umaniştii de tip marxist care credeau că vor salva lumea de la rătăciri. Ei voiau cu sila să dezrădăcineze percepţia lui Dumnezeu din conştiinţa oamenilor. Această robie duhovnicească a durat şaptezeci de ani. Preînchipuirea ei a fost robia cea din Vavilon, de şaptezeci de ani, a poporului Evreu – purtătorul primelor principii ale Descoperirii.

Rugăciunea cât se poate de simplă: „Doamne, învredniceşte-ne fără de păcat să ne păzim în ziua aceasta, în noaptea aceasta," de care sânt în stare şi copiii – iată adevărata cale. Atunci vom vedea ştiinţa precum se cuvine: ştiinţa, în sine, nicicum şi pe nimeni nu mântuie, şi nu dă o cunoaştere fiinţială de Dumnezeu, ci numai *toujour autour du pot* – tot mereu primprejur şi pe de lături.

Şi se ceartă oamenii pentru nimicuri: Când începi să înţelegi pentru ce se ceartă, nici nu poţi pricepe cum oamenii ăştia învăţaţi pot fi atât de ignoranţi. Dar nu despre aceasta vreau să vă vorbesc astăzi. Altcândva voiu spune câteva cuvinte despre ceva ce ar trebui să fie evident din Descoperire. Şi cum oamenii nu o pot înţelege. Dar ce am la inimă: Ca voi să ştiţi despre

[1] Cf. Mt. 23:8-9.

acestea, şi să nu vă înşelaţi, şi să nu rătăciţi. Vedem că uneori oameni duhovniceşte ignoranţi, trăind o viaţă contrară duhului lui Hristos cel răstignit din dragoste, se află la baza curentelor de idei bisericeşti. Aicea este tragismul istoriei.

Aşa, ca să se descopere adevărata cunoaştere, noi vom urma un singur principiu: „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat a ne păzi noi..."

Astfel, „Our Father..." is our true patrology.[1]

[1] „Tatăl nostru..." este adevărata noastră patrologie. (în lb. engl.)

14
PENTRU PAZA MINȚII ÎN DUMNEZEU[1]

Despre puterea şi adâncul sensului rugăciunilor de zi cu zi. Despre Sfântul Siluan: unde petrecea el cu mintea. Pilda lui Hristos. Respingerea gândurilor prin paza minţii în Dumnezeu-Omul este o minune: „pământ" care trăieşte şi gândeşte pe Dumnezeu. Simţul legăturii cu Dumnezeu este începutul ţelului nevoinţei noastre. De la pomenirea Înfricoşatei Judecăţi la pocăinţa care ne aseamănă cu Hristos. Cum să treci cu mintea către Dumnezeu. Părintele Serafim de la Sfântul Munte: „Numai păcatul înjoseşte." Despre pocăinţa nesfârşită. Despre puterea de a ne renaşte a cuvântului rugăciunii. Ascultarea duce la adevărata Fiinţă.

Nu o dată v'am spus că mulţumesc lui Dumnezeu Care mi-a îndelungat viaţa şi Care îmi dă bucuria să vorbesc cu voi deşi, aşa cum o simt, nu sânt de-acum decât un hodorog. Şi totuşi trebuie să vorbesc cu voi despre căile spre mântuire.

Zilnic repetăm multe rugăciuni, câtă vreme trăim pe Pământ. Am în vedere istoria Bisericii, care păstrează rugăciuni date chiar de Însuşi Domnul Iisus Hristos, ca de pildă „Tatăl nostru." Iar acum vom vorbi din nou de căile prin care să ajungem la „Tatăl nostru, Carele este în Ceruri." Sântem atât de slabi şi de

[1] Nr. B-38 (3 Iun. 1991), după numerotarea M^{TI}.

zdrobiți în fiecare zi, că ne este greu să ne ridicăm de la pământ. Şi cum vom putea noi, cei slăbănogiți, să ajungem la El?... Cum putem noi, cei ce zăcem jos la pământ, să primim darul vieții vecinice, dumnezeiești? Desigur, precum zice apostolul Pavel, trebuie să fii „nebun"[1] ca să crezi în Descoperirea despre veacul ce va să fie, dată nouă prin Iisus Hristos de către Duhul Sfânt. Simvolul Credinței noastre sfârşeşte cu „Aştept (aştept adică «cu răbdare şi cu nerăbdare») învierea morților şi viața veacului ce va să fie. Amin." Repetați această rugăciune şi, rogu-vă, nu lăsați pe nimeni să ne răpească adevăratul înțeles a ceea ce rostim în Biserică! Când spunem „Tatăl nostru" – înfricoşat cuvânt! – şi vine adevăratul simț al prezenței Lui, ne simțim atunci cu adevărat ca nimica, atât de mici! Când rostim cuvintele „Aştept învierea morților," în acea aşteptare se cuprinde puterea care ne învie – puterea credinței. Astfel, înaintea noastră ca monahi stă zilnic una şi aceeaşi sarcină, oricât s'ar îndelunga viața noastră. Dacă vom trăi cu înțelegere şi conştient înaintea Feței lui Dumnezeu, vom primi adevărata lucrare a lui Dumnezeu – harul.

Sânt recunoscător lui Dumnezeu pentru că m'a adus la picioarele fericitului Părintelui nostru Siluan. Îmi amintesc mereu de viața lui, care cuprinde clipe, momente deosebit de minunate. Ia gândiți-vă: În casa unui tată analfabet, într'un sărăcăcios sat rusesc, un copil de patru ani aude cuvintele unui negustor de cărți

[1] Cf. 1 Cor. 3:18.

care nu credea în Dumnezeu, şi îşi întreabă tatăl: „Cum de tu mă înveţi să mă rog, şi uite, el zice că Dumnezeu nu există?" Un copil analfabet dintr'o familie sărăcăcioasă de ţărani ruşi – şi dintr'o dată un astfel de gând! Şi tatăl, plin de înţelepciune, răspunde: „Nu asculta pe negustorul ăsta de cărţi, că e un prost; iar eu credeam că e un om învăţat, citit." Au trecut cincisprezece ani, şi deodată Siluan aude de la bucătăreasa echipei lor de lucru, care fusese la Sezionovo, la mormântul nevoitorului Ioan Sezionovki, că el fusese un sfânt. Şi unii dintre bătrâni au repetat: „Da, el a fost un om sfânt." Şi în mintea şi inima lui Siluan s'a ivit gândul: „Dacă el este sfânt, atunci Dumnezeu este cu noi." Şi printr'o formulă atât de naivă, dintr'o dată el s'a umplut de har...[1]

Ca atunci când odată se afla cu alţi tovarăşi din compania lui în Petersburg, într'o cârciumă de-a capitalei, unde cânta muzica şi era multă lumină. Îşi comandaseră o masă gustoasă, cu votcă, şi vorbeau plini de veselie. Dar Siluan tăcea. Atunci unul din tovarăşii lui îi spune: „Simeon (cum se numea atuncea Siluan), de ce taci?" Iar Siluan răspunde: „Acum noi şedem aici, ascultăm muzică, bem votcă, şi mă gândesc la Athos: astăzi, toată noaptea se vor ruga acolo. Ce răspuns vom da noi la Înfricoşata Judecată – şi ce răspuns ei?" Iar unul din soldaţi zice: „Ce om şi Simeon ăsta! Noi ne veselim aici, bem votcă şi

[1] *Între iadul deznădejdii..., op. cit.*, p. 9.

ascultăm muzică, şi el stă cu mintea la Athos şi la Înfricoşata Judecată."

Povestea asta o reamintesc oarecum în continuarea celor despre care am şi vorbit: Cum să predispunem propria noastră minte. Când citim Evanghelia, atunci, după cuvântul apostolului Pavel, trebuie să gândim despre aceleaşi şi în acelaşi fel cum gândea şi trăia Însuşi Hristos.[1] Şi cum trăia El? Să luăm o pildă oarecare. Când era în Vithania, în casa Mariei, Marthei şi a lui Lazăr, Maria a uns cu un mir de mare preţ picioarele lui Hristos Care înviase pe Lazăr.[2] Şi Iuda se smintise deja atunci când, în casa lui Simon Fariseul, Hristos a lăsat pe femeia păcătoasă să-I sărute picioarele[3] – moment cumplit pentru Hristos. Iar a doua oară când I s'a arătat o dragoste asemănătoare din partea sufletului şi inimii unei femei, ucenicii s'au smintit, şi Iuda s'a dus să-L vândă.[4] Dar ce gândea Domnul în vreme ce Maria vărsa peste El mirul de mult preţ, unde Îi era mintea? – A spus Apostolilor: Ea *mai nainte a apucat de a uns trupul meu, spre îngropare.*[5] Judecând după acest răspuns, El se gândea la suferinţele şi moartea care Îl aşteptau.

Când ne năpădesc gânduri pătimaşe, de nimic, trebuie să ne învăţăm să trecem cu mintea în lumea dumnezeiască, descoperită nouă prin Iisus Hristos şi

---

[1] Cf. Flp. 2:5.
[2] Cf. Io. 12:3.
[3] Lc. 7:37-50.
[4] Cf. Io. 12:4; 13:2.
[5] Mc. 14:8.

Duhul Sfânt. Să păstrăm necontenit mintea în Dumnezeu – iată de ce avem nevoie noi, monahii. Aşa sântem noi datori să trăim şi să ne învăţăm. De aceea viaţa monahală este organizată aşa încât totul se învârte în jurul bisericii şi în biserică, pentru a ne reţine gândul în Dumnezeu.

Noi, ca nişte copii mici, ne aflăm pe malul unui ocean mare, nemărginit, şi sfios ne bălăcim şi ne afundăm în apele mici de lângă ţărm. Aşa şi acum, noi vrem să ne afundăm în aceste ape ale oceanului. Dar la ţărm apa este aceeaşi ca şi în largul lui.

De fiecare dată când gândurile trupeşti sau grijile lumeşti ne coboară până la pământ sau chiar până la supărare împotriva fratelui sau sorei, cum să ne ridicăm din nou? Trebuie să ne ţinem mintea în Dumnezeu şi să ne amintim de Înfricoşata Judecată. Atunci toată viaţa noastră şi fiece clipită a ei se va scurge întru o cu totul altă atmosferă. Aşa se va împrospăta în noi simţul răspunderii înaintea Dumnezeului Care a făcut toate, întreg cosmosul, şi înaintea a toată zidirea lui Dumnezeu. Din micile noastre faceri de fiecare zi, rezultatul va fi că Duhul Sfânt va putea veni la noi. Pentru aceasta Cuviosul Isaac Sirul zice: „Curăţă locul, şi va veni Duhul Sfânt, şi va povăţui."[1] Aşa, Duhul Sfânt povăţuieşte şi pe acei ţărani analfabeţi, cum era tatăl Sfântului Siluan şi însuşi Cuviosul Siluan. Având asemenea pilde, şi noi să încercăm să trăim zilnic în acea atmosferă, şi vom dobândi ceea ce căutăm.

---

[1] Cf. Sf. Isaac Sirul, *Cuvântul 58.*

Multora le e greu să creadă aceasta. În chip curios, ei nu înțeleg o asemenea minune – din pământ este luat omul, şi ce gândeşte acest om: el uită pământul, şi trăieşte cu duhul în Dumnezeul cel vecinic! Asta deja este o minune. Chiar şi în rugăciuni şi în cuvintele Descoperirii lui Dumnezeu se zice despre om: „Din pământ eşti luat, şi în pământ te vei întoarce."[1] Şi iată, acest „pământ" gândeşte cele despre care vorbim astăzi.

Voi ştiți că eu vorbesc fără nici o pregătire, că singura mea pregătire este numai în rugăciune. Şi ce cuvânt vă voiu spune, eu însumi nu ştiu dinainte. Dar avem toți un țel esențial: Trebuie totuşi să biruim prezența morții în noi. Şi aşa, omul cel din pământ luat primeşte suflu de la Făcătorul şi se face suflet viu, iar apoi şi asemănător Fiului lui Dumnezeu Celui întrupat: persoană, ipostas. Rogu-vă din tot sufletul, țineți-vă de acest principiu.

Acum vorbim despre cum să ne îndreptăm mintea ca să rămână neîntrerupt în Dumnezeu. Viața omului devine atunci ca şi cum cineva l-ar ridica puțintel în aer şi l-ar ține atârnat deasupra pământului. În orice caz, eu aşa o simt. Eu însumi nu mă pot înălța de pe pământ, ci altcineva mă ridică. Şi îți dă impresia că trăim ca şi atârnați...

Nu gândirea abstractă despre Dumnezeu, ci simțul necontenit al legăturii noastre cu El este unul din cele mai importante țeluri ale nevoinței noastre. Într'una din

[1] Fac. 3:19.

cuvântările noastre următoare, dacă Dumnezeu binevoieşte, vom vorbi despre rezultatul pe care îl are în sufletul nostru amintirea Judecăţii de Apoi. Văzând în ce măsură nu corespundem cu poruncile lui Dumnezeu, noi nici nu îndrăznim să ne ridicăm ochii către cer. Dar nici a ne lepăda de aceasta nu putem. Când ne gândim la Înfricoşata Judecată, începem să vedem cât sântem de josnici, şi tot timpul trăim în ale pământului: *Omul, ca iarba zilele lui, ca floarea câmpului, aşa va înflori.*[1] Dar va veni Duhul Sfânt la noi şi ne va da ceea ce cu o dragoste atât de tainică gândim în fiecare zi şi în fiecare ceas.

Prin pocăinţă se naşte în noi un anume har: o durere pentru tot ce am făcut în toată viaţa noastră de zi cu zi. Pocăinţa trebuie să fie singura noastră cale către Dumnezeu. Pocăinţei îi este caracteristic să ne renască şi să ne facă asemenea lui Hristos Însuşi. Însă la măsura Lui noi nu ajungem. Şi astfel pocăinţa pe Pământ nu are sfârşit.[2]

Astfel sarcina noastră este să fim cu luare aminte la noi înşine şi să nu lăsăm pe nimeni să ne răpească mintea în alte sfere, în afara acelei Fiinţări pe care ne-a adus-o Domnul Iisus Hristos de la Tatăl Său.

Vedeţi cât de mult am slăbit din pricina bătrâneţii şi a bolii – şi eu însumi îmi dau seama de asta. Dar când vă vorbesc, cuvântul trage nu către elocvenţă, şi

---

[1] Ps. 102:15.

[2] Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este.* (Cf. trad. rom., *Mistica vederii lui Dumnezeu, op. cit.*, p. 222)

nu spre a vorbi despre ceva ca poeții, nu! Viața noastră este simplă, însă necontenit în Dumnezeu.

Acum vă voiu arăta doar un mic mijloc practic, cum să trecem cu mintea la a gândi cele plăcute lui Dumnezeu. Când ne vine un gând oarecare, ce nu corespunde cu legea evanghelică, vom zice: „Doamne, vindecă-mi mintea." Când în inima noastră se iveşte mânie sau ceva asemănător, vom zice: „Doamne, vindecă-mi inima." Dacă va începe să se arate ca un adevărat război, noi, în tăcere, strigăm doar lăuntric: „Doamne, vindecă-mă întreg... Vino către mine, cela ce zac pe pământ, şi mă ridică din gândurile şi patimile mele josnice, din josnicele mişcări ale inimii mele!" Aşa se petrece cu lupta noastră.

Şi orice lucrare vom face, dacă iubim pe Dumnezeu, amintirea lui Dumnezeu rămâne neschimbată în noi. Siluan spunea: „Nici o îndeletnicire nu împiedică a iubi pe Dumnezeu."[1]

Un alt monah, părintele Serafim, mi-a spus: „Nu există muncă, să poată înjosi pe om!" Adică şi dacă este o muncă modestă – să cureți casa, să fierbi mămăliga, să speli vasele, sau aşa ceva – nimic în aceste îndeletniciri nu înjoseşte omul. Pe om numai păcatul îl înjoseşte.

Îmi amintesc o lecție pe care mi-a dat-o monahul, părintele Serafim. Chilia lui era nu departe de a mea, şi nu arareori treceam prin fața ei. Noi ne întâlneam

[1] *Între iadul deznădejdii..., op. cit.*, cap. 2, p. 63.

destul de des. Odată mă aflam bolnav. El m'a văzut şi mi-a zis:

– Mă uit eu la tine. Curând vei muri.

L-am întrebat:

– Şi cât de curând?

– Presupun, răspunse el, că nu mai ai decât doi ani de viaţă.

– Părinte Serafim, îi spun eu, înseamnă că nu mă socotiţi monah?

– De ce zici asta?

– Mi-e teamă să nu mă duceţi în rătăcire, căci eu în fiecare zi gândesc la moarte, iar dumneata îmi spui că o să mai trăiesc încă doi ani.

Atunci mi-a răspuns:

– Chiar dacă ţi-aş fi spus „încă şase ani," nici atunci nu ne vor ajunge zilele ca să ne pocăim.

Aşa a ştiut el să răspundă la „mustrarea" mea. Ar fi fost interesant să povestesc despre multe din cele ce mi s'a dat să trăiesc la Athos. Eu aveam îndeletnicirea mea personală: Cum să-mi primenesc întreaga fiinţă ca să mă fac cu adevărat creştin. Dar dacă aş fi fost un scriitor şi aş fi însemnat toate întâmplările şi conversaţiile, atunci chiar în vremea mea la Athos aş fi putut scrie un Pateric întru nimic mai prejos decât vechile Paterice. Dar deja despre asta nu mai e cazul să ne plângem.

Am avut şi următoarea întâmplare. Mi s'a întâmplat să fiu la mănăstirea de maici din Louvain, în Belgia. Când am ajuns acolo aveam un simţământ curios: Nu aveam nici un cuvânt pentru acele monahii, despre care să vorbesc. La sosirea mea s'au adunat un

număr destul de mare de monahii, şi chiar bătrâna stareţă, şi toate aşteptau de la mine cuvânt. Le-am spus: „N'am nici un cuvânt, nici un gând, dar dacă vreţi să vorbim despre ceva actual pentru viaţa voastră, puneţi-mi vreo întrebare." Şi una din monahii care era învăţătoare în şcoală zice: „Spuneţi-ne un cuvânt despre ascultare." Şi când am început să vorbesc despre ascultare, mai bine de un ceas nici nu am putut să-mi opresc cuvântul. Iar ele toate şedeau ca încremenite şi ascultau cu luare aminte. Aşa, uneori aş dori ca şi voi să-mi puneţi vreo întrebare. Căci aşa cum experienţa a arătat, când citim un cuvânt gata pregătit, dintr'o dată îşi pierde viaţa şi încetează a mai fi lucrător. Dar când el se naşte din însăşi nevoia vieţii, dobândeşte o energie care poate de-a dreptul să renască pe oameni.

Deci am început să vorbesc monahiilor despre ascultare: către ce duce, cum ea, fiind o nevoinţă monastică, duce către şuvoiul voii lui Dumnezeu. Iar sfârşitul acestei nevoinţe este că omul repetă cuvintele lui Hristos: „Eu sânt." Atunci ni se dă experienţa Fiinţei; experienţa de „a fi," şi nu doar „a exista;" şi Fiinţa care purcede de la Dumnezeu Însuşi devine viaţa noastră.

Aşa şi voi, din când în când ajutaţi-mă... Rogu-vă, rugaţi-vă fiecare pentru fiecare şi pentru toţi. Şi toţi împreună să ne rugăm pentru fiecare om, pentru fiecare frate...

15
MÂNTUIREA NOASTRĂ STĂ ÎN UNIREA NOASTRĂ[1]

Cum se naşte cuvântul pentru cei de faţă. Cum se îmbină cele neţărmurit de mari cu cele mai simple lucruri din viaţa noastră. Nu dreptului este pusă legea: trebuie să ascultăm glasul lui Dumnezeu. Despre neînţelegeri. Cuviosul Siluan – pildă a libertăţii faţă de orice concurenţă. Mântuirea noastră stă în unire. De la rugăciunea pentru mănăstire, la rugăciunea pentru întregul Adam. Urmaţi duhovnicilor. Greutăţi din pricina înţelegerii parţiale a unora. Pentru paza principiului general. Rugăciunea cea mai presus de chip. Greu este a găsi o limbă pentru cuvânt.

Astăzi v'am chemat să veniţi la cuvântarea noastră care, îndeobşte, este numai între noi.

Noi acum îngăduim oaspeţilor să vină la sinaxele noastre, care întotdeauna sânt foarte intime, precum intimă este şi porunca lui Dumnezeu. Eu tot mereu am încercat să vă explic cum se naşte cuvântul lui Dumnezeu în inima omului. Acest proces nu este atât de simplu, şi totuşi el este foarte limpede şi definit. În ce chip să auzim, în locul glasului nostru pătimaş, glasul Dumnezeului nostru în inima noastră? În ciuda sarcinii nespus de măreţe ce ne stă înainte, viaţa noastră

[1] Nr. B-42 (1 Iulie 1991), după numerotarea M[TI].

rămâne totuşi cât se poate de simplă în manifestările ei exterioare. Atunci când cuvântările noastre erau în prezenţa oaspeţilor, deşi cuvântul meu se adresa noilor-începători, am observat că, în chip curios, rugăciunea mea pentru a primi cuvânt îi includea şi pe ei. Iar a include şi pe ei – înseamnă a schimba cuprinsul cuvântării. Astfel încât, când sântem singuri, mă simt mai liber, în ciuda reacţiilor şi stărilor diferite ale celor prezenţi aci. Şi totuşi, nici în acest caz nu ne simţim total liberi, şi nu dobândim unimea cuvântului, deoarece cuvântarea noastră nu se poate adresa unui nivel comun tuturor, căci fiecare se află la un alt nivel.

Cu atât mai mult acum, când mănăstirea noastră se măreşte, şi numărul membrilor obştii creşte considerabil, pentru mine devine ca un lucru de neapărată trebuinţă, iară şi iară să vă repet: Ziditi această mănăstire cu rugăciunea voastră, şi nu uitaţi marele ţel al mântuirii, chiar dacă în viaţa de zi cu zi sânteţi prinşi de treburile cele mai simple. Acest lucru neţărmurit de mare se îmbină cu cerinţele zilnice, cât se poate de simple, oarecum într'un chip firesc.

Atunci când mintea noastră este cu de-a-ntregul îndreptată către Dumnezeu, când nu avem altă viaţă, fără numai pe Dumnezeu, atunci ne slobozim de anumite forme exterioare, numite de obicei „canon" sau „pravilă." Pravila, fiind ceva ce trebuie obligatoriu să se repete ani, zeci de ani de zile, rămâne totuşi şi de neapărată trebuinţă, şi ceva care strâmtorează. Apostolul Pavel o spune simplu: „Nu dreptului este

pusă legea."[1] Cine vrea să fie povățuit de Duhul Sfânt, acela nu trebuie şi nu poate să se lege cu pravile.

Orice aş spune în prezența celor din afară, înclin mereu să mă întreb: Înțeleg ei oare ce este monahismul? Căci monahismul, aşa cum îl conştientizează oamenii, nu corespunde nici pe departe cu adevărata măreție a acestei culturi. Această cultură a duhului – este nevoința noastră. Nouă tuturor ne este de neapărată trebuință să ne dezvoltăm până la a auzi fără greş glasul Domnului – nevoință care cere necontenit, zi şi noapte, atenția lăuntrică. Astfel viața simplă, în cele din afară, devine o necontenită împărtăşire cu Dumnezeu. Cei ce vin din exterior nu pot vedea adevăratul proces al vieții noastre. Chiar atunci când ne adunăm singuri, nu ajungem totuşi la unimea duhului: nu pentru că nu o voim, ci pentru că experiența noastră diferă. Şi fiecare înțelege lucrurile în limitele experienței lui.

În ce priveşte pe cei nou-veniți, i-am recunoscut ca fiind înrudiți cu noi în duh. Şi bineînțeles că ne revine sarcina de a-i include în viața noastră, pentru ca frăția noastră să devină ca un singur om.

Dacă ne vom însuşi acest gând, atunci vom îndepărta toate neînțelegerile de multe feluri. Atunci va dispărea orice urmă de „concurență," şi toată buna făptuire, tot cuvântul cel bun va zidi mănăstirea noastră, o va întări. Şi dimpotrivă, tot cuvântul care este manifestarea neputinței noastre, a patimilor noastre, iar nu a voii Dumnezeieşti, năruie mănăstirea. Nu uitați

[1] Cf. 1 Tim. 1:9.

aceasta, rogu-vă! Mă simt nevoit să vă vorbesc cu insistență despre acestea, pentru că, oricât ar părea de curios, încă nu simt că voi toți faceți așa cum vă cer – adică să vă rugați pentru toți și pentru fiecare, și pentru viața noastră de obște, și pentru fiecare în parte. Dacă ați fi primit gândul meu, viața noastră ar fi decurs cu totul altfel. Încerc să dobândesc un cuvânt pentru a vă lămuri mai limpede gândul meu. Și vă spun adevărul: Acum eu nu aflu un astfel de cuvânt, pentru că încă nu am dobândit conștiința că în viața mănăstirii de obște se exprimă forma ideală a vieții omenești pe Pământ.

Să luăm pildă din cuvintele celui nesfârșit de prețios Părintele nostru duhovnicesc Siluan. El spune că sânt unii cărora li se încredințează ascultarea de a fi împărați, altora dea a fi patriarhi, celor de-al treilea – de a săvârși vreo lucrare mai puțin de obște, specializată, chiar de ar fi simpli tâmplari. Și în continuare scrie: „Și toate acestea sânt neînsemnate."[1] Uitați-vă cât de slobod era omul acesta de orice zavistie, de orice concurență, de orice lepădare a aproapelui.

Să mă ajute Dumnezeu să lămuresc acest gând. Când prin rugăciunea voastră pentru toți și pentru fiecare începe să crească în voi conștiința nevoii neapărate a unirii noastre în Dumnezeu, atunci vă veți afla pe adevărata cale. Vă puteți ruga și în chilie, vă puteți ruga și în vremea slujbelor noastre. Neîncetat rugați-vă! Am încercat să scriu acestea în cărțile mele, începând cu prima, care este cea mai importantă –

[1] *Între iadul deznădejdii..., op. cit.*, p. 102.

despre Sfântul Siluan. Când fiecare își săvârșește ascultarea pe care o are, conform cu darurile proprii, atunci dispare orice motiv pentru vreo concurență sau invidie sau altceva asemănător. Fiecare bună făptuire, de oricine ar fi săvârșită, devine viața noastră, dacă ne mântuim.

Să-mi ajute Domnul să găsesc cuvinte, iar vouă să vă ajute Domnul să moșteniți câteva principii ale marii culturi, aș zice ale celei mai mărețe dintre toate culturile cunoscute omului pe Pământ. Cu satisfacție am auzit cuvintele unuia dintre noii membrii ai frăției noastre, care zicea: „Trăirea împreună cere multă înțelepciune de la fiecare dintre noi." Om tânăr, suflet tânăr, dar iată el a înțeles că nu lucru mic este. Gândiți-va că Domnul spune ucenicilor: „Dacă voi veți avea dragoste între voi, atunci veți fi ucenicii Mei, și toți vă vor cunoaște ca atare, adică ai Mei ucenici."[1] De aci, rogu-vă, înțelegeți extrema importanță a depășirii unui oarecare egoism. Orice s'ar face – toate trebuie să facă parte din viața noastră cea mântuită. Iar dacă în noi trăiește această conștiință, atunci veți vedea că viața va curge întru cu totul alt chip. Pe Pământ sânt mai mult de patru miliarde de oameni. Dar iată că nouă Domnul ne-a dat să ne aflăm un mic grup de oameni, adunați prin unimea credinței noastre în Hristos Iisus. Și fie ca această mică parte din trupul întregii omeniri să fie grija fiecăruia dintre voi: Iată familia mea, iată viața mea, și tot ce fac, voiu face spre a întări această viață.

---

[1] Cf. Io. 13:35.

Din unirea, şi din cea tare unire dintre noi, mare mântuire se va naşte. Rogu-vă, însuşiţi-vă această începătură, însuşiţi-vă această pravilă! Şi aşa să judecaţi în ce vă priveşte pe voi înşivă: Dacă noi trăim într'un mic grup de oameni, şi dăinuie elementele unei oarecari comparaţii cu ceilalţi, sau concurenţe, întreceri ş.a.m.d., înseamnă că nu sântem încă pe cale cea bună. Luptaţi-vă cu un astfel de element, care dezbină viaţa noastră.

Fiecare om, cu toată personalitatea sa unică, este oarecum reprezentantul unei anumite clase sau unui anumit tip de oameni. Iar când ne vom învăţa, în limitele monastice, unirea, atunci voiu fi recunoscător lui Dumnezeu, şi atunci datoria mea va fi împlinită înaintea voastră. Aşadar, dacă voi în rugăciunea pentru viaţa mănăstirii noastre veţi ajunge ca, fie şi în parte, viaţa noastră să devină totuşi potrivit poruncilor lui Hristos, atunci va deschide Dumnezeu înaintea noastră uşile – iar noi vom putea cuprinde în inimă un număr neasemuit mai mare de oameni, şi cu neasemuit mai multă dragoste.

În ce constă greutatea poziţiei mele? – Eu mi-am luat asupră-mi o sarcină cu neputinţă de realizat: a fi canalul duhului părintelui nostru duhovnicesc Siluan. Eu însumi nu am dobândit starea lui. Dar voiesc ca voi toţi să dobândiţi tocmai starea lui Siluan: nu o oarecare gândire intelectuală, doar abstractă, ci o reală stare a duhului nostru. De aci, în vârtutea iubirii pentru fiecare mădular al familiei noastre, se va naşte o dorire de a asculta pe tot omul.

Noi nu putem ocoli legile vieții de obște a omenirii pe Pământ. Iar una din răsfrângerile lor constă în faptul că, deși ne rugăm pentru toți, într'o mai mare măsură ne rugăm pentru cei cărora le revine o răspundere mai mare, adică pentru igumen și pentru duhovnic. Încercați să purtați în conștiința voastră gândul: „Un astfel de igumen, și astfel de duhovnici ne-a dat Dumnezeu." Și învățați-vă treptat să urmați lor, așa încât conștiința noastră să nu ne învinuiască întru nimic. Și atunci va veni încunoștiințare de la Duhul lui Dumnezeu, că ne mântuim. Starețul Siluan spunea despre aceasta în astfel de cuvinte: „Am început să fac precum m'a învățat Domnul, și mintea mi s'a curățat, iar duhul mărturisea mântuirea."[1]

Care este greutatea vieții noastre bisericești? – Adesea cei ce ocupă poziții de răspundere insistă asupra înțelegerii lor parțiale ca fiind de o desăvârșire finală, și resping tot restul. Dar iată, Apostolul Pavel scrie că, deși sânt diferite slujiri între oameni, dar toate trebuie să fie după Dumnezeu și să ducă la unire și la dragoste.[2] Orice ivire a dezbinării năruie viața noastră și nu ne aduce mântuire. Dacă cerem lui Dumnezeu ceva în rugăciune, și altcineva, iar nu noi, o „realizează," noi respingem orice gând că „De ce nu eu?" Dumnezeu a auzit rugăciunea mea și a săvârșit acea lucrare pentru care mă rugasem, chiar dacă altcineva a realizat-o. Și dacă acea lucrare duce la slavă, atunci nu îi voiu zavistui slava: Primească el slava pentru cele

[1] *Între iadul deznădejdii..., op. cit.*, pp. 177 și 170.
[2] Cf. 1 Cor. 12:6 și urm.

săvârşite, iar mie important îmi este săvârşirea ţelului nostru de obşte. Iar ţelul nostru este unirea duhului într'un vecinic cuvânt al iubirii în Dumnezeul cel vecinic, atunci când vreme nu va mai fi, precum se jură Îngerul în Apocalipsă: *Şi îngerul (...) s'a jurat (...) că vreme nu va mai fi.*[1] Iar atunci nu va mai fi nici o clătinare, ci viaţa întreagă – şi a lui Dumnezeu, şi a tuturor oamenilor – este viaţa mea, chiar dacă eu nu am făcut nimic. Înţelegeţi această nuanţă: Una este „să fie după voia mea," aşa cum ne dictează patima iubirii de cinstire, sau iubirii de stăpânire, sau tânjirea către stăpânire; şi alta, ca omul să fie slobod de această tânjire după stăpânire, iar atunci, oricine ar fi să facă o lucrare bună – „fie vecinic binecuvântat Numele Dumnezeului nostru!"

Poate veţi spune că vă vorbesc despre nişte lucruri nelimpezi, şi că ar trebui să dau drept pildă împrejurări concrete. Însă dacă luăm pilde concrete, vom pierde din vedere însuşi principiul vieţii.

Aşa cum am scris în carte, Stareţul Siluan, părintele nostru duhovnicesc, ţinea pravila următoare: Dacă după vedenia lui Hristos îi fusese dat să trăiască întreaga omenire în inima lui, atunci dorea să păzească acesta pentru tot restul vieţii.[2] Aşa şi noi, cu toate slăbiciunile noastre, în ciuda părerii despre noi înşine, trebuie cumva să ne slobozim de tot egoismul... Eu nu cred că o astfel de lucrare se poate săvârşi în câteva minute. Pentru aceasta trebuie să ne rugăm mult, şi să

[1] Cf. Apoc. 10:5-6.
[2] Cf. *Viaţa şi învăţătura..., op. cit.*, p. 225.

suferim, şi să trăim aşa încât să pătrundă în fiinţa noastră ca propria ei însuşire şi stare...

În tot acest timp am încercat să vă vorbesc cerând lui Dumnezeu să vă descopere adevăratul cuprins al cuvântului meu. Rugaţi-vă, iar Dumnezeu vă va descoperi adevăratul înţeles a ceea ce am zis. Rugaţi-vă, şi încercaţi să vă însuşiţi aceasta.

Când vorbim în rugăciune sub formă de chipuri concrete, atunci în realitate rugăciunea noastră este încă nedesăvârşită. Rugăciunea mai presus de chipuri concrete – iată mintea curată. Când vom trece în cealaltă sferă şi vom trăi de acum în afara vremii şi în afara întinderii, mai presus de vreme şi de întindere, acolo nu vor mai fi chipuri concrete, ci numai o stare – mai presus de orice formă. Iată pentru ce este aşa de greu să vorbim, exprimând acestea în cuvântul nostru...

Şi deci, rogu-vă, fără a fi văzuţi de cei ce vin la noi, adică fără a vă manifesta în exterior – rugaţi-vă neîncetat, şi pentru cei ce ne cercetează, şi pentru cei vii, şi în general pentru întreaga noastră făptură. Iar atunci rugăciunea, purcezând de la lucruri simple, lucruri mici şi de toate zilele, treptat se va înălţa până la rugăciunea pentru lumea întreagă. Rugaţi-vă şi pentru mine. Treizeci de ani am tăcut, şi de-abia acum, înaintea ieşirii mele, m'am hotărât să vorbesc.

Şi să facă fiecare dintre voi totul ca pentru propria familie. Tatăl sau mama îşi trăieşte întreaga familie în inima sa, pe toţi copiii împreună, toate împrejurările de obşte, iar copiii, fără nici o grijă, se ocupă de câte ceva în parte...

16
CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU ŞI DEVENIREA PERSOANEI[1]

Rugăciunea izbăveşte de împovărarea materiei. Tragedia necunoaşterii lui Dumnezeu. Sărăcia duhovnicească. Despre limitele posibilităţilor făpturii. Absolutul ca persoană – temeiul asemănării omului cu Dumnezeu. Despre gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru om, în Hristos. Problema repetării rugăciunilor. Vederea lui Dumnezeu ca ţel al monahismului. Is. 11: 1-2. Problema persoanei încă nu este rezolvată. Rugăciunea pentru întregul Adam este expresia persoanei. Monahismul şi şcolile profetice. Despre micşorarea dimensiunilor creştinismului. Cele două forme de smerenie. Despre paza însuflării.

Încă o dată, mai presus de toate aşteptările Domnul îmi dă bucuria de a mă afla cu voi.

Care este viaţa noastră pe Pământ? – Toată această materie care ne înconjoară şi ne susţine viaţa, ne sileşte să dăm prea multă atenţie la tot ce este pământesc. Şi necontenita apăsare a celor de zi cu zi ne stinge mintea, şi ea devine mai puţin simţitoare faţă de ceea ce noi înşine pronunţăm. De sute de ori, de mii de ori, noi repetăm „Tatăl nostru." Dar oare trăim noi această conştiinţă, sau ne este conştiinţa plină de patimi mărunte?

---

[1] Nr. C-3 (16 Sept., 1991), după numerotarea M^{TI}.

Sau, să zicem, cuvintele „Împărate Ceresc": aci este vorba de Însuşi Dumnezeu Duhul Sfânt. Dar cum trăieşte inima noastră cuvintele „Împărate Ceresc, vino şi sălăşluieşte întru noi, povăţuieşte-ne întru tot adevărul, mântuieşte sufletele noastre"?[1] – Este strigătul sufletului nostru. Nu trebuie niciodată să uităm aceasta: este nevoie ca ea să devină laitmotivul vieţii noastre monahale.

Noi sântem moştenitorii celei mai mari şi mai preţioase tradiţii. Părinţii noştri ne-au învăţat cum să depăşim nimicurile de zi cu zi: orice lucrare de-a noastră pământească, prin rugăciune noi o prefacem într'o împărtăşire duhovnicească cu Dumnezeu. Trezindu-ne, ne rugăm lui Dumnezeu: „Scoală-mă[2] cu puterea Ta, cu harul Duhului Sfânt, spre lucrare duhovnicească; ca nici un lucru materialnic să nu-mi stingă simţul prezenţei Tale, Dumnezeul meu!"... Începem să ne îmbrăcăm, şi zicem: „Doamne, Tu vezi că sânt gol de tot ce este cunoaştere a adevărului Tău. Rogu-mă Ţie, nu mă lăsa gol, ci mă îmbracă cu lumina cunoaşterii Tale, Cela ce locuieşti în lumina cea neapropiată!" Începem să ne spălăm: „Doamne, spală toată întinăciunea de pe întreg trupul vieţii mele în lumea aceasta." Ne spălăm ochii şi zicem: „Dă-mi ochi să văd Împărăţia Ta, Lumina Ta." Deschizând uşa, zicem: „Uşa pocăinţei deschide mie, Dătătorule de viaţă, că mânecă duhul meu către Tine, Dumnezeul

[1] În afara slujbelor Păr. Sofronie adesea adăoga şi alte cereri la rugăciuni. (n. tr.)
[2] Cf. Ps. 40:11.

meu." Şi aşa în toată vremea. În aceasta constă mica noastră lucrare, însă prin „mica noastră lucrare" putem încheia o legătură neîntreruptă cu Dumnezeu Care este Duh. Aşa, treptat, se preschimbă cele de toate zilele ale noastre, cele pline de trudă, osteneală, plictis, urât, dureri, nedumeriri, suferinţe. Iar dintre suferinţe, cea mai importantă este necunoaşterea: „Ceea ce trăiesc eu – nu este Lumina Dumnezeirii..., ci Tu dăruieşte-mi Lumina cunoaşterii Tale!"

Nu demult Părintele N., în slujba sa de duhovnic, a auzit de la o femeie: „Vreau să ştiu ce vrea Domnul. Am venit aci la mănăstire ca să aflu aceasta. Nu am nevoie să vorbesc nici de suferinţele mele, nici de slăbiciunile, nici de puterile mele. Vreau să ştiu voia lui Dumnezeu, şi îmi va fi destul. Însetez de a cunoaşte pe Dumnezeu, dar mă aflu în întunericul necunoaşterii care mă omoară." De această necunoaştere noi toţi suferim.

Vine la noi vreun om bolnav pe moarte, şi ce vom face? – Ne vom ruga. Începe o luptă în duh. Boala nu este doar un fenomen fiziologic, ci şi o încercare duhovnicească a omului.

Şi deci, zidiţi fiind după chipul şi după asemănarea lui Dumnezeu, în lumea aceasta noi continuu suferim, conştientizându-ne propria neîndestulare, propria neştiinţă. Eu mă apropii de sfârşitul zilelor mele – nici nu ştiu cum mai trăiesc încă – şi totuşi, suferinţa aceasta a necunoaşterii mă sfâşie şi pe mine. Dintru bun început m'a sfâşiat necunoaşterea. Şi cred că acest fenomen îşi are oglindirea în cuvintele lui Hristos:

Fericiți cei săraci cu duhul, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu.[1] A mai zis Domnul: „Toți cei ce credeți în Mine, în această lume veți suferi necazuri."[2] Iar unul din cele mai cumplite necazuri este a nu cunoaşte voia lui Dumnezeu. Dar dacă am venit în mănăstire, în această şcoală a vieții vecinice, atunci să mergem pe calea Părinților, care de-a lungul zilelor întregii lor vieți erau sfâșiați de sărăcia duhului. Căci faptul că Dumnezeu ni s'a arătat în trup, ne-a pus în fața Absolutului – Dumnezeului celui Viu.

Una din nedumeririle noastre, asupra căreia în prezent lucrează mii şi mii de minți omeneşti, este rezolvarea problemei obârşiei noastre: de unde este omul, care îi sânt posibilitățile, nu este oare nebunie a urma lui Hristos, Care ne cheamă a fi împreună cu El în vecinica Împărăție, ca fii ai Tatălui Ceresc[3] - şi în acest sens, frați ai lui Hristos Însuşi.

Rândul trecut am vorbit despre icoana în care iconograful a încercat să exprime momentul când marele proroc Moisì a primit Descoperirea despre Dumnezeu: EU SÂNT CEL CE SÂNT[4] - în greacă Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. Acesta fusese răspunsul setei marelui prōroc. Pe icoana pe care am pictat-o aici se exprimă încordarea proorocului în fața Descoperirii. Iar Domnul nostru Iisus Hristos nu a lepădat această Descoperire, dar a plinit-o. Aşadar, ce anume este mai deosebit în

[1] Cf. Lc. 6:20.
[2] Cf. Io. 16:33.
[3] Cf. Io. 11:52.
[4] Ieş. 3:14.

Descoperirea Sinaitică? – Cel ce a înfăptuit întreaga lume, dintr'o dată vorbeşte: „Iată, *Eu* sânt," şi se arată omului şi vorbeşte cu el.

Acest cuvânt, „Eu," însemnează că Dumnezeu, Cela ce cu porunca Sa a înfăptuit toată fiinţarea cosmică, iar mai pe urmă pe om, este Persoană – „EU SÂNT." Iar când noi citim Biblia, această carte uimitoare, primele ei pagini stau la baza a toate, până la arătarea lui Hristos şi împlinirea Descoperirii. După ce s'a făcut lumea întreagă cu animalele şi cu plantele, Domnul a zis: *Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemănare.*[1] Şi astfel s'a ivit întrebarea noastră theologică despre persoană: Ce înseamnă persoana? Părinţii noştri greci au găsit un cuvânt care să umple conceptul de persoană cu un alt conţinut: „ipostas" (în latină „substantia"), cu alte cuvinte, „baza – substanţa – a tot ce fiinţează." Şi ce înseamnă a fi zidit după chipul lui Dumnezeu, şi după asemănare? Cum putem noi să devenim persoane-ipostasuri, asemănători ipostasului Fiului Tatălui Cel întrupat? Trebuie spus că aceasta este o problemă theologică despre care am vorbit deja de mai multe ori... Dumnezeu s'a descoperit nouă ca Persoană: EU SÂNT CEL CARE SÂNT, iar El ne-a făcut nu aşa ca pe restul făpturii: „Să se facă lumină..., să se facă tărie, ş.a.m.d. – şi s'a făcut lumină..., şi s'a făcut tărie, ş.a.m.d.,"[2] ci omul a fost zidit din ceva care deja exista, şi aceasta a fost să fie încununarea facerii.

---

[1] Fac., 1:26.
[2] Cf. Fac.

După Descoperirea pe care a plinit-o Hristos şi Sfântul Duh, noi deja nu mai aşteptăm nici o altă Descoperire.

Ni se iveşte întrebarea, cum să înfăptuim ceea ce ne-a descoperit Dumnezeu: „Dacă Tu fiinţezi ca Persoană, ca Ipostas, atunci cum pot eu a mă asemăna cu Tine?"

Dacă cuvântul Descoperirii pentru Persoană ni s'a dat, noi acum voim a-i cunoaşte cuprinsul, pentru a preface nevoinţa noastră într'o nevoinţă înţelegătoare: către ce tânjim. Dacă nu vom face astfel, şi vom da întâietate îndeletnicirilor zilnice, cu mâncarea, cu îmbrăcămintea, cu încălzirea, cu odăile, cu întâlnirile, ş.a.m.d. – cu tot ce ne înconjoară zilnic pe Pământ, atunci cum vom putea, prin tot acest desiş al vieţii psihice şi fizice, să pătrundem către Duhul absolut? Cineva va zice: „Da, dar deja ne-aţi vorbit despre acestea, şi ştim." Dar una este să ne amintim de cuvinte, şi alta să le înfăptuim în nevoinţa noastră. Dacă se află prezentă în noi tânjirea de a ne întoarce către Dumnezeu, după cădere, şi a deveni cu adevărat vecinici fii ai Tatălui Ceresc, atunci neapărat ne vom întâlni cu aceste întrebări. Şi ne gândim: „Dacă Dumnezeu este Persoană, atunci cum se răsfrânge această descoperire în fiirea noastră pământească?" Zic „noastră," căci cuvintele „dupre chip şi dupre asemănare," se referă la noi, iar nu la restul făpturii.

Când vorbim despre cum ne-am putea asemăna şi care sânt limitele posibilităţilor omului, vă voiu zice, nu fără durere, că omenirea trăieşte mult prea nedrept faţă de Dumnezeu. Iată, Sf. Grigorie de Dumnezeu

Cuvântătorul zice: „Noi sântem făptură, dar făptura aceasta a primit poruncă de la Făcătorul să se facă dumnezeu."[1] Chemarea lui Dumnezeu nu trebuie, nu se cade a fi uitată. Întrebăm: Până la ce măsură poate ajunge asemănarea cu Dumnezeu? Iar, nu în Vechiul, ci în Noul Legământ, vom afla răspuns, în cuvintele Sfântului Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul: Asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este.[2] O, acest minunat Ioan! Ca tânăr, el umbla după Hristos şi pipăia Adevărul cu mâinile, Îl contempla cu ochii...[3] Şi ne spune că atâta vreme cât nu vom fi atins încă starea care ne este poruncită – ci când ne va fi dată descoperirea de la Duhul Sfânt, despre cum este Dumnezeu, atunci ne vom face asemenea Lui. Şi noi toţi voim să ştim cum este El (iar nu cum nu este, nu pe „Dumnezeul necunoscut"[4]) şi să vedem, ca să putem urma Lui. Şi astfel, nouă ne sânt date aceste cuvinte ale celui mult preţios inimilor noastre, Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul: Vom fi asemenea Lui. Întru ce asemenea? – În chipul fiinţării, precum şi apostolul Pavel vorbeşte despre Hristos: În chipul lui Dumnezeu fiind, El a luat chip de rob...[5]

Înţelegeţi voi oare principiul vieţii monahiceşti, când ţelul ştiinţei monahiceşti este „a vedea pre

[1] Cf. Sf. Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul, *Cuvântul 43*.
[2] 1 Io. 3:2.
[3] Cf. 1 Io. 1:1.
[4] Fap. 17:23.
[5] Flp. 2:6-7.

Dumnezeu precum este"[1]? Mulți theologi vorbesc despre imposibilitatea noastră de a vedea pe Dumnezeu „precum este." Dar iarăși repet înaintea voastră cuvântul – Domnul a zis: Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu.[2] Citind pe theologii a căror idei sânt pline de apofatism, și citind cuvintele: Fericiți cei curați cu inima, eu gândesc să-mi curăț inima de tot gândul neplăcut lui Dumnezeu, de toată mișcarea inimii cea potrivnică legii iubirii Tatălui. Iar când inima noastră se va afla slobodă de tot gândul rău – vedea-vom noi atunci pe Dumnezeu „precum nu este," theologic vorbind, sau „precum este"? Pentru mine nu este nici o îndoială: „Precum este." Altfel, reiese ceva absurd: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu precum El nu este." Atuncea oare întreaga lume, întreaga lume a celor ce cred că Dumnezeu a făcut cosmosul, rătăcește? Există și alte feluri de a înțelege descoperirea lui Dumnezeu – feluri necreștine. Chiar în Vechiul Legământ biblic încă există o oarecare necoacere și o așteptare a plinirii acestei descoperiri în conștiința lui Israil.[3]

Astfel se zidește cunoașterea lui Dumnezeu – foarte încet, pătrunzând în întreaga noastră ființă, și omul devine „născut de sus"[4]: nu din trup pe Pământ, ci

---

[1] I Io. 3:2.

[2] Mt. 5:8.

[3] Avem în vedere faptul că, pentru Moisi, Fața lui Dumnezeu (πρόσοπον τοῦ Θεοῦ) rămăsese ascunsă (Ieș. 33:23), pentru care fapt se și făgăduise lui Israil un alt proroc, ca plinire a Descoperirii (A 2-a Lege 18:15-19).

[4] Cf. Io. 5:5.

de la Dumnezeu de Sus născut. Iar când Domnul dă cuiva să străbată pragul necunoaşterii de Dumnezeu, ceea ce dădea la Ellini Ἀγνώστῳ θεῷ, atunci începe o cu totul altă viaţă, cu toate manifestările ei – ca la prorocul Isaia: *Şi va ieşi toiag din rădăcina lui Iessei, şi floare din rădăcina lui se va înălţa. Şi va odihni preste dânsul duhul lui Dumnezeu, duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoaşterii şi al bunei cinstiri...*[1] Cu alte cuvinte, dacă vom fi „asemenea Lui,"[2] toate aceste manifestări ale Absolutului personal, viu, trebuie să ni se împărtăşească: „Duhul înţelepciunii, Duhul iubirii, Duhul atotcunoaşterii." Şi având înaintea noastră un astfel de ţel, cum am putea să ne lăsăm atraşi de orice altceva? Dar trecerea noastră de la starea pământească la starea de a „vedea pre Dumnezeu precum este" se înfăptuieşte de Însuşi Dumnezeu. El poate să vină şi să Se dea să Se trăiască precum este. Aci, în legătură cu acest gând, să pomenim că nu întru totul devine omul asemenea lui Dumnezeu, adică nu devine de-o-fíere[3]. I se împărtăşesc însă, nu mai puţin, toate însuşirile lui Dumnezeu, în afara obârşiei: noi sântem făcuţi dintru nimic. Deşi,

---

[1] Is. 11:1-2.

[2] 1 Io. 3:2.

[3] Pronunţat FÍ-E-RE (cu accentul pe prima silabă). Introducem în limba română acest termen calcat pe grecescul οὐσία şi pe latinescul *esse* („esenţă"), pentru a evita strămoşescul nostru „de-o-fiinţă," care socotim că din punct de vedere theologic a fost catastrofic gândirii neamului nostru. (N. tr.)

ca să vorbim exact, nu se poate spune „dintru nimic": căci omul a fost zidit din ceva ce era deja.[1]

Şi iată că înaintea noastră se află întrebările: Cum să înţelegem omul ca „ipostas," după chipul Ipostasului Fiului lui Dumnezeu celui întrupat, cu alte cuvinte, ca „persoană"? Unde este obârşia acestei persoane? Cum, din starea de individ, poate omul trece la cea de persoană, la forma ipostatică a fiinţei? (Iertaţi-mă, încep să devin puţin „nebun," vorbind despre toate aceste lucruri.) – Până astăzi problema personalismului creştin nu s'a dezvoltat încă în chip deplin în Biserică. Încă se zbat multe minţi theologice asupra problemei – cum se poate înţelege această formă ipostatică a fiinţei. Eu însumi am îndrăznit să spun că pe Pământ puţini sânt cărora li se dă experienţa fiinţei ipostatice.[2] Una din manifestările ei cele mai esenţiale care se împărtăşeşte omului este rugăciunea pentru întregul Adam, cu plâns asemenea plânsului lui Hristos în grădina Ghethsimani. Noi nu atingem intensitatea lui Iisus Hristos Însuşi, însă analogie trebuie să existe. Şi iată pentru ce ne este important să ştim, la început fie şi numai cu mintea, care este sarcina ce stă înaintea noastră, ce înseamnă „îndumnezeirea" omului.

Tot mereu subliniez caracterul treptat al înălţării către această stare, caracter ce totuşi nu este absolut. La

---

[1] Şi au făcut Dumnezeu pre om, ŢĂRÂNĂ LUÂND DIN PĂMÂNT, şi AU SUFLAT ÎN FAŢA lui SUFLARE DE VIAŢĂ.

[2] Cf. Arhim. Sofronie, *Видеть Бога как Он есть*, p. Cf. traducerea românească, *Mistica vederii lui Dumnezeu*, op. cit., p. 151 (traducere aproximativă – n. tr.).

părintele nostru Siluan, de pildă, observăm rânduiala „răsturnată." Lui i-a fost dat să trăiască conştiinţa vecinicei despărţiri de Dumnezeu. Iar conştiinţa de care vorbeşte el, că „limpede vedeam vecinica pierzanie,"[1] era pentru el experienţa iadului. Iar Domnul, fără cuvinte i s'a arătat, şi fără cuvinte i-a împărtăşit propria Sa stare.[2] Subliniez, iară şi iară, că una este a înţelege intelectual această rugăciune asemenea celei din Ghethsimani, şi alta ivirea rugăciunii în noi.

Ce este caracteristic descoperirii pentru rugăciunea din Ghethsimani? Faptul că Siluan – care după măsurile educaţiei noastre era un om agramat – după arătarea lui Hristos, dintr-o dată a început să se roage pentru întreaga omenire, cu adânc plâns. Iar aceasta nu mai este de-acum starea psihologică a unui intelectual, nu gândire filosofică, ci stare fiinţială, un fapt al fiinţei.

Şi cele despre care vorbim ca fiind ţelul nostru de pe urmă, lui i s'au dat într'un astfel de chip! Era povăţuit de Duhul Sfânt în rugăciunea sa. Bineînţeles, rugăciunea lui nu se întrerupea nici ziua, nici noaptea. Această rugăciune nu îl lăsa să doarmă, iar el dormea şezând pe un taburet, adică un scăunel fără spetează. De patru sau cinci ori pe noapte se aşeza şi pica în somn timp de douăzeci de minute sau o jumătate de ceas, şi iar se ridica la rugăciune. Noi nu putem fi ca el: era un uriaş şi din punct de vedere fizic.

---

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 197.

[2] Ibid., p. 198. Aceasta se întâmpla la începutul vieţii monahale a Sfântului Siluan (n. tr.).

Vedem la el şi altă manifestare, pe lângă rugăciunea pentru întregul Adam, pentru întreaga omenire. El scrie că după prima lui cădere într'un gând trupesc, atunci când duhovnicul i-a spus: „Niciodată să nu primeşti gândurile trupeşti," patruzeci şi şase de ani ai călugăriei sale el niciodată nu a mai primit un singur gând trupesc.

Ce am întâlnit eu în Sfântul Siluan, şi ce a izbit atât de tare, mai târziu, conştiinţa mea? În Stareţ ne este dată experienţa persoanei, iar ceea ce scrie acest părinte se arată deja a fi chipul ipostatic al fiinţei. Mascal, un mare profesor theolog al Bisericii Anglicane, mare erudit în ce priveşte scrierile Părinţilor – şi apuseni, şi răsăriteni – în recenzia la cartea Sfântului Siluan scrie că nu a găsit o paralelă în scrierile lăsate de Părinţi, unde să se vorbească cu atâta putere de convingere despre neapărata nevoie a iubirii vrăjmaşilor.[1] Şi deci, după reacţia persoanei la cele ce se întâmplă putem judeca ce este persoana. În cazul de faţă, în cărţile mele, eu dau o descriere acestei persoane dar, ca şi în Evanghelie, mult rămâne ascuns oamenilor ce nu înţeleg. Iar noi ne rugăm pentru Evanghelie: Doamne, învredniceşte-ne să auzim Evanghelia Ta – adică ceea ce se ascunde după cuvintele evangheliceşti. Iată, această persoană-ipostas – Siluan – avea lacrimi pentru prigonitori, ca reacţie firească a lui faţă de prigoana ce se dezlănţuia împotriva Bisericii Ruse, precum şi în

[1] E. L. Mascal, „Archimandrite Sofrony – The Monk of Mount Athos: Stareţ Siluan 1866-1938," *Religious Studies,* T. II, Nr. 3, Cambridge, Sept., 1975, pp. 370-372.

alte părţi ale lumii, împotriva lui Hristos: „Dă, Doamne, în Duhul Sfânt, tuturor acestor oameni să te cunoască!" Iată rugăciunea persoanei-ipostas!

Noi ştim că atunci când Domnul a zis: *Fiţi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este*,[1] El lega cuvintele acestea de porunca: Dar Eu zic vouă, iubiţi pre vrăjmaşii voştri.[2]

Cela ce „a trecut de acum în viaţa vecinică,"[3] trece deja de aci, iar reacţiile lui la diferitele evenimente sânt altele. Ce m'a uimit pe mine în omul acesta, Siluan? – În el vedeam cu adevărat asemănarea cu Dumnezeu: trăia suferinţa fiecărui om cu care vorbea sau cu care avea vreo legătură. În toate greutăţile vieţii, el împreună-pătimea cu omul. Dar atunci când rămânea de unul singur se ruga pentru întregul Adam. El nu gândea că mântuirea pe Pământ s'ar putea „rostui" fără ca toţi să cunoască pe Dumnezeu în Duhul Sfânt... Iertaţi-mă că zic aşa, dar când m'am întâlnit cu el şi când a zis: „Veniţi la mine şi să stăm de vorbă," atunci am gândit că omul acesta, ce primise de la Dumnezeu astfel de dăruiri, este un dar întregii omeniri.

În încercarea mea theologică de a alcătui chipul persoanei mă călăuzesc de cele ce mi-a dat Dumnezeu să văd concret în acest om. Nu este vorba de fantezie, nu! Acestea sânt fapte ale vieţii. Precum şi theologia la Părinţi adesea nu este decât o „povestire" a ceea ce le-a fost dat să vadă sau să trăiască. O astfel de „povestire"

---

[1] Mt. 5:48.
[2] Mt. 5:44.
[3] Cf. Io. 6:24.

avem în Evanghelia de la Ioan. *Aşa au iubit Dumnezeu lumea, cât şi pre Fiul Său Cel Unul născut au dat...*[1] Evanghelistul vorbeşte despre acestea ca despre un fapt ce nu se supune vreunei îndoieli sau socoteli. Iată theologia ca stare a omului.

Când vorbesc despre Stareţul Siluan, eu dau mulţămită lui Dumnezeu: În ciuda faptului că eram tot mereu bolnav, Dumnezeu cumva mi-a îndelungat viaţa până acum, când pot vorbi cu voi. Şi mai nainte de a mă duce în „patul meu cel nou,"[2] înlăuntrul pământului, care deja s'a pregătit la vreo douăzeci de metri de patul meu, voiesc să vă predau învăţătura lui.

Iar când voi vă veţi pătrunde de o astfel de conştiinţă, atunci veţi fi aflat adevărata cale monahicească, şi ea este cea mai înaltă descoperire a chipului vieţuirii noastre pentru dobândirea mântuirii. În această privinţă, şcoala monahicească stă mai presus de oricare alta pe care le-a cunoscut Pământul. Acolo unde în Scriptura biblică se vorbeşte despre şcolile proorocilor, nu ne este limpede cum era organizată viaţa în „şcolile proorocilor."[3] Iar în ce priveşte vremile noastre, aş dori ca, mai nainte de a mă duce de aci, să conştientizaţi şi să vedeţi urmarea arătării lui Hristos, Sfântului Siluan, care este rugăciunea pentru întreaga lume, cu plâns, mai mult decât pentru sine...

---

[1] Io. 3:16.

[2] Este vorba de mormântul care, la cerinţa Stareţului Sofronie, fusese pregătit nu departe de chilia lui.

[3] Vezi I Împ. 19:20.

Sânt unii care înjosesc creştinismul prea la acelaşi nivel cu pământul. Dar adevărata conştiinţă creştină, bineînţeles, este *Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece*,[1] precum grăieşte Domnul. Este vorba de un cu totul alt plan al gândirii, al viziunii vieţii.

Ce i-a fost dat lui Siluan să vadă? – Diferenţa între înţelegerea ascetică a smereniei şi smerenia lui Hristos. Înţelegerea ascetică a smereniei, „Eu sânt mai rău decât toţi," o întâlnim şi la Părinţi... Însă pentru smerenia lui Hristos, proprie lui Dumnezeu Însuşi, ca atribut al lui Dumnezeu, vorbeşte numai Siluan. Eu nicăieri nu am întâlnit o asemenea înţelegere. „Dar alta," zice el, „de nedescris este smerenia Domnului."[2] Iar când murea, l-am întrebat: „Părinte, voiţi să muriţi?" Ca răspuns, mi-a spus următoarele cuvinte: „Încă nu am atins smerenia."[3]

El scrie: „Tânjeşte sufletul meu dupre Domnul"[4] – starea acestei smerenii a lui Hristos, trupul omenesc nu o poate purta. El o trăia, smerenia lui Hristos, dar nu în deplinătate. În deplinătate – numai în vremea descoperirii; iar dacă ea s'ar fi prelungit, atunci trupul pământesc nu ar fi putut răbda.[5]

Această nouă trăsătură în theologia lui aparţine unei ordini neobişnuit de înalte: „Alta – smerenia

---

[1] Mt. 24:35.
[2] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 75.
[3] *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., p. 230.
[4] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 41.
[5] Ibid., p. 159.

omului, şi alta – de nedescris, smerenia lui Hristos." „De nedescris," de ce? – Pentru că Hristos a arătat foarte multe lucruri care vorbesc despre absolutul Său Dumnezeiesc. Dar oamenii au văzut mai curând trupul, însă mintea lor nu a ajuns să înţeleagă ceea ce se săvârşea. Iar Însuşi Domnul a spus că „dacă lor nu le-ar fi fost arătate lucrurile acestea, atunci ei păcat nu ar avea."[1] Dar când ne sânt arătate lucrurile, atunci noi stăm în adevăr, atunci înţelegem Cine este Hristos. Astfel încât cu Hristos se întâmplă un lucru straniu: El este şi neajuns, şi merge împreună cu noi „mână în mână."

Şi fie binecuvântarea Lui peste voi toţi, iubiţii mei fraţi şi surori. Şi aduceţi-vă aminte de aceasta, şi nimănui să nu daţi să răpească de la voi această viziune, pentru ca viaţa voastră, tot mereu grea, până la deznădejde, să nu vi se prefacă într'o moarte duhovnicească. Pentru noi însă, a ne asemăna deplin cu Hristos este de neajuns, chiar dacă în exterior am face aceleaşi ca şi Hristos: căci El purta o altă formă a conştiinţei.

Ce este dureros în vremea noastră? – Că mulţi din cei ce, omeneşte vorbind, se află la nivele înalte ale culturii, sânt orbi în ce priveşte pe Hristos, şi nu îi recunosc Dumnezeirea. Mai mult – cu cât sânt mai învăţaţi, cu atât mai greu le este să primească faptul că Hristos este anume Acela care a zis: „Să se facă lumină! Şi s'a făcut lumină"[2]; că El este Cel „prin

[1] Cf. Io. 15:24.
[2] Fac. 1:3.

carele toate s'au făcut," cum spun Sfinţii Părinţi în Simvolul Credinţei, şi că toate printru Dânsul s'au făcut, şi fără de Dânsul nimic nu s'a făcut din ce s'a făcut...[1]

Sarcina mea de căpetenie constă în aceea ca voi să primiţi o însuflare care să nu se împuţineze niciodată. Putem fi zdrobiţi până la capăt de greutăţile vieţii, însă însuflarea pe care ne-a adus-o Hristos, despre care a vorbit ca pentru un foc,[2] noi trebuie să o păstrăm. Atunci monahismul vostru va fi cel adevărat. Iar dacă veţi păstra numai înfăptuirile exterioare şi tipicele – aceasta este puţin lucru. Şi de departe puţin...

[1] Cf. Io 1:3.
[2] Cf, Lc. 12:49.

17
CALEA CĂTRE CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU[1]

Pentru dragostea de Dumnezeu. Dumnezeu Singur este adevărata Fiinţă. Pentru cuvintele „Fără Mine nu puteţi face nimic." Sarcina noastră – a ne adăogi şuvoiului vieţii Dumnezeieşti. Fiinţa, una este. Biruinţa păcatului părintelui celui întâi-zidit. Cuprinsul fiinţial al poruncii lui Hristos. Moartea se biruieşte prin deşertare. Urmarea lui Hristos pe calea suferinţei. Despre primirea energiilor Dumnezeieşti. Despre „cei chemaţi şi cei aleşi" şi predestinarea.

De fiecare dată încep cuvântarea mea cu voi, exprimându-mi bucuria la întâlnirea noastră. Stranii căile lui Dumnezeu: Câteva zile am fost într'o stare de slăbire totală, şi nu mai credeam să mi se prelungească viaţa. Dar iată-mă din nou cu voi, şi din nou mă bucur de cuvântarea noastră.

Domnul, prin venirea lui, ne-a pus faţă în faţă cu faptul – ce este El în esenţa Lui: El este adevăratul Dumnezeu – fără de început, nemărginit. Iar când ne învrednicim a crede în El, puţin câte puţin dragostea noastră pentru El ne duce pe calea poruncilor Sale. Iubindu-l, noi păzim poruncile Lui.[2]

---

[1] Nr. C-4 (30 Sept., 1991), după numerotarea M^{TI}.
[2] Cf. Io. 14:21.

Firește, noi toți voim să știm pe Dumnezeul nostru. Grecii din vechime zidiseră un altar „Dumnezeului Necunoscut."[1] Iar noi toți voim să știm pe Dumnezeul nostru, și în credința noastră să mergem ca în lumina Soarelui, când vedem nu numai ce este apropiat, ci și ceea ce este îndepărtat. Și oricât am trăi noi pe Pământ, necontenit se lărgește câmpul vederii noastre și se adâncește iubirea noastră pentru Cel ce ne-a zidit.

După cădere, ne trăim moartea noastră. Fusese zis în Rai: „Dacă veți mânca din rodul acestui lemn, atunci cu moarte veți muri."[2] Și această moarte a intrat în ființa lumii noastre omenești încă din primele zile. Astfel încât atunci când ne adunăm împreună și voim să vorbim despre Dumnezeu Cel fără de început, un îndoit simțământ ne cuprinde: Pe de-o parte – cum ar fi să tăcem, să ne închidem în sine, și într'o bucurie nespusă să contemplăm ceea ce face Dumnezeu și Tatăl nostru; pe de altă parte, în fața noastră se află sarcina de a ne zidi lăcașul cel vecinic, vecinica noastră biserică. Și cum putem noi să ne construim acest lăcaș? Ce temelie vom turna zidirii lui? Nici într'un fel, nici într'altul noi înșine, cu puterile noastre, nu ne putem smulge din experiența negativă în care ne-a pus păcatul părintelui celui întâi-zidit.

Atunci când începem a iubi pe Tatăl nostru Cel din Ceruri, prin Fiul pe Carele Tatăl ni L-a dat, și prin Duhul Sfânt, atunci împreună cu dragostea pentru El, nefiind încă sloboziți din patimi, trăim și nespusă

[1] Fap. 17:23.
[2] Cf. Fac. 2:17.

bucurie, şi suferinţa noastră, căci mântuirea noastră este încă nesigură. În noi „moartea lucrează"[1] – urmarea păcatului. În zilele trecute, când mă aflam pe pragul morţii, mintea îmi era atrasă numai de această viziune.

Vorbesc, ca de obicei, iubiţilor mei fraţi şi surori ce au venit la noi de curând: cuvântările noastre sânt dictate de neapărata trebuinţă a unei împărtăşiri, al cărei ţel este de a trăi împreună cât mai adânc cu putinţă Descoperirea dată nouă. Voi, cei tineri, de abia vă începeţi viaţa: Voi trăiţi încă o altă rânduială, şi aveţi alte gânduri decât mine. Iar astăzi aş dori să pătrund în starea voastră, pentru a vorbi cu voi nu despre ceea ce eu trăiesc în sfârşitul vieţii mele, ci despre ceea ce voi întâlniţi în calea voastră. Aşadar, aş dori ca cineva din voi să-mi spună ce întrebare îi stă înainte în clipa de faţă, pe care ar vrea să şi-o lămurească într-un chip mulţămitor. Răspunzându-i, aş putea să vorbesc despre ceea ce şi eu însumi am trăit în cei aproape şaptezeci de ani ai călugăriei mele...

Întrebarea Părintelui *N.*: Cum să înţelegem cuvintele lui Hristos din Evanghelia Sfântului Ioan: *Fără de Mine nu puteţi face nimic*,[2] şi *Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl, Cel ce M'au trimis*,[3] în legătură cu libertatea omului şi cu putinţa de autodeterminare a omului?

---

[1] Cf. 2 Cor. 4:12.
[2] Io. 15:5.
[3] Io. 6:44.

Bineînțeles, întrebarea aceasta este una esențială, care nu ne părăsește până la sfârșitul călătoriei noastre pământești. Pentru ce a zis Domnul: „Căci fără de Mine nu puteți săvârși nimic"? Când ne gândim la ființă în general – și la Dumnezeu, și la făptură – atunci în chip curios în noi trăiește o intuiție că ființa este una, iar nu o mulțime de chipuri felurite de ființare. Iar dacă credem în Dumnezeul pe Care ni L-a descoperit Fiul Tatălui prin venirea Sa, și Tatăl prin trimiterea Duhului Său, atunci se naște întrebarea: Ce trebuie noi să facem, cum să înțelegem în general venirea noastră în lumea aceasta?

„Ființare" – cuvânt nu adesea întrebuințat astăzi, însă el exprimă conceptul de *existență*. Conceptul este luat din sistemul de gândire al lui Hegel: afirmație, negație și sinteză. Ființa vecinică, absolută, și neființa totală din cele două laturi ale hotarului, sânt afirmația și negația. Sinteza este fenomenul vremelnic: omul. Și noi întrebuințăm cuvântul „a ființa," „ființare." Astfel, câtă vreme trăim în sfera acestei „ființări," înaintea noastră se află necontenita preocupare de a ne adăogi șuvoiului vieții celei din veac, Dumnezeiești. Și dacă nu este altă viață, altă Ființă în afara Celei exprimate de cuvântul Fiului lui Dumnezeu, în Descoperirea Lui către Moisi: EU SÂNT CEL CE SÂNT;[1] și dacă fusese arătat în Vechiul Legământ că Dumnezeu – unul este, și viața – una, atunci eu înțeleg cuvântul lui Hristos ca fiind cuvântul Celui Care a venit la noi din Ființa

[1] Ieș. 3:14.

Dumnezeiască absolută şi a luat asupră-şi forma noastră de fiinţare. Şi cum putem noi împlini porunca Sa? Noi putem cugeta oarecum, şi chiar iubi poruncile, pentru desăvârşirea lor, însă cuprinsul lor fiinţial ne scapă. Şi deoarece nu este alt Dumnezeu în afara Celui ce ni S'a descoperit – Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt – atunci cuvintele lui Hristos trebuie înţelese în sensul că El, Dumnezeu fiind prin Esenţă, ne dăruieşte viaţa Sa. Iar dacă El nu o dăruieşte, atunci noi, în calitate de făptură, sântem lipsiţi de putinţa de a înfăptui altă fiinţă în afara celei care este în realitate. Astfel, a birui moartea care ne-a atins, nu o putem face decât dacă devenim sălaş Tatălui, Fiului şi Sfântului Duh. Iar dacă El – Dumnezeu – nu este cu noi, ne aflăm neputincioşi, în întuneric şi sub stăpânirea morţii. Iată pentru ce, gândesc, El zice: *Fără de Mine nu puteţi face nimic.*[1] Pentru că nu există altă viaţă în afara celei despre care vorbeşte Prologul Evangheliei de la Ioan. *Toate printru Dînsul s'au făcut, şi fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut,*[2] şi nu este alt Dumnezeu, altă Fiinţă. A zidi altă fiinţă, noi înşine nu putem, aşa că întregul sens al fiinţării noastre constă numai în aceea de a primi vecinică Fiinţă de la Dumnezeul Cel fără de început Care S'a descoperit nouă.

De bună seamă, nimica nu pot face eu, din ceea ce aparţine lui Dumnezeu. Acelaşi dumnezeiesc Ioan zice că atunci *când* Îl vom vedea, *asemenea Lui vom fi, căci*

[1] Io. 15:5.
[2] Io. 1:3.

vom vedea pre El precum este.[1] Şi întreaga cale se arată a fi astfel: Noi trebuie să ne facem „vase ale Duhului Sfânt" şi „sălaşuri ale Tatălui şi Fiului" şi, putem adăogi, „ale Duhului Sfânt." Sălăşluire însă nu vremelnică, în vârtutea faptului următor: Dacă devenim sălaş vecinicului Dumnezeu Celui fără de început, atunci bineînţeles că pe vecinicie va sălăşlui întru noi Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt. Acesta este curatul şi adevăratul înţeles al cuvintelor evanghelice.

Cu toate acestea, întreaga noastră experienţă ne-a arătat că sântem nevoiţi să trecem experienţa negativă a deşertării, experienţa noastră negativă a morţii. Şi când trăim creştineşte, noi trăim atunci şi plinătatea Fiinţei fără de început, fără de sfârşit, şi în acelaşi timp nu încetăm a ne afla necontenit în acest trup care ne strâmtorează. Şi nu atingem nimica absolut, ci totul în noi este relativ.

Domnul, Făcătorul nostru, Sfânta Treime, a poruncit un sfat mai nainte de veci: *Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemănare,*[2] iar noi, creştinii, ne zidim viaţa pe descoperirea faptului că fiinţa noastră este chipul Dumnezeieştii fiinţe. Păcatul strămoşesc a introdus un moment negativ în viaţa noastră. Iar pe Hristos Care S'a arătat în lumea aceasta, fireşte că nimenea nu L-a înţeles. Cum a trăit Acest Om? – El nu a voit să aibă nici o proprietate pe Pământ: nu avea nici casă, nici orice altceva...[3] Venire Lui, Naşterea Lui s'a

---

[1] 1 Io. 3:2.
[2] Fac. 1:26.
[3] Vezi Lc. 9:58.

făcut în condiţiile cele mai sărăcăcioase.[1] Şi cum putem desluşi în acest fenomen manifestarea Dumnezeului absolut, Făcătorul Cosmosului? Şi Hristos zice că atunci când Tatăl lucrează în noi,[2] începem a vedea măreţia lui Dumnezeu în deşertarea aceasta.

Pentru a urma lui Hristos,[3] precum spune El, trebuie cu adevărat să ne pregătim a răbda toată scârba şi durerea, toată suferinţa cu putinţă. Şi cum este cu putinţă a alege o astfel de suferinţă şi o astfel de durere? Nimenea nu poate de la sine să urmeze lui Hristos, pentru că prima condiţie este a lua pe proprii săi umeri crucea. Cine poate alege înfricoşata cale a suferinţei lui Hristos? Deci trebuie o oarecare intuiţie de sus care să atragă pe om către Hristos. Apostolul Pavel bine a zis că dacă nu este înviere, atunci creştinul este cea mai nefericită fiinţă de pe Pământ.[4] Omeneşte vorbind, nimenea poate să se învoiască a urma lui Hristos, dacă nu i se va descoperi că El este Fiul iubit al Tatălui.

Pare-mi-se că această situaţie include o oarecare clătinare: Dacă fără El nu putem înfăptui, şi Îl rugăm pe El să înfăptuiască, iar El nu înfăptuieşte, cum să înţelegem cuvântul *Cereţi, şi se va da vouă*?[5] Noi cerem, şi îndelungă vreme nu primim nici lucrurile cele neînsemnate.

---

[1] Vezi Lc. 2:7.
[2] Cf. Io. 6:44.
[3] Cf. Io. 12:26.
[4] Vezi 1 Cor. 15:13-19.
[5] Mt. 7:7.

Aşadar, potenţial, în noi trăieşte Însuşi Dumnezeu, iar noi primim fiinţa-viaţa lui Dumnezeu Însuşi, astfel încât Dumnezeu şi omul merg unul lângă altul, cât se poate de apropiat. Când vorbim despre întruparea Fiului Tatălui, se iveşte întrebarea: Cum este cu putinţă ca Esenţa absolută să se fi întrupat în acest trup al durerilor? – Firea noastră este de Dumnezeu făcută. Reiese că Hristos a îmbrăcat şi a luat asupră-Şi, în propriul Ipostas, firea noastră supusă suferinţei, însă fire de El Însuşi zidită. Ea nu este ceva străin Lui. În naşterea Lui din Fecioara, El s'a îndepărtat de tot ce avea atingere cu păcatul. Dacă El Însuşi a făcut această fire şi a putut să se manifeste în ea, rezultă că şi noi, cei născuţi în această fire, putem să primim pe Dumnezeu – pe Făcătorul. Aşa încât, atunci când Domnul grăieşte în sfatul Său cel mai nainte de veci: *Să facem om dupre chipul nostru şi dupre asemănare*, noi ne aflăm în faţa Absolutului.

Şi experienţa de zi cu zi ne arată neputinţa noastră, moartea noastră, lipsa de dragoste în noi, lipsa unei simţiri limpezi, ce este bine şi ce este rău. Noi ne zbatem ca peştele pe uscat în lumea aceasta. Viaţa cea de veacuri a dreptei-slăviri şi a creştinismului în general reprezintă o continuă căutare. Iar când voim să cunoaştem pe Dumnezeu, se naşte întrebarea: Cum este cu putinţă ca Esenţa absolută să fi luat asupră-şi această formă relativă a fiinţării? Iar pe de altă parte: Cum putem noi, născuţi fiind în acest trup de ţărână, să ne arătăm purtători ai puterii dumnezeieşti? Dacă am vrea să socotim acestea, la fiecare pas am putea cerca

neputința intelectului nostru de a răspunde întrebărilor. Căci ele își află răspunsul în însăşi viața. Noi ne aflăm încă în perioada facerii, despre care spunea Domnul: *Tatăl Meu până acum lucrează, şi Eu lucrez.*[1] Încă nu s'a împlinit până la capăt „lucrul"[2] lui Dumnezeu, Cel ce mântuieşte lumea.

Firea noastră este zidită după chipul Absolutului celui fără de început Care zice EU SÂNT CEL CE SÂNT, „Ființa – sânt Eu, şi nu este altceva în afara Mea." Dacă Dumnezeu, pentru Sine, spune „Eu," înseamnă că El este Persoană, Față. Cum se oglindeşte această Descoperire în noi? Cum se exprimă ea în viața noastră de zi cu zi? Cum putem noi să devenim persoane asemenea lui Dumnezeu? Dacă ne vom petrece cu luare aminte zilele, ne vom afla tot mereu în fața unor oarecari taine încă nedezvăluite nouă. Dar, prin însăşi stăruința de a trăi după poruncile lui Hristos-Dumnezeu, vom înțelege că nimeni altul nu ne-a dat vreodată ceva mai desăvârşit...

Încă o dată mi se întoarce gândul către părintele nostru Siluan. El scrie că atunci când noi nu înțelegem căile lui Dumnezeu, totuşi Îi zicem: „Facă-se voia Ta."[3] Astfel, în vremea vieții noastre pe Pământ, viață plină de suferințe, de dureri, de moarte, de întuneric, atunci când ne dăm voii Lui, pe care încă nu o cunoaştem, vine peste noi harul Sfântului Duh, iar noi Îl trăim pe

---

[1] Io. 5:17.

[2] Vezi Io. 4:34; 17:4.

[3] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., cap. 6, „Despre voia lui Dumnezeu..."

Dumnezeu ca pe un Tată, cel mai drag, cel mai apropiat.

Aşadar, nu logica poate soluţiona în acest *moment*; nevoie este de experienţa fiinţei înseşi. Dacă sântem zidiţi după chip şi după asemănare, înseamnă că pentru noi s'a gătit Împărăţie fără de sfârşit. Şi în mare suferinţă îşi săvârşeşte creştinul călătoria. Şi deci, pe Pământ, Hristos nu urmăreşte a zdrobi pe ceilalţi cu puterea Sa,[1] ci ia asupră-Şi neputinţele lor. Creştinismul pe care noi, drept-slăvitorii, îl trăim, este cu adevărat curată suferinţă. Însă în această suferinţă, dintr'o dată îşi află cumva calea firul de aur al unei intuiţii cât se poate de subţiri, a înrudirii noastre cu Dumnezeul cel fără de început.

Şi astfel, facerea omului încă nu s'a săvârşit până la capăt. Poate că îşi găseşte săvârşitul în experienţa Sfinţilor, de pildă Cuviosul Siluan. El spune că şi pe Dumnezeu Îl trăim ca pe un Tată, cel mai drag, cel mai apropiat. Foarte greu se exprimă aceasta prin cuvântul nostru. Fiinţa Dumnezeiască este nepătimitoare. Şi în ce fel ne atinge pe noi această „boală a iubirii"? Hristos a spus: *Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să puie pentru prietenii săi,*[2] pentru ceilalţi. Iată calea către putinţa de a deveni persoană, asemenea Persoanei Fiului lui Dumnezeu celui întrupat. Iar ceea ce Hristos gândea pe Pământ, reacţiile pe care le vedem în El, întreaga structură a

[1] Cf. Mt. 20:28; Mc. 10:45.
[2] Io 15:13.

gândirii şi simţirilor Lui, noi vrem să le asumăm – şi nu putem, pentru că ne este prea dureros.

Percepţia duhovnicească în viaţa creştină este deosebit de adâncă şi negrăit de subţire. La drept vorbind, cu intelectul nostru nicicum nu putem a sesiza dragostea Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh... Cuvântul omenesc, născut în lumea zidită, nu este în stare a o exprima cum s'ar cuveni. Dar dacă cu adevărat credem în Hristos, atunci se sălăşluieşte întru noi Duhul Sfânt şi, undeva în adânc, o anume intuiţie cât se poate de subţire ne descoperă că acesta este Dumnezeu, acesta este Tatăl nostru. A o exprima cu cuvântul nu putem; trebuie să „nimerim" în această stare. Şi „nimerim" în ea dacă Însuşi Dumnezeu vine şi sălăşluieşte întru noi – nespus de măreţ şi de puternic, şi nespus de smerit.

Precum spune părintele nostru Siluan, există o smerenie a nevoinţei: ne trăim şi ne simţim pe noi înşine ca neputincioşi a trăi după porunci, începem a ne urî şi a zice că „eu sânt mai rău decât toţi." Şi aceasta deja este o smerenie. „Însă," zice Cuviosul Siluan, „alta este smerenia lui Hristos. Ea nu se raportează la nimic altceva, în ea nu se află nici comparaţie, nici deosebire – nimic. Este smerenia absolută a lui Dumnezeu."[1] Iar când Dumnezeiasca smerenie se atinge de noi, atunci bucuria noastră nu constă în puterea de a zdrobi pe fratele, ci în dragostea către fratele care devine cuprinsul vieţii noastre. Şi se naşte un neobişnuit

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 75.

simțământ al unei „îndulciri," de acum duhovnicești, „îndulcire" a unei ordini dumnezeiești, din faptul că omul se simte mai mic decât ceilalți și că nu tânjește după stăpânire. Aceasta este Dumnezeiasca smerenie pentru care Cuviosul Siluan spune că „este inexprimabilă," pentru că, exprimată în limba noastră omenească, devine contradictorie.

Ce să facem atunci în starea în care ne aflăm acum? – Continuăm cu răbdare să ne învățăm viața lui Hristos în deșertarea Lui. Și atunci va veni răspuns, nu în cuvânt, ci ființial, căci omul trebuie să ajungă, în Hristos, în starea în care el însuși spune: „Acum, în Tine și prin Tine – eu sânt." Și atunci se împlinește în noi gândul cel mai nainte de veci: devenim asemănători Celui ce a zis EU SÂNT CEL CE SÂNT. „Eu sânt" – zice și omul.

De ce vorbim acum despre această viață ce întrece nivelul „mijlociu" al creștinismului? – Pentru că noi trebuie să știm către ce sântem chemați. Iată în ce și constă monahismul. Păzind poruncile lui Hristos, noi ne facem în stare a primi deja însăși energia Dumnezeiască – harul. Astfel cuvintele lui Hristos: *Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl,*[1] se leagă de ideea că Dumnezeu a făcut firea omului capabilă de a cunoaște. Iar în starea noastră de făptură, capacitatea de a cunoaște pe Dumnezeu face ca porunca lui Dumnezeu să fie oarecum obligatorie, pentru că porunca este tocmai ceea ce corespunde cu

[1] Io. 6:44.

Fiinţa Dumnezeiască. Şi atunci, prin străduinţa noastră de a trăi după poruncile lui Hristos, începem a vedea cum mintea noastră devine în stare să cuprindă înţelesul cuvintelor apostolului Pavel, că noi am fost „aleşi mai nainte de întemeierea lumii."[1] Viaţa după Hristos ne cere a avea atenţia unde este mintea noastră. Iar mintea noastră se poate îndrepta către CEEA CE ESTE mai nainte de facerea lumii (nu zic „ceea ce era," ci ceea ce „este"), iar aceasta nu se naşte din pământ, ci este ceva ce purcede de la Dumnezeu.

Întrebarea Părintelui *NN.*: Oare către toţi oamenii este îndreptată această chemare de la Dumnezeu, fără de care este cu neputinţă a afla pe Dumnezeu, a fi cu Hristos sau a cunoaşte pe Dumnezeu?

Eu cred, părinte drag, că nu putem rămâne exclusiv în expresia situaţiilor reciproc exclusive. În logica normală, unde există „ori-ori," se exclude a treia posibilitate; însă aci nu se exclude, şi pentru aceea noi zicem că trebuie să ne lepădăm de cuvintele ce exprimă logica noastră formală...

Aici ar trebui să ne amintim că, în facerea omului, Domnul avea un anumit plan. Iar tânjirea de a căuta Absolutul se află în însăşi firea omului normal. Astfel încât „chemaţi" sânt toţi oamenii, căci sântem plăsmuiţi pentru a fi cu Dumnezeu; însă „aleşii" care primesc chemarea – sânt nu mulţi.[2] Iar aici se naşte o întrebare uimitor de grea. Ce atitudine să avem faţă de cei ce nu

[1] Efes. 1:4.
[2] Cf. Mt. 22:14.

pot crede: Oare poartă ei aceeaşi fire, sau este vorba de altceva? Însă a fi chip al Absolutului, şi a se mulţumi numai cu o mâncare gustoasă sau cu un pat confortabil, nu este propriu omului ce păstrează în sine chipul lui Dumnezeu. Aşadar, toţi sânt chemaţi numai către aceasta; toţi sânt „chemaţi" prin însăşi firea ce o au de la începutul zidirii. Iar noi ne aflăm în faţa acestei întrebări pe care nicicum nu o putem rezolva în cuvinte... Nu o putem exprima în cuvinte, încă şi pentru că reacţia fiecărui om, fiecărei inimi, este de natură absolut personală: Dumnezeu a zidit inima ca un unicat, şi vorbeşte cu omul în inimă.

Din ce putem întrevedea ceea ce a săvârşit Hristos ca om? – Din faptul că Tatăl L'a predat deplin în stăpânirea vrăjmaşilor. Hristos a strigat către Dânsul în grădina Ghethsimani, a strigat către Dânsul pe Golgotha: Tatăl nu S'a învoit să vină către El.[1] După aceea însă, precum zice Apostolul Pavel, *au dăruit Lui Nume care este mai presus de tot numele,*[2] şi pe Pământ, şi în Cer. Adică, ce concluzie putem trage? – Eu primesc orice scârbă, pentru că ştiu că Tatăl nostru este cu adevărat Bun. Şi dacă noi răbdăm toate, până şi moartea, păstrând încrederea deplină în faptul că Tatăl meu este Bun, atunci, după credinţa noastră, va fi aceeaşi ce s'a făcut cu Hristos: Tatăl proslăveşte pe om cu slava care este fără de început. Omul este chemat la aceasta. Şi deci cei chemaţi – toţi sânt de la însăşi facerea lumii. Toţi fiii lui Adam sânt chemaţi la

[1] Cf. Mt. 26:36 şi urm.; 27:46 şi urm.
[2] Flp. 2:9.

aceasta. Iar alegerea, de acum, depinde de noi: dacă răbdăm şi urmăm lui Dumnezeu, în ciuda tuturor suferinţelor. Calea aceasta nu se poate lămuri cu nici un cuvânt omenesc.

Rugaţi-vă pentru mine, căci vedeţi, nu sânt în stare să dau răspuns; însă cred că el, răspunsul, nici nu există. Până la ultima Judecată a întregii lumi noi nu putem da un răspuns concret. Mergem cu credinţa, iar nu cu vederea limpede a lucrurilor,[1] ca apostolul Pavel, om genial care a trăit cu adevărat experienţa lui Dumnezeu, şi până astăzi ne slujeşte ca pildă.

Unii theologi au următorul gând: Dumnezeu a făcut lumea şi a inclus în ea un potenţial, astfel încât lumea să fie ca şi nevoită să-şi urmeze în chip firesc propriile sale căi, şi să rămână ca şi fără Dumnezeu, asemenea unei mici seminţe în care este inclus întreg programul, şi devine pom uriaş. Deci şi programul lumii a fost scris din clipa facerii lui Adam. Iar când Dumnezeu părăseşte omul, El socoteşte că noi singuri trebuie să hotărâm răspunsul, cu elementele date nouă din facere. Şi El zăbăvniceşte, şi nu răspunde, aşteaptă până când noi înşine vom ajunge acolo. Astfel unii theologi primesc această idee, că omul se naşte potenţial cu putinţa unei fireşti dezvoltări în Dumnezeu, dacă primim că omul este zidit după chipul lui Dumnezeu şi după asemănare.

În ce constă dauna ştiinţei contemporane pentru viaţa omului? – În faptul că învăţaţii leapădă Desco-

[1] Cf. 2 Cor. 5:7.

perirea. Însă ea ne este de neapărată trebuință, căci din singură experiența noastră nu putem hotărî răspunsuri în ce privește pe Dumnezeu: Dumnezeu trebuie să ni se descopere. Și deci se naște greutatea de a exprima până unde merge puterea potențială aflată în noi – „până unde" și „de ce."

Personal, eu trăiesc astfel: „Eu însumi nimic nu pot face."[1] Poporul rus avea o expresie minunată: „Fără Dumnezeu, nici până în prag nu ajungi!"

În dicționarul limbii ruse al lui Dal găsim o expresie bună. Reprezentantul nobilimii ocârmuitoare zice: „Deși noi sântem mai inteligenți decât țăranul, din punct de vedere moral ne putem afla mai prejos decât țăranul." Iar aceasta nu se poate înstrăina de la om. Câtă vreme dăinuia legea iobăgiei, oamenii purtau răbdători acel jug. Tatăl ocrotitorului nostru duhovnicesc, Siluan, fusese iobag, adică rob. Înseamnă că nici o poziție socială nu împiedică omul de a ajunge la Dumnezeu. Ba chiar există și contrastul următor: Cei ce se mulțumesc cu poziția lor, ca fiind un element de întâietate în societate, sânt mai puțin capabili de a afla dragostea lui Dumnezeu, decât robul care suferă.

Prin urmare, în ce privește felul cum privim viața, noi creștinii nu trebuie să gândim așa cum gândea, să zicem, Marx. Dumnezeu are dreptatea Sa proprie. Și Siluan zice: „Unul are ascultarea de a fi împărat, altul are ascultarea de a fi patriarh, al treilea – vreo altă oarecare vrednicie, al patrulea, un muncitor de rând."

---

[1] Cf. Io. 15:5.

Şi adaogă: „Iar aceasta nu are importanţă."[1] El însuşi fusese muncitor, şi nu invidia pe ţar. Îşi făcuse serviciul militar în garda imperială şi l-a văzut pe Alexandru al III-lea luând parte la parade. Şi nu avea nici urmă de invidie, ci zice cu simplitate: „Aceasta nu are importanţă. Dar cine iubeşte mai mult, acela se va afla mai aproape de Dumnezeu, de Tatăl şi de Hristos." Şi atunci se va împlini cuvântul lui Hristos: „Voiesc ca acolo unde sânt Eu, şi slujitorul Meu să fie,"[2] cu alte cuvinte, „ca slujitorul – credinciosul – să fie asemenea Lui întru toate ca prieten."[3]

Iertaţi-mă şi rugaţi-vă pentru mine. Nu cercetaţi căile lui Dumnezeu, numai cu frică şi cu luare aminte, căci căile lui Dumnezeu sânt de nepătruns omului. Adesea ele au un caracter cât se poate de deosebit, şi Scriptura zice: „Căile Mele nu sânt căile voastre."[4] Astfel, noi să ne slobozim de gândirea curentă, proprie, să zicem, structurii vieţii statale. Cel mai important lucru pentru noi este a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din tot cugetul, din toată vârtutea[5] – din toată fiinţa noastră...

---

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 103.
[2] Cf. Io. 12:26; 17:24.
[3] Cf. Io. 15:14.
[4] Cf. Is. 55:8.
[5] Cf. Mc. 12:30.

18
CALEA CĂTRE ASEMĂNAREA CU DUMNEZEU[1]

Oare dragostea trupească şi însuflarea artistică pot deveni duhovniceşti? Cuviosul Siluan – despre lupta cu propriul său caracter. Despre sfinţenia cea dintru început a Maicii Domnului. Biruinţa asupra gândurilor este una mai presus de cosmos. Despre dragostea pătimaşă şi cea Dumnezeiască. Cum a trecut în vecinicie Cuviosul Siluan. Neputinţa filosofiei şi a ştiinţei în ce priveşte viaţa duhovnicească. Duhul poruncilor ca stare proprie. „Cu cât mai desăvârşită dragostea, cu atât mai sfântă viaţa."

Iarăşi mă bucur să fiu cu voi, deşi puterile m'au părăsit de tot. Nu demult, unul dintre voi mi-a pus multe întrebări la care nu sânt în putere a răspunde, căci „umblăm nu prin cunoaştere tare, ci prin credinţă"[2] în Dumnezeirea lui Hristos.

În Franţa, un oarecare prunc, care mai târziu a devenit preot, m'a întrebat: „Dar de ce?" Neştiind ce să răspund, i-am spus: „De-aia!" Şi el s'a arătat mulţumit cu răspunsul meu. Şi noi adesea întâmpinăm câte o astfel de încurcătură când sântem puşi în faţa unui fapt văzut şi simţit, deja săvârşit. Iar dacă cineva ne întreabă „Dar de ce?", nu ne aflăm în măsură a da un răspuns.

---

[1] Nr. C-11 (11 Noiembrie, 1991), după numerotarea M[TI].
[2] Cf. 2 Cor. 5:7.

Căci ne aflăm totdeauna înaintea unei minuni, înaintea actului facerii acestei lumi, care depăşeşte omul. Omului îi revine a se împărtăşi cu Dumnezeu în veacurile cele vecinice şi a moşteni plinătatea Dumnezeirii. Şi deci de fiecare dată când ne aflăm zdrobiţi de necunoaşterea noastră şi de neîndestulata noastră înţelegere, acelaşi răspuns se cuvine: Dumnezeu face lumea conform gândurilor Lui, care pentru noi sânt de neajuns.

Dacă cunoaştem ţelul final al lui Dumnezeu, dacă credem în Hristos ca Făcătorului nostru, ca Dumnezeu, care este Duh Absolut Fără de Început – atunci ne simţim oarecum a fi într'o Lumină ce ne ajută să nu ne poticnim de tot felul de pietre, de pietrele tari şi aspre a toată îndoiala.[1] Şi urmând poruncilor lui Hristos, ne săvârşim oarecum călătoria înţelegătoare, însă în ciuda acestui fapt, totul rămâne pentru noi taină.

Întrebare: În ce chip darurile trupeşti, fireşti ale omului, se schimbă în duhovniceşti?

Această întrebare s'a ivit în legătură cu ceea ce scrie Cuviosul Ioan Scărarul. El a observat următorul fenomen: Există oameni ce au suferit până la robie de mişcări pătimaşe şi de patimi, dar până la urmă le-au biruit.[2] Reiese că cel ce nu a avut o astfel de luptă, acela într'un fel nici nu înţelege despre ce este vorba. Cum să explici, de pildă, cum la Cuvioasa Maria Egipteanca, la Sf. Maria Magdalena şi la alţii, iubirea trupească care îi stăpânea, dintr'o dată s'a prefăcut în

[1] Cf. Io. 11:9.

[2] Cf. Cuviosul Ioan Sinaitul (Scărarul), *Scara*. 5, 27.

dragoste dumnezeiască? Şi câţi oameni – poate majoritatea – rămân neatinşi în ignoranţa lor! Nici eu nu pot răspunde la această întrebare, aşa cum nu am putut răspunde nici la alte întrebări, „De ce?" şi „Ce e de făcut?".

Eu însumi am observat că cei dăruiţi cu vreun talent artistic oarecare, mai repede se însuflă în viaţa duhovnicească decât cei ce nu au astfel de dăruiri, şi care uneori nici nu ştiu ce înseamnă însuflarea.

Dar când am atins aceste probleme în discuţiile cu Sfântul Siluan, iată că aci toate teoriile s'au năruit. Întrebarea a fost pusă astfel: „S'ar zice că omul poate deţine anumite capacităţi şi talente. Iar dacă nu le are, ce poate să facă? El nimic nu înţelege, nimic nu caută, după nimica nu însetează."

Iar atunci, împreună cu Sf. Siluan, ne-am aplecat asupra problemei celor robiţi de patimi. La unii patimile iau o formă prea turbulentă, care întunecă mintea, şi omul „face carea nu voieşte,"[1] cum zice apostolul Pavel. Şi am pomenit de anumite fapte când pe calea nevoinţelor unii monahi au ştiut să-şi strunească caracterul – caracter năvalnic, furtunos, pătimaş – şi au devenit oameni blânzi şi paşnici, mai mult decât cei ce fuseseră astfel din firea lor.

În timpul discuţiei l-am întrebat pe Sf. Siluan: S'ar zice cu adevărat că parcă mai bine ar fi dintru început să fii stăpânit de patimi, iar după aceea să porneşti

[1] Cf. Rom. 7:16.

lupta pentru curăția vieții pe care o cer poruncile lui Hristos.

El a zis:

- Da, cei ce se luptă cu firea lor pătimaşă au un anume avantaj, prin faptul că la ei problema primeşte o formă şi o încordare tragică. Dar dacă este să socotim pilda Maicii Domnului, atunci toate teoriile noastre se năruie. Ea după fire totdeauna a fost blândă şi nevinovată şi astfel fiind, a ajuns la putința de a primi Cuvântul Dumnezeiesc. Fără nici un fel de năvălnicii pătimaşe, din anii copilăriei a intrat în rugăciune şi a atins cele mai înalte măsuri ale desăvârşirii. Dacă, nefiind ținută de patimi, şi nesuferind din pricina puterilor năvalnice, Maica Domnului a ajuns la o astfel de înălțime a blândeții şi a sfințeniei, reiese că nu este nicidecum nevoie să fii purtător de mari patimi, îndoieli şi, în general, conflicte lăuntrice tragice – adică starea de care se plânge A. S. Puşkin:

Ce vrăjmaşă stăpânire
Smulsu-m'a din a nu fi,
Pus-a-n suflet pătimire
Şi în minte a mă-ndoi?

Iată o foarte reuşită descriere a omului pătimaş.

Astfel stăm în fața tainei facerii vecinicilor dumnezei, care vecinic vor petrece ca prieteni şi ca rudenii – frați ai lui Iisus Hristos, şi ca fii ai Tatălui Ceresc – în acest țel. Dar noi ne naştem ca unii luați din țărână. Şi

să luăm momentul de față: Cum noi, cei „luați din țărână," gândim acum cele ce aparțin sferei duhului?

Cum s'a petrecut cu însuși Siluan? – În anii furtunoși ai tinereții el a căzut cu o femeie. La începutul monahismului, când a ajuns în mănăstire, a suferit o ispită. Nu știm sub ce formă și cu ce putere a fost, știm doar că duhovnicul i-a spus: „Să nu primești gândurile pătimașe, trupești," iar el a început să se lupte cu această stare. Și patruzeci și șase de ani el nu a primit nici un singur gând pătimaș.[1] Cum s'a putut aceasta, noi nu înțelegem. În Viața lui, eu am socotit că trebuie neapărat să pomenesc că fusese un om de o putere excepțională.[2] Și fiind normal cu sănătatea, cum s'a întâmplat că de-a lungul unei jumătăți de veac el nu a avut gânduri trupești? Noi nici nu ne putem închipui. Cu el însă, așa cum pe drept cuvânt a observat cineva, aceasta s'a petrecut după ce i s'a arătat Hristos. După ce cercase această vedeme, intr'o clipită, zice, întregul lui trup s'a umplut de Duhul Sfânt. Dar cei ce nu au avut acea experiență, cu ce dragoste vor putea să biruiască patimile trupești, dacă însăși firea sileşte pe om la anume fapte? Legea *procreerii* (zămislirii) este o lege cosmică. Și pentru aceea, atunci când cineva biruiește în sine această lege, devine, în unele aspecte ale vieții sale de acum, „mai presus de cosmos," adică vecinic.

Un anglican, un om bun, foarte cult, îmi spunea: „Mie îmi este de neînțeles de ce ar fi un păcat să

[1] Cf. *Viața și învățătura...*, op. cit., p. 18.
[2] Ibid., pp. 10-11.

iubeşti o femeie care nu-ţi este soţie. Eu nu văd păcat într'o astfel de dragoste." Şi cum poţi să-i explici? Dar noi vedem că apostolul Pavel, înşirând toate păcatele ce ne despart de Dumnezeu, mai mult decât toate vorbeşte de patima trupească.[1] Cum se face că acest fel de dragoste se împotriveşte dragostei Dumnezeieşti? – O putem constata chiar în propria experienţă, însă a o lămuri nu putem – „De ce aşa?" De ce, în actul facerii a dumnezei vecinici, a fost nevoie de acest act negativ – noi nu o înţelegem. Cu toate acestea Descoperirea spune că sânt unii care vor trece dincolo de catapeteasma zilei a opta.

Deocamdată nu am ajuns la acea stare când ne aflăm slobozi de toate, de patimi şi de toate formele lor pământeşti, de „trupul" nostru – când ajungem în stare să purtăm viaţa Dumnezeiască. Iar Siluan a gustat într'o clipită dragostea lui Hristos – până la măsura în care dorea să sufere pentru Hristos. Cu alte cuvinte, îndulcirea dumnezeieştii iubiri este aşa de puternică, încât pentru a o cumpăta, a o potoli, trebuie să treci printr'un sfârşit mucenicesc...

Iarăşi: nu înţelegem nimic. Iar când socotim întrebarea: Cum cele trupeşti se prefac în duhovniceşti, rămânem fără glas. Dar iată ce se întâmplă: În Viaţa Stareţului, pe baza însemnărilor lui, am scris că, atunci când voia să se roage curat, vedea draci care îi umpleau chilia. Iar când a voit să se închine lui Dumnezeu în faţa icoanei, s'a trezit că între icoană şi el stătea figura

[1] 1 Cor. 6:9; Gal. 5:19; Efes. 5:3; Col. 3:5 ş. a.

unui drac uriaş ce aştepta să i se închine lui. Şi când s'a aşezat pe scăunel şi a început să se roage: „Doamne, ce este aceasta? Eu vreau să mă rog Ţie, şi nu pot," Domnul i-a arătat mândria ca pricină a suferinţei lui. Atunci Siluan s'a rugat, strigând către Dumnezeu: „Dar ajută-mă! Ce pot să gândesc şi să fac, ca să mă smeresc?" Domnul i-a zis: „Ţine-ţi mintea în iad, şi nu deznădăjdui."[1] Ce putem noi zice în privinţa acestor cuvinte? Un singur lucru: În esenţă, defel nu putem înţelege ce înseamnă „Ţine-ţi mintea în iad." Şi totuşi, citim mai departe la Siluan: „Am început să fac precum m'a învăţat Domnul, şi mintea mi s'a curăţit (...), şi Duhul mărturisea mântuirea."[2] Astfel el a trecut într'o altă stare, una rar aflată în toată istoria Bisericii creştine. El a trecut în acea stare mulţămită credinţei lui şi dorului de a auzi cuvântul lui Hristos Însuşi.

Aşa şi noi, trăim numai prin credinţa în Hristos, dar nimic nu putem lămuri cu adevărat, nici ştiinţific, nici filosofic, nici din punct de vedere al nevoinţei. La începutul revoluţiei ruse din 1917 erau dezbateri în legătură cu atheismul, şi ministrul învăţământului, Lunacearski, a spus: „Mi-a fost dat să călătoresc mult, să vizitez multe catedrale, am văzut multe opere de artă, minunăţii ale arhitecturii, am auzit muzică îndulcitoare, dar pe Dumnezeu nu l-am văzut." Atunci s'a ridicat un doctor bătrân şi a zis: „Eu sânt chirurg. Acum mi-am terminat slujirea, dar vă voiu vorbi de trecutul meu. Mie mi-a fost dat să fac o mulţime de

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., p. 36.
[2] *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., pp. 176-177; 69.

operații, trepanații ale cutiei craniene, și să deschid pieptul, să văd inima, am simțit creierul omului în mâinile mele, dar gândire acolo nu am văzut." Vedeți ce taină! Ce este creierul? O „bucată de carne." – Și cum se naște în el gândul despre vecinicie! Dar acest fenomen este de o cu totul altă natură.

Așadar, cum anume se preschimbă dragostea pătimașă în dragoste Dumnezeiască? – Noi știm că cei stăpâniți de dragostea pătimașă au murit răpuși de ea, și puțini au trecut prin pocăință în planul iubirii Dumnezeiești. Iar trecerea de la dragoste firească, fizică, la dragoste Dumnezeiască, se însoțește de un proces de mulți ani de luptă nevoitoare dureroasă. De ce la unii lupta cu această patimă (pe care monahul de mult nu o mai vrea) cere treizeci, patruzeci de ani, iar la Siluan ea a încetat într'o secundă? Cum putem explica fenomenul? De multe ori, plimbându-ne sau șezând, vorbeam cu părintele N. despre faptul că atunci când ne uităm împrejur, totul ne apare ca de necrezut, „imposibil." Așa și este: noi nimic nu înțelegem – totul este „imposibil."

Dar ce concluzie putem trage din toate acestea? – Sf. Siluan spune: „Am început să fac precum m'a învățat Domnul, și mintea mi s'a curățit (...), și Duhul mărturisea mântuirea" – care este trecere la dimensiunea veciniciei, de la dimensiunea vremelniciei. Așa acum și cu noi: A explica, nimic nu putem cu adevărat, dar atunci când primim porunca lui Hristos ca singura lege a întregii noastre ființe – și cea vremelnică, și cea vecinică – săvârșim călătoria către ceea ce nu pot

înțelege majoritatea oamenilor ce nu păzesc poruncile. Și se petrece următorul lucru: Păzind poruncile, duhul ce se cuprinde în ele devine în chip neînțeles starea noastră. Iar atunci totul în noi se schimbă, și toate procesele ființei noastre lăuntrice devin altele. Dar momentul cel mai greu al întrebării rămâne totuși: Dacă pe Siluan l-a cercetat Domnul și i-a dat așa putere, încât o jumătate de veac, cu trupul lui cât se poate de puternic, niciodată nu a primit un singur gând trupesc, atunci noi ce să facem? Unii zic: „Trebuie ca Însuși Domnul să vie în noi, să sălășluiască întru noi, și să facă așa cum El a poruncit, căci cu voința noastră, și cu nevoința noastră, noi nu putem trece în acea stare." Iar dacă noi înșine nu putem – atunci câtă nedreptate din partea lui Dumnezeu, a ne osândi – ba încă la munci vecinice!

Precum ne arată experiența din tot ceasul vieții noastre, prin noi trec energii neștiute nouă, care nasc reacții de un fel sau altul. Omul este o ființă „mișcată din afară," în limba greacă ἑτεροκίνητος. Dacă noi sântem ființe ἑτεροκίνητοι, atunci de ce ne osândește Dumnezeu? Oamenilor le este de neînțeles. Dacă credem că omul este o marionetă mișcată deplin de o altă voință, atunci Dumnezeu este necinstit: dacă Sf. Siluan se ruga pentru întreaga lume cu plânset adânc, de ce altora nu le vine o astfel de rugăciune, ci numai el se ruga așa? Așa, urmând în chip filosofic, nu putem trece din viața noastră trupească la viața curat duhovnicească... Dacă voiți să mergeți pe calea sigură – pe care Însuși Domnul a poruncit-o – „nepoticnindu-vă de nici o

piatră" (cum se întâmplă când mergem în afara luminii poruncilor[1]), viața se determină într'alt chip. Şi atunci starea noastră trupească trece în cea duhovnicească. Cum este cu putință, eu nu înțeleg; cum trupul se face duh, îmi este inexplicabil.

Mi s'a dat să fiu duhovnic la Athos, unde mii de oameni se nevoiesc să păzească poruncile lui Hristos. Am observat oameni dintre cei mai simpli, care exterior nu aveau nici o cultură a lumii acesteia, iar ei petreceau într'o stare de har: şi mişcările lor, reacțiile lor la tot ce se întâmpla erau altele – nu ca la ceilalți. Deci când monahul întâlneşte vreun suflet grosolan, un astfel de om îi stârneşte împreună-pătimirea, şi monahul se roagă pentru el: „Doamne, vindecă omul, pe robul Tău." Şi rugăciunea pentru un om trece asupra multor altora, şi de la mulți, la întreg Adamul. Acest proces îl putem observa până şi în viața noastră. Dar cum se înfăptuieşte? Bineînțeles, prin prezența lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu nu voieşte o anume necurăție, şi noi ne înfrânăm de la ea, atunci El vine, şi Îi este mai odihnitor să fie cu noi. Dar dacă noi primim gânduri ce nu sânt bune, atunci Îi este greu să fie cu noi, în vârtutea faptului că nu este nici un acord şi nici o armonie între Duhul Dumnezeului nostru şi noi înşine. Aşa încât astăzi să rămânem cu această nedumerire – noi nimic nu ştim cu adevărat. În Grecia a fost un om genial, Socrate, care a zis: Οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα, „Ştiu că nimica nu ştiu."

[1] Cf. Io. 12:35.

Aşa şi noi, creştinii, ştim numai că a urma poruncilor lui Hristos duce la anume rezultate, omul trecând din dimensiunile pământeşti la dimensiunile vieţii vecinice a celor mântuiţi. Iar atunci când vede pe un răufăcător, aceasta în chip firesc stârneşte în el împreună-pătimire pentru acel om cuprins de moarte. Cunoaştem starea, dar a lămuri cum se întâmplă nu putem. Şi deci putem trage următoarea concluzie din cuvântarea noastră de astăzi: „Ştiu că nimica nu ştiu," însă dacă trăiesc după poruncile lui Hristos, pe mine mă va îmbrăţişa focul dragostei Lui." Astfel dragostea trupească se preface de-acum în dragoste Dumnezeiască, nu altfel decât prin credinţa în Hristos şi prin paza poruncilor Lui.

Siluan spunea pentru Maica Domnului că puţin ştim noi despre viaţa Ei pe Pământ, şi că plinătatea dragostei Sale pentru Fiul şi Dumnezeul Ei nu o putem înţelege. „Dar noi ştim: Cu cât mai mare dragostea, cu-atât mai mare suferinţa sufletului."[1] Şi deci, dacă pornim pe calea monahicească cu dragoste pentru Hristos, atunci în chipul cel mai firesc sufletul nostru va ajunge să sufere dureri. Şi mai departe Siluan spune: „Cu cât mai deplină dragostea, cu-atât mai deplină cunoaşterea lui Dumnezeu." Adică în starea iubirii vom cunoaşte pe Dumnezeul Iubirii. Şi el continuă: „Cu cât mai fierbinte dragostea, cu atât mai înflăcărată rugăciunea."[2] Şi toate aceste trei stări, când citesc despre ele, mă cutremură. Dar impresia cea mai puternică

[1] *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p 121.
[2] Ibid.

o produce cea de pe urmă, a patra stare, care de acum este cu adevărat mai presus de om: „Cu cât mai desăvârşită dragostea, cu atât mai sfântă viaţa."[1]

Dacă Maica lui Dumnezeu era cuprinsă de focul dragostei desăvârşite, atunci urmarea firească era că toate mişcările gândurilor şi inimii ei, toate erau sfinte. Şi astfel noi devenim ἑτεροκίνητοι („mişcaţi din afară", n. tr.) pentru că această dragoste nu mai este omenească, ci dragostea fără de început a lui Dumnezeu Însuşi. Această Dumnezeiască dragoste devine cuprinsul propriei noastre vieţi. Iar când vom cunoaşte acestea şi vom atinge acea stare, atunci se vor depărta de la noi toate nedumeririle. Şi precum a zis Domnul, „atunci când Mă veţi vedea," *întru acea zi nu Mă veţi întreba nimica.*[2] Deocamdată însă noi sântem în procesul luptei cu patimile. Şi nu trebuie să ne îndreptăţim uşor pentru faptele sau pentru cuvintele noastre: Monahului îi este propriu să fie sever cu sine însuşi. Când cunoaştem gândul lui Hristos, atunci toată abaterea de la poruncile lui Hristos o privim ca pe o nelegiuire.

Din nou şi din nou vom vorbi despre felul cum se zideşte în noi asemănarea lui Hristos. În troparul pentru cuvioşi se zice: *Întru tine, Părinte, cu osârdie s'a mântuit cel dupre chip, căci luând crucea ai urmat lui Hristos, şi lucrând ai învăţat să nu se uite la trup, căci este trecător, ci să poarte grijă de suflet, de lucrul cel nemuritor. Pentru aceasta şi cu Îngerii împreună se bucură, Cuvioase Părinte, duhul tău.* Când zicem:

---

[1] Ibid.
[2] Io. 16:23.

Cuvioase Părinte Siluane, roagă pre Dumnezeu pentru noi, zicem de fapt că el este asemănător lui Hristos, şi foarte asemănător, „cuvios."[1] În greacă, cuvântul sub această formă nu există, şi pentru sensul de mai sus prefer cu mult mai mult troparul în slavonă, decât în greacă, pentru că „...ἐν σοί, ὅσιε πάτερ" – ὅσιος („cuvios") nu poartă aceeaşi idee: întâi, zidit după chip, iar mai pe urmă, după asemănare. Cum putem noi deveni „asemănători," ba chiar mai mult, „foarte asemănători," adică „cuvioşi"? Troparul cuprinde un gând mare: *astfel* trebuie noi să trăim; monahului i se cuvine viaţa „cuvioasă," „foarte asemănătoare..." Fiecare om are calea sa, dar fiecare, în planul lui Dumnezeu, trebuie să se asemene lui Hristos întru toate şi să devină foarte asemănător. Şi rugăciunea mea este tocmai ca voi toţi să vă faceţi părinţi foarte asemănători, şi maici foarte asemănătoare.

Încercările – iată altă întrebare. Iar noi vom încerca să ne atingem de ea cu multă teamă, căci încercările ajung să ducă omul până la înălţimea ultimelor sale decizii. Iar când viaţa omului se sfârşeşte, el se află răspunzător pentru toate faptele sale proprii: şi îi rămâne a se hotărî şi a se determina pe vecinicie...

[1] În limba slavonă cuvântul pentru „cuvios" este *prepodobnîi*, „foarte asemănător." N. tr.

19
DESPRE ASEMĂNAREA NOASTRĂ CEA DINTRU ÎNCEPUT CU DUMNEZEU, ŞI CĂDEREA[1]

Temeiul nostru – Descoperirea, iar nu deducţia. Mc. 9:23; Lc. 8:48 şi Io. 10:34 – pentru „mântuirea prin credinţă." Credinţa este manifestarea lucrătoare a puterii lui Dumnezeu în noi. Primejdios lucru a vorbi despre „îndumnezeire" (Cf. Io. 10:34). Noi sântem chipul lui Dumnezeu, dar răniţi de păcat. Despre însuşirea conştiinţei că sântem „fii ai lui Dumnezeu" şi realitatea căderii.

Astăzi vreau să vorbesc cu voi despre un lucru foarte important: Cum trebuie să trăim. Vă voiu ruga să fiţi cu multă luare aminte.

Rândul trecut, când am atins problema persoanei, am vorbit despre faptul că noi ne întemeiem pe Descoperirea biblică, iar nu pe concluziile minţii noastre care merge către Dumnezeu de jos în sus. Experienţa noastră nu este îndestulată spre a întări că noi sântem copii ai lui Dumnezeu. Aceasta nu este cu putinţă decât prin Descoperire, unde Dumnezeu zice despre Sine că Se socoteşte a fi nouă Tată, dându-ne rugăciunea „Tatăl nostru." Iar astăzi vreau să continui

[1] Nr. C-15 (27 Noiembrie, 1991), după numerotarea M^{TI}.

discuția noastră în privința neapăratei trebuințe de a avea o viziune dogmatică adevărată, dreaptă, pentru a ne săvârși călătoria, pe de-o parte *potrivit chemării,*[1] pe de altă parte, cu adevărat fără de poticnire. Calea trece prin hăuri de neînchipuit. Însă dacă vine vederea acestui hău fără de fund al lui Dumnezeu, atunci de care căi se poate vorbi? – În acea sferă nu mai există nici înainte, nici înapoi, nici dreapta, nici stânga, nici sus, nici jos, adică nici o relativitate. Astfel încât măreția căii creștine nu se înțelege deloc ușor. De ce vă rog să fiți cu multă luare aminte la fiecare cuvânt? Pentru că subiectul ne este important nouă tuturor. Iar eu spun tuturor și fiecăruia: „Do not be in a hurry!" „Nu vă grăbiți!" (Însă eu trebuie să mă grăbesc, căci nu știu când mi se va sfârși viața.)

Așadar astăzi vorbim despre gândul de temei pe care trebuie să-l purtăm în sine pentru a ne săvârși călătoria fără primejdie și cu bun rezultat. Să citim câteva fragmente din Evanghelie, care pentru noi este Descoperirea cu precădere:

Iar Iisus au zis lui: De poți crede, toate sânt cu putință celui ce crede. Și îndată strigând tatăl copilului, cu lacrămi a zis: Crez, Doamne; ajută necredinței mele.[2]

Iar El au zis ei: Îndrăznește, fiică, credința ta te-a mântuit; mergi în pace.[3]

---

[1] Efes. 4:1.
[2] Mc. 9:23-24.
[3] Lc. 8:48.

Răspuns-au lor Iisus: Au nu este scris în legea voastră: Eu am zis: Dumnezei sânteți? Dacă pre aceia au numit dumnezei, către carii a fost cuvântul lui Dumnezeu, şi nu poate să se strice Scriptura – Celui pre carele Tatăl au sfințit şi au trimis în lume, voi ziceți: Huleşti, pentru că am zis: Fiul lui Dumnezeu sânt?[1]

Stihurile evanghelice de mai sus sânt temeiul cuvântului meu. Credința nu este ceva ființial nelucrător sau doar o stare psihologică a omului. Altminteri, rugându-ne lui Dumnezeu într'o astfel de stare, noi nu am dobândi nimic, căci o credință de acest fel nu este mai mult decât psihologie. Aceasta este părerea multor contemporani, şi chiar a celor ce cu deadinsul s'au dedat psihologiei, ca unei încercări ştiințifice de a descoperi viața lui Dumnezeu şi sensul ființării.

Dacă voi, fraţii mei şi surorile mele, voiți să vă ziditi viața cu adevărat creştineşte, depărtați-vă de cuvintele îndoielniciei psihologiei ştiințifice. Credeți că Descoperirea dată de Dumnezeu omului este cu adevărat ceva ce corespunde cu realitatea ființării Dumnezeieşti! Credința este – de pildă la cei bolnavi – posibilitatea de a stârni o energie lăuntrică spre a înfrânge boala. Ştiți că este prea uşor să cedezi bolii şi să pierzi tot curajul de a mai lupta cu ea. Dar voi ştiți de asemenea cazuri de însănătoşire, când „credința ta te-a mântuit" de orice boală, chiar de orbire. Astfel

[1] Io. 10:34-36.

credința este manifestarea lucrătoare a puterii lui Dumnezeu în noi.

Punând înainte cuvintele Psalmistului, Domnul ne dă Descoperirea: *Dumnezei sânteți.*[1] Şi noi datori sântem a crede astfel precum este scris. Atunci vom putea cu adevărat clădi viața noastră creştinească. Altminteri inițiativele noastre nu s'ar întemeia pe nici o viziune a vreunui țel. Dar cineva va zice: „Nu este fără de primejdie a crede că noi toți sântem dumnezei." Şi este întru totul adevărat. Cunoaştem multe cazuri când oamenii au întrecut măsura pe tema aceasta. Iată ce mi s'a întâmplat să citesc odată: În America, un grup de piei roşii s'au botezat şi au primit creştinismul. Mai apoi, întorcându-se acasă, s'au gândit să treacă râul păşind pe apă. Şi, în avântul credinței lor, au intrat toți în apă şi s'au înnecat. Eu însumi, din nefericire, am fost martor cum oameni, care au crezut că sântem dumnezei, au întrecut măsura şi şi-au pierdut mințile. Şi cuvintele acestea le-au fost spre daună.

Dar care este concluzia noastră? Despre această concluzie voiesc să vă vorbesc astăzi. Dacă primim Descoperirea că sântem zidiți „dupre chipul lui Dumnezeu şi dupre asemănarea,"[2] dacă priimim expresia Vechiului Legământ că „omul este dumnezeu," atunci cum să purtăm o astfel de conştiință, rămânând în limitele neîmbolnăvirii de mândrie? Da, noi credem că Dumnezeu ne-a făcut după chipul Său şi după asemănare. Da, noi credem că El Însuşi vrea să Se

[1] Ps. 81:6.
[2] Fac. 1:26.

numească „Tatăl nostru" şi ne dă rugăciunea spre a conştientiza că noi sântem fiii Dumnezeului Celui Viu. Dar cum să ne păstrăm smerenia? Una din cele mai strălucite expresii ale acestei căi o aflăm la Cuviosul Ioan Damaschin, în slujba lui pentru cei adormiţi, în Parastas: *Chipul slavei tale celei negrăite sânt, măcar de şi port ranele păcatelor.* Şi iată însăşi măsura pe care trebuie să o păstrăm.

Şi dacă vom spune în inimile noastre că noi cu adevărat sântem cinstiţi de Dumnezeu, a fi al Său chip şi asemănare, iar realitatea vieţii noastre nu corespunde cu acea credinţă, cum să facem ca să nu zădărnicim credinţa, iar pe de altă parte, să nu pierdem smerenia? - Trebuie să purtăm conştiinţa, amarnica conştiinţă a faptului că nu trăim corespunzător voii lui Dumnezeu Care ne-a chemat întru fiinţă, că am întunecat chipul Său prin păcat. În locul iubirii atotcuprinzătoare noi trăim în discordii, în dezbinări, şi dispare din viziunea omului adevăratul ţel al lui Dumnezeu. Sântem ca şi incapabili să primim cunoaşterea fără a ne mândri. Însă în atitudinea creştină, chiar dacă omul petrece în cea mai înaltă stare cu putinţă pe Pământ, el rămâne smerit. Nici o sumă a cunoaşterilor, nici o înaltă stare a duhului nostru, stare cu adevărat de la Dumnezeu, nu face pe om să fie mândru. Precum Însuşi Hristos, Cel atoateştiutor şi atotputernic spune: *Învăţaţi de la Mine, că sânt blând şi smerit cu inima.*[1] Aşa mi s'a dat şi mie să văd la Sfântul Munte, ba uneori şi în lume, oameni

[1] Mt. 11:29.

ce petreceau într'o înaltă măsură a harului, şi în acelaşi timp erau plini de smerenie.

De vom căuta asupra vieţii noastre, vom vedea că ea nu corespunde obârşiri noastre. Cu toate acestea, a şti că eu port ranele păcatelor mele înseamnă a împreuna credinţa în măreţia obârşiei noastre cu recunoaşterea faptului că nu am ajuns „acolo," că am pierdut acea vrednicie. Iar atunci, trăind după poruncile lui Hristos cele din Evanghelii, vom avea experienţa acestei stări ca cel mai limpede simţământ că Dumnezeu este Tatăl nostru cel preaiubit. Ea vine ca o simţire smerită, nu ca mândria care vrea să zdrobească pe fratele. Atunci trăim în pocăinţă, iar „pocăinţa," cum am îndrăznit să scriu în cartea mea, „pe Pământ nu are sfârşit."[1] Căci a vorbi despre capătul pocăinţei înseamnă a vorbi despre desăvârşita noastră asemănare cu Hristos cel înviat din morţi şi înălţat la Tatăl. Măsura aceasta de abia dacă o atinge câte unul în mai multe generaţii.

Când ne conştientizăm obârşia, aşa cum vorbeşte despre ea Descoperirea, şi când purtăm în sine ranele păcatelor noastre, atunci începe un adânc plâns al pocăinţei şi simţământul că boala noastră nicicum nu se poate vindeca cu propriile puteri; şi ne rugăm ca Însuşi Dumnezeu să vină cu a Sa vindecare, cu a Sa putere, să biruiască în noi toate neajunsurile noastre şi toate patimile purtătoare de moarte. Şi rogu-vă ca toţi să aveţi aceasta în vedere, pentru a nu da într'o credinţă

[1] Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu*, *op. cit.*, p. 108.

„nesăbuită": „Eu pot să merg pe apă aşa cum Domnul mergea"; pentru a nu vă înălţa în propria conştiinţă: „O, eu sânt fiul lui Dumnezeu!" Toate cele spuse se petrec cu totul altfel, într'un chip firesc şi drept, prin pocăinţă şi plâns. Iar inima noastră ajunge la cea stare când Dumnezeu poate să-i grăiască despre dragostea Sa. Atunci sufletul simte că Dumnezeu este Tatăl nostru Cel mai apropiat, Cel mai preaiubit. Despre aceasta minunat scrie Stareţul nostru, acum proslăvit între sfinţi, Siluan.

Aşadar pentru astăzi vreau să mă limitez numai la cuvântul despre îndoita noastră stare. Da. fiintial. după obârşia mea eu sânt fiu al lui Dumnezeu, „făcut, nu născut," iar nu ca Hristos, „născut, nu făcut."[1] El prin esenţă este Dumnezeu, iar noi numai prin har, fiind chipul şi asemănarea slavei Sale.

Rogu-vă, înscrieţi aceasta în inimile voastre şi păstraţi-o toată viaţa voastră până la sfârşit. Atunci din însăşi viaţa voastră se va descoperi calea pe care ne povăţuieşte Domnul. Şi vom depăşi mândria, atunci când dintr'o dată va veni ceea ce era total cu neputinţă: slava facerii de minuni, străvederea şi celelalte daruri. Când acestea sânt darul lui Dumnezeu, acolo nu se află mândrie, nu are loc slava deşartă, ci este cu totul altceva: o stare de sus, după har.

Cu alte cuvinte, programul nostru este *Chipul slavei tale celei negrăite sânt, măcar de şi port ranele*

[1] Simvolul Credinţei.

păcatelor. Şi astfel vom păstra tradiţia părintelui nostru.

Domnul a zis: *Cela ce voieşte să fie întâiu, să fie mai pre urmă de toţi şi tuturor rob.*[1] Astfel Domnul ne arată către acolo unde nimeni altul nu a fost înaintea Lui, şi noi ştim acum despre aceste taine prin El. Este atât de limpede! Viaţa noastră ar trebui să se întemeieze întru totul pe Descoperirea biblică, şi mai nainte de toate evanghelică. Şi orice altă filosofie ce purcede de jos în sus, în realitate nici nu ne mai trebuie... Dacă credem cu adevărat Descoperirea că sântem fii ai lui Dumnezeu, atunci cât de mult suferă sufletul când cădem din slava cea negrăită şi trăim în ocara patimilor! A pierde acea dumnezeiască frumuseţe şi a ne bălăci ca unele animale necuvântătoare în murdărie – plânge-vom cu plâns negrăit! De ce negrăit? Pentru că amarul acelei conştiinţe este aşa de cumplit, că încetează cuvintele. Stareţul spune că dacă vine dragostea lui Dumnezeu întru putere, cuvintele încetează.[2] De multa dragoste, nu mai sânt cuvinte. Iar aci, de multa pocăinţă, nu mai sânt cuvinte.

Rugaţi-vă pentru mine! Rugaţi-vă unul pentru altul! Rugaţi-vă pentru fiecare frate şi pentru fiecare soră! Şi atunci, dintr'un mic grup de oameni, dintr'o dată se va ivi înţelegerea vecinicei nemărginiri. Dar dacă vom începe cu sfârşitul, atunci se va întâmpla precum îmi spunea un duhovnic: „Cine începe cu ultimele trepte ale dragostei lui Dumnezeu, acela

[1] Cf. Mc. 9:35 şi 10:44.
[2] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 89.

sfârşeşte cu nimic. Dar cine începe cu pocăinţa, şi cu tărie se ţine de ea, acela va primi şi va muri în starea slavei Dumnezeieştii iubiri...'

20
MÂNTUIREA PRIN DRAGOSTE, IAR NU PRIN BOGĂȚIA CUNOȘTINȚELOR INTELECTUALE[1]

Mântuirea se dobândește prin dragoste. Despre cuvântul cel de pe urmă al Starețului Siluan (Cf. 1 Cor. 13 și Sf. Ioan și Kronstadt). Dezbinarea creștinismului din pricina nedeplinei înțelegeri a poruncii iubirii. Monahismul ca școală a iubirii și a mântuirii. Despre paza poruncilor. Despre ferirea de păcat. Poruncile lui Hristos sânt mai presus de cosmos. Descoperirea gândului celui mai nainte de veci pentru om în Hristos. Pentru neapărata trebuință a cunoașterii țelului ultim al monahismului.

Din nou și din nou, mulțumesc lui Dumnezeu, Care îmi dă bucuria să mă întâlnesc cu voi...

Oricât de bună ar fi șoseaua, șoferul tot mereu trebuie să regleze mersul automobilului: să schimbe viteza, să modifice puțin direcția sau să se întoarcă ș.a.m.d. Așa și cu viața noastră: Deși înaintea noastră drumul ne este însemnat de Părinți, de Apostoli și de Însuși Hristos, totuși mereu sântem nevoiți să ne ținem mașina pe acea linie care trebuie ținută, pentru a nimeri țelul nostru de pe urmă.

Și iată astăzi vreau să spun fraților și surorilor nou veniți că nu în cantitatea cunoștințelor stă puterea

[1] Nr. C-16 (2 Dec., 1991), după numerotarea M^{TI}.

mântuirii, ci în chipul vieții: aspectul, nu gnostic, ci etic al vieții noastre – iată ce ne mântuiește. Mântuiește acea dragoste pe care ne-a poruncit-o Domnul atunci când la Cina cea de Taină a spus: *Să vă iubiți unul pe altul.*[1] Aceasta nu înseamnă că noi sântem împotriva oricăror cunoștințe. Dimpotrivă, porunca lui Dumnezeu ne îndatorează a „căuta"[2] și a deține deplinătatea cunoașterii – acea deplinătate care este Însuși Domnul.[3] Cu toate acestea, chiar dacă ne-ar fi cunoașterea absolută, totuși nu în ea constă mântuirea, ci în chipul viețuirii. Voi ați observat deja că eu nu am rânduială cronologică în discuțiile mele cu voi, în ce privește anume subiecte mai nainte hotărâte, așa cum se obișnuiește în școlile theologice. Dar așa curge viața.

Și iată astăzi vreau să spun fraților și surorilor că deși noi împărțim truda în fizică și intelectuală, totuși unimea și mântuirea vin numai prin dragoste. Și cât de amar îmi este să observ că în noi trăiește o cumplită înclinație către dominare și către întâietate, către faptul de a vedea pe celălalt mai prejos – și aceasta este prăpăd pentru om. Adesea întâlnim situația unde oamenii în exterior sânt plini de informație în tot felul de domenii ale cunoașterii, dar lăuntric nu au învățat să iubească.

În cartea mea despre Starețul Siluan, la sfârșitul descrierii vieții sale adaog cuvântul lui cel de pe urmă. Eu i-am zis:

---

[1] Io. 15:17.
[2] Cf. Mt. 17:7.
[3] Vezi Io. 17:3.

– Îmi pare rău că sânt tot mereu bolnav şi că nu am mai multă vreme să dau theologiei.

Cu blândeţea şi liniştea lui caracteristică, el m'a întrebat:

– Şi socotiţi aceasta a fi ceva mare?

Eu mă purtam cu el ca ştiind că era cel mai înalt dar al bunăvoirii lui Dumnezeu către mine. Şi, firește, nu am putut răspunde la întrebarea lui.

După un moment de tăcere, îmi zice:

– Mare, este un singur lucru: a se smeri, a înfrânge mândria care împiedică a iubi.[1]

Am numit aceasta cuvântul cel de pe urmă, pentru că şi Domnul vorbeşte despre acelaşi lucru la Cina cea de Taină. Şi apostolul Pavel tot aşa zice: *Ci râvniţi darurile cele mai bune. Şi încă mai înaltă cale arăt vouă. De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m'am aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea prorocie şi aş şti tainele toate şi toată cunoaşterea, şi de aş avea toată credinţa, cât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimica sânt. Şi de aş împărţi toată averea mea, şi dacă trupul meu aş da să-l arză, iar dragoste nu am, nimic îmi foloseşte. Dragostea îndelung-rabdă, se dăruieşte, dragostea nu pizmuieşte, dragostea nu se semeţeşte, nu se făleşte, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se întărâtă, nu gândeşte răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; toate suferă, toate crede, toate nădăjduieşte, toate rabdă. Dragostea*

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., p. 219.

niciodată nu cade; ci, fie proorocii, vor pieri; fie limbi, vor înceta; fie cunoaştere, va pieri. Pentru că din parte cunoaştem, şi din parte profetim. Iar când va veni ceea ce este desăvârşit, atunci ce este în parte se va zădărnici. Când eram prunc, ca prunc grăiam, ca prunc cugetam, ca prunc socoteam; iar dacă m'am făcut bărbat, am lepădat cele pruneşti. Că vedem acum ca prin oglindă în ghicitură, dar atunci faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voiu cunoaşte precum şi cunoscut sânt. Acum dar rămâne credinţa, nădejdea, dragostea, acestea trei; iar mai mare între acestea este dragostea.[1] A o spune cu mai multă putere este cu neputinţă.

Şi în cuvântul pe care l-am numit „cuvântul cel de pe urmă" al Cuviosului Siluan, într'o formulă cât se poate de scurtă se cuprinde aceeaşi putere a dragostei care mântuieşte şi care este centrul a toată viaţa, chiar a înseşi Dumnezeirii. În scrierile Sfântului Ioan din Kronstadt, vorba este numai despre aceasta. Şi la mulţi alţi sfinţi, pe oricare îl vom lua, totul se reduce la aceeaşi. De-aceea, mai nainte de toate, noi trebuie să păzim dragostea şi să tânjim către ea.

Dacă ar fi dragoste, întreaga lume creştină ar fi una, după chipul unimii Sfintei Treimi. Dacă lumea creştină este frântă în bucăţi, aceasta numai datorită faptului că nu păzesc creştinii poruncile Domnului. Câte discuţii, câte eforturi intelectuale de fiecare parte, pentru a dovedi că ei deţin ce este mai bun – şi nimic

[1] 1 Cor. 12:31-13:13.

nu a dus la nici un rezultat în veacul nostru, când au început mişcările mondiale ale creştinătăţii.

Astfel, în viaţa noastră monastică, de nu ne vom învăţa a iubi, nu ştiu ce îndreptăţire s'ar putea găsi în favoarea monahismului. Nici nu există! Dragoste până la dorirea de a suferi pentru Hristos şi de a-şi vărsa sângele, este cu putinţă şi în afara monahismului. Însă monahismul nostru este o anume organizare a întregii vremi potrivit dorinţei noastre de a ne mântui, adică de a deveni în stare a primi viaţa vecinică de la Dumnezeu. De ne vom umplea de o astfel de înţelegere, atunci ne va veni o însuflare ce nu părăseşte pe om, chiar dacă în exterior el va fi redus la ultimul grad de deşertare, ba chiar şi omorât, precum a zis Domnul: *Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul şi dupre aceea nu au mai mult ce face.*[1]

Aşadar nu vreo oarecare funcţie în viaţa pământească mântuieşte pe om, ci pe om mântuieşte numai viaţa după poruncile lui Dumnezeu. Dacă omul păzeşte poruncile, şi le păzeşte cu adevărat, cu simţământul că Domnul le-a grăit ca fiind ultima descoperire oamenilor despre cum trăieşte Însuşi Dumnezeu, întreaga noastră viaţă va deveni alta. Şi deşi din afară nimic nu se vede, dar toată frumuseţea şi puterea, toată puternicia vieţii vecinice se află înlăuntrul omului. Iar noi ne învăţăm această taină a iubirii lui Dumnezeu treptat. Monahismul nostru este întemeiat pe acele principii ce duc către ţelul pomenit.

---

[1] Lc. 12:4.

Viața noastră este plină de tensiuni. Toate zilele și nopțile le petrecem în grija de a ocoli păcatul. Iată, nu demult un suflet a venit către noi și a zis: „Când eram slobodă de credință și trăiam fără Dumnezeu, eu nu aveam probleme și viața se desfășura simplu. Iar acum nici ziua nici noaptea nu am liniște." Și sufletul acela începător se revărsa în rugăciune simplu, înaintea lui Dumnezeu: „Doamne, ce ai făcut cu mine? Acum nu mai aflu nici loc, nici clipită când să fiu liniștită." Așa și cu viața monastică – este o încordare-limită a puterilor omenești și a atenției. Cu toate acestea, din afară pe monahi îi putem asemăna cu o sârmă electrică de înaltă tensiune pe care păsărelele pot ședea, și șed liniștite, atunci când prin acele sârme trece o energie ce mișcă trenuri, luminează case, încălzește pretutindenea – toată viața numai de ea este mișcată.

Așa, eu astăzi am vrut să vă sugerez ca, în grija ce o aveți de a învăța theologia noastră și a vă îmbogăți cu cunoștințele experienței Părinților, citindu-le scrierile și operele, să înțelegeți că totuși ceea ce mântuiește nu este belșugul acelor cunoașteri, ci dragostea, acea dragoste pe care a poruncit-o Domnul.

Vreau să las doar acest mic cuvânt și să vă atrag atenția la el, ca voi să stați cu tărie pe această cale, care este metoda cea mai bună de a însuși poruncile lui Hristos. Atunci când sântem plini de credința că Domnul Iisus Hristos este Făcătorul lumii noastre și că poruncile Lui au un cuprins mai presus de cosmos, frica în fața măreției lor face că omul nu se poate rupe de lucrarea îndreptătoare pe care o au asupra lui. Așa

cum am zis, omul conduce automobilul corectându-i mereu direcţia, chiar pe o şosea bună; aşa şi poruncile pe care ni le-a dat Domnul, sânt conducătorul nostru...

O monahie din Iugoslavia scrie: „O, cât de recunoscătoare sânt lui Dumnezeu!" Ea părăsise universitatea, întrerupându-şi lucrarea, şi se dusese în mănăstire. „Şi acum," zice ea, „am ajuns în cea mai înaltă şcoală, în cea mai înaltă şcoală cu putinţă, şi inima mea este plină de dorirea ca Domnul să-mi dea puterea să rămân până în sfârşit în starea aceasta." Ea scrie: „Când te gândeşti că sfârşitul acestei vieţi este vecinica viaţă în Dumnezeu! Ce poţi să-ţi doreşti mai mult?" Aşadar eu vă doresc tuturor să trăiţi acea experienţă pe care şi eu am trăit-o, şi mulţi dintre voi; şi voi, cei începători, trăiţi aceeaşi experienţă...

Nu mai am putere să vorbesc, dar voi păziţi cuvântul pe care mi l-a dat Dumnezeu. Şi aşa, trăiţi în pace. Iar când inima voastră va depăşi toate piedicile psihologice, mici şi neînsemnate, şi va ajunge la acea dragoste în micile noastre proporţii, oricât de curios ar părea, voi vă pregătiţi spre a primi starea harului în care omul, în dragostea sa, cuprinde întreaga lume. Dar acea stare nu se poate zidi artificial. Noi mergem totdeauna pe calea şcolii începătoare, cum ar fi. Însă cu noi se va petrece o preschimbare, şi inima noastră nu va mai iubi ceea ce este potrivnic poruncilor Domnului.

Şi deşi eu sânt acuma o dărâmătură şi o ruină, totuşi ceea ce spun rămâne în putere: Aceasta este dreptatea vieţii noastre în Dumnezeul cel mare, Făcătorul Cerului şi al Pământului, Care S'a îmbrăcat

în trupul nostru şi ni S'a arătat aşa cum este El, şi ne-a arătat şi cum trebuie noi a fi. Cu alte cuvinte, atunci când vedem pe Hristos întrupat, contemplăm gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru om.[1] Vedeţi cum Domnul cu venirea Sa, cu poruncile Sale, ne atrage mintea în astfel de sfere care sânt starea lui Dumnezeu Însuşi, mai nainte de facerea lumii. Este înfricoşat a vorbi despre aceasta, dar se începe cu cele mai mici fapte. Părintele igumen zice: „Aduceţi, vă rog, cărbuni la bucătărie!" Voi goliţi găleata şi o luaţi de acolo. Şi această faptă vă pregăteşte către marea primire a dragostei. Dar dacă nu veţi face aşa, nu veţi ajunge nicăieri. Însă cunoaşterea ţel ultim al vieţii monahale trebuie să o avem dintru bun început. Atunci vom putea hotărî calea cea bună. Nu atunci când pretindem a fi deja la înălţimea poruncilor, adică să fi primit îndumnezeirea – nu! Ci acum, când sântem plini de patimi şi de păcate, treptat, prin ascultare, slujind celorlalţi, arătând dragoste şi răbdare, ne pregătim pentru cea mai înaltă stare...

Şi aşa, Domnul să vă păzească! Iar rugăciunea mea este ca voi cu adevărat să primiţi însuflare de sus.

[1] Cf. *Mistica vederii lui Dumnezeu*, *op. cit.*, p. 144.

21
MĂREȚIA CHEMĂRII MONASTICE[1]

Monahismul este cea mai măreață cultură pe Pământ, lupta împotriva patimilor și viața înaintea Feței lui Dumnezeu. Experiența picturii, ca descoperire a frumuseții lăuntrice. Despre Liturghie. Despre robia păcatului. Viața fără de păcat, prin nevoință. Poruncile lui Hristos scot la iveală păcatul. „Imposibilitatea" poruncilor lui Hristos. Despre nevoința minții: tot gândul care nu este după Evanghelie este păcat. Cum să ne luptăm cu gândurile.

Obișnuința de a trăi în Dumnezeu îți dă putința de a trăi ca și cum ai fi mereu înconjurat de un ocean nemărginit și nețărmurit. Iată „sfera" duhovnicească; iar ea se prezintă cu adevărat ca atare, unde nu este nici tron, ca un „loc" unde totul este ca și cum ar fi și început, și sfârșit, și mijloc. Iar când trebuie să vorbim despre viața noastră e nevoie oarecum să îngustăm toate orizonturile și să ne oprim atenția doar asupra unor aspecte ale ei.

În, iertați-mă, viața mea monastică destul de lungă, m'am întâlnit cu mulți reprezentanți nerozi și chiar proști ai monahismului. Monahismul este o cultură care, după adânca mea convingere, nu își are egal în

[1] Nr. C-18 (9 Dec., 1991), după numerotarea M[II].

lumea aceasta! Cu toate acestea, nu curând ajunge omul în starea de a-i vedea frumusețea „și adâncul, și înălțimea,"[1] precum spune apostolul Pavel; în starea despre care marele și genialul poet, cărturarul și nevoitorul, Cuviosul Ioan Damaschin, a spus: *Chipul slavei tale celei negrăite sânt, măcar de și port ranele greșalelor.* Ia gândiți-vă: Ca să rostească astfel de cuvinte în prezența lui Dumnezeu Însuși, și să spună lui Dumnezeu, „Eu sânt chipul măreței Tale slave," ce stări de rugăciune, ce stări de cercetare a Luminii Nezidite trebuie să fi premers unei astfel de rostiri poetice! Și când i se dă a vedea această frumusețe, atunci omului i se fac cunoscute suferințe pe care lumea nu le cunoaște.

Dacă a văzut monahul slava cea negrăită a lui Dumnezeu, el se vede înconjurat de patimi josnice, neînsemnate – o viață întunecată, departe de Lumina Dumnezeiască. Atuncea, același cuvânt al lui Ioan Damaschin zice: *Plâng și mă tânguiesc când îmi amintesc de moarte.* Acesta este plânsul pentru moarte – monstruoasa moarte care a lovit omenirea. Iar cela ce a văzut slava cea negrăită, când vede cele fără de slavă, cele de moarte ale noastre, plânge și se tânguiește.

Vorbesc astăzi despre acestea pentru că prea adesea în viața mea monastică mi-a fost dat să aud urâcioase expresii în legătură cu monahismul, chiar din partea celor ce viețuiesc în obștea noastră bisericească, din partea celor ce nu au cunoscut în aceeași măsură ca

[1] Cf. Efes. 3:18.

şi Cuviosul Theodor Studitul că monahicescul chip al vieţii este ultimul şi cel mai înalt har...[1] Că vorba este despre viaţa necontenit înaintea Feţei Dumnezeului celui Mare şi Sfânt, acolo unde unii cred că viaţa monahală este o viaţă neroadă şi nefolositoare lumii... Da, nefolositoare lumii, când e vorba de hrană pentru porci! Monahismul „găteşte mâncare" pentru îngeri. Însă, precum mi-a arătat experienţa, noi trebuie să începem cu abc-ul. Iar mai apoi Dumnezeu dă contemplarea celei mai înalte frumuseţi şi a slavei negrăite, până în ultimele ei trepte. Această contemplare nu provine din nevoinţa noastră. Mulţi cred că

[1] Cf. Cuv. Theodor Studitul, *Cuvinte către monahi*, cap. 1. În rom. *Cuvintele Sfântului Theodor Studitul*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Alba Iulia. Nu am găsit nici o referire de felul acesta în Cuvântul 1. Doar la sfârşit, în Testamentul Părintelui nostru şi Mărturisitorul Theodor Studitul, p. 292, am găsit citatul „mărturisesc că cinul monahal este înalt, prea înălţat şi îngeresc." Se poate însă să fie şi diferenţe de traducere, căci traducătorul ediţiei româneşti de la 1784, Episcopul Filaret al Râmnicului, spune în Prefaţă: „Pentru aceasta, ne-am îndemnat de le-am tălmăcit numai pentru dragostea voastră, iar nu spre folosul de obşte. Însă nu din cuvânt în cuvânt: una, pentru că fieştecarea limbă are harul său, alta pentru că nu am găsit cartea sfântului cea elinească; ci am făcut tălmăcirea dupre cea tălmăcită pre limba cea slabă grecească. Şi spre mai bună înţelegere, şi spre mai multă îndemnare a osârdiei voastre, unele din cuvinte le-am scurtat, altele le-am prefăcut, ferindu-ne la prescurtări şi adăogiri numai de cele împrotiva sfinţilor Părinţi şi a Sfintei Biserici. Şi aceasta nu o am făcut spre a ne făli cineva de iscusirea tălmăcirii. Că tălmăcind cineva dupre limba cea slabă grecească pe limba iarăşi slabă rumânească, nu este lucru a se lăuda cineva, ci numai pentru mai bună înţelegere, cum am zis, şi îndemnarea spre buna cuviinţă a dragostei voastre." (N. tr.)

monahismul este numai pentru mujici analfabeți și femei sărace – drojdia lumii. Iertați-mă că mă exprim astăzi așa de grosolan și de tăios, dar spun acestea pe temeiul experienței mele.

Când eram pictor și tânjeam către adevărata artă – artă ce transcende lumea văzută, și presimte altă lume, cea înțelegătoare, cea nevăzută cu ochii – încordarea devenise neîntreruptă și ziua și noaptea. Atunci fiecare cuvânt, fiecare gând, fiecare mișcare a omului vorbește despre prezența lui Dumnezeu. Cei ce trăiesc în afara lui Dumnezeu nu pot contempla acea frumusețe. La drept vorbind, cu mare putere se contemplează frumusețea aceea, când se pogoară peste noi Lumina cea Nezidită a lui Dumnezeu.

Dacă v'am spus cele câteva cuvinte de mai sus, mă întorc totuși la felul cum trec zilele noastre. Din starea pătimașă în care ne naștem, nouă ne revine a trece în starea omului așa cum l-a gândit Dumnezeu înainte să zidească lumea. Cu toate acestea, realitatea vieții noastre face ca necontenit să ne vedem atacați de tot felul de patimi.

Viața monahală este viața înțelegătoare. Sub lucrarea harului lui Dumnezeu, mintea omului se curăță și devine purtătoare a celor mai înalte viziuni, și însăși se numește minte înaltă. Și această minte înaltă, la monahi este în neîncetată lucrare. Una din cele mai dese arătări, atunci când trăim vederea minții, este săvârșirea Liturghiei: Cum este cu putință ca o bucată de pâine, coaptă prin munca omului și adusă la altar, să devină Trupul Însuși Dumnezeului Iisus Hristos? Noi

credem că atunci când chemăm pe Tatăl ca să trimită Duhul Sfânt peste Darurile înainte-puse, chemarea acestor Nume şi aşteptarea plină de rugăciune către Dumnezeu se preschimbă într'un eveniment de ordin duhovnicesc. Şi Pâinea cea văzută, fără să-si schimbe fenomenologic substanţa cea vizibilă cu ochii. devine fiintial o cu totul altă realitate. Noi. bineînteles. primim Trupul şi Sângele lui Dumnezeu Însuşi nu ca trup omenesc. asa cum este el acum, nu ca sânge omenesc, ci sub forma Pâinii şi a Vinului. Iar noi trăim Sfintele Daruri contemplându-le prin credinţă. Astfel la Liturghie, ca aparenţă, ca „fenomen," noi vedem trupeşte Pâine, însă ca un dat după mintea înaltă, prin credinţa noastră (căci cele pomenite sânt mai presus de înţelegerea noastră cu mintea), noi contemplăm Trupul lui Dumnezeu Însuşi.

Iată unul din cele mai puternice momente despre care voiesc să vă vorbesc: În ce chip noi, cei născuţi în păcate – cum zice David în Psalmi, *Că iată întru fărădelegi m'am zămislit, şi întru păcate m'a născut maica mea*[1] – putem ajunge la sfinţirea întregii noastre fiinţe: şi duhul, şi mintea, şi trupul.

Aşadar atunci când ne războim cu patimile, în sfera vederii minţii noi trecem într'alt plan. Asta nu este viaţă călugărească, să mergi ridicând sprâncenele, să caşti ochii fără a gândi, să zâmbeşti şi „să-ţi pui limba pe umăr." Nu! Este o neîncetată încordare şi

[1] Ps. 50:6.

luptă cu vrăjmaşul; iar vrăjmaşul este o minte de dimensiuni cosmice.

Caracterul discuţiilor noastre este familial, între monahi. Prietenii noştri de faţă ne sânt foarte apropiaţi, şi noi nu ne ruşinăm să vorbim în prezenţa lor.

Un oarecare ignorant va zice: „Câtă mândrie la monahii ăştia!" Subliniez, om ignorant, pentru că şi Însuşi Dumnezeu, cu toată măreţia Lui cea nemărginită, este smerit. Iar dacă noi vom trăi adevărat în Dumnezeul cel Adevărat, atunci oricât ne-ar înălţa El, orice cunoaşteri am dobândi, noi vom rămâne smeriţi, precum minunat vorbeşte despre aceasta părintele Siluan Athonitul: „Chiar dacă în fiecare zi Dumnezeu m'ar ridica la vedenia slavei cereşti, eu totuşi voiu plânge pentru păcatele mele..."[1]

Începutul vieţii monahale este lupta cu patimile, care are nevoie nu numai de minte, dar şi de înţelepciune. Îmi amintesc că am vorbit despre cum trebuie să trecem de la gândurile ce ne atacă, la starea de rugăciune de care sântem datori, rugăciunea cea curată. Iar astăzi, vorbind despre începutul vieţii duhovniceşti ca despre o luptă cu patimile, vom vorbi despre viziunea minţii asupra lucrării patimilor în viaţa noastră.

Când atenţia lăuntrică a omului-monah se află într'o neîncetată încordare-limită, atunci omul firesţe se dezvoltă şi se face cât se poate de simţitor faţă de orice mişcare a gândului înlăuntrul său. Cuviosul Nicodim

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 192.

Aghioritul, cel care primul a scris *Filocalia*, şi-a numit una din cărţi *Războiul nevăzut*. Aşadar viaţa noastră se scurge în această sferă a minţii unde, aşa cum scrie Sf. Siluan, mintea noastră este în luptă cu mintea vrăjmaşului.[1] Sânt multe mişcări care nouă ni se par cât se poate de fireşti, dar în realitate urâţesc omul – şi cu ele ne luptăm, cu „patimile," căci omul „pătimeşte." Când devine rob păcatului, atunci, după cuvântul lui Hristos Însuşi, el pierde putinţa de a trăi în casa Tatălui. În Evanghelie, Domnul vorbeşte astfel: *Tot cel ce face păcatul, rob este păcatului. Ci robul nu rămâne în casă în veac: Fiul rămâne în veac*.[2]

De ce ne rugăm de atâtea ori în fiecare zi: „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat a ne păzi noi"? Aceasta este o mare rugă spusă de către Părinţi, pentru că omul nu este curat de păcat, chiar dacă ar trăi un singur ceas. De-aceea a trăi o zi, sau o seară, sau o noapte, sau o dimineaţă fără de păcat – este o mare izbândă. Asemenea izbânzi se câştigă nu fără trudă, nu fără dureri. Astfel încât viaţa monahală prin firea ei este o viaţă plină de încordări, plină de dureri, plină de scârbă. În măsura în care poruncile Dumnezeului nostru Iisus Hristos întrec toată măsura relativă a omului, căci ele poartă un caracter absolut, în acea măsură monahul niciodată nu cunoaşte liniştea. Chiar dacă ar fi să facă minuni, se va cunoaşte totuşi pe sine ca păcătos.

---

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., pp. 152-153.
[2] Io. 8:34-35.

Dar care sânt mijloacele luptei cu patimile? – Aicea sântem nevoiți să învățăm ani și ani de-a rândul. Aci nu este vorba de un curs universitar de patru sau cinci ani – acest curs este pe viață, până la sfârșit. Sânt monah în al șase zeci și șaptelea an, și vă spun, adevăr vă spun: Nu leneș mi-am trecut mulți ani, și nu știu ce va fi cu mine. Mă simt nevrednic de Dumnezeu.

Dacă vom vorbi despre cum să ne luptăm cu patimile, atunci în vederea noastră mentală vom judeca ce este păcatul numai prin prisma poruncilor lui Hristos. Omul însuși nu își poate cunoaște păcatul. Și de aceea Domnul în Evanghelie a zis: „De nu veți crede că Eu Sânt, Cel ce M'am descoperit lui Moisì pe Sinai ca CEL CE SÂNT, veți muri în păcatele voastre."[1] Așa încât unde este vorba de sfințenia lui Dumnezeu, ea este mai presus de noi toți. De aceea, în chip firesc, o conștiință monahală normală primește totul așa cum Însuși Domnul a poruncit: *Și voi, când veți face toate cele ce s'au poruncit vouă, ziceți că: Robi netrebnici sântem.*[2]

În măsura în care veți citi an după an, zi după zi Evanghelia, vă va veni înțelegerea că porunca lui Hristos ne depășește, dar că în același timp trebuie să o păzim. Te găsești în fața unei gândiri contradictorii: Pe de-o parte, ea este cu neputință, dar pe de altă parte, ne este pusă ca îndatorire. Ea ne este cu neputință când trăim prin noi înșine, cu mintea noastră, cu puterile noastre. Dar când Dumnezeu e cu noi, atunci devine cu

[1] Vezi Io. 8:24.
[2] Lc. 17:10.

putință.[1] Fericitul Siluan spune: „Dar şi atunci încă nu este desăvârşirea,"[2] căci desăvârşirea pe Pământ este de neajuns şi de nerealizat.

În nevoința monahală trăsătura distinctivă este înțelepciunea şi înțelegerea: Iată viața sfântă. Oamenii nu o văd şi nu o cunosc. Monahismul însă este, după Theodor Studitul, a treia treaptă a harului – cea mai înaltă.[3]

Şi cum conviețuiesc în noi aceste contradicții logice? Ne aflăm în fața unei oarecari incompatibilități cu logica normală, căci logica noastră formală nu este în stare să exprime viața noastră.

Dacă Domnul a spus: *Fără de Mine nu puteți face nimic*,[4] atunci noi Îl întrebăm: „În acest caz, dacă nu noi facem, vina este a Ta? Tu nu Te trudeşti împreună cu mine. Eu singur nu pot. Acea viață este numai cu Tine, iar Tu refuzi, şi îmi atribui mie răspunderea?" S'ar zice că undeva, ceva nu merge. Însă ființarea în care încercăm să pătrundem nu se supune aceloraşi categorii, a relativității şi a excepției, pe care le cere logica formală. Noi trebuie să ne simțim *nevoiți* să trăim în chip sfânt, adică fără de păcat.

Şi când se apropie de noi orice patimă, la început sub forma unui gând, noi începem lupta. Rândul trecut am vorbit despre lupta cu gândurile care ne atacă.

---

[1] Cf. Lc. 18:27.

[2] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., pp. 84; 103; 128-129.

[3] Cuv. Theodor Studitul, ibid.

[4] Io. 15:5.

Astăzi aş vrea să vorbesc mai pe larg. Tot gândul ce nu corespunde cu duhul poruncilor Evangheliei este păcat. Iar noi trebuie să fugim de el. Dar cum să fugim? – Când apare în noi lucrarea unui oarecare gând, atuncea strigăm: „Doamne, vindecă-mi mintea! Doamne, vindecă-mi inima! Doamne, vindecă-mă întreg! Tu vezi cum mă sfâşii când gândul, care nici măcar nu are vreun sens, mă munceşte ca pe un rob. Rogu-Te, ocroteşte-mă! Tu ştii că nu am altă dorire decât numai să trăiesc după poruncile Tale. Porunca Ta este cea mai înaltă lege a întregii mele fiinţe: şi vremelnică, şi vecinică. Tu mi-ai dat să iubesc poruncile Tale. Tu mi-ai dat lumina Ta, spre a vedea frumuseţea vieţii Dumnezeieşti. Iar acum mântuieşte-mă din puterea poftei pătimaşe!" Aşa putem începe cuvântul cu Dumnezeu, împotriva patimilor.

Uneori acesta poate fi un monolog, alteori ia forma unui dialog. O pildă a unuia din cele mai rare dialoguri din viaţa Bisericii Universale o aflăm la Cuviosul Siluan: Când era sfâşiat de năvălirile vrăjmaşilor, atunci din toate puterile sufletului, voind să se roage lui Dumnezeu curat, a zis lui Hristos:

– Tu vezi că eu vreau să mă rog Ţie, dar vrăjmaşii mă împiedică.

Domnul a răspuns:

– Cei mândri totdeauna suferă astfel.

Iar atunci – dialog:

– Doamne, învaţă-mă cum pot să mă smeresc!

Şi răspunsul, blând, dar cu adevărat tragic, şi mai mult decât tragic:

– Ţine-ţi mintea în iad, şi nu deznădăjdui![1]

Şi aceasta se referă la ştiinţa cum putem să ne trecem ziua sau noaptea fără de păcat. Orice patimă omenească, deoarece aparţine lumii făcute, îşi are forma, chipul şi energia ei. Mintea cea înaltă ne povăţuieşte în războiul nevăzut cu vrăjmaşul cu ajutorul harului, şi astfel, printr'o asemenea rugăciune – monolog sau dialog – ieşim din conversaţia cu vrăjmaşul şi intrăm în conversaţie cu Însuşi Dumnezeu. Anume această trecere de la conversaţia cu vrăjmaşul la conversaţia cu Dumnezeu – iată ce este important! Iar dacă tot mereu conversăm cu Dumnezeu, atunci, bineînţeles, Dumnezeu devine cuprinsul vieţii noastre. Iar El Însuşi, prin Sine, este Viaţa cea din veci, care însă niciodată nu se împuţinează.[2] Şi indiferent cu ce patimă ne luptăm, fie cu patima trupească, fie cu iubirea de arginţi, fie cu iubirea de stăpânire, fie cu iubirea de îndulcire ş.a.m.d. – nu importă, principiul, în esenţă, rămâne unul şi acelaşi: A NU PREDA MINTEA VRĂJMAŞULUI.

Aşadar viaţa monahului este o viaţă a minţii plină de înţelepciune. Monahismul nu este împotriva firii omului, ci mai presus de firea omului. Atunci când nevoinţa se săvârşeşte în chip drept din punct de vedere ascetic şi duhovnicesc, ea nu duce la îmbolnăvire psihică. Omul creşte în cunoaşterea fiinţei în adâncurile ei. Gândiţi-vă că Părinţii au numit această înfrânare trupească „întreagă cugetare" (în gr. σωφροσίνη)! De

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura*..., op. cit., p. 36.
[2] Cf. Io. 14:6.

ce oare nu au numit întreagă cugetare, adică întregime a înțelepciunii, cu precădere o vastă erudiție, ci tocmai acest moment? – În dimensiunile viziunii minții, noi în monahism biruim în Dumnezeu ceea ce este o lege cosmică (când o biruim, iar nu când cădem). Dacă omul prin nevoință biruiește legea cosmică, el devine atunci mai presus de cosmos. Cu toate acestea, la monah aparența exterioară – „fenomenul" – (ca și Sfintele Daruri în Liturghie) rămâne cât se poate de modestă. „Fenomenul" este ceea ce vedem: „noumen"-ul este ceea ce se află înlauntrul nostru. Și deci toată viața noastră este pătrunsă, pe de-o parte, de întâmplări „fenomenologice," pe care le vedem, iar pe de altă parte, de ceea ce se petrece în mintea noastră („noumen"), ceea ce este cu totul altceva. De aceea, cei ce purced la a judeca monahismul, neștiind acestea toate, sânt plini de necunoaștere în privința monahismului. Însă această ignoranță există, din nefericire, chiar în cercurile bisericești.

Iară și iară, în lupta cu patima, mintea noastră va cădea, agățându-se, ca împiedicată, undeva de pământ. Dar vine vremea când și noi, din pricina încordării de a trăi după poruncile lui Dumnezeu, ne vom slobozi și vom deveni simțitori ca Îngerii. Atunci omul-monah va simți toată mișcarea atmosferei, oricât de mică, tot gândul omenesc potrivnic lui Dumnezeu – în sine, mai nainte de toate, iar la nevoie în ceilalți. Cum se face că lucrurile se petrec așa de dezordonat? – Pentru că eu mă văd în păcat și mă lupt cu păcatul, dar în fratele meu eu nu văd păcatul. Dar totuși, cum pot eu să fiu

duhovnic dacă nu văd păcatul fratelui? Înseamnă că trebuie să existe o anume coincidenţă a vederii – şi a păcatului propriu, şi a aceleiaşi boli în fratele nostru. Aşa încât la început mai bine este a vedea numai păcatele proprii: „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta, fără de păcat a ne păzi noi," şi *toate* celelalte *se vor adăoga vouă.*[1]

Iar principiul luptei cu patimile este a nu preda mintea şi inima gândurilor pătimaşe, ci a trece de la aceste gânduri pe care ni le aduce vrăjmaşul, la cuvântarea si rugăciunea cu Dumnezeu. In mica mea nouă carte eu scriu că rugăciunea este o lucrare fără de sfârşit.[2] Ceea ce v'am spus astăzi este doar o mică aluzie la ceva din această luptă nesfârşită. Dar este o luptă, o bătălie. Domnul a zis: *Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea.*[3]

Iară şi iară, noi trebuie să ne amintim cuvintele apostolului Pavel către Filipiseni, ca unul din cele mai importante principii ale vieţii noastre: „În noi trebuie să fie aceleaşi gânduri, aceleaşi simţăminte ca şi în Hristos Iisus,"[4] adică să se facă mintea noastră asemănătoare cu mintea apostolului Pavel,[5] care zice: *Iară noi mintea lui Hristos avem.*[6] Când gândul nostru coincide desăvârşit cu ceea ce cuprind poruncile, atunci

---

[1] Cf. Mt. 6:33.
[2] *Despre rugăciune*, op. cit., p. 5.
[3] Io. 16:33.
[4] Cf. Flp. 2:5.
[5] Cf. 1 Cor. 4:16.
[6] 1 Cor. 2:16.

cu mintea vom înțelege că am nimerit în sfera gândirii Dumnezeiești. Noi trebuie să știm despre acestea, pentru a le prețui și a nu le lăsa, din neștiință, să treacă pe lângă noi fără urmă. După câțiva ani de trudă nevoitoare, îndârjită, a vieții monahale, această viziune a minții va rămâne cu noi în toată vremea...

22
DESPRE LUPTA DE A PETRECE CU MINTEA ÎN DUMNEZEU[1]

Patima îşi are chipul propriu. Lupta pricinuită de neînvoirea minţii cu gândul rugăciunii creatoare. Primejdia gândurilor trupeşti. A-şi ţine mintea în Dumnezeu este cu putinţă numai prin puterea lui Dumnezeu Însuşi. Venirea lui Dumnezeu ca slobozire din robirea materiei. Metode de luptă pentru a smulge mintea de la gânduri. Trebuie ca Însuşi Dumnezeu să vină către noi. Tragedia lumii – păcatul îndumnezeirii de sine. Îndumnezeirea prin petrecerea cu mintea în Dragostea lui Dumnezeu.

Când am vorbit despre cum trebuie biruit un anume gând care năpădeşte asupra noastră, care robeşte mintea, care spurcă tot ce avem înlăuntrul nostru, vorba ne era numai despre amănunte ale nevoinţei noastre în general. Aş vrea să găsesc formula cea mai simplă pentru a lămuri cu voi acest lucru adânc şi cât se poate de important pentru noi. Se întâmplă că atunci când explicăm ceva teoretic, totul pare foarte simplu şi limpede. Însă în viaţa noastră reală se arată a fi deloc simplu. Şi este nevoie ca toată viaţa să o petrecem într'o încordare a nevoinţei, şi mai întâi de toate, în trezvia minţii şi în rugăciunea minţii.

---

[1] Nr. C-20 (8 Ian., 1992), după numerotarea M^{TI}.

După căderea lui Adam, şi căderea lui dintru lumina Dumnezeiască în lumea făcută, toată patima îşi are propriul chip. Iar când ne stăpâneşte un gând anume, noi ne punem a cugeta cum să luptăm cu toate patimile luate împreună. V'am spus deja principiul: A nu preda mintea atunci când o oarecare patimă se leagă de noi şi ne atrage către păcat. Monahul trebuie să se înveţe să-şi stăpânească mintea şi necontenit să cerceteze unde se află ea. Dacă mintea se află în chipuri pătimaşe, atunci întregul om se spurcă: şi mintea, şi sufletul, şi chiar şi trupul. Şi dimpotrivă, când mintea noastră, rănită prin harul cel de sus de dragostea lui Hristos, este trasă acolo unde este El, Hristos, atunci se întâmplă contrariul: mintea şi întreaga noastră făptură se sfinţeşte şi se înalţă, se apropie de Dumnezeu, şi cu anii devine în stare a se deprinde cu Dumnezeu, încât zi şi noapte omul petrece în toată vremea în Dumnezeu.

În legătură cu aceasta există un subtil amănunt: Nici o patimă nu poate lucra în noi câtă vreme mintea noastră este slobodă, iar nu în chipurile acelei patimi. Numai atunci dobândeşte putere asupra noastră gândul pătimaş, când cu mintea noastră venim în atingere cu chipurile patimii şi trăim prin ele.

A ne învăţa să ne smulgem mintea din tot gândul îndreptat spre latura păcatului este o mare ştiinţă. Ea începe foarte simplu. Voi ştiţi că sânt diferite căi pentru a muta atenţia minţii la un alt subiect. Calea cea mai bună este atunci când Domnul e cu noi. Atunci totul se preschimbă în rugăciunea cucernicei iubiri către

Dumnezeu şi în lacrimi de pocăinţă, rămânând uitată lumea pătimaşă a păcatului. Dar nu întotdeauna ni se dă a petrece într'o asemenea rugăciune. Dumnezeu ne părăseşte pentru ca noi să ne ostenim. Şi astfel, când ne atacă vreun chip pătimaş, trebuie neapărat să ne smulgem mintea de acolo şi să ne despărţim de acel chip al patimii. Atunci chipurile patimii nu îşi pot asuma o putere activă, lucrătoare, ci rămân în stare pasivă.

Sânt nu puţine rugăciuni pe care este bine să le cunoaşteţi, dar puteţi şi voi înşivă să făuriţi altele, căci „rugăciunea este necontenită facere."[1] Iar când nu aflăm în noi înşine putere de a ne smulge imediat atenţia minţii de la patimi, atunci cea mai bună cale rămâne o pocăinţă înfocată, un strigăt către Dumnezeu: *Slobozeşte-mă de puterea acestor duhuri! Du-mi mintea la Cer, unde petreci Tu, Dumnezeul meu! Izbăveşte-mă de robia iadului patimilor!*

Vă puteţi ruga şi aşa cum aflăm într'una din rugăciunile atribuite lui Isaac Sirul: *Povăţuieşte-mi mintea, ce cutreieră jos în vale, către Tine, la ceruri, unde vieţuieşti Tu, Doamne.*

Este şi o frumoasă rugăciune scurtă către Îngerul Păzitor: *Îngere al lui Dumnezeu, păzitorul meu cel sfânt, viaţa mea păstrează în frica lui Hristos Dumnezeu, mintea îmi întăreşte în calea cea adevărată, şi întru dragostea cea de sus îmi răneşte sufletul.* Rugăciunea aceasta mult ajută ca dintr'o dată

[1] Cf. *Despre rugăciune*, op. cit., p. 5.

să ne smulgem mintea, cu cuvintele: *Mintea îmi întăreşte în calea cea adevărată, şi întru dragostea cea de sus îmi răneşte sufletul.* Şi dacă ne vom petrece astfel timpul, neîngăduind minţii înalte a se contopi cu patimile murdare ce spurcă întregul om, vom putea cu mult mai puţină trudă să ne luptăm cu gândurile pătimaşe.

Domeniul în care trebuie să fim cu deosebită luare aminte la sine este fiziologia vieţii noastre şi ceea ce este pus în organismul nostru drept cale de a aduce la lumină pe alţii asemănători nouă – procreaţia. Chiar atunci când această mişcare se petrece în noi ca un firesc fiziologic, monahul şi atunci se smulge din ea. Iar când monahul merge pe această cale, mintea lui se sfinţeşte şi se curăţeşte, şi treptat se face un aparat foarte subtil ce prinde cele mai mici mişcări ale patimilor în atmosfera care-l înconjoară. La această stare nevoitorul ajunge treptat, printr'o lungă experienţă. Şi astfel se păzeşte fără de păcat.

În general, viaţa noastră în Dumnezeu cere o deosebit de adâncă pătrundere în tainele Fiinţei Dumnezeieşti. Cu toate acestea nu ne este dat a pătrunde în ele cu puterile noastre. Dar când Dumnezeu ne dă harul Său, atunci El ne împărtăşeşte cu viaţa Sa.

Zidiţi dintru nimic, luaţi fiind din ţărână,[1] noi nu sântem în stare a cunoaşte pe Dumnezeu. Şi neapărat trebuie ca Însuşi Dumnezeu să se descopere nouă. Dacă după cădere vrăjmaşul dispune de putinţa de a intra în

[1] Fac. 2:7.

viaţa noastră lăuntrică, şi acolo a ne robi, atunci cu atât mai mult lui Dumnezeu îi este deschis să pătrundă în noi şi să lucreze înlăuntrul nostru. Numai în acest chip, păzindu-ne de tot păcatul, este cu putinţă a face ca mintea noastră necontenit să crească în putinţa ei de a cunoaşte pe Dumnezeu prin Dragostea Dumnezeiască. Aşadar, amintiţi-vă, iubiţii mei fraţi şi surori, că nici o patimă nu poate lucra în noi în chip activ dacă noi ne păstrăm mintea în Dumnezeu.

Realitatea materială ce ne înconjoară ne apasă cu neîncetata ei prezenţă. Bineînţeles că vom aluneca „în jos." Dar dacă vom tine statornic pravila şi ne vom păzi mintea în căile adevărului, în poruncile lui Hristos Dumnezeu, atunci fireşte că progresul nostru va fi foarte rapid. În realitate nimic nu este determinat. Curios lucru: Dumnezeu Care ne depăşeşte în chip absolut, Care uneori ni se pare îndepărtat, mai departe decât lumile stelelor, poate să ne cerceteze şi să lucreze în noi cu deplină putere. Însă, aşa cum am încercat să lămuresc în cartea despre Stareţ,[1] Dumnezeu arareori lucrează astfel. De ce? Pentru că atunci când sufletul cu adevărat se răneşte cu dragostea lui Dumnezeu (cum scrie fericitul nostru ocrotitor, Cuviosul Siluan: „Tu mi-ai dat a mă îndulci de Duhul Tău cel Sfânt, şi sufletul meu Te-a iubit."[2]) şi dintru bun început primeşte har puternic, care la drept vorbind este cu putinţă numai celor desăvârşiţi, atunci calea devine deosebit de grea. În acea stare omul nu îşi poate împlini

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., p. 22-23.
[2] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 41.

datoria în lumea noastră pământească. El ar petrece în neîncetată răpire. Dumnezeu însă părăseşte pe om, iar el cu durere caută pe Dumnezeu, ca din nou să lucreze în el cu toată puterea Sa.

Cei ce ne bălăcim pe fundul văii, putem afla si trebuie să aflăm tot felul de căi spre a ne slobozi atenţia. Când nu reuşim să biruim cu rugăciunea gândurile pătimaşe, putem citi. Dacă nu putem citi, să socotim de putem găsi vreo îndeletnicire oarecare sau pe cineva cu care să vorbim, doar doar ne vom slobozi de acea patimă. Şi această nevoinţă este dureroasă şi îndelungă: a ne slobozi mintea şi a-i strămuta atenţia în tărâmul celălalt, şi mai ales acolo unde petrece Domnul, după sfatul şi poruncile apostolului Pavel.[1] Astfel mintea de pe fundul văii, adică robită de patimile joase, pământeşti, este neputincioasă a se ridica la cer. Dar luptaţi-vă pe toate căile: cu osteneală, cu vreo plimbare, cu vreo îndeletnicire oarecare, intelectuală sau fizică, printr'o conversaţie cu vreun frate ş.a.m.d. Toate acestea, în sine, sânt lucruri mici, însă rezultatul obţinut într'o astfel de luptă este deosebit de preţios.

După aproape şaptezeci de ani de monahism, mie îmi este firesc să ştiu acestea. Şi pot să vă spun vouă, tinerii mei fraţi şi surori, că nu este cazul să ne grăbim în viaţa noastră. Creşterea noastră atârnă de pronia lui Dumnezeu pentru noi. Uneori se întâmplă că monahul trăieşte o viaţa lunga, o jumătate de veac, şi încă nu cunoaşte sensul monahismului.

---

[1] Cf. Flp. 4:7; Col. 3:2; Rom. 12:2; Efes. 4:22-23 ş.a.

Vedeţi cu câtă greutate caut căi spre a vă lămuri ceea ce se întâmplă în fiinţarea zidită. În toată fiinţa care ne înconjoară, chiar şi ceea ce se vede reprezintă o deosebit de adâncă taină. Iar noi trebuie să trăim pururea această taină înaintea ochilor noştri, aşteptând până când ea, taina sfântă a lui Dumnezeu Însuşi, va voi să ni se descopere. Şi deci, ştiind din propria experienţă că aceasta nu este defel un lucru mic, şi nu uşor se dă, totuşi vă vorbesc despre ea, căci vi se cuvine a cunoaşte dintru bun început ceea ce este cu putinţă lui Dumnezeu să facă cu omul; despre cum putem să dobândim fericirea noastră prin petrecerea în Dumnezeu. Cu mintea noastră firească sau cu judecata, a pătrunde această taină nu putem. Ea se află în afara putinţei duhului nostru, de aceea trebuie neapărat ca Domnul Însuşi să ni Se descopere.

Nevoie este să ne clădim viaţa nu pe presupunerile noastre, ci pe Descoperirea lui Dumnezeu. Tragismul evenimentelor lumii ce ne înconjoară se datorează lepădării acestei căi. Păcatul *îndumnezeirii de sine* – iată ce sfâşie pe om şi îl omoară. În cartea mea, publicată la Paris, se află un mic capitol „Despre rugăciunea care biruieşte tot tragismul."[1] Este un lucru foarte amar, şi sufletul ni se afundă într'o întristare cu adevărat adâncă când observăm că acea cale pe care ne-a descoperit-o Hristos şi Duhul Sfânt a fost lepădată de oameni, care au uitat că numai Cel ce ne-a zidit ştie cu adevărat toate. Nici o ştiinţă omenească nu este

[1] Cf. *Despre rugăciune*, op. cit., p. 55.

capabilă să pătrundă „acolo." Iar viaţa noastră se dovedeşte a fi simplă, dar în acelaşi timp cât se poate de adâncă şi povăţuindu-ne theologic la înălţime.

Când vorbim despre mijloacele de luptă în cuvinte scurte: „a nu preda mintea," „a ne stăpâni mintea," „a ne controla mintea, tot mereu îndreptându-o la poruncile lui Hristos" – din aceste nimicuri (care par nimicuri în ce priveşte realizările lor) se zideşte viaţa cea mare şi vecinică. Şi acesta şi este ţelul monahului. Dar monahismul înseamnă o încordată atenţie, dintru început şi până la ultima suflare: Cum să ne slobozim de păcat, cum să ne învăţăm duhul să petreacă necontenit în atmosfera dragostei lui Dumnezeu. Iar dacă mântuirea este îndumnezeirea omului, atunci în ce constă îndumnezeirea? – În faptul că omului celui luat din ţărână, zidit dintru nimic, i se dă stăpânire, putinţă, viaţă – a vieţui viaţa lui Dumnezeu Însuşi...

Voi, iubiţii mei fraţi şi surori, încercaţi dintru bun începutul nevoinţei voastre să nu pierdeţi o singură zi pentru zidirea mântuirii noastre.

23
DESPRE VIAȚA ÎN PUSTIA ATHOSULUI[1]

Despre ieşirea în pustie. Despre rugăciunea când lumea este uitată. Sfatul bătrânilor în anul 1938. Cuvântul Arhiepiscopului Vasili Krivoşein. Despre propria slujire duhovnicească a părintelui. Convorbirea cu un monah. Despre Lumina Nezidită.

Fie slava Domnului binecuvântată, de acum şi până în veac.

Din nou zilele acestea îmi îndreptam gândurile către ieşirea mea de aci. Cu împuținarea puterilor mele, cu izolarea mea crescândă, la care sânt osândit din pricina bătrâneții, neputând nici să citesc, nici să aud – gândesc că „treaba" mea s'a sfârşit... De aceea m'am hotărât să vă povestesc despre ultimele zile ale Stareţului şi primele zile ale vieții mele după sfârşitul lui.

Când părintele Siluan era încă tânăr se îmbolnăvise serios, şi aşteptându-şi sfârşitul, a rugat pe igumenul Misail să-i dea binecuvântarea pentru a primi shima mare. Igumenul Misail, acel om minunat, i-a spus: „Pentru shimă Dumnezeu te binecuvintează, dar de murit nu vei muri curând." Şi i-a spus ce avea să fie cu el – exact ce, nu-mi amintesc acum. Dar, o dată cu începutul anului 1938, Siluan a zis: „După cuvintele

[1] Nr. C-25 (17 Febr., 1992), după numerotarea M^{TI}.

igumenului, moartea mea trebuie să vină în anul acesta."

Nu cu mult înainte cerusem binecuvântarea igumenului, acelaşi sfânt şi minunat bărbat Misail, să mă pot folosi de o colibă. În realitate era vorba de o casă bine zidită, unde puteau vieţui bătrâni care ar fi vrut să-şi sfârşească viaţa la Athos. Ea se afla ca la cincisprezece minute de mănăstire către sud, spre Dafni, portul Sfântului Munte. Şi petreceam acolo când eram slobod de slujirea mea diaconească. (În mănăstire eram doi diaconi. Când eram de rând să iau parte la toate slujbele, îmi rămânea prea puţină vreme. Dar când eram liber de slujirea mea, îmi petreceam cea mai mare parte a vremii acolo.)

Nu uşoară îmi era viaţa în acea colibă. Eu eram mai tânăr decât majoritatea părinţilor. Viaţa într'o astfel de colibă era văzută de mulţi ca un mare privilegiu. Dar, aşa cum ştiţi din cartea mea, Dumnezeu îmi dăruia zdrobire pentru păcatele mele, deznădejde pentru mine însumi şi plâns mult şi din belşug. [1]

Acolo s'au petrecut multe convorbiri despre care aş vrea să vorbesc cu voi.

Într-o zi m'a întrebat Siluan:

– Vă este bine să vă rugaţi în coliba asta?

Am răspuns:

– Da, îmi este bine. Uneori mi se pare că uit lumea. Doar de trup îmi amintesc.

M'am uimit de reacţia părintelui meu Siluan:

---

[1] Cf. *Mistica...*, op. cit., pp. 213-214.

– Dar trupul – ce este trupul? Nu este şi el lumea?

Mă aflam în faţa acestui uimitor fenomen şi mi-a venit comparaţia următoare: Mă aflu la poalele unui munte mare, al cărui vârf se ascunde în nori. Cuvintele „Dar trupul ce este, dacă nu lumea?" – au stârnit în mine gânduri. Dar eu nu îl oboseam cu întrebări, ci îi primeam cuvintele, în nădejdea că va veni un moment când Dumnezeu îmi va da să le înţeleg adevăratul sens.

În conştiinţa lui din rugăciunea pentru întregul Adam, Părintele Siluan ajunsese să înţeleagă că trupul nostru ne leagă – întreaga omenire – într'un singur Adam.

Convorbirile pe care mi le dăruia Domnul mă umpleau tot mereu de uimire faţă de Stareţul meu: cum devenise el cu adevărat o persoană vie, cu adevărat un creştin autentic!

La începutul anului 1938 el mi-a zis: „După ce voiu muri, mai bine cereţi binecuvântarea să vă duceţi la pustie, căci vă văd slab şi viaţa în mănăstire vă depăşeşte puterile."

Încerc să mă reţin de la a analiza multe amănunte. Voiu zice doar că atunci când s'a săvârşit Stareţul, eu chiar m'am dus la duhovnic şi i-am spus: „Oare n'ar fi mai bine pentru mine să viеţuiesc în pustie, ca pustnicii Sfântului Munte, la Karulia?" Şi duhovnicul, părintele Serghie, mi-a răspuns: „Da, părinte Sofronie, mergeţi la pustie, Dumnezeu vă binecuvintează." Pe părintele Serghie îl hirotonise preot Episcopul Nicolae al

Ohridului,[1] un mare bărbat, care şi pe mine m'a hirotonit diacon. Iar părintele Serghie, care îmi arăta mult drag şi bunăvoinţă, mi-a dat binecuvântarea să merg la pustie, dar a zis: „Înţelegeţi, de bunăseamă, că binecuvântarea mea nu este destul. Trebuie să mergeţi la igumen şi să cereţi şi binecuvântarea lui."

M'am dus la igumenul Misail – Dumnezeu să mă miluiască, pentru rugăciunile lui – şi zice igumenul: „Dumnezeu să binecuvinteze, părinte Sofronie. Mergeţi şi vă rugaţi la pustie. Dar ştiţi că binecuvântarea mea nu este destul, trebuie să aveţi şi învoirea sfatului bătrânilor mănăstirii."

Igumenul era bolnav şi nu a venit la adunarea bătrânilor mănăstirii, iar mai-marele peste ea era înlocuitorul igumenului. I-am spus că voiam să merg la pustie şi că vreau să mă supun judecăţii părinţilor. El s'a învoit, şi curând a urmat soborul bătrânilor, la care am fost invitat.

La acel sobor al bătrânilor – pe care şi acum îl văd limpede, aşa cum s'a întipărit atunci în conştiinţa mea – primul s'a ridicat Ierom. Vissarion, secretarul igumenului, un om blând, subţire, chibzuit. El a spus: „Părinte Sofronie, pasul acesta pentru care cereţi învoire de la Sfatul bătrânilor este unul foarte mare şi important. Iată părerea mea: Rămâneţi încă un an în mănăstire, şi atunci, dacă gândul nu vi se schimbă, mergeţi la pustie." De multe ori am fost nevoit să merg la părintele Vissarion, căci chilia lui era biroul secre-

[1] Episcopul Nicolaie Velimirovici. (n. tr.)

tarului igumenului. În ciuda cinstirii pe care o purtam părintelui Vissarion, nimic nu am răspuns la cuvintele lui.

Al doilea s'a ridicat părintele Mathei. El era puţintel mai în vârstă decât părintele Siluan, şi din acelaşi sat cu el. Însă, în mod curios, în ciuda acestui fapt el se purta faţă de Siluan ca unul mai mare şi mai autoritar. Dar acum, după moartea Stareţului, dintr'o dată, venind către mine din celălalt capăt al sălii, mi-a zis următoarele cuvinte: „Părinte Sofronie, unde vă duceţi? Credeţi că veţi afla ceva mai mare decât Siluan? Şi dacă Siluan s'a mântuit în mănăstire, mântuiţi-vă şi frăţia voastră în mănăstire!" Din nou, nimic nu am răspuns.

S'a ridicat apoi, foarte grav, părintele Iosif, mai-marele bibliotecii mănăstirii, om foarte citit şi care se socotea mare cunoscător al vieţii duhovniceşti. (Eu eram ajutor de bibliotecar.) Şi mi-a vorbit cu severitate: „Părinte Sofronie, dacă plecaţi, nu aveţi binecuvântare de la igumen ca să slujiţi." Eu i-am răspuns lui Iosif: „Dacă bunul părinte spune să nu slujesc, eu vă zic că mă duc la pustie nu ca să slujesc. Altul este gândul meu pentru pustie. Dar iată ce să-mi spuneţi: Mă opreşte oare igumenul să mă împărtăşesc?" Răspunsul meu l-a descumpănit. Zice: „Nu, părinte Sofronie, nu l-am întrebat pe igumen, ci eu, ca să vă încerc, am spus aşa. Dar igumenul nu mi-a zis nimic şi nu am avut nici o discuţie pe această temă."

Atunci Iustin ieromonahul, care era înlocuitorul igumenului, bărbat blând şi liniştit, s'a hotărât să spună

un cuvânt (el şedea într'un jilţ aparte, în mijlocul sălii mari unde aveau loc adunările sfatului bătrânilor). Şi întorcându-se către Vissarion, a zis: „Părinte Vissarion, eu socotesc că pentru cercarea gândului părintelui Sofronie un an este prea mult." Şi zice către mine: „Uite ce, părinte Sofronie, rămâneţi până la Paşti aici în mănăstire, şi dacă gândul nu vi se schimbă, atunci să mergeţi cu Dumnezeu la pustie!"

După ce a spus înlocuitorul igumenului aceste cuvinte, eu m'am ridicat de pe scaunul meu, i-am făcut metanie până la pământ şi am zis: „Blagosloviţi, părinte bun." Cu aceasta s'a încheiat problema ce mă privea în soborul bătrânilor. Soborul a hotărât ca eu să rămân în mănăstire de la începutul lui Octomvrie al anului 1938, până la Paştile anului 1939.

Trebuie să vă spun că atitudinea celor din mănăstire faţă de mine era ciudată: patrusprezece ani am vieţuit acolo, şi niciodată nu mi-a fost dat să stau de vorbă cu nimeni. Cu toate îndeletnicirile mele, eu mă grăbeam să revin în chilie ca să plâng pentru mine însumi. Dar ieşirea mea a provocat o ciudată impresie; părinţii-monahi se supăraseră pe mine şi gândeau: „Uite, el pleacă din mănăstire, ca şi cum aici ar fi neprielnic pentru mântuire."

După aceea mulţi au venit pe la mine, în jumătatea de an petrecută acolo, din Octomvrie până în Aprilie. Printre cei ce au venit să mă convingă era şi părintele Vasilie, devenit mai târziu Arhiepiscop de Bruxelles. A venit la mine în chilie şi mi-a zis: „Părinte Sofronie, în *Scara* Sfântului Ioan am găsit un loc de unde reiese

limpede că nu trebuie să plecaţi la pustie." Dar eu tuturor celor ce veneau să mă convingă le spuneam: „Eu însumi caut voia lui Dumnezeu. Mi-e frică să merg la pustie. Eu gândesc aşa, că sânt puţin la suflet şi slab. Dacă ar fi să mă întâmpine astfel de cercetări ale puterilor vrăjmaşe care l-au atacat pe Stareţul Siluan, eu nu o să le fac faţă, nu o să pot." Iar frica aceasta m'a îndemnat să dobândesc cât mai multe binecuvântări, şi binecuvântări canonice: a duhovnicului, a igumenului şi a sfatului bătrânilor.

I-am răspuns părintelui Vasilie: „Părinte Vasilie, dacă veţi veni la mine şi îmi veţi arăta cinci mii de locuri din Sfinţii Părinţi, şi cei mari şi cei mici, iar eu vă voiu indica doar unul singur, locul meu – al meu va fi mai puternic decât cele cinci mii ale Frăţiei Voastre." Înţelesul răspunsului meu era următorul: Eu cerusem binecuvântarea pe cale legală, de la „instanţele" împuternicite deplin prin tradiţie pentru aceasta – duhovnicul, igumenul şi sfatul bătrânilor. Gândeam să pun înainte această binecuvântare tuturor şi fiecăruia. Şi ca să spun adevărul, Dumnezeu mi-a dat o binecuvântată pustie. Tot El m'a şi izgonit din pustie, într'un chip destul de dur. Când mi-am dat prima colibă – pe care au văzut-o unii din părinţii noştri care au vizitat Athosul – şi nu mai aveam mijloace să-mi iau alta, atunci am trecut din Karulia la altă pustie – o peşteră de pe moşia mănăstirii Sf. Pavel.

În Mănăstirea Sf. Pavel igumenul voia să aibă un duhovnic. La Athos duhovnicul nu are voie să locuiască în incinta mănăstirii. Trebuie ca duhovnicul

să fie cu desăvârşire străin de puterea administrativă, pentru ca spovedania să fie sinceră şi curată, iar nu un joc spre a dobândi bunăvoirea duhovnicului. Deja în treizeci şi opt, Stareţul Siluan mi-a spus odată: „Când veţi fi duhovnic, primiţi oamenii, nu-i lipsiţi de cuvântul lui Dumnezeu, răbdaţi-i." Pe-atunci eram de abia viu şi mă gândeam că Stareţul nu îşi dă seama, cum aş fi putut eu rezista atâţia ani? Eram încă prea tânăr spre a fi duhovnic la Sfântul Munte; şi gândul acela a dispărut total din conştiinţa mea. Şi numai când am fost în pustie mi-am amintit de cuvintele Stareţului Siluan...

În acea vreme Grecia era sub ocupaţia nemţilor. Eu am ajuns în pustie nu cu mult înainte de război, la Paşti, iar în August s'a dezlănţuit deja războiul. Când a venit la mine secretarul igumenului Mănăstirii Sf. Pavel, părintele Theodosie – om înţelept, chibzuit şi serios – şi mi-a spus că igumenul lor vrea să mă pună duhovnic în mănăstire, de-abia atunci mi-am amintit de cuvintele Stareţului Siluan, „Când veţi fi duhovnic..." Dar în momentul convorbirii cu Stareţul acel cuvânt mi se păruse de prisos, căci eu însumi nu eram sigur că voiu mai ajunge până la chilia mea. (Aveam de urcat mai mult de o sută cincizeci de trepte ca să ajung de la chilia lui Siluan până la a mea.) Deci m'am făcut duhovnic şi m'am mutat în peşteră, nu departe de Mănăstirea Sf. Pavel. Binecuvântate sânt locurile acelea.

S'a întâmplat că a venit o ploaie torenţială şi apa a pătruns prin grosimea masivului unde era peştera mea.

Peştera, înainte uscată în toată vremea, acum începuse să se umple de apă în timpul iernii. Iarna în sine, în Grecia, este scurtă, dar de fapt eu petreceam şase luni într'o peşteră unde era prea multă apă. Scoteam din chilia mea zilnic o sută de găleţi de apă, iar eu dormeam sub două foi de tablă care îmi acopereau patul de apa ce venea de sus...

Repede trece ceasul acestor amintiri despre Sfântul Munte. Dacă după tradiţie aş fi aparţinut Bisericii Ruse, aş fi purtat o shimă cu cuvintele „Sfânt, Sfânt, Sfânt." Şi dacă m'ar vedea de departe cineva, ar zice: „U-u-u-u, uite shimnicul!" Dar eu m'am format la Athos, unde îmi era plăcut să văd că adesea nici nu poţi recunoaşte pe igumen, nu-l deosebeşti de fratele începător. Şi scriu în broşura mea „Temeiurile nevoinţei orthodoxe," că la Athos sânt cu totul alte rânduieli. Sânt mai bine de treizeci de ani de când sânt shimnic şi deja demult, din anii treizeci şi cinci, ar fi trebuit să umblu ca shimnicii din Rusia, dar iată că mă port slobod...

Iată deci câte ceva din biografia mea de la Athos, pe care v'am povestit-o înainte de sfârşitul meu. Dar eu însumi nu ştiu când voiu muri.

Şi gândul meu rămâne la întrebarea: În ce măsură nu mi-am împlinit datoria faţă de voi? Acum că mi s'au împuţinat putinţele de a percepe viaţa, memoria a slăbit, orbirea îmi creşte şi nu-mi mai îngăduie să citesc, iar asurzirea mă sileşte să port aparate, încât urechile îmi sânt pline de zgomot – ce anume nu am dus la capăt? Dar o să vorbesc cu voi până în ultimele zile, până la ultima mea suflare...

Aş vrea să vorbesc cu voi astăzi şi pe o altă temă. Nu demult ne-a vizitat un preot rus. Şi într'o discuţie între patru ochi m'a întrebat:

– Părinte Sofronie, este cu putinţă în epoca noastră să vezi Lumina cea Nezidită?

– Eu am scris despre aceasta. Aţi citit?

– Nu.

– Ei bine, luaţi de la părinţii noştri cărţile unde scriu despre aceasta.

Însuşi felul cum mi-a pus întrebarea mi-a dat impresia că înclina să creadă că dedemult, în primele trei veacuri de prigoană, Dumnezeu lucra prin minuni şi prin cercetări vădite, iar mai târziu El a încetat a lucra astfel; şi acum, deja de veacuri nu mai este aşa. Dar acest om aparţine unui grup de oameni care în chip logic trag încheierea că în zilele noastre Dumnezeu nu Se arată ca Lumină. Şi, prin urmare, dacă cineva vede Lumina, el vede altceva, şi nu adevărata Lumină Nezidită, Thavorică. Bineînţeles că dacă mă întreabă cineva aşa, eu ce pot să spun? Sânt osândit să tac.

Uite că şi părintele N., când a fost în Rusia, a întâlnit o femeie care spunea tot aşa, că Dumnezeu a încetat să lucreze ca mai înainte, şi că acum nu mai sânt Stareţi, şi că aceasta este pretutindenea – „aşa lucrează Dumnezeu acum."

Vă vorbesc despre aceasta pentru că a gândi astfel nu este o cale către cunoaştere. Aceleaşi cuvinte şi acelaşi fel de a gândi erau şi pe vremea lui Simeon

Noul Theolog...[1] În al 45-lea Imn, Sf. Simeon vorbeşte despre cei ce tăgăduiesc Lumina în care se arată Dumnezeu şi care este Însuşi Dumnezeu – şi spune că ei gândesc nedrept, şi că în realitate sânt căzuţi în erezie.[2] Iar la acel Simeon care a devenit Siluan aflăm scris în capitolul „Despre smerenie": „Unii zic că aşa a fost cândva dedemult, dar că acum acestea s'au învechit." Şi, cu modestia lui caracteristică, Sfântul spune că o astfel de gândire nu este dreaptă: „Cu Domnul niciodată nimic nu se împuţinează, ci numai noi ne schimbăm, ne facem răi, şi astfel pierdem harul."[3]

Dacă de la Dumnezeu sau nu de la Dumnezeu mi-a fost acea binecuvântare – mie însumi îmi este greu a spune, ba chiar cu neputinţă. Dar socotesc că dacă acea Lumină despre care scriu ne duce la simţirea Dumnezeirii dintru început a lui Hristos Însuşi, aşa cum s'a petrecut cu Apostolul Pavel pe calea către Damasc,[4] atunci este aceeaşi Dumnezeiască Lumină care a fost şi pe Thavor.[5] Eu sânt prea mic ca să vorbesc mai departe despre aceasta, dar totuşi vreau să zic că dacă acea Lumină mărturiseşte pentru

---

[1] Cf. Cuv. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 64,* „Despre hulă. Cei ce zic că în zilele noastre nu este cu putinţă a primi Duhul Sfânt, şi care hulesc lucrarea Duhului Sfânt zicând că astfel de lucrări sânt de la diavol, aceia introduc o nouă erezie în Biserica lui Dumnezeu."

[2] Cf. Cuv. Simeon Noul Theolog, „Imnul 45." În *Scrieri,* vol. III, Ed. Deisis, Sibiu, 2001, p. 244.

[3] Cf. *Între iadul deznădejdii...,* op. cit., p. 66.

[4] Fap. 22:6 şi 8.

[5] Cf. Mt. 17:2.

Dumnezeirea Logosului întrupat al Tatălui, cum putem recunoaşte ca fiind dreaptă convingerea că astăzi cel ce vede Lumina cade într'o mare eroare – în rătăcire? Încă multe am mai avea de vorbit, şi fie ca o mică frântură din ceea ce s'a întâmplat cu mine să intre astăzi în povestirea mea şi în spovedania mea înaintea voastră, iubiţii mei fraţi şi surori...

Rugaţi-vă pentru mine, şi să vă păzească Domnul...

24
„O, CUM AŞ DORI CA VOI TOŢI SĂ FIŢI POEŢI!"[1]

Despre Postul Mare. Despre neapărata trebuinţă a însuflării. Despre postul lui Hristos în pustie. Despre asemănarea cu Hristos în vecinicie. Trebuie să devenim poeţi însuflaţi şi nevoitori plini de bărbăţie. Despre primirea vieţii nezidite a lui Dumnezeu. Intelectul şi „nebunia credinţei." Pentru ura de sine şi dragostea de Dumnezeu şi de aproapele. Despre suferinţele lui Hristos din iubire pentru om. Pilda Sfântului Ioan Înaintemergătorul. Pomenirea Judecăţii de Apoi. De la cele mici, la neţărmurire.

Astăzi cuvântul meu este iarăşi către voi, fraţii şi surorile mele, care aţi venit nu demult. În două săptămâni începe Marele Post. Şi vreau să vorbesc acum puţin despre post.

De multe ori s'a vorbit despre faptul că putem introduce în facerile noastre, în cuvintele noastre, un înţeles sau altul. Cum şi ce trebuie să facem spre a preschimba acest Mare Post, din ceva ce ne înfricoşează, în ceva ce ne însuflă? Dacă monahul întâmpină Marele Post cu însuflare, atunci el curge cu adevărat ca o perioadă însuflată, ca o pregătire spre a primi lumina Învierii. Dar dacă omul se teme, atunci el îşi poate

[1] Nr. C-26 (24 Febr., 1992), după numerotarea M^{TI}.

strica sănătatea, iar postul va fi pentru el un chin. Fie ca fiecare dintre voi, în duh, să își înrădăcineze în minte vreun chip al sfințeniei pentru a se însufla.

Vă voiu vorbi despre gândurile care mie mi-au fost prețioase. Ce am observat eu în viața lumii, a lumii oamenilor și a lumii în general, în tot regnul animal? Singur omul este în stare să se rețină prin înfrânare atunci când în fața lui se află mâncare – omul căruia i s'a dat duh ca și chip al Dumnezeului Vecinic Care înfăptuiește dintru nimic. Opriți-vă asupra acestui gând. Astfel, dacă ne vom înfrâna de la mâncare, sau de la somn, sau de la mai știu eu ce – toate acestea vor lucra spre a face să crească în noi ceea ce aparține chipului lui Dumnezeu. A curăți în noi chipul lui Dumnezeu cel întunecat de păcat – iată sarcina ce ne stă înainte! Când va trăi în noi ideea aceasta, atunci nu fără sens va fi toată înfrânarea noastră. Așadar marea sarcină pe care ne-o pune înainte viața monahală este a ne asemăna cu Însuși Hristos, precum și El a primit chipul omenesc, arătându-Și Dumnezeirea.

Postul acesta este așezat întru amintirea postului de patruzeci de zile al Însuși Domnului în pustie, atunci când era cu fiarele, și unde, la sfârșit, l-a lăsat către Sine până și pe diavol și a vorbit cu el.[1] Ce putem noi alege din cuprinsul vieții lui Hristos Însuși, așa cum o putem înțelege din Evanghelie, din Tradiție și din cărțile apostolilor? Iată, apostolul Pavel, genialul poet,

[1] Cf. Mt. 1:13.

spune că „noi oamenii trebuie să avem aceleaşi gândiri, aceleaşi simţăminte care erau şi în Hristos."[1]

În ce constă taina? În faptul că, dacă ne asemănăm Dumnezeului Celui Întrupat, aceasta va trece şi în vecinicia care era şi înainte de facerea lumii. Ipostasul omenesc trebuie să se dezvolte în noi şi să cuprindă în sine gândul lui Hristos Însuşi.

Ce trebuie să purtăm în gândul nostru ca să nu ne smintim de caracterul neînsemnat a multe din înfăptuirile noastre legate de post şi, în general, de nevoinţa chipului monahal al vieţii? – Trebuie ca acea „înţelegere," pe care am văzut-o în Hristos, să fie şi în noi. La Sf. Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul aflăm o minunată expresie: „Noi ştim că *acum fiii lui Dumnezeu sântem*, şi *încă nu s'a arătat ce vom fi* după ieşirea noastră din această lume. *Ci ştim* numai, zice el, că *atunci când vom vedea pre El precum este*, şi noi ne vom putea face asemenea Lui: *precum este* El."[2] Aşa încât vă rog, mai tinerii mei fraţi şi surori, amintiţi-vă acestea şi fiţi proprii voştri „făcători," precum o arată cel între sfinţi Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul, făcătorii tuturor, începând cu cele neînsemnate. Şi aşa, începând cu facerile noastre neînsemnate, neobservat ne pregătim duhul şi fiinţa spre a primi până şi suflarea cea nefăcută Dumnezeiască. Asemenea genialului poet, genialului theolog, genialului filosof – apostolul Pavel,[3]

---

[1] Cf. Flp. 2:5.
[2] Cf. 1 Io. 3:2.
[3] Cf. 1 Cor. 4:16.

fi-vom şi noi toţi făuritorii vecinicei noastre mântuiri în Dumnezeu.

„Aştept învierea morţilor." Rostind aceste cuvinte ale Simvolului Credinţei ar trebui să ne amintim că ele reprezintă starea duhului care aşteaptă venirea lui Hristos. Iar această aşteptare este rezultatul înfăptuirii noastre; ea este şi va fi acea energie care neapărat ne va învia.

O, cum aş dori ca voi toţi să deveniţi poeţi![1] Fără o însuflare creatoare este greu să-ţi petreci o singură zi aşa cum s'ar cuveni creştinului. Astfel, apropiindu-ne de Post, să ne deschidem inima şi mintea către Învierea ce ne stă înainte, aşa cum şi Domnul, înainte de a propovădui, a postit patruzeci de zile în pustie şi era acolo cu fiarele.

Şi deci astăzi v'am spus câteva cuvinte spre a vă îndrepta mintea către nevoinţa ce ne stă în faţă. La acestea aş dori să adaog că trebuie să fim nu numai poeţi, ci şi luptători plini de bărbăţie. Zis-a Domnul că „Împărăţia cerurilor se ia cu trudă şi cu nevoinţă, şi cei ce se silesc o vor răpi."[2] Câtă vreme trăim pe Pământ, experienţa noastră în trup ne arată că trebuie neîncetat să bem, să mâncăm, să dormim, să ne odihnim, ca să redobândim noi energii biologice pentru viaţă. Aşa şi în plan duhovnicesc, sântem nevoiţi să ne hrănim sufletul, mintea, prin efort.

---

[1] Părintele Sofronie avea întotdeauna în minte şi sensul grecesc, etimologic, al cuvântului „poet," (ποιητὴς), adică „făcător, creator." (N. tr.)

[2] Cf. Mt. 11:12.

Voi cunoaşteţi expresia, adesea întrebuinţată ironic, „este în chinurile facerii." Aşa se poate spune despre tot artistul, în orice domeniu al artelor. În felul acesta, începând cu lucruri foarte mărunte, ne vom predispune către arătarea lui Dumnezeu Însuşi în noi. Iar credinţa noastră stă în faptul că noi cu adevărat primim viaţa nezidită a lui Dumnezeu Însuşi. Când noi „urmăm lui Dumnezeu"[1] Celui Întrupat – vorbesc despre Hristos – aceasta va trece apoi şi în planul duhului după moartea noastră. De vom fi asemenea Lui pe Pământ, precum a fost El, atunci vom fi asemenea Lui în vecinicia Sa fără de început.

Vedeţi ce cuvinte întrebuinţăm: Vecinicia cea fără de început a lui Dumnezeu va fi împărtăşită nouă! Aşa o îndrăzneală, oare nu este semnul nebuniei noastre? Dar iată că genialul Pavel spune că o astfel de „nebunie" mântuieşte lumea.[2] Ceea ce ne-a făgăduit Hristos, mintea pământească nu poate cuprinde. Mintea noastră poate fi deosebit de înzestrată cu putere pentru gândirea sau înfăptuirea ştiinţifică, pentru filosofie sau pentru multe altele, însă nu pentru a crede în vecinicie. Dar în vecinicie pot să creadă până şi copiii, precum zice Domnul.[3] Aşa că vedeţi: şi astăzi – acelaşi cuvânt al nostru către Dumnezeul Cel ceresc, acelaşi duh ne trage a urma lui Hristos.

A trecut puţină vreme de când am auzit de la cineva: „M'am săturat, nu mai vreau să sufăr. Vreau

---

[1] Cf. Efes. 5:1.
[2] Cf. 1 Cor. 1:23.
[3] Cf. Lc. 10:21.

liniște, bucurie, fericire pământească, și sufletul meu se scârbește de suferințe." Deși un dreptslăvitor a rostit acestea, în esență el nu gândește în chip dreptslăvitor. Pentru a deveni în stare a cuprinde cu dragostea, mai pe urmă, întreaga făptură, trebuie să trăim multe stări dureroase și multe suferințe. Însă energia pentru acele suferințe o dă porunca lui Hristos pentru ura de sine,[1] pentru dragostea noastră de Dumnezeu și de aproapele.

Iată că v'am vorbit despre lucruri în realitate înfricoșate. În zilele vieții pe Pământ a Dumnezeului Întrupat, Iisus Hristos a fost singurul Om Care, dându-ne porunca urii de sine pentru dragostea de Dumnezeu și de aproapele, S'a îndreptat către Golgotha, nu pentru ca pe Sine să Se mântuiască: ci El S'a dat tuturor suferințelor, plin de dragoste pentru om-omenire. O, ce chip acela – Omul! Iar cei care au trăit acea viziune nu mai pot afla nicăieri nimic asemenea.

Domnul ne-a poruncit ceea ce El Însuși a înfăptuit. Pentru dragostea de aproapele, El S'a dat pe Sine tuturor suferințelor,[2] și nu numai morții, ci unei morți ce se trăia ca blestem în Vechiul Legământ: *Blestemat tot cel spânzurat pre lemn.*[3] Noi nu atingem măsura pe care o vedem în Hristos, și înțelegem de ce Părinții noștri – iar cel dintâi Botezătorul Ioan – au văzut în Hristos pe Dumnezeu. Iată pildă minunată: Ioan. Atunci când oamenii erau gata să recunoască în el însuși pe Messia cel așteptat, el a zis: „Nu! Ci este

[1] Cf. Lc. 14:26.
[2] Cf. Io. 15:13.
[3] Gal. 3:13.

Altul, Care vine înaintea mea, El este Mântuitorul lumii!"[1] Cât de des se întâmplă pe Pământ ca aceia ce au primit stăpânire mare asupra multor oameni să fie înclinaţi a se socoti singurii vrednici de o astfel de stăpânire! Ci iată că Sf. Ioan a aflat în sine puterea de a tăgădui acest rol şi a spune cum trăia el însuşi însuflat de viziunea lui Hristos.[2]

Dacă se înalţă mintea noastră către acea viziune a lui Hristos pe Golgotha, atunci este de înţeles că tot cuvântul încetează. Şi atunci îl cinstim pe El ca Dumnezeu – de acum în tăcere. În cele cincizeci de zile ale Postului care ne stau în faţă, fiecare dintre voi va avea de trăit clipe grele şi atunci ne vom aminti de Hristos, Care a petrecut în pustie patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi.

Chiar înainte de începutul Marelui Post se face slujba „marii iertări." Atunci când noi, în mica noastră obşte, vom cere smerit iertare fraţilor noştri pentru tot ceea ce am greşit înaintea lor în cugetul nostru, amintiţi-vă şi de Înfricoşata Judecată. Este spus că Domnul va veni în slavă. Şi când va şedea El pe scaunul Său, se vor aduna înaintea Lui toate noroadele, de la facerea omului până la cel mai de pe urmă ce va din femeie să se nască.[3] Astfel, strămutaţi-vă mintea de la cele mărunte care, cu toate acestea, sânt chipurile altor lucruri, nemărginite – iată ce trebuie să facem. În capitolul al cincilea la Evangheliei de la Matei se află

[1] Cf. Io. 1:27 şi 29.
[2] Cf. Io. 3:26-36.
[3] Cf. Mt. 25:31-32.

multe cuvinte ale lui Hristos care pomenesc legea lui Moisì: *S'a zis celor de demult: Să nu ucizi. (...) Dar Eu zic vouă... (...) S'a zis celor de demult: Să nu preacurveşti. (...) Dar Eu zic vouă...,* ş.a.m.d. Şi de fiecare dată, purcezând de la poruncile Vechiului Legământ, El trece la înţelesul cel nemărginit al fiecăreia dintre ele.[1]

Aşa şi eu acum, încerc să vă propun, ca frate al vostru, să folosiţi acest mijloc spre a face ca viaţa voastră să fie roditoare: De la lucruri mărunte, strămutaţi-vă la nemărginire!

[1] Cf. Mt. 5:21; 27; 31 ş.a.m.d.

25
DUMINICA IERTĂRII: „FERICITĂ MINTEA CAREA NU A UMBLAT ÎN SFATUL NECINSTITORILOR"[1]

Iertarea: de la lăcaşul de rugăciune până la dimensiunile cosmice. „Fericită mintea carea nu a umblat în sfatul gândurilor rele." Despre petrecerea în Dumnezeu. Noi trebuie să trăim cu cuvântul lui Hristos, dar fără închipuire. Rolul voirii noastre. Dumnezeu este smerenie. Pentru a ierta unul pe altul. Triodul şi aspectul kenotic. „Aştept învierea morţilor."

În cuvântarea trecută Domnul ne-a dat cuvânt pentru nevoinţa Marelui Post care ne stă în faţă. Astăzi aş dori să vă spun câteva cuvinte în legătură cu acea sfântă rugăciune ce va fi la sfârşitul săptămânii, cerând iertare pentru toate alunecările spre păcat unul faţă de altul. Pentru a întemeia cuvântul meu pe Sfânta Scriptură, voiu cita cuvintele primului psalm:

Fericit bărbatul, carele nu a umblat în sfatul necinstitorilor şi în calea păcătoşilor nu a stătut, şi pre scaunul pierzătorilor nu a şezut, ci în legea Domnului voia lui, şi în legea lui va cugeta ziua şi noaptea. Şi va fi ca un lemn sădit lângă izvoarele apelor, carele rodul

---

[1] Nr. C-27 (2 Martie, 1992), după numerotarea M[TI].

său va da în vremea sa, şi frunza lui nu va cădea, şi toate, oricâte va face, vor spori.[1]

Aceste cuvinte ale psalmului se repetă în dumnezeieştile slujbe foarte des. Şi deci, întemeindumă pe ele, voiu zice că rugăciunea de care am pomenit, pentru iertarea greşalelor noastre, ale tuturor fraţilor şi surorilor, se va săvârşi aicea – în căsuţa aceasta, în bisericuţa noastră. Dar, ca întotdeauna, deşi experienţa o primim într'un cadru restrâns, cu mintea trebuie să trecem la dimensiunile cosmice.

Îngânând psalmul, aş zice aşa: „Fericită mintea noastră când refuză să intre în vorbă cu gândurile rele care ne înclină către vreo formă sau alta a păcatului." Dar nu este destul numai refuzul dialogului cu gândurile pătimaşe ce spurcă întreaga noastră fiinţă, ci este nevoie şi de o trecere de la aceste cadre restrânse până la – mă hotărăsc să o spun – dimensiunile Înfricoşatei Judecăţi. În dumnezeieştile slujbe ale primei săptămâni, mult se va pomeni despre Adam şi despre Judecată. Astfel încât, strămutaţi-vă cu mintea la aceste mari destine ale întregii lumi, chiar dacă nouă experienţa ni se dă în cadre cât se poate de restrânse. În general, călugăreşte, ar trebui să ne obişnuim a ne folosi de orice împrejurare pentru a ne înălţa mintea către Dumnezeu. Neapărat trebuie să ne învăţăm mintea să trăiască în toată vremea în Dumnezeu.

În cuvântarea lui Hristos cu ucenicii la Cina cea de Taină aflăm următoarele cuvinte: *Eu sânt buciumul*

[1] Ps. 1:1-3.

viţei, cel adevărat, şi Tatăl meu lucrătorul este, Care pe toţi cei ce trăiesc prin Fiul Său îi curăţeşte de tot păcatul." Iar apostolilor Domnul le spune: *De acum voi curaţi sânteţi, pentru cuvântul carele am grăit vouă.*[1]

Vedeţi voi: Dacă vom lepăda gândurile rele, dacă tot mereu mintea noastră va petrece în strânsă legătură cu vecinicia cea fără de început a Dumnezeului nostru, atunci înseşi cuvintele despre El ne vor sfinţi şi ne vor curăţi de toată întinăciunea. Aşa încât, atunci când în sufletul omului se află năzuinţa de a înceta de la păcat, de a nu mai greşi, el va afla cale către Dumnezeu prin cuvânt. Iar cuvântul, mai nainte de toate, este Logosul Întrupat al Tatălui, Iisus Hristos.[2]

Când citim Evanghelia de la Ioan, tot mereu ne aflăm chemaţi spre a trăi cu Hristos, prin Numele Lui şi prin cuvintele Lui.[3]

Trecerea duhovnicească de la lucruri mărunte către evenimente mari o săvârşeşte omul în minte. Dacă voim să ne curăţim prin cuvânt, atunci să ne deschidem inimile lui Hristos şi să ne „povăţuim în Legea Lui, ziua şi noaptea."

Aşa încât, vedeţi, ne este dată putinţa unei lucrări necrezut de mari: Născuţi, luaţi fiind din ţărână, noi putem trece la formele şi dimensiunile dumnezeieştii vecinicii. Logic este cu neputinţă, dar Dumnezeu aşa a zidit pe om. Şi noi toţi trebuie să ne zidim mântuirea

---

[1] Cf. Io. 15:1 şi 3.
[2] Cf. Io. 14:6.
[3] Cf. Io. 6:33; 15:7; 17:8; 1:12; 3:18 ş.a.

printr'o viețuire după poruncile lui Hristos, prin paza cuvintelor Lui care îndumnezeiesc pe om.

Trecerea aceasta nu trebuie să se săvârşească sub forma unui act de închipuire a unor evenimente din viața lui Hristos – închipuiri care „desenează" în mintea noastră un Hristos aşa cum Îl gândim noi. O astfel de facere nu este recomandată de Părinții noştri. Dar ce zice Însuşi Domnul? Să Îl iubim. Şi „dacă Îl vom iubi, şi cuvântul Lui vom păzi,"[1] păzindu-ne prin aceasta şi de tot gândul ce întinează întreaga noastră făptură. Fără nici o închipuire, doar prin amintirea cuvintelor lui Hristos, putem trece de la întinăciune la vecinica mântuire. Iar aceasta stă în voia noastră, atârnă de noi. Iar când vom face această mică facere, corespunzător puținelor noastre puteri, atunci poate veni către noi puterea cea mare a lui Dumnezeu. Iar noi ne pregătim numai prin faptul de a ne „povățui în cuvântul Lui zi şi noapte;" prin faptul de a ne păzi mintea de orice legătură cu gândurile care ne şoptesc să săvârşim păcatul.

Mare lucru sfințenia! Iar noi ne învățăm a ne simți păcătoşi. Şi asta este bine. Dar totuşi, cuvântul lui Dumnezeu face cu noi în aşa fel încât chiar şi noi să putem deveni sfinți. Nu ne este tăiată calea către vecinica sfințenie a marelui nostru Făcător. Toate ne-au fost date de către Dumnezeul cel mai nainte de veci, Căruia firească îi este marea, cea mai nainte de veci iubire.

---

[1] Cf. Io. 14:23.

Astfel, prin faceri mărunte, ne punem pe calea dragostei lui Hristos. Iar dragostea lui Hristos, pe care nu s'a încumetat să o cânte Sf. Siluan, ca fiind mai presus de toată înţelegerea şi tot cuvântul[1] - despre această dragoste a lui Hristos spunem că purcede de la Dumnezeu, Care este smerit. Exprimându-ne în formele Sfintei Scripturi, am putea zice că „Dumnezeu este smerenie." Iar Dumnezeului celui smerit îi este caracteristică dragostea smerită, iar nu dragostea semeaţă. Iar când este vorba despre o astfel de smerenie, vorba este şi despre deşertare. Smerita dragoste a lui Dumnezeu – căci El este smerit – face ca iubirea să fie kenotică. Dumnezeu, Care prin Cuvântul Său a făurit tot ce există, S'a întrupat şi a trăit micşorându-Se până la limite de neajuns nouă. Iată trăsătura caracteristică iubirii lui Dumnezeu: ea este de sine deşertătoare, kenotică. Astfel Domnul, ca să I se primească cuvântul, înainte de răstignirea pe Golgotha a spălat picioarele Apostolilor şi a zis: *Pildă am dat vouă, ca precum Eu am făcut vouă, şi voi să faceţi.*[2]

Dragostea omenească cunoaşte o dragoste ce se apropie de aspectul kenotic al dragostei dumnezeieşti mai mult decât orice altă manifestare omenească – dragostea de mamă: ea toate le rabdă de la pruncuşorul ei, este gata a sluji pruncuşorului ei sub orice formă, oricât de înjositoare ar fi ea. Iată dragostea kenotică a mamei.

---

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 183 ş.a.
[2] Io. 13:15.

Şi Domnul Se smereşte înaintea noastră ca mama înaintea pruncuşorului. Dacă ni S'ar fi arătat El în puterea Sa, ne-am fi înfricoşat să ne apropiem de El, ne-am fi înfricoşat să căutăm către El. Dar ca să nu înfricoşeze pe om, El a luat asupră-şi fiinţa noastră trupească, *existenţa*, cu alte cuvinte „fiinţarea" (cuvânt puţin întrebuinţat, dar care ca şi concept filosofic corespunde cu conceptul de *existenţă*).

Şi iată că atunci când, pentru dragostea lui Hristos, dintr'o dată ne umplem de viziunea măreţiei Dumnezeieştii smerenii, atunci ni se pune pecetea lui Dumnezeu, şi viaţa noastră poate deveni sfântă şi plină de măreţie, în ciuda chipurilor de rob sub care se exprimă această kenoză-deşertare.

Şi iată că, în chip dezlânat, vă vorbesc despre o mulţime de lucruri, dar voi puneţi-le pe toate în ordine şi nu disprețuiţi cuvântul meu, şi amintiţi-vă: „Fericit bărbatul, carele nu a umblat în sfatul necinstitorilor" – iar voi parafrazaţi: „Fericită mintea noastră, care nu intră în vorbă cu gânduri rele; fericită mintea care se povăţuieşte zi şi noapte în dragostea lui Dumnezeu."[1] Scriptura vorbeşte despre povăţuire „în legea," dar în realitate Evanghelia nici nu mai este lege, ci deja altceva. Pentru aceasta putem spune că mintea noastră se povăţuieşte nu în legea Domnului, ci în DRAGOSTEA Domnului.

Şi deci, pregătiţi-vă, iubiţii mei fraţi şi surori, pentru acea rugăciune pe care o săvârşim aci în

[1] Cf. Ps. 1:1-2.

mănăstire Sâmbătă, numai între noi, iar Duminică cu toată obştea închinătorilor care vin la noi. Rogu-vă, cugetaţi mai adânc la acestea şi rugaţi-vă pentru obştească iertare a întregii lumi, amintindu-vă de Hristos Care zice: „Eu pildă am dat vouă, iar voi faceţi aşijderea."[1] Şi care pildă? – El a luat asupra Sa păcatele întregii lumi. Şi cu frică urmăm lui Hristos, Care merge înaintea noastră – precum descrie Evanghelia: ucenicii *se spăimântau, şi mergând dupre Dânsul, erau cuprinşi de teamă*,[2] căci El urca spre Ierusalim spre a Se supune judecăţii sanhedrinului, spre a se supune bătăilor, scuipărilor şi morţii.

Şi pe noi ne cuprinde aceeaşi sfântă spaimă când, în vremea Marelui Post, se subliniază oarecum mai mult în dumnezeieştile slujbe că dragostea care duce la deplina deşertare de sine, la jertfă de sine, stârneşte prigoană şi ură din partea oamenilor acestei lumi. Taină de neînţeles, dar noi o cunoaştem. Noi ştim că nu voim nici un rău nimănui, şi totuşi Domnul a zis: *Vei fi urâţi de toate neamurile*.[3] Iar când ne urăsc, ne asemănăm lui Hristos Cel ce a suferit pe Golgotha.

Şi deci, preascumpii mei fraţi şi surori, v'am spus câteva cuvinte, iar voi să cugetaţi la ele în toate aceste zile, până şi în săptămâna Patimilor, iar mai apoi la Sfintele Paşti, Sfânta Înviere a lui Hristos, pentru care Simvolul Credinţei zice: „Aştept învierea morţilor." Purta-vom toate acestea în inimile noastre. Iar atunci

---

[1] Cf. Io. 13:15.
[2] Cf. Mc. 10:32.
[3] Mt. 24:9.

energia vieții vecinice cuprinsă în cuvintele lui Dumnezeu se va transmite nouă. Iar noi vom fi sub lucrarea acelei energii în toată vremea, chiar atunci când dormim...

26
DESPRE ÎNTREGIMEA VIEȚII DUHOVNICEȘTI[1]

Despre rătăcirea celor ce zic: „Acum nu mai sânt Stareți." Pentru Rusia – a se uni în jurul Patriarhului. Istoria omenirii. Ruinările din Rusia. Hristos același în veci. Despre povățuirea duhovnicească. Ascultarea – cultura cunoașterii lui Dumnezeu. Despre cele trei perioade ale vieții duhovnicești. Ascultarea – cale către rugăciunea curată. A nu atribui sieși nimic! Pentru cuvântul igumenului Misail. Despre stările care nu cunosc experiența Golgothei. Despre cei ce cred că darurile duhovnicești în vremea noastră nu mai sânt cu putință.

Din nou și din nou mulțumesc lui Dumnezeu, Celui ce mi-a dat bucuria să vă văd și să vorbesc cu voi. În ultimii ani, de când aparatura modernă a descoperit în mine boli cumplite, în parte (sau mai ales) din pricina vârstei, încep să-mi pierd vederea și auzul, ceea ce mă izolează din ce în ce mai deplin. Dar totuși vă zic că ceea ce mi s'a dat să trăiesc, nu fără dureri, în anii ce s'au scurs, iar mai cu seamă atunci când, după bunăvoirea lui Dumnezeu, am fost la pustie, în esență a rămas cu mine. Eu de acum nu mai am putere să prezint toate așa cum s'ar cuveni. Fiecare cuvânt cere o

[1] Nr. C-34 (8 Iunie, 1992), după numerotarea M^{TI}.

anume sforțare. Repet iarăși, mă adresez mai cu seamă fraților și surorilor de curând veniți, iar dacă cei mai în vârstă sânt de față, ei sânt aici din pricina unimii duhului și predaniei vieții. Voi faceți multe, însă nu e cu putință a ajunge la acel moment când dintr'o dată nu mai e nevoie de nimic. Așa și repetarea unor situații care, în vârtutea întrupării Celui Unuia-născut Fiul și Cuvântul Tatălui și pogorârii Sfântului Duh asupra Bisericii, au devenit parte din cunoașterea noastră, în esență rămâne îndreptățită. Iar când vorbim despre credința noastră, nu trebuie să uităm că fiecare cuvânt poate avea o mare însemnătate. Căci Domnul zice: *Cerul și Pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece.*[1] Noi toți, într'un fel sau altul, după o lungă nevoință ar trebui să ajungem a dobândi starea în care vom înțelege adevărul acestor cuvinte, sau altfel spus, suflul veciniciei Dumnezeiești fără-de-început; și istoria omului pe Pământ, care își are sfârșitul său.

Astăzi, iubiți și preascumpi mie frați și surori, voiesc să vă vorbesc despre întregimea vieții duhovnicești, ale cărei principii din primele clipe ale creștinismului rămân neclătite și nestrămutate.

Astăzi gândul meu se îndreaptă spre faptul de a vă arăta și a întări în conștiința voastră tradiția de aur pe care Dumnezeu mi-a dat să o cunosc la Athos. Am ajuns la mănăstire într'o perioadă când se aflau acolo oameni de un duh puternic. Am în vedere pe igumenul Misail, pe Starețul Siluan, pe mulți duhovnici și

[1] Mt. 24:35.

neduhovnici, care erau cu adevărat la înălţimea duhului creştinesc. Şi aceasta este predania vieţii. Ceea ce a săvârşit Domnul în vremea istorică, atunci când era cu noi pe Pământ, rămâne viu şi plin de energie în toate veacurile: *Cerul şi Pământul vor trece, dară cuvintele Mele nu vor trece* – şi nu numai cuvintele, ci şi pildele Lui.

Venirea lui Hristos ne-a adus descoperirea gândului celui mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru om. Foarte multe din temeiurile întregii noastre vieţi duhovniceşti au fost deja exprimate de apostoli din însuşi începutul vieţii Bisericii, după Învierea şi Înălţarea Domnului. Domnul îmbrăţişează şi poartă în Sine întreaga vecinicie. El fără întindere îmbrăţişează toate veacurile. Precum mulţi Sfinţi Părinţi zic, Dumnezeu nu este invidios, şi dorirea Lui este a vedea oameni egali cu Sine.[1]

Când vorbim despre viaţa noastră în Hristos acum, cuvântul nostru are în vedere şi situaţia contemporană a lucrurilor, precum şi cea în afara vremii, cea vecinică. În ultima vreme am auzit unele cuvinte ce dovedesc apariţia a mari rătăciri într'o ţară atât de mare ca Rusia. Cei doi fraţi ai noştri au petrecut destul de mult timp în Rusia contemporană. Ruina pricinuită de cei şaptezeci de ani de prigoană, cea mai nebună împotriva lui Hristos, a năruit cu adevărat Biserica. Şi deoarece în aceşti şaptezeci de ani poporul a fost rupt de adevărata învăţătură şi experienţă a Bisericii din veacurile trecute,

[1] Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, Imnul 34, în *Imne, Epistole şi Capitole*, op. cit., p. 203.

se observă acum în conştiinţa acestor oameni o mare confuzie. La întrebarea unui Stareţ din Rusia, „Ce să fac în legătură cu toată vâltoarea acestor idei absurde?" – eu, din experienţa vieţii mele, i-am răspuns nu la amănunte, ci i-am vorbit despre structura Bisericii şi i-am propus să se includă în această structură, în capul căreia, în vremea noastră, stă Patriarhul Alexei al II-lea. Ar trebui ca toate bisericile, şcolile ş.a.m.d. care se întorc, să se lipească de acest stâlp şi întărire. Iar Biserica îşi va afla calea... Nimicind toată cultura ascetică şi theologică, bolşevicii – lipsiţi de minte, în nedreapta lor înţelegere a umanismului – toate le-au stricat, şi au ars şi bibliotecile. Dar, din pronia lui Dumnezeu, un lucru au lăsat întreg – structura Bisericii. Unimea Bisericii, întregimea ei este cu putinţă acum numai prin unirea în această structură. Vorbesc despre aceasta pentru că au apărut idei ciudate în marele ocean al poporului rus, care iubeşte pe Hristos, dar nu întotdeauna cu o dragoste înţeleaptă, cum ar trebui.

Una din idei este că Domnul ar lucra în vremile noastre nu aşa cum lucra înainte, că Însuşi Domnul s'ar fi schimbat. Astfel, am auzit ideea că în vremile noastre nu mai sânt Stareţi, că Domnul a încetat să îi mai dea Bisericii. Dar calea stăreţiei este calea marii ştiinţe despre vecinicie – ştiinţa ascultării. Tinerii care astăzi sânt în poziţii de unde pot influenţa, din nefericire manifestă o nedorită încredere în sine şi presupun că numai ei văd adevărul. Dacă au citit câteva cărţi publicate de theologi şi istorici neortodocşi, ei înclină

către cu totul alte concepte, până şi în legătură cu structura Bisericii. Viaţa duhovnicească – toată este una; iar ea te lasă cu simţământul unei simplităţi. Când prin porunca lui Dumnezeu, păzită ani de zile cu mare nevoinţă, chiar până la sânge, se dobândeşte nepătimirea, acea stare este atât de simplă, de limpede. Problema devine din ce în ce mai generală, din pricina lipsei acestei nepătimiri, a cunoaşterii de Dumnezeu. Dumnezeu însă nu se schimbă: *Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri, cari au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, cărora privind săvârşirea petrecerii, urmaţi-le credinţa: Iisus Hristos, ieri şi astăzi, acelaşi, şi în veci.*[1] Sf. Siluan, de asemenea, scrie în capitolul „Despre smerenie":

> „Domnului mult I-a fost milă de mine şi mi-a dat să înţeleg că toată viaţa trebuie să plâng. Astfel este calea Domnului. Şi iată că acuma scriu din milă pentru acei oameni care, asemenea mie, sânt mândri, şi de aceea suferă. Scriu pentru ca ei să înveţe smerenia şi să afle odihnă în Dumnezeu.
>
> Unii zic că aşa fusese cândva dedemult, dar că acum acestea toate s'au învechit; dar la Domnul niciodată nimic nu se împuţinează, doar noi ne schimbăm, ne facem răi, şi astfel pierdem harul; dar celui care cere, Domnul toate îi dă, nu

[1] Evr. 13:7-8.

fiindcă noi am fi vrednici, ci pentru că Domnul este milostiv şi ne iubeşte.

Scriu despre aceasta pentru că sufletul meu cunoaşte pe Domnul (...)."[1]

O prigoană fără seamăn, în ce priveşte brutalitatea ei, a distrus cultura în Rusia: cultura ascetică şi cultura theologică. Trei generaţii au fost lipsite de orice putinţă de a se forma în Biserică. Iar acum s'a ivit o idee ciudată, că Domnul în vremile noastre nu dă Stareţi, că fiecare dintre noi trebuie să citească şi să zidească propria mântuire după mintea sa, şi chiar viaţa în Biserică. Pentru acestea ei se întemeiază pe sfântul episcop Ignatie Briancianinov. El a fost un caz aparte în viaţa bisericească. Briancianinov însuşi, aristocrat fiind, douăzeci şi şase de ani a fost igumen, deşi îşi petrecuse numai doi ani ca începător. Fără nici o îndoială, el a fost un bărbat plin de har. Însă, ca aristocrat, el s'a povăţuit nu de la „mujici," ci prin citirea Părinţilor nevoitori. Şi acum sânt cu putinţă astfel de cazuri, atunci când trăim risipiţi, acolo unde nu este un duhovnic cu experienţa vieţii. Şi, bine-înţeles, cei ce sânt puşi în poziţie de conducere au nevoie să citească; totuşi trebuie ocolit gândul că ei ar putea să înveţe a conduce Biserica după cărţi. Căci neschimbat rămâne principiul de temei al vieţii noastre: „Facă-se voia Ta, precum în Cer, şi pre Pământ."

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 66.

Cum vom cunoaşte voia lui Dumnezeu? Tocmai aici este marea ştiinţă a Bisericii dreptslăvitoare. Despre această cultură, care nu cunoaşte egal pe Pământ, aş dori să vorbesc cu cuvinte de foc!

Când am ajuns la Mănăstirea Sf. Panteleimon, la Athos, am auzit astfel de cuvinte: Bătrânii monahi priveau ca pe un nebun pe unul care, trăind în mănăstire mai puţin de zece ani, începea să vorbească de lucruri duhovniceşti. Experienţa i-a învăţat pe acei monahi că există trei perioade în viaţa duhovnicească: cea începătoare – primul har; a doua – ridicarea harului simţit, când omul este lăsat liber să-şi arate propria alegere; şi a treia – întoarcerea harului, de acum într'o formă mai desăvârşită şi ca moştenire nestrămutată.

În realitate, duhovnici ar trebui să fie acei oameni care au trecut prin toate cele trei perioade. Cel ce nu ştie decât pe una, adică harul lui Dumnezeu, acela este încă departe de desăvârşire. Lui Dumnezeu îi este bineplăcut să pună omul într'o luptă directă cu vrăjmaşul, precum şi El Însuşi în pustie fusese ispitit de diavol – şi S'a purtat cu el aşa cum îi este caracteristic Domnului, S'a purtat într'un chip cu adevărat sfânt, chiar şi cu vrăjmaşul.[1]

Astfel omul ar trebui să se înveţe această luptă mai nainte de a fi pus în fruntea unei mănăstiri, unei eparhii sau a întregii Biserici. Însă cei ce pentru prima oară primesc har lasă impresia că parcă descoperă pentru prima oară lumina lui Hristos. Eu nu îi învinuiesc,

[1] Vezi Mt. 4:1-11.

pentru că totul este zdrobit. Şi în această cumplită vâltoare nu este cu putinţă a aştepta o deplină înţelegere, absolut de la nimeni. Şi pentru aceea eu sânt în favoarea structurii: atunci Biserica va sta vecinic aşa cum e zidită, şi treptat se va pune din nou pe calea cunoaşterii lui Dumnezeu.

Această ascultare cuprinde multe aspecte ale vieţii noastre. În broşura mea, *Temeiurile nevoinţei ortho-doxe*, am scris despre faptul că ascultarea de duhovnic dă ascultătorului putinţa de a se înălţa în sfera rugăciunii curate. Toată împătimirea către cele pământeşti în el, se împuţinează prin ascultare şi încredere în igumen. În carte scriu cum Sf. Siluan l-a întrebat pe igumen: „Cum poate monahul să cunoască voia lui Dumnezeu?" Iar acel binecuvântat ales, marele bărbat Misail i-a zis: „El trebuie să primească primul meu cuvânt ca expresia voii lui Dumnezeu şi, ca urmare, să-l înfăptuiască."[1] Cuvântul stareţului se face cuvânt purcezător de la Dumnezeu, şi trebuie păzit.

Porunca lui Dumnezeu ne depăşeşte. Noi nu atingem niciodată desăvârşirea ei cea din veci. Iar cine înţelege acest aspect, acela va trăi în teamă, cum să nu Îi greşască întru ceva. Calea aceasta a ascultării este cea mai bună. Atuncea omul devine slobod lucrării harului lui Dumnezeu, de acum nemijlocit, asupra inimii lui. Însă, primind prin ascultare chiar şi mari dăruiri, până la facerea de minuni, el nimic nu-şi atribuie sieşi, ci toate le păzeşte ca pe un dar de sus,

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., p. 71.

asemenea Maicii Domnului care păzea în inima Sa fiecare cuvânt.[1] Iertaţi-mă, vorbesc despre cele ce am scris deja. Dar citiţi mai des acele cuvinte, căci ele sânt scrise în armonie cu vechea tradiţie fundamentală, de aur. Acolo nu este nicicum vorba de născocirea mea, ci este predania vieţii încă din primele veacuri.

Ce se observă şi ce trebuie îndreptat în viaţa fiecărui creştin şi a fiecărei Biserici? – Trebuie neapărat a se trăi după poruncile lui Dumnezeu. Şi prin această stăruinţă de a trăi după porunci, omul renaşte. El devine deosebit de simţitor la atmosfera duhovnicească, limitându-se la început la mănăstire, la un grup de persoane, apoi la Biserică, şi aşa ajunge la tărâmul nemărginirii.

Igumenul Misail i-a spus Sfântului Siluan: „Primul meu cuvânt să-l primească monahul ca expresia voii lui Dumnezeu." Din carte este vădit că el neîncetat se ruga. A fost un om ce a săvârşit multe minuni, şi la care se putea vedea o rară formă de străvedere, după cum se zicea despre el. Şi i-a zis Stareţului în continuare: „Dar dacă omul nu îmi primeşte primul cuvânt ca final, eu, ca om, mă retrag şi spun: «Faceţi aşa cum înţelegeţi!»" Şi nu mai avea alt cuvânt.

Prin pronia lui Dumnezeu, eu m'am aflat în condiţii de viaţă excepţional de prielnice. Ceea ce vă vorbesc este urmarea acelui dar al lui Dumnezeu pe care mi l-a dat Domnul (nu ştiu de ce). Iată ce mi s'a întâmplat mie. – Am să vă povestesc o întâmplare

[1] Cf. Lc. 2:19.

pilduitoare. Igumenul a zis: „Prea mare este cinstea de a se afla în şuvoiul voii celei din veac a lui Dumnezeu." Este deja o pregătire pentru vecinicie. Odată m'a chemat şi mi-a spus că mănăstirea are nevoie de oameni care să ştie limba greacă: „Aşadar, părinte Sofronie, învăţaţi limba greacă." Eu am făcut metanie până la pământ, aşa cum se face la Sfântul Munte, şi m'am îndreptat către uşă. M'a chemat înapoi: „Părinte Sofronie!" M'am întors şi stăteam în tăcere. El zice: „Dumnezeu nu judecă de două ori. Dacă faceţi aceasta în ascultare mie, eu voiu răspunde înaintea lui Dumnezeu. Iar frăţia voastră mergeţi în pace şi lucraţi."[1] Omul acesta – alesul lui Dumnezeu – dacă a spus aşa, atunci în cele şase luni pe care le-am cheltuit învăţând limba greacă m'a înconjurat pacea, pe mine, care niciodată nu am cunoscut-o cu adevărat. A fost un moment când mă îmbolnăvisem şi mă gândeam că voiu muri. Iar atunci mi-a venit simţământul că „Dacă acum mă cheamă Domnul, eu la jumătate de literă îmi întrerup lucrarea şi mă duc la judecată." Nu-mi era proprie o astfel de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, însă mi-a fost dată pentru cuvântul lui. Aşa şi voi, să aveţi aceste pilde vii drept călăuze vieţii noastre mănăstireşti, şi veţi cunoaşte şi voi despre ce vorbesc. La Stareţ aflaţi nişte cuvinte minunate, care multor neînţelegători le pot apărea ca mândre sau ca o rătăcire. Stareţul zice: „Scriu acestea pentru că am cunoscut pe Dumnezeu."[2] Şi fiecare dintre noi doreşte să slujească Dumnezeului pe

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., p. 72.
[2] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 66.

care îl cunoaşte, iar nu „dumnezeului necunoscut" şi „de necunoscut."[1]

Duhovnicia – ca şi prorocia – nu se supune lucrării administrative a ierarhiei. Duhovnicul este un om care cu frică a trăit mulţi ani în poruncile lui Dumnezeu: El poate vorbi altora aşa cum înţelege. Şi este bine. Însă cei ce nu demult au simţit harul lui Dumnezeu ar trebui să se poarte cu mare luare aminte – câtă vreme nu au trecut „prin mijlocul umbrei morţii"[2] încercărilor. Ispitelor. De abia atunci vor dobândi puterea de a judeca. Altfel, vor repeta unele cuvinte fără să le cunoască adevăratul cuprins.

Aş putea să vă povestesc şi alte asemenea cazuri. Dar voi citiţi cartea despre Stareţ, şi nu veţi cădea pradă ideii naive că Dumnezeu a încetat să mai dea Stareţi. În Paterice scrie cum un tânăr frate a zis că nu mai sânt Stareţi, şi a primit răspuns că nu Stareţii lipsesc, ci ascultătorii.[3] Tânărul mândru, care disprețuieşte pe bătrâni, acela bineînţeles că nu va afla un Stareţ, un părinte duhovnicesc. Şi oricât i-ar citi pe Cuv. Isaac Sirul, Simeon Noul Theolog, Grigorie Palama – tot nu va cunoaşte ceea ce se dă prin ascultare: Rostirea rugăciunii, slobod de orice patimi păcătoase, nu o poate da nici o academie ucenicilor ei, ci numai viaţa monahală, unde monahul urmează

---

[1] Cf. Fap. 17:23.

[2] Ps. 22:4.

[3] Părintele Climent Sederholm atribuie această zisă tradiţiei orale athonite. Cf. Climent Sederholm, *Viaţa şi învăţăturile Stareţului Leonid de la Optina*, Ed. Bunavestire, 1998, p. 69.

poveţele igumenului şi duhovnicului cu deplină încredere faţă de ei.

Când omul începe să trăiască după poruncile lui Dumnezeu, el urcă la început pe Golgotha, iar apoi pe Muntele Măslinilor, pentru Înălţare. Cei ce nu au trecut experienţa unor astfel de stări, nu sânt în măsură a judeca.[1] Mulţi sfinţi au susţinut cele spuse, dar mai ales Cuv. Simeon Noul Theolog se arată a fi pilduitor în această privinţă. Lui i s'a dat a vedea înainte de monahism Lumina Nefăcută. Şi chiar la sfârşitul veacului al zecelea, acum o mie de ani, mulţi gândeau la fel ca şi astăzi: Că în primele veacuri, când cei ce crezuseră în Hristos, însetaţi năzuiau să moară pentru El, Domnul lucra cu o deosebită putere; dar că în veacul al X-lea nu ar mai fi fost cazul.[2] Dar Cuviosul Simeon spune că încă mai era cazul, pentru că Domnul nu se schimbă, ci rămâne în toată vremea Acelaşi, cum scria apostolul Pavel,[3] şi cum avea să scrie după o mie de ani Cuv. Siluan, părintele nostru cel mare.

Bineînţeles, citiţi cărţile, primiţi învăţătură! Dar cea mai mare lucrare în monahism este a se da voii lui Dumnezeu prin ascultare. Atunci Domnul va da ceea ce nu cunoaşte nici o academie – rugăciunea curată.

Şi despre acest adevărat monahism aş dori să vorbesc cu voi la nesfârşit. Deşi trebuie să vă spun că, rupt prin orbeală de cărţi, rămânând în zăvorârea mea relativă, acum când putinţele mele de a vorbi cu cei ce

---

[1] Cf. 1 Cor. 2:15.

[2] Cf. Sf. Simeon Noul Theolog, *Cuvântul 47*. Cf. şi *Cuv. 64*.

[3] *Iisus Hristos, ieri şi astăzi, Acelaşi, şi în veci.* (Evr. 13:8).

vin în mănăstire s'au împuţinat, în ultimii ani foarte mult am pierdut. Însă ceea ce degetul lui Dumnezeu scrie când El se pleacă pocăinţei noastre – aceea nu se supune uitării. Voi, de bunăseamă, deja aţi simţit că viaţa duhovnicească în Hristos e mai măreaţă decât oceanul cel mare.

Aşa că pentru astăzi sloboziţi-mă cu pace. Iar eu mă rog ca Domnul să vă dea acea pace pe care mi-a dat-o mie, pentru rugăciunile igumenului Misail, a cărui pomenire adânc o cinstesc. Şi Domnul să vă păzească...

27
SUFERINȚELE PRIN CARE SE CUNOAȘTE UNIMEA OMENIRII – CALE A MÂNTUIRII ÎN VREMEA NOASTRĂ[1]

Înțelegerea omenirii prin împreună-pătimire. Vremea noastră – îndoit de grea. Despre rugătorul pentru lumea întreagă. Despre iadul neiubirii. Neputința noastră pentru isihasm. Pentru mântuirea noastră prin suferințele caracteristice veacului nostru. Despre lipsa de cultură a inimii, într'un belșug de cultură a intelectului.

Binecuvântat este Numele Dumnezeului nostru, Dumnezeu în Treime: Tatăl și Fiul și Sfântul Duh.

În ultima vreme, precum știți, adeseori mă simt fără nici o putere și lipsit de contact cu voi. Acum, că îmi termin viața, și îmi aștept ieșirea în fiecare zi și în fiecare ceas, în chip curios (sau poate chiar în chip firesc) îmi amintesc de zilele cele din început ale călugăriei mele. În 1925 am ajuns la Athos pentru a rămâne acolo ca monah. Aceasta s'a petrecut acum șase zeci și șapte de ani.

Dacă am trăit suferințele Primului Război Mondial, și apoi catastrofele care au urmat – catastrofe personale și de obște, omenești și cosmice – acum vă pot spune că acel război în chip firesc a născut în mine o conștiință pentru întreaga omenire, pentru că la un

[1] Nr. D-11 (28 Dec., 1992), după numerotarea M^{TI}.

război mondial ia parte întreaga omenire. În prezicerile lui Hristos Însuşi din Evanghelii,[1] mult se vorbeşte despre sfârşitul zilelor şi despre suferinţele cele grele pentru întreaga lume şi pentru mulţi ani. Ca pictor, am fost atunci atras către Franţa, care în acel moment istoric era cea dintâi ţară în sfera artei mele. Şi deşi războiul se terminase victorios pentru Franţa, împărăţea un simţ al nimicniciei rezultatelor războiului în plan moral – el nimicise multe valori, şi mulţi oameni pieriseră. Domnul vorbeşte în chip ciudat: *Când veţi auzi de toate acestea (...), ridicaţi capetele voastre. (...) Nu vă turburaţi, că se cuvine toate să fie.*[2] Cu toate acestea suferinţa nu luase forme atât de adânci cum vedem acum. Suferinţele şi deznădejdea în acea vreme erau cu mult mai mici şi mai uşor de purtat decât cele de acum.

De ce vorbesc acum despre acestea? Pentru că nouă, monahilor vremii noastre, ni se pune întrebarea: Cum să zidim viaţa noastră monahală, spre a nu pierde mântuirea în Dumnezeu? Căci întreg sensul istoriei constă în facerea oamenilor mântuiţi în Dumnezeu prin Duhul Sfânt.

În vremea primei ediţii a *Filocaliei*,[3] adunarea scrierilor patristice, oamenii aveau o mult mai mare răbdare, o mult mai mare nădejde în mântuire decât acum. Condiţiile vieţii mondiale s'au schimbat şi oamenii se angajează în căsătorie şi nasc copii în alte

[1] Mt. 24:6; Lc. 21:9.
[2] Mt. 24:6-7; Lc. 21:28.
[3] 1784. (N. tr.)

condiţii decât cele dinainte. În multe aspecte există o uşurare, însă naşterea de prunci în lumea de acum este o problemă mult mai grea decât înainte. Starea intelectuală a lumii în clipa când intram eu în monahism şi cea pe care o observ acum sânt colosal de diferite. Dar un cuvânt spus de apostolul Pavel zice că Părinţii de mai nainte, din Vechiul Legământ – uriaşi ai duhului, plini de credinţă – nu au dobândit acele descoperiri la care au ajuns Apostolii: *Ca să nu ia fără de noi desăvârşirea.*[1] Ca unul care am primit bunăvoirea lui Dumnezeu să trec prin toate formele monahismului, vă voiu spune că în organizarea vieţii noastre monahale noi nu putem păstra chipul vieţii Părinţilor noştri. Trebuie neapărat să ne socotim viaţa astfel încât toate să fie după puterile noastre.

După Primul Război Mondial s'a ivit în chip firesc gândul pentru viaţa lumii întregi: duhul omului gândeşte întreaga omenire într'un chip mai apropiat decât altcândva. La Athos eu am prins încă vremile „filocalice," care continuă până acum. Din multele cazuri de rugăciune pentru întreaga lume care m'au impresionat, am avut multă bucurie şi recunoştinţă către Dumnezeu pentru faptul că oamenii au început să gândească întreaga omenire.

Îmi amintesc de un moment minunat care mi s'a întipărit pentru totdeauna în conştiinţă. S'a petrecut chiar la începutul călugăriei mele, în 1925 sau 1926. Mergeam spre malul mării, şi am văzut acolo pe un

[1] Evr. 11:39-40.

bătrân cu un şirag lung de mătănii de trei sute de noduri. M'am apropiat de el cu teama caracteristică începătorilor şi în tăcere priveam cum se ruga. Iar el şedea pe un pietroi şi învârtea mătăniile. La sfârşit mi-am luat îndrăzneala să-i cer totuşi: „Părinte, roagă-te pentru mine." I-am cerut-o fiindcă atunci când părăsisem Franţa, în 1925, mă stăpânea duhul „deznădejdii," deşi într'o formă mai puţin greoaie decât acum. Şi aşa, zdrobit de acea deznădejde, i-am cerut: „Părinte, roagă-te pentru mine." El se uită la mine şi zise: „Vezi tu mătăniile astea? Eu le zic pentru lumea întreagă. Mă rog pentru întreaga lume. Şi tu eşti acolo, în rugăciunea mea." Este greu de explicat de ce, şi câtă vreme ne trebuie pentru o anume reacţie, totuşi nu am plecat după primul cuvânt. Şi după câtăva vreme, trăind în sine-mi deznădejdea acelor zile, iarăşi i-am zis: „Părinte, roagă-te pentru mine." El îmi zice: „Eu ţi-am spus deja că pentru întreaga lume mă rog. Şi tu eşti aici, în rugăciunea mea." După câteva clipe, din nou mi-am repetat cererea, pentru că adâncă era scârba mea, şi din nou, a treia oară, i-am zis sfios: „Părinte, roagă-te pentru mine." El se uită la mine cu bunătate şi îmi zise: „Dar ţi-am spus că tu eşti aici" – arătând către mătănii. „Ce mai mult vrei? Tu eşti aici, în rugăciunea mea pentru întreaga lume." M'am îndepărtat impresionat de starea duhului acelui bătrân. „Mă rog pentru lumea întreagă; tu eşti acolo, ca noi să nu ne „rupem" în bucăţele pentru amănunte."

De abia ajuns la Athos, şi întâlnind o asemenea formă de rugăciune, bineînţeles că eram impresionat.

Mă tot gândeam: „Cum gândeşte acel Stareţ, rugându-se pentru întreaga lume – o gândeşte în vreme, în întindere, oare întreaga omenire de la Adam până în zilele noastre? Sau gândul lui era şi mai adânc, şi mai cuprinzător?"

În aceşti şaptezeci de ani de călugărie mi s'a dat să trăiesc foarte multe momente îngreuitoare, pentru că atunci când ne rugăm pentru cineva, rugăciunea ne duce în acea sferă duhovnicească în care trăieşte subiectul rugăciunii noastre.

Iubiţii mei fraţi şi surori, tot mereu încerc să păstrez în conştiinţa voastră gândul că noi nu sântem nişte entităţi separate, rupte de ceilalţi. Nu! – Noi trăim în această lume unde totul este una, unde unul este legat de celălalt. Aşa şi eu, v'am oferit condiţii de viaţă care să corespundă cu structura intelectuală şi trupească a oamenilor contemporani ce vin către monahism.

Şi cât m'am bucurat nu demult, vorbind cu cineva despre împrejurările care ne pun un jug greu în spinare! Eu l-am sfătuit să se roage lui Dumnezeu aşa: „Doamne, Tu apără-ne, Tu vezi neputinţele noastre de a rezista valurilor suferinţei cosmice." I-am zis: „Şi când vă rugaţi pentru sine, pentru mănăstire, pentru fraţi şi surori, rugaţi-vă atunci până acolo unde vă vine deja să ziceţi: *Doamne apără*-Ne!" Pentru că, în multe privinţe, avem deplin dreptul să spunem că iadul este ceva fabricat din lipsa de dragoste în oameni. Oamenii trăiesc nu în dragoste, ci în ură. Şi atunci am spus acelui om: Rugaţi-vă pentru mănăstire, pentru noi toţi: *Apără-ne, Doamne, dă-ne un colţişor pe Pământ unde*

să-Ţi putem sluji Liturghia, şă-Ţi aducem rugăciunea din Ghethsimani. Şi numai până aicea să vă rugaţi: Apără-ne – pentru că noi nu putem să dorim ceva rău, orişicui ar fi."

Şi m'am bucurat de răspuns: „Păi firește, dacă noi aicea încercăm să ne rugăm pentru întregul Adam, pentru întreaga omenire, atunci cum am putea dori în acelaşi timp ceva rău celor ce ne pricinuiesc scârbe de moarte?" Vedeţi cum acel bătrân athonit, care mi-a spus „Tu eşti aici, în aceste mătănii," corespunde cu omul contemporan care zice: „Dacă ne rugăm pentru întregul Adam, atunci cum şi cui putem noi dori ceva rău?"

Tac, căutând cuvânt spre a lămuri măreţia acestui *moment*. Noi nu sântem în stare de acele nevoinţe descrise în *Filocalie*. Dar trebuie să ne clădim mântuirea, de asemenea, în întreaga ei deplinătate – mântuirea adusă nouă de Hristos în Duhul Sfânt.

Dintru bun începutul monahismului meu eu m'am aflat zdrobit de suferinţa lumii, ca urmare a războiului mondial. Acum acele suferinţe au crescut. Şi de acum noi sântem mai puţin în stare de acele forme de isihasm – de liniştire – în care petreceau părinţii şi străbunii noştri, iar aceasta o dovedeşte experienţa zilelor noastre. Când ne oprim mintea asupra uneia şi aceleiaşi chemări a Numelui, ea oboseşte de a sta în acea formă de rugăciune.

Aşadar, dacă nu sântem în stare acum de o astfel de liniştire, de un astfel de monahism, înseamnă oare că ne-am pierdut mântuirea? – Nu. În anii din începutul

monahismului meu am citit prorociile Părinţilor dedemult, din veacurile III-V. Într'una din prorocii se zicea că oamenii ultimelor vremi nu vor mai fi în stare de viaţa unei nevoinţe asemenea celor din primele veacuri. „Însă" – adaogă unul din Părinţi – „monahilor le vor fi trimise mari suferinţe. Iar cei ce vor răbda acele suferinţe, vor fi în Împărăţie mai mari decât cei ce în vechime înviau morţii."[1]

Puterea răului în lumea organizată contemporană este atât de mare, că nici o rugăciune, nici o încordare a duhului nostru nu biruieşte acest duh al lumii. Sântem zdrobiţi de suferinţele care ne ajung din afară. Însă o astfel de formă de suferinţă, poate că Domnul a dat-o numai acum, şi nu înainte.

Rugăciunea pentru întregul Adam – după testamentul Stareţului nostru cel întru sfinţi proslăvit – ne ridică în diferite sfere. În acele zile când am ajuns la Athos, foarte puţini erau acolo educaţi. Cu greu puteau unii citi şi scrie când ajungeau la Athos, şi se dezvoltau mai apoi, citind pe Sfinţii Părinţi. Dar aşa de puţin informaţi fiind în privinţa treburilor întregii lumi, ei se rugau pentru lumea întreagă. Iar acel Stareţ nu a vrut să-şi întrerupă rugăciunea pentru cererea unui începător. În ce sferă petrecea acel Stareţ, şi în ce sferă petrece omul contemporan intelectual dezvoltat? Dacă vom compara nivelul stării lor duhovniceşti, în favoarea cui va înclina cumpăna? Ei mai puţin trăiau evenimentele acestei lumi, nu cunoşteau realizările

[1] Cf. *Patericul Egiptean,* Alba Iulia, 1997: „Pentru Avva Ishirion," p. 119 ; „Pentru Avva Pamvo," 15, p. 192;

ştiinţei moderne, ale tehnicii ş.a.m.d., însă duhul lor petrecea în vecinicie şi rugăciunea lor era pentru vecinica mântuire. Iar dacă mintea contemporanilor inteligenţi nu poate nici măcar câteva clipe sau minute să se ţină în cele vecinice, atunci cine trăieşte într'o formă mai înaltă?

Care este starea duhului omului ce trăieşte în chip firesc întregul Adam, chemând necontenit Numele, „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte pre mine, păcătosul"? – O astfel de rugăciune personală se preface într'o rugăciune de putere cosmică, precum vedem în pilda Cuviosului Serafim din Sarov. Iar acum noi trăim într'o lume neasemuit mai bogată din punct de vedere tehnic şi al educaţiei, dar oare mai bogată este această formă a vieţii? Aşa încât, dacă comparăm, în final va trebui să recunoaştem că Părinţii noştri din vechime trăiau la mai mare înălţime decât noi, nu numai în domeniul rugăciunii minţii, dar şi în starea generală a duhului. Prin chemarea Numelui lui Hristos pătrundem în acea lume a suferinţei, iar aceasta este lucru mare.

Aşadar, nu uitaţi: Noi trebuie să ne zidim mântuirea în alte condiţii, şi o zidim, precum ni se pare, cu înţelegere, iar nu uşuratic.

La moartea unui poet, un alt poet rus a scris în veacul al XIX-lea: „...dar nu va afla răsunet graiul care cele pătimaşe, pământeşti a depăşit."[1] Noi trăim într'o lume uimitor de cultă, însă în sfera duhului oamenii

[1] E.A. Baratînski, „Toamna" (1836-1837).

sânt prea departe de starea în care ar trebui să fie. Pentru a înțelege starea bătrânului isihast care se ruga pentru lumea întreagă trebuie să trăieşti acea stare. Intelectualului îi apare ca o mare bogăție informația despre evenimente, realizări ştiințifice ş.a.m.d., acolo unde, în ce priveşte cultura inimii, el se află foarte jos. Domnul zice că se va împuțina dragostea în vremea de pe urmă.[1] Şi nu vedem ca lumea să se fi îmbogățit în dragoste. „Dimpotrivă," zice El, „se vor înmulți scârbele şi suferințele."[2] Şi deci, de veți păşi în viața monahală cu multă răbdare şi smerenie, amintiți-vă că voi pătrundeți în suferințele lui Hristos Însuşi, Dumnezeul nostru, în grădina Ghethsimani. Iar cei ce nu trăiesc o astfel de rugăciune, care nu se tânguie cu adânc plâns în rugăciune pentru întreaga lume, pe noi ne socotesc nebuni: pentru ei este nebunie.

Deci lumea ce ne înconjoară a făcut un progres colosal în ce priveşte tehnica, dar nu în cultura inimii, în sensul creştin al inimii deschise suferințelor întregii omeniri, şi în timp, şi în întindere.

Formulele dogmatice şi teoretice pe care le întrebuințăm în convorbirea noastră sânt necesare pentru a conştientiza înțelegător sfârşitul nevoinței noastre. Cineva cu adevărat înțelept mi-ar putea spune: „Părinte, sânteți nebun! Începătorilor le vorbiți de astfel de lucruri? Acel foc, Domnul l-a adus din cer,[3] şi când a venit pe Pământ, El era singurul care purta acel duh.

---

[1] Mt. 24:12.
[2] Cf. Mt. 24:21.
[3] Cf. Lc. 12:49.

Cum vorbiți despre acestea monahilor începători?!" Da, știu că este puțin nebunesc a vorbi despre astfel de stări începătorilor. În primele zile ale creștinismului, atunci când cuvintele lui Hristos erau atât de proaspete, apostolul Pavel zicea că „El, Hristos, a intrat dincolo de catapeteasma" Zilei a opta, și acolo unde este El trebuie și mintea noastră să fie.[1] Așa încât, vedeți că și apostolul Pavel face aceeași „greșală" ca și mine: vorbește începătorilor și numește „lapte" ceea ce, la drept vorbind, noi trăim ca foc ceresc.

Dar ne vom ruga totuși pentru întreaga lume suferindă, gata fiind și noi să trăim acele suferințe. Rugați-vă și pentru mine... Gândiți-vă și în ce sfere trebuie să petreacă mintea noastră.

Așa, iubiții mei frați și surori, țineți tare această linie a rugăciunii. Amintiți-vă întotdeauna de Hristos Care, în vremea Lui, Singur urca pe Golgotha, purtând toate scârbele întregii lumi.

[1] Cf. Evr. 6:19; Col. 3:1-3.

28
DESPRE ÎNFIERE[1]

Tot locul este spre mântuire. Înţelesul iconografiei „Scării." „Acum am început." Despre diferitele vârste duhovniceşti în una şi aceeaşi mănăstire, şi greutăţi. Despre rugăciunea propusă obştii. Principiul nostru – poruncile lui Hristos. Despre înfiere: „Al tău sânt eu." Despre cele două inimi zdrobite. Prigonirea desăvârşirii. Calea noastră – împreună-pătimire şi unime.

Fie Numele Domnului binecuvântat şi proslăvit în vecii vecilor!

Din nou mulţumesc lui Dumnezeu, Cel ce mia-a dat putere să vorbesc cu voi. În libertatea noastră duhovnicească, cel mai bine ar fi ca astăzi să vorbim despre ceea ce ne trebuieşte şi ceea ce ne poate fi de folos în viitor. Într'un anume sens este vorba, pur şi simplu, despre o problemă practică ce ne stă înainte – problema alegerii unui loc unde putem să ne zidim vecinica mântuire în lumina Dumnezeului nostru. Zilele acestea am avut nişte întâlniri, dintre care una mi-a pus în gând să vorbesc cu voi despre o problemă foarte importantă: Unde şi cum să ne mântuim?

Bineînţeles, lucrul cel mai important este ca locul pe care l-am ales sau unde am fost „băgaţi" să fie unul

---

[1] Nr. D-12 (11 Ian., 1993), după numerotarea M^{TI}.

care să corespundă dorințelor noastre și satisfăcător nevoilor legate de zidirea mântuirii noastre. În orice loc am ajunge, ne putem afla într'o situație care în multe aspecte ne este de neînțeles. Însă dacă noi nu înțelegem, nicicum nu înseamnă că locul pe care ni l-a dat Dumnezeu nu ne corespunde, pentru că la începutul viețuirii noastre nu putem defel nădăjdui în propria judecată. Iar dacă nu sântem în stare la începuturile noastre a ne descurca, atunci trebuie cu plâns să cădem înaintea lui Dumnezeu și să spunem: „Tu mă povățuiește în pământul cel drept, unde să-mi pot zidi mântuirea!" Iar Domnul poate face astfel încât tot locul să poată fi spre mântuire. Așa biruim noi, dintru bun început, clătinările noastre. Dar când viața noastră va progresa în toate planurile, se va ridica o întrebare foarte serioasă: Până unde este cu putință a ajunge în înaintarea duhovnicească în acel loc anume? – Una din vecinicile cărți ale monahismului este *Scara* Sfântului Ioan Sinaitul. În iconografie aflăm înfățișarea în care Domnul tinde mâna celui ce a ajuns pe treapta cea mai de sus, pe ultima treaptă a scării. În alte icoane ale aceleiași Scări nu vedem că mâna noastră ar fi deja în mâna lui Hristos Mântuitorul, ca fiind mântuiți. În acestea se exprimă o oarecare reținere: cu neputință este omului – monahului – a atinge acea treaptă a desăvârșirii. Și, practic vorbind, dacă vom cutreiera toate mănăstirile Pământului, vom întâlni diferite grade de îndrăzneală la „conducători," la întâi-stătătorii mănăstirilor. Care sânt limitele îndrăznirii? În sine, ele

nu există, dar în acest ocean nețărmurit se pun anumite îngrădiri.

Vorbesc astăzi despre acestea nu fiindcă cineva dintre noi ar purta în sine vreo îndoială, de nu cumva s'a înșelat în privința alegerii locului. Nu, dar vreau ca voi cei ce întâlniți pe mulți din cei care vin aici să aveți putința să vă referiți la anumite principii şi să puteți da răspunsul de cuviință. Ați observat dintru bun început că principiul nostru este ca tot mereu să ținem în minte: *Acum am început* – de abia acum încep să trăiesc după poruncile lui Hristos,[1] făcând primii pași după treptele duhovnicești arătate nouă în Evanghelii de Însuși Hristos. Iar aci se arată neapărata trebuință de a limpezi unde anume ne este îngăduit să ne oprim sau până unde ne este îngăduit să mergem.

Ca de obicei, eu zidesc toate pe temeiul practicii vieții mele. În sfârşitul primei părți a cărții despre fericitul Siluan[2] vorbesc despre întâlnirea mea cu părintele Trofim. Mulți ani purtase neschimbat ascultarea de grădinar. Era un mare iubitor al plânsului pocăinței şi trăia în chip sfânt. Dar în discuția despre care vorbesc în carte i-am zis:

– Părinte Trofim, cum de nu ați observat, într'o jumătate de veac de viață împreună cu Siluan, unde era el,[3] ce ştia, cât îl iubea el pe Domnul?

---

[1] Cf. Ps. 76:10.

[2] *Starețul Siluan* (În lb. rom. *Viața şi învățătura Starețului Siluan Athonitul*). (n. tr.)

[3] Adică la ce măsură ajunsese.

Părintele Trofim însuşi privea cu multă luare aminte orice vedenie şi tot ce întrece măsura omului care se pocăieşte, care trăieşte încă în luptă cu păcatul, care încă nu şi-a biruit patimile... Şi iată ce mi-a zis:

– În timpul vieţii lui, eu l-am iubit pe Părintele Siluan.

Discuţia avea loc după ce citise însemnările lui Siluan pe care i le dădusem eu, şi citindu-le, a rămas cu impresia că Siluan a atins măsura marilor Părinţi. Atunci l-am întrebat:

– Şi cum aţi ajuns la această concluzie?

– Moartea lui m'a convins.

I-am spus:

– O jumătate de veac de viaţă nu a fost de ajuns ca să-l cunoaşteţi, şi numai moartea v'a dovedit că acest om atinsese desăvârşirea?[1]

Şi aşa, printr'o pronie de nepriceput mie, am fost aruncat ca de un vânt puternic în mănăstirea Sf. Panteleimon, şi acolo am pus început monahismului meu. Am cunoscut pe Siluan după ce a auzit răspunsul meu către părintele Vladimir, la întrebarea „Cum să ne mântuim?" – „Stai la limita deznădejdii, iar când nu mai poţi, bea o ceaşcă de ceai." Acel cuvânt al meu pentru deznădejde l-a convins pe Siluan că putea să-mi vorbească despre ceea ce nu putuse vorbi cu alţi părinţi. Adică chiar părintele Trofim – unul dintre cei mai buni părinţi, fericit şi, bineînţeles, mântuit – avea dreptate când nu voia să depăşească graniţele pocăinţei: mai

[1] Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., pp. 236-237.

mult nu putea să poarte, mai mult nu putea primi. Nivelul la care trăia fericitul Siluan, sau culmea înaltă pe care păşea el, slujind lui Dumnezeu, era mult mai presus de nivelul atins de părintele Trofim în vremea vieţii sale pe Pământ. Astfel, în una şi aceeaşi mănăstire poţi afla cele mai înalte trepte ale cunoaşterii cu putinţă omului, ca şi măsurile sfinţeniei „mijlocii" (nu desăvârşire, dar totuşi sfinţenie), şi chiar ignoranţa – pildă fiind părintele Vladimir, ucenicul părintelui Trofim: Precum spunea Stareţul Siluan, el nu avea destulă înţelegere pentru ceea ce depăşeşte măsura pocăinţei. Iar Siluan, toată viaţa fusese ca şi „strivit" în mănăstirea sa. „Strivit" – din pricina trăsăturii caracteristice celor cu adevărat nepătimaşi: ei se supun celorlalti, şi nu încearcă să stăpânească.

Igumenul are în grija sa persoane de cele mai felurite vârste duhovniceşti. Cu fiecare vârstă el se socoteşte: Cum trebuie să lucreze, ce poate aştepta, ce poate să ceară acelui om pe care Pronia lui Dumnezeu i l-a încredinţat? Căci în mănăstire trebuie să poată trăi persoane de toate vârstele duhovniceşti, de la început şi până la sfârşit.

Multe am întâlnit eu de-a lungul vieţii mele, şi la Athos, şi în afara Athosului. Vă amintiţi acea icoană a înălţării păcătoşilor către Dumnezeu? Ea închipuie iconografic pe monahul ce a ajuns la capătul scării, şi Domnul îi cuprinde mâna în mâna Sa, arătând că este „mântuit," că a „ajuns la desăvârşire." Şi acele cuvinte ce depăşeau nivelul patimilor păcătoase sânt de neînţeles oamenilor. „Cum este asta, de ce?" Oamenii

nu o pot suporta. Şi poţi găsi multe mănăstiri unde se pune o barieră înălţării duhovniceşti, din pricina nedesăvârşirii povăţuirii igumenului. Dacă în inimile noastre vom îngădui gândul că uşile desăvârşirii ne sânt închise, atunci cu adevărat multora le va fi cu neputinţă să nu piară sub povara deznădejdii.

Şi deci, preascumpii mei fraţi şi surori, acea rugăciune pe care v'am propus-o, rugăciunea theologică, citiţi-o din toată inima voastră cu o firească credinţă. Şi veţi vedea atunci că vi se vor deschide uşi care înainte vă erau închise. Vi se vor deschide căi care aveau o grămadă de poticneli. Situaţia noastră este prielnică, prin faptul că, în condiţiile date nouă, ne putem cu adevărat zidi viaţa, mântuirea, având un astfel de povăţuitor ca fericitul Siluan.

Monahul Iuvenalie, despre care am pomenit în cartea *Îl vom vedea pe Dumnezeu precum este*,[1] spunea: „Mie îmi place să citesc Vieţile Sfinţilor, să văd cum oameni păcătoşi, dintr'o dată se fac vecinic fericiţi, primesc darul înfierii, devin mari sfinţi." Aşa şi noi – fiecare dintre noi poate spune: „Om păcătos sânt, eu încă de departe nu am ajuns la desăvârşire, dar voiu încerca să o fac, în locul ce mi s'a dat." Vorbesc astfel, nu pentru că cineva dintre voi s'ar clătina. Nu! Ci este vorba de continua noastră teamă pentru mântuire: Unde trebuie să fim, cum trebuie să ne săvârşim calea?

Iată principiul nostru: A păzi poruncile lui Hristos din Evanghelie – ceea ce înseamnă a birui patimile

[1] Cf. *Mistica...*, op. cit., p. 130.

păcătoase şi a ajunge la nepătimirea Dumnezeiască. În ce consta greutatea fericitului Siluan, la picioarele căruia mi-a îngăduit Domnul să mă aflu? – El cinstea, şi cu adevărat preţuia pe fiecare om, însă nu putea vorbi deplin despre Dumnezeu cu nimenea, deşi înseta sufletul lui să vorbească „despre ceea ce ştiu toate cerurile," aşa cum scrie în însemnările lui.[1]

Şi când ne aflăm în faţa unor asemenea pilde, se ridică întrebarea: De unde să aflăm puterea însuflării pentru a trăi creştineşte? În ce chip omul, făptură păcătoasă şi slabă, dintr'o dată devine în stare a vorbi de înfiere?

În Psaltire găsim cuvintele: *Al Tău sânt eu, mântuieşte-mă.*[2] Când rostesc aceste cuvinte mă văd împărţit. Căci zicând lui Dumnezeu: *Al Tău sânt eu,* vorbesc despre mine însumi; însă îndărătul acestei expresii se ascunde şi alt gând, că nu este destul acea expresie. „Până când Tu Însuţi, Dumnezeule, vei zice: *Da, tu eşti fiul meu*,[3] eu nu mă pot încrede în cuvintele mele: *Al Tău sânt eu...* Singure cuvintele mele nu sânt destul: trebuie ca şi Tu să dai mărturie sufletului meu şi, dacă vrei, şi împrejurul meu, despre faptul că eu sânt fiul Tău."

Într'o zi am cercetat pe un bătrân ce petrecuse mulţi ani în Vechiul Russikon,[4] şi am stat la el în chilie

---

[1] Cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 219.

[2] Ps. 118:94.

[3] Cf. Ps. 2:5.

[4] Schitul Mănăstirii, unde Cuviosul Siluan vorbise cu părintele Stratonic (Cf. *Viaţa şi învăţătura...*, op. cit., pp. 50-51).

nu puțină vreme. El mi-a povestit despre viața lui și despre o vedenie. În copilărie era bolnăvicios și nu putea duce greutățile vieții țărănești. Și munca țăranului este cu adevărat grea. Și iată că într'o zi el spune părinților:

– Dați-mă la mănăstire.

Ei i-au răspuns:

– Nu, puișorule, tu nu poți acolo; în mănăstire trebuie să muncești.

– Dar totuși, dați-mă!

Și iată că mama îl ia pe băiețel, îl duce la icoana Maicii Domnului și spune: „De acum Tu să fii mama lui, eu nu mai pot; Ție îți dau în grijă băiețelul acesta, fiul meu." Și după rugăciunea maicii, când și-a dat fiul Maicii Domnului, el a adormit. Și în vis vede o sală mare și scaunul Împăratului în capătul sălii; și ședea Stăpânul, Împăratul, iar împrejur stăteau mulțime de fețe importante, apropiații Împăratului. Și acolo îl ducea o Femeie (care era Maica Domnului), lăsându-l îngenuncheat înaintea Împăratului. Și Împăratul spune unuia din cei de lângă El: „Du-te și vezi ce are el acolo în basma." Omul ia din mâinile băiețașului legăturica, o desface și zice: „Două inimi zdrobite." Atunci Împăratul se ridică de pe scaunul Său, Se apropie de băiețaș și spune: „Așadar, tu ești fiul Meu."

Vă închipuiți puterea rugăciunii, și a mamei, și a băiatului, și a Însăși Maicii Domnului? Dumnezeu S'a ridicat de pe scaun și a spus: „Tu ești fiul Meu!" Cei ce nu au trăit astfel de lucruri nu le pot înțelege. Cuviosul Ioan Scărarul scrie că dacă cuiva nu i-a fost dat să

trăiască ceva din Duhul Sfânt, el aceea nu o poate înţelege.

Ceilalţi, care nu au ajuns la această treaptă, dar continuă într'o viaţă de nevoinţă fără a ajunge la astfel de înălţimi, se întâmplă că nu primesc cuvintele fraţilor lor şi zic: „Lasă-l, rătăceşte." Şi ceea ce este dar al Duhului Sfânt se răstălmăceşte de aceşti oameni binecinstitori şi se preschimbă într'o stare bolnăvicioasă, de proastă calitate.

Astfel, sânt oameni ce au ajuns la starea în care Domnul spune: „Da, tu eşti fiul Meu"; şi când omul spune: „Al Tău sânt eu, mântuieşte-mă," Dumnezeu răspunde: „Da, tu eşti al Meu." Iar atunci cuvintele „Al Tău sânt eu," rostite de cel ce se roagă, devin de acum un fapt al vecinicei fiinţe.

Am putea povesti multe întâmplări care mişcă inima. Dar destul aceasta: Oamenii dobândesc înfierea prin Cel ce este Fiu după Dumnezeire, în Dumnezeirea cea fără de început. Cuviosul Ioan Scărarul zice că trei cuvinte au acelaşi înţeles: nepătimire, dragoste şi înfiere.[1]

Şi astfel, când vă împărtăşiţi de oameni care trăiesc în Dumnezeu, aceasta devine o putere atrăgătoare, încât şi noi însetăm după o asemenea stare. Dar calea spre ea este cu adevărat grea şi împleticită. Avem nevoie de ajutoare, de igumeni, de părinţi duhovniceşti, care să ne ajute să mergem. De ce dintr'o dată a zis Domnul, într'o anume clipă: „Da, tu eşti fiul Meu"? Cum poate

[1] Cf, *Scara*, 30, 4. În *Filocalia* vol. 9, Bucureşti, 1980, p. 425.

trăi un astfel de monah pe Pământ? – Da, foarte simplu şi firesc! Iar când aceasta se săvârşeşte în adevăratul înţeles al cuvântului, atunci nu este nici teatru, nici ceva artificial, ci totul este simplu şi cu adevărat străin de păcat.

Şi deci noi, mica frăţie, aici, putem şi trebuie să ne folosim de acest dar al lui Dumnezeu, astfel încât Domnul să ne primească drept fii ai Săi. Este deosebit de greu să vorbeşti despre subiectul acesta, pentru că în multe locuri îi citesc pe Sfinţii Părinţi fără înţelegere şi este oprit a gândi despre înfiere. Dar iată pildă vie a unei înfieri – Serafim din Sarov. La un nivel mai scăzut, şi într'un chip cu totul diferit (vorbesc de forme exterioare), aceeaşi s'a întâmplat şi cu Siluan, căruia dintru bun început i-a fost dat să-l vadă pe Domnul, dar nimeni nu putea să-l creadă, şi el a trăit ascunzându-o aproape o jumătate de veac.

Poate cuvântarea mea de astăzi vi se va părea banală, dar în realitate ar trebui ca toţi să luăm aminte la cuvintele ce ne-au fost date astăzi. Cu toţii ne vom lupta ca să dobândim în deplinătatea lor poruncile lui Hristos. Acea rugăciune pe care v'am propus-o are ca ţel să facă din theologie starea noastră, să facă din fiecare dintre noi un „împreună-lucrător" cu Însuşi Dumnezeul cel Vecinic, împreună-lucrător pentru mântuirea oamenilor.

În Mănăstirea Sf. Panteleimon era un monah bătrân, foarte mic de statură, care vreme de patruzeci de ani, şi dimineaţa şi seara, a lucrat la bucătărie cu bucuria că pregăteşte hrană pentru cei iubiţi de însuşi

Dumnezeu. Vedeţi cum este cu putinţă să vă puneţi mintea într'o astfel de dispoziţie, încât cele mai obişnuite fapte să devină omului slujiri vecinice. Bunul nostru igumen încearcă să dea fiecăruia dintre voi ceea ce este mai potrivit, şi prin aceasta să uşureze viaţa noastră grea. Viaţa noastră aci este mai grea decât la Athos. Şi astfel, atunci când sânteţi zdrobiţi de multă scârbă, scârba nu este numai în voi înşivă: ea este urmarea harului lui Dumnezeu, ca împreună-pătimire cu oamenii întregii lumi. Şi dacă ne vom lupta cu adevărat pentru unirea pentru care Însuşi Hristos S'a rugat Tatălui Său, ne vom afla împreună-lucrători cu Însuşi Dumnezeu. Nu are importanţă ce treabă anume ţi s'a încredinţat: să faci mâncare la bucătărie, să cânţi cântări dumnezeieşti la strană sau, în sfârşit, înveşmântat cu harul preoţesc, să slujeşti Liturghia – Taina cea Dumnezeiască a Preschimbării pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele lui Hristos Însuşi.

Şi deci, amintiţi-vă cum pe acel biet băiat Domnul l-a ridicat cu cuvintele: „Tu eşti fiul Meu." Dacă vom păstra gândul cel drept, moştenit spre mântuirea noastră de la Părintele Siluan, atunci orişiunde am fi, orişiunde am merge, la orişice am lucra, vom intra totuşi în atmosfera „patimilor dumnezeieşti" ale lui Hristos. Dumnezeu este fără de patimă, dar în acelaşi timp dragostea Dumnezeiască în lumea aceasta este totdeauna pătimitoare. Şi când veţi fi în scârbe, dacă vine cineva la voi cu nevoile sale, daţi oricărui om tot ce aveţi mai bun în suflet, şi veţi afla odihnă şi sufletului vostru.

Şi de astă dată iertaţi-mă şi mă binecuvântaţi, şi Domnul să vă păzească!

29
DE LA ETICĂ LA FIINȚIALITATE[1]

„Pocăiți-vă!": de la etică la ființialitate. Pilda din Evanghelie cu tânărul bogat. Despre diferitele nivele: Maria și Martha. Tema persoanei. „De la Dumnezeul cel mare să ceri numai cele mari." Pentru suferințele lui Adam: Hristos, ca răspuns la ele. Pentru înțelegerea „graiului" lui Hristos, urmând Lui. Prin răbdare se primește simțământul ființei. Despre înfiere: „Al Tău sânt eu."

Binecuvântat fie ceasul acesta pe care ni l-a dat Domnul nostru cel bun. În pace și cu liniște putem vorbi despre diferitele puncte ale căii noastre celei lungi.

Minunată este calea noastră: ea ne depășește mintea, și duhul nostru se vede neputincios a urma „pildei" lui Hristos,[2] Dumnezeul nostru, Care a adus pe pământ focul dragostei Tatălui.[3]

Astăzi mă voiu opri la tema pocăinței și a înfierii. În ciuda faptului că aceste stări, în formele lor culminante, scapă oricărui cuvânt omenesc, noi totuși vom „înnebuni" și vom vorbi, în măsura puterii noastre, despre cele ce sânt nețărmurit, negrăit de mari și de mărețe.

---

[1] Nr. D-13 (1 Febr., 1993), după numerotarea M^{TI}.
[2] Cf. Io. 13:15.
[3] Cf. Lc. 12:49.

De câte ori am repetat deja că noi ne începem călătoria cu micul pas al pocăinței. Însă sfârșitul acestei căi, după înțelesul nostru, este *îndumnezeirea* omului. Când îndrăznim a vorbi despre astfel de lucruri, mulți oameni, înfricoșându-se, se sfiesc și se rușinează. Dar doară de ar ști ei de câtă frică este plin sufletul nostru de a nu greși în orișice cuvânt ce privește cea mai sfântă decât toți și decât toate – Dragostea Tatălui!

Dar cum ne vom apropia de această temă? – Ci lăsând deoparte pentru moment unele amănunte, vom vorbi despre esența lucrului.

Începutul propovăduirii lui Hristos este cuvântul „Pocăiți-vă."[1] Iar dacă îl vom cerceta, vom afla (precum în multe alte cuvinte ale lui Hristos) foarte multe, aș zice, „nivele"; iar noi sântem nevoiți încă a afla un grai pentru acestea. Și iată eu aș numi două dintre nivelele pocăinței: unul – cel care rămâne în limitele eticii; celălalt – în care se vorbește de-acum nu despre elemente etice, ci despre însăși vecinicia, adică despre Dumnezeu. Primul privește nivelul înțelegerii omului ca făptură, și omul nu poate (și nici nu înțelege cum e cu putință) a deosebi cele două chipuri ale pocăinței. Pe primul l-aș numi „actul etic," iar pe celălalt „trecerea de pe o orbită pe alta, vecinică." Pentru moment nu vom încerca să lămurim de este cu putință sau cu neputință a trece de la cele vremelnice la cele vecinice, sau de la etică la ființialitate.

---

[1] Mt. 4:17.

O pildă a unui act de pocăinţă adânc şi frumos putem vedea la tânărul din Evanghelie, care înseta după vecinicia Dumnezeiască, şi l-a întrebat pe Hristos ce trebuie să facă pentru a trece de la ale vremii către cele vecinice. Domnul, căutând cu dragoste către acel tânăr, i-a zis:

– Păzeşte poruncile...

– Care?

– Nu ucide, nu preacurvi, nu răpi...

Tânărul a răspuns:

– Din tinereţile mele am păzit acestea; ce încă nu am ajuns să fac?

Atunci Domnul i-a zis:

– Dacă vrei să fii desăvârşit, părăseşte toate cele dinainte, toate avuţiile şi toate cunoaşterile tale, şi sărac, urmează Mie.

N'a putut purta tânărul.[1]

Din povestirea evanghelică vedem că tânărul cu pricina era un iudeu binecinstitor al acelor vremi când aşteptarea Messiei se împlinise. Din punct de vedere moral, etic, el se afla la un nivel înalt, dar există un alt nivel mai mare, ce are în vedere de acum sfera Dumnezeieştii Fiinţe Nefăcute şi dintru început. Astfel pilda ne arată că sânt multe gradaţii diferite ale stărilor duhovniceşti ale oamenilor. Iar trecerea de la vremelnic la vecinic pare cu neputinţă, precum tot cu neputinţă este în matematică trecerea de la număr la infinit. Cele două nu se pot compara.

---

[1] Cf. Mt. 19:16-22.

Altă pildă: Erau în Vithania două surori, Martha şi Maria. Pe amândouă le iubea Hristos, şi amândouă iubeau pe Hristos şi credeau că El este Messia. Şi iată că atunci când a venit la ele, Martha se ocupa de o mulţime de lucruri legate de primirea oaspeţilor, se ocupa cu gospodăria; iar Maria, când s'a apropiat de ea Purtătorul unui astfel de Duh precum era Hristos, s'a aşezat la picioarele Lui ca, însetată, să audă fiecare cuvânt al Său. Şi ce credeţi? Când Martha, împovărată de muncile şi grijile de zi cu zi, şi de toate greutăţile gospodăriei, s'a întors către Hristos şi i-a zis: „Spune Mariei să mă ajute," Domnul i-a răspuns cu dragoste: „Martho, Martho, tu te grijeşti acum cu atâta dragoste de primirea Mea, însă Maria şi-a ales partea mai mare, iar partea aceasta nu se va lua de la ea."[1]

Vedeţi diferenţa: Planul dragostei etice sau văzute, al relaţiilor noastre fireşti, omeneşti – vrednic de laudă, dar care nu ne dă încă dumnezeiasca vecinicie. Domnul însă zice: *Cerul şi Pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece.*[2] Citind cuvintele lui Hristos, fără să vrem ne amintim: *Întru început era Cuvântul, şi Cuvântul era către Dumnezeu, şi Dumnezeu era Cuvântul.*[3] Vedeţi cât de aproape trăiau cele două surori una de alta, şi în acelaşi timp, ce uriaşă distanţă în setea lor. Una din ele, Maria, era gata să-L primească într'o stare de neluare aminte a neajunsurilor în planul celor de zi cu zi, în timp ce cealaltă îşi arăta

[1] Cf. Lc. 10:38-42.
[2] Mt. 24:35.
[3] Io. 1:1.

toată dragostea în fiecare amănunt exterior. Vedeţi diferenţa de nivele: unul – „Întru început era Cuvântul"; iar celălalt – dragoste „din toată inima şi din toată mintea,"[1] dar care încă nu depăşeşte hotarele vârstei duhovniceşti pe care am numit-o etică. Aşa şi în alte câteva pilde din Evanghelii, aflăm gânduri, idei şi manifestări ale vieţii dintre cele mai adânci, pentru care, trecând la altă terminologie, vom zice că aceasta este „treapta a doua," aceasta deja nu mai este etica, ci fiinţialitatea.

În ultima vreme începem să ne întâlnim pe Pământ cu un fenomen paradoxal: pe de-o parte, zdrobirea întregii omeniri, cu cea mai incredibilă sălbăticie; iar pe de altă parte, năzuinţa de a ajunge la persoana omului – ce anume este omul ca persoană, încotro se întoarce mintea persoanei?

Atunci când începe să crească în noi principiul persoanei, chiar de ne vom afla în vreo temniţă, în duh vom pătrunde deja în neţărmuritele întinderi ale Cosmosului făcut. Omul nu mai vede lucrurile de acum în chip exterior, ci trăieşte lăuntric. Iar hăurile neţărmurite şi fără de fund pe care le contemplă nu este cu putinţă a le defini prin nici un cuvânt omenesc.

Ce să zicem despre hăurile fără fund ce se deschid omului ce se afundă în dragostea lui Hristos? Acele străfunduri abisale – ce caracter au ele, şi de unde sânt? Sânt ele oare exterioare sau lăuntrice? – Noi nu putem nici înţelege aceasta, nici să o definim, şi numai

[1] Cf. Mt. 22:37.

printr'o pocăință de ordin ființial putem pătrunde în acea lume. Dar și atunci rămâne necunoscută omului: Oare nețărmurirea ce se deschide înaintea lui există în mod obiectiv, sau este starea minții noastre celei zidite după chipul Minții Făcătorului, a lui Dumnezeu Însuși?

Pe această Minte, pe acest Duh, Domnul L-a numit Tată: *Duh este Dumnezeu.*[1] Și iată, ne întrebăm: Acest Duh, cum se atinge de noi fără să ne omoare? La începutul vieții mele la Athos părintele meu duhovnicesc mi-a spus cuvintele următoare: „Vezi să nu ceri de la Dumnezeu lucruri mici, ci Marelui Dumnezeu, și tu să-i ceri numai cele mari." Avem atunci de-a face cu un contrast: Omul cel mai sărac, și care nu are nimic, dintr'o dată se simte în stăpânirea bogățiilor nețărmurite ale lui Dumnezeu, din toată facerea Sa. Trecerea aceasta se face în chip cât se poate de liniștit, în împrejurările formelor vieții obișnuite, dar dacă va fi cu putință, omul și trupește se va slobozi de toate, și va trăi numai cu Acel Dumnezeu.

Da, noi putem simți că lumea ce ne înconjoară este zidită de Mintea și Voia acelui Duh pe care Îl numim Dumnezeu, și Dumnezeu-Tatăl: „Să zidim omul dupre chipul Nostru, și dupre asemănare."[2] Și greu ne este să deosebim un punct de unde putem vorbi despre marea tragedie care pe toți ne zdrobește. Suferințele întregii lumi, de-a lungul a mii de ani... Devine de neînțeles, cum oare Dumnezeu a putut înfăptui astfel încât să se poată ajunge la suferințe care întrec orice limită?

[1] Io. 4:24.
[2] Fac. 1:26.

Despre ce este vorba? Ce a săvârşit Adam? Aş dori să vorbesc despre tragedia aceasta care pe mine însumi m'a zdrobit, şi chiar de mii de ori. Cum este cu putinţă a răbda astfel de suferinţe de-a lungul miilor de ani care au trecut din clipa când s'a zis: *Să fie lumină*? – În etica creştină ne uimeşte chipul Omului, al unui singur Om,[1] ce se urcă pe Golgotha spre a lua pe umerii Săi întreaga greutate a blestemului Pământului şi povara tuturor patimilor. Astfel, din punct de vedere etic, nu vedem nimic mai măreţ, nimic mai sfânt decât Hristos. Vorbesc despre acestea pentru că mintea noastră poate primi realitatea Fiinţei lui Dumnezeu, dar fără ca încă să ştie care este caracterul acestui mare Duh.

În anii tinereţii mi s'a întâmplat să citesc cuvintele poetului Puşkin: „Ce vrăjmaşă stăpânire, smulsu-m'a din a nu fi?" Gândul poetului era acela că lumea suferă – şi dacă lumea suferă, atunci ce fel este El, Ziditorul lumii? Dar iată, vine Fiul Lui, ca să vorbească cu omul zidit după chipul lui Dumnezeu şi după asemănare; iar noi contemplăm gândul cel mai nainte de veci pentru om al lui Dumnezeu, Făcătorul nostru. Şi dacă omul se vede pe sine în Hristos, dintru început tot atât de bun ca Însuşi Dumnezeul Care S'a arătat pe Pământ, atunci, firește, dacă acest lucru ni s'a arătat în Duhul Sfânt, de-acum nu ne mai putem duce niciunde de la acel mare Act al Fiinţei Dumnezeieşti. Înseamnă că nu Ziditorul nostru este vinovat de suferinţe, ci făptura potenţial

[1] Cf. 1 Tim. 2:5.

asemănătoare Lui – omul, chipul lui Dumnezeu-Absolutul.

Şi iată, Numele Lui îl chemăm: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul Tatălui Carele ridici păcatul lumii, miluieşte pre noi. Cela ce ridici păcatele lumii, priimeşte rugăciunea noastră. Cel ce şezi de-a dreapta Tatălui, Tu Unul, cu adevărat eşti Sfânt." Şi nu este sfârşit închinării noastre înaintea Acelui Chip după care este zidit omul.

Şi deci, când omul este dus cu mintea şi cu inima în sfera Dumnezeiască, după aceea mintea sa va fi purtată tot mereu anume în acele sfere. Şi cum este cu putinţă a se depărta de „acolo"? Toate întrec mintea noastră, putinţele noastre, şi nici o încercare a minţii nu va reuşi să dobândească descoperirea adâncurilor Dumnezeirii Însăşi.

Iertaţi-mă, iubiţii mei. Puţină vreme mi-a rămas să vorbesc cu voi, şi de aceea mă grăbesc. Vorbind cu voi, să ştiţi că eu nimic altceva nu pretind, fără numai a vă împărtăşi bătaia inimii. Căci ne este înfricoşat a zice mai departe, fiindcă Domnul ne cheamă să urmăm Lui. Iar El, unde merge? – În grădina Ghethsimani, noaptea, iar apoi la Golgotha.

Aşadar, devenind creştini, şi căutând asupra suferinţelor întregii lumi, începem cumva să înţelegem „graiul" lui Hristos. Apostolii Ioan şi Iacov I-au cerut să le dea să şadă de-a dreapta şi de-a stânga lui Hristos. Iar Hristos a zis: „Dar voi puteţi oare să beţi paharul, şi să vă botezaţi cu botezul cu care Eu mă botez?" Ei au zis: „Putem." Ca Tată al nostru al tuturor, Hristos le

răspunde cu dragoste: „Da, voi veţi bea paharul, şi veţi primi botezul pe care l-am primit Eu Însumi."[1] Şi noi, ca duh, „bem paharul şi ne botezăm precum Domnul S'a botezat." Cât de înţelept a fost rânduit în Biserică de către Părinţi: treptat, de la lucruri mărunte, dintr'o dată sântem duşi la a vedea măreţii până şi în lucruri neînsemnate. Iată adevăratul Om, chipul lui Dumnezeu. Şi anume pentru a reface în noi înşine chipul, cel ce a fost întunecat de păcat şi de patimi josnice, ducem lupta noastră – lupta nevoinţei monahale. Atunci mintea noastră renaşte, şi vede lucrurile într'o altă ordine şi într'o altă lumină. Totuşi aceasta nu înseamnă nicidecum că ea s'a slobozit de patimi...

În epoca noastră lumea din afară se îndepărtează de Hristos, şi acesta este aspectul cel mai dureros, mai tragic, mai cumplit, al evenimentelor lumii noastre: A doua oară a pierde pe Hristos, precum L-a pierdut Adam în Rai – cum este cu putinţă? Ci vom răbda micile frecuşuri în viaţa noastră de toate zilele, şi vom trece cumva cu vederea alunecările către mânie, către vrăjmăşie, către orice ar fi între noi – pentru că trebuie să vedem suferinţele omului, iar nu părţile lui cele rele. În realitate acesta este „material" pentru marea fiinţare despre care nu putem încă vorbi. Şi calea noastră începe cu cele cu care eu termin aproape fiecare cuvântare: În cele mai mici nimicuri, rămâneţi cu mintea acolo unde este Domnul, „după catapeteasma"[2] Zilei a opta – petreceţi cu mintea acolo, iar cu trupul

[1] Cf. Mc. 10:35-39.
[2] Cf. Evr. 9:3.

învățați-vă să trăiți în condițiile de aci. Duhul omului este pus în el pentru a începe să simtă ființa. Iar Domnul adesea se poartă cu noi ca şi cum El nici nu ar înțelege neputința noastră. Şi nici nu ar fi cu putință a răbda o astfel de lume, dacă Hristos nu era Dumnezeu. Iar dacă este Dumnezeu, atunci *toate sânt cu putință.*[1] Şi noi, Acestui Tată al nostru, cu toate suferințele noastre, îi spunem: „Slavă Ție, Dumnezeule cel Înalt, slavă Ție în vecii vecilor."

Când a primit Israil înfierea? – Când ne rugăm lui Dumnezeu, atunci, după sfatul duhovnicului athonit, nu vom cere lucruri mici, ci Marelui Dumnezeu îi vom cere numai cele mari. Cu toate acestea, trebuie osebite cele două momente: unde se termină lumea etică şi unde începe Dumnezeiasca ființialitate.

În Psalmi aflăm expresia: *Al Tău sânt eu, mântuieşte-mă.* Când rostim acele cuvinte, ele ne pot părea exagerate în îndrăzneala lor. Cum spui tu, omule: *Al Tău sânt eu, mântuieşte-mă*? Oare crezi că Dumnezeu are nevoie de tine? Oare ceea ce faci este aşa de măreț, încât Însuşi Dumnezeu este dator să-ți vină în întâmpinare?

Ci se apropie clipa când dintr'o dată Dumnezeu spune omului: *Fiul meu eşti tu, eu astăzi te-am născut.*[2] Când noi ne rugăm: *Al Tău sânt eu, mântuieşte-mă*, nu trebuie să depăşim planul etic. Putem cu adevărat să cerem înfierea, dar a o întări, noi nu putem; Singur Domnului Îi este cu putință. Aşa că, în Rai, strămoşul

[1] Cf. Mc. 9:23.
[2] Ps. 2:5.

nostru a făcut un pas neghiob: a încercat să dobândească dumnezeirea fără Dumnezeu Însuşi – pas naiv, copilăresc.

Aşadar, când Însuşi Dumnezeu aduce acea „îndreptare" şi zice: „Da, tu eşti fiul Meu," atunci înfierea îşi primeşte trăsătura vecinică. Dar dacă eu zic: „Eu sânt al Tău," o voiu spune numai în limitele firii mele etice: „Mai bun decât Tine eu nu văd. Dar Tu mântuieşte-mă. Nicidecum nu înseamnă că sânt fiul Tău, câtă vreme Tu Însuţi nu porţi mărturie pentru mine că sânt al Tău fiu."

Citim în Evanghelie că s'a auzit glasul Tatălui: „Fiul Meu eşti Tu, pre El să ascultaţi."[1] Deci a fost nevoie de mărturia Tatălui Însuşi, pentru a întări ca ultim fapt adevărul că Iisus Hristos era Fiul Tatălui.[2]

[1] Cf. Mt. 3:17; 17:5 şi textele paralele.
[2] Io. 12:38.

30
DESPRE PĂRĂSIREA DE DUMNEZEU[1]

Despre cuvântul lui Dumnezeu. Iconografia şi chipul lui Dumnezeu. Despre întâmplarea cu părintele N. Despre părăsirea de Dumnezeu în epoca noastră. „Aşa trebuie pentru vecinicie." Clătinările şi neputinţa – calea noastră. Despre depărtarea energiei bucuriei. Pentru durerea care naşte rugăciune pentru întreaga lume.

Cu neputinţă este a explica de fiecare dată celor nou veniţi ce reprezintă „praznicele revederilor" noastre – adunările noastre împreună.

Dorinţa noastră: a trăi în Duhul Sfânt acolo unde se cheamă Numele Lui. Când ne apropiem de Cuvântul lui Dumnezeu, bineînţeles că nu ne este cu putinţă a ocoli teama, şi nici bucuria nu o ocolim. De multe ori am vorbit, şi încă o dată vom repeta, că în fiecare zi, şi în toată vremea şi în tot ceasul, încercăm să trăim în loc sfânt, iar acel loc este biserica.

Prin ce se sfinţeşte biserica? – Prin faptul că noi, năzuind a nu scârbi Duhul Sfânt, încercăm să prindem fiecare cuvânt al Lui. Acele cuvinte sânt scrise acum în inimile noastre: Creştinii trebuie să vorbească totdeauna din ceea ce le dă Duhul, iar nu să filosofeze. Dacă veţi simţi cum reacţionau Biserica şi mulţimile la

[1] Nr. D-14 (8 Febr., 1993), după numerotarea M^{TI}.

propovăduirea Sfinților Apostoli, atunci bineînțeles că veți dori să păstrați acea bucurie și acea dragoste plină de durere pentru lume. De ce vorbesc cu teamă despre Cuvântul lui Dumnezeu? – Pentru că începe Evanghelia cu cuvintele: *Întru început era Cuvântul, și Cuvântul era către Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul.*[1] Toți cei ce au capacitatea de a deosebi în ce duh vorbește un om, vor zice, în legătură cu secvența cuvintelor din Prologul Evangheliei Sfântului Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul, că omul așa nu vorbește, și este inutil să cercetezi, așa cum au încercat unii, toate operele filosofice, spre a descoperi de unde vine acea expresie a Sfântului Ioan de Dumnezeu Cuvântătorul: Oare din faptul că el se învăța în cercurile filosofilor și printre cei mai aleși oameni ai vremii lui? – Nu, nici cei mai aleși nu puteau vorbi astfel. Înțelesul acestor cuvinte se descoperă nu prin tâlcuiri omenești, ci prin simțământul vieții cuprinse în acele cuvinte.

Mi-am îngăduit să vorbesc despre acestea astăzi pentru că avem cu noi în mănăstire un nou oaspete, iconograful N. Acea artă și tehnică el însuși și-a ales-o pentru viața lui duhovnicească, ceea ce înseamnă că atunci când pictează o icoană, fie că o gândește în mod direct, fie că nu, trăiește cu constiinta că omul este zidit după chipul lui Dumnezeu. Tradus din greacă, „icoană" înseamnă „chip." Un profesor de la Institutul Sf. Serghie mi-a povestit un lucru uimitor. El este patrolog și un om binecinstitor, și zicea că, uitându-se la femeile

[1] Io. 1:1.

simple care veneau să sărute icoanele, remarcase o oarecare înrudire a duhului celor ce sărutau cu cel ce era înfăţişat în icoane. Iată deci că manifestarea duhului omenesc în sfera vieţii noastre pământeşti trăieşte în iconograf atunci când se trudeşte să înfăptuiască o icoană a lui Hristos Dumnezeu, a Maicii Domnului sau a Sfinţilor.

Ştiţi că sânt deja şapte sau opt ani de când am rămas fără să pot citi, pentru că ochii mei nu mai văd literele tipărite. Cu gândul, tot mereu sânt în aşteptarea venirii momentului când contactul cu lumea aceasta se va întrerupe. Până acuma trăiesc prin energia cuprinsă în pomul întregului Adam. Evenimentele vremilor noastre fac ca veacul nostru să fie deosebit de important. Uneori mi se pare că Domnul Dumnezeu, îndepărtându-Se de la noi, prin singură această mişcare negativă a îndepărtării ne afundă în patimile noastre, şi noi trăim patimile acestei lumi. Şi mari sânt suferinţele sufletului omenesc când se îndepărtează de la noi lucrarea simţită a harului Sfântului Duh.

Îndepărtarea lui Dumnezeu după două războaie mondiale neînchipuit de grele – Primul şi al Doilea – a dus la faptul că întreaga lume este afundată în criză şi în nimic nu află ieşire. Şi când ne rugăm Lui pentru lumea întreagă, El totuşi ne răspunde: „Da, suferă omul. Şi binevoieşte sufletul Meu întru cei ce se roagă pentru ceilalţi, pentru cei ce suferă, pentru întregul Adam. Ci lăsaţi totul aşa cum este, nu vă turburaţi de faptul că războaiele sânt inevitabile, nu vă turburaţi de faptul că oamenii, suferind, ajung cu adevărat până la

capătul a ceea ce se poate numi culmea răbdării durerii." Atunci iată în ce constă întrebarea mea: „Doamne, dacă atâția oameni, cu lacrimi, cu suspinuri cheamă către Tine: Miluieşte-ne! Miluieşte pre noi şi lumea Ta!", iar El zăbăvniceşte a ne milui... Şi spune în Evanghelie: „Auzind despre toate acestea, ridicați-vă capetele, că astfel trebuie să fie."[1] Viața noastră pământească este vremelnică; nu aci ne vom dobândi săvârşirea, propria înfăptuire ca persoană, ca şi chip al lui Dumnezeu în deplinătatea lui. Da, este o întrebare puternică, îndreptată către Hristos, către Tatăl şi către Duhul Sfânt...

„Vino şi sălăşluieşte întru noi, Duhule Sfinte, Mângâietorul cel Bun."

Sub ochii noştri se destramă imperii, milioane de oameni mor de foame, de boli. „Unde eşti Tu, Cel ce ne-ai zidit?" Şi Domnul răspunde: „Asa este de trebuință pentru vecinicie." Omul este zidit după chipul lui Dumnezeu şi după asemănare. Omul trebuie să îmbrățişeze în dragostea sa nu numai omenirea, ci şi întreaga zidire. Şi Domnul se bucură când ne rugăm pentru cei ce suferă, dar El Însusi zăbăvniceste a veni si a tămădui. De ce? – Pentru că El poate toate. El zice: „Nu vă temeți de cei ce omoară trupul, iar apoi mai mult nu pot face; ci vă temeți de cel care după omorâre poate încă să pedepsească."[2] Ceea ce înseamnă că El şi după omorârea şi moartea noastră poate să ne ridice din nou în şi mai multă slavă. Poate că de acum niciodată

[1] Cf. Mt. 13:7; Lc. 21:28.
[2] Mt. 10:28.

nu o să mai fim aşa cum ne trăim acum pe noi înşine: lipsiţi de dragoste şi de lumină.

Sufletul meu se bucură atunci când vă văd, dragii mei fraţi şi surori, cum vă daţi veselia, puterea şi rugăciunea voastră celor ce ne cercetează. Dar după moarte, ce putem noi face? – Ci Domnul toate le poate face, totdeauna. Şi iată, cuvintele „Astfel trebuie să fie," până nu vom muri şi vom ajunge la Judecata cea de Apoi, nu le vom putea înţelege până la capăt. Nebunie ar fi a gândi că Domnul binevoieşte suferinţe. El Însuşi a arătat o asemenea dragoste care va să ne covârşească în toate veacurile şi în vecinicie. Iar când va veni, Îi vom zice: „Doamne, dar Tu unde erai ieri, sau acum un ceas?" Dar ciudat lucru, El vine, ne mângâie cu mărturia prezenţei Sale, şi deja nu mai avem ce întreba pe Dumnezeu. Aşa cercăm noi neputinţa făpturii noastre zidite: neîncetate clătinări, neîncetate înmulţiri sau împuţinări ale durerilor şi suferinţelor, ale întunericului şi luminii. Ci ştiind această cale, vom încerca să strigăm către Maica Domnului şi către toţi Sfinţii, şi către Însuşi Dumnezeu, ca să ne dea răbdare, şi putere pentru această răbdare.

Să mă ierte Dumnezeu, dar vreau să povestesc ceva despre mine însumi. Acum mai mult de o jumătate de veac, fiind încă la Athos, am suferit multe dureri, şi mă copleşeam de ele – şi lăudam pe Dumnezeu, uimindu-mă cum a putut El face trupul acesta prin care eu sufeream. Acum nu mai este aşa. Cu mintea eu pot să mă bucur de căile lui Dumnezeu; dar deja nu mai am energia bucuriei. Şi mă căiesc că nu pot să vă aduc acea

bucurie. Vă chem la răbdare, la o stare de rugăciune atentă, cu o necontenită căutare a voii lui Dumnezeu. Ajute-ne Domnul, în Duhul Sfânt, să petrecem în lumina poruncilor Sale! Şi iată, chemând pe voi către toate acestea, vă voiu ruga să ţineţi în minte toate minunile Proniei lui Dumnezeu, Care ne-a „răbdat" până acum. Vremea noastră este de neîndurat. Eu nu sânt infailibil, pot să greşesc la fiecare pas, ba şi greşesc. Însă vă voiu spune: Adesea îmi vine gândul că totuşi ne-au ajuns vremile apocaliptice. Iar noi ne vom zidi căsuţa, căsuţă săracă în comparaţie cu altele, cu multă sârguinţă, spre a da slavă lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru.

Ieri s'a întors din Grecia vechiul nostru împreunătruditor zidirii mănăstirii noastre, care şi-a cheltuit toate puterile, părintele N. El s'a dus acolo pentru zidirea mănăstirii noastre. Vă zic că l-am întâmpinat cu un deosebit cutremur căci, precum mi-au descris, căderea lui a fost de la patru metri înălţime, printre pietre şi gard. S'a rostogolit peste acele pietre dintr'o parte în alta, şi în chip minunat a rămas nevătămat. Lovitura şi căderea au fost fără îndoială mortale; şi iată că îl avem din nou cu noi.

Unii din voi vă veţi aminti cum am fost aruncat de la înălţimea amvonului la pământ, nici nu ştiu de către ce putere. Şi cu siguranţă că aş fi fost omorât, dacă n'aş fi reuşit să mă agăţ cu un deget de capătul unui fier, şi aşa mi-am cruţat capul de o lovitură mortală. Aşa că, vedeţi voi, bisericuţa aceasta ne-a costat atâtea suferinţe şi primejdii, dar pentru faptul că o zidim cu

atâta trudă, eu cred că Domnul ne va da un suflu care să îmbrățișeze întreaga făptură a lui Dumnezeu. Iar noi ne vom aminti de toate minunile Lui, pentru că amintindu-ne de ele, ne vom obișnui duhul să trăiască în atmosfera aceea, și oricare alta care nu purcede de la Dumnezeu, nouă nu ne va plăcea...

Vă vorbesc, cum ar fi, cuvinte înalte, dar despre ele veți citi, și citiți-le, la Sfinții Părinți, la Cuviosul Isaac Sirul – când omul se roagă dintr'o puternică, ascuțită și adâncă durere pentru întreaga făptură.[1] Dar când vine acea stare, după darul Duhului Sfânt, să vă aduceți aminte atunci că El este cu noi, că nu sântem singuri. Noi nu putem provoca, cum ar fi, în chip artificial acele stări înalte, dar când Dumnezeu, pentru un gând smerit, ne dă unele din cele cu adevărat înalte gânduri și stări, aceasta se petrece atât de liniștit, atât de simplu, încât nu mai este nici o mișcare, nici către slavă deșartă, nici către altceva asemănător. Este viața firească, normală duhului omului – viață după chipul lui Dumnezeu, asemănătoare cu viața Lui Însuși. Iată, vedeți ce lucru: În ultima lună mi-a fost atât de rău, dar acum nu mă pot rupe de voi, și tot vorbesc, vorbesc, vorbesc; dar totuși, odihniți-vă de mine.

Și Domnul Dumnezeu să binecuvânte pe toți.

---

[1] Cf. Cuv. Isaac Sirul, *Cuvinte pentru nevoință*, Cuv. 48, Ed. Bunavestire, 1997.

CUVÂNTAREA DE RĂMAS BUN [1]

Pentru cuvântul de-Dumnezeu-dat. Pentru alegerea de către Dumnezeu la viaţa monahală. Despre unimea cu fraţii după sfârşit. Suferinţele pentru a însuşi viaţa lui Hristos. Desăvârşirea credinţei creştine. Despre viaţa noastră ca durerile lui Hristos. Despre gropniţă: „şi după moarte vom fi nedespărţiţi..."

Fie Numele Domnului binecuvântat de acum şi până în veac.

Domnul a zis, ca poruncă a Sa: „Iubiţi-Mă, şi în această dragoste păziţi poruncile Mele."[2] Prin paza poruncilor noi dobândim obişnuinţa, deprinderea de a trăi în necontenita amintire a lui Hristos: Viaţa Lui, pilda Lui, poruncile Lui. Şi deci, vă rog, dragi fraţi şi surori, primiţi uşor şi cu pace aceste cuvinte – nu ca şi cuvintele mele, ci ca răspuns la chemarea cu care ne cheamă Hristos.

Dacă veţi auzi acum câteva lucruri pe care le-a spus Domnul la Cina cea de Taină, înainte de ieşirea Lui, rogu-vă, nu vă smintiţi, căci precum Domnul a spus: „Nu vă grijiţi mai nainte de ce veţi spune, căci cuvântul vi se va da de la Duhul Sfânt. Şi nu voi veţi grăi, ci Duhul Care purcede de la Tatăl."[3] Alegând pe

---

[1] Nr. D-16 (5 Aprile, 1993), după numerotarea M^{TI}.
[2] Cf. Io. 14:23.
[3] Cf. Mc. 13:11.

Preacurata Fecioara Maria, făcându-o cale spre întruparea Sa, Domnul astfel se uneşte cu noi toţi şi în felul gândirii. Astfel, hotărât: Daţi-mi voie să vorbesc urmând pildei lui Hristos. Căci El a zis: *Pildă am dat vouă, ca şi voi aceeaşi să faceţi.*[1]

Vă spun că aceste ultime luni au fost pentru mine o mare lecţie. Mi-e greu să mă despart de voi. Şi în acelaşi timp, deşi Domnul mi-a îndelungat zilele total neaşteptat, dorirea mea ar fi fost să mă văd cu fiecare dintre voi separat, măcar două vorbe să zicem. Dar, nu ştiu cum se face, nu izbutim în contextul vieţii noastre; iar noi primim această pronie a lui Dumnezeu ca pe o cale a Crucii. Voi, cei ce aţi venit aci – voi ne-aţi ales pe noi, iar nu noi pe voi. Pentru ucenicii Săi Domnul a zis: *Nu voi M'aţi ales, ci Eu am ales pre voi.*[2] Calea este astfel: Duhul Domnului vă alege şi lucrează în voi, fără ca noi să facem ceva. Ce înseamnă „fără ca noi să facem ceva"? – Vreau să zic că noi înşine ne trăim viaţa fără a ne uita „în afară": nu încercăm să atragem pe cineva, în nici un chip. Trăim în simplitatea noastră, iar voi veniţi aci aduşi de Duhul Sfânt, căci viaţa noastră, văzută de oameni din afară, este simplă; nimic nu se vede din afară, dar viaţa aceasta – este curată răstignire. Dar, fie că voi ne-aţi ales pe noi, fie noi pe voi – acum sântem *toţi una*. Şi fiecăruia dintre voi, cu

[1] Cf. Io. 13:15; 1 Cor. 11:1 – „Următori fiţi mie, precum şi eu lui Hristos. Efes. 5:1 – "Fiţi dar următori lui Dumnezeu, ca nişte copii iubiţi."

[2] Io 15:16.

îndrăznire îi repet acelaşi cuvânt: cuvântul lui Hristos.[1] Câtă vreme trăim aci, s'ar zice că nimic deosebit nu se întâmplă, dar ceea ce este mai presus decât toate rămâne nevăzut ochiului acestei lumi.

Eu nu cred că moartea trupească poate fi pentru noi despărţire. Nu!... Moartea mea, după părerea doctorilor, este totuşi aproape vizibilă. Unii nu-mi dau mai mult de câteva zile. Ei s'au mai înşelat; poate că şi de data aceasta se vor fi înşelat. Sarcina noastră acum, nevoinţa noastră, este pentru a birui limitele vremii si materiei, ale materialităţii trupului nostru, pentru ca să rămânem una şi după plecarea mea. Şi nu fiindcă eu aş fi ceva „deosebit." Ci Duhul aşa grăieşte în inima mea. Eu sânt om păcătos, şi nu ajung la înălţimea poruncilor Dumnezeului Celui Viu, pentru că porunca aceasta a Dumnezeului Celui Viu îmbrăţişează întreaga lume, tot ce este, în afara vremii, în afara întinderii. Zis-a Domnul la Cina cea de Taină: *Viu sânt Eu, şi voi veţi fi vii.*[2] Astfel eu trebuie cu voi să rămân viu.

Preaiubitului nostru părinte duhovnicesc Siluan, Dumnezeu fără cuvânt i S'a descoperit în vedenie, la începutul nevoinţei sale monahale. Continuaţi acuma truda noastră de neînchipuit şi, nouă tuturor, de neajuns fără Hristos. Calea noastră este a ne da viaţa pentru viaţa celuilalt. Şi nu este dragoste mai mare decât cea când sufletul omului este gata de orice moarte pentru binele aproapelui. Domnul a zis despre o astfel de dragoste că „Dragoste mai mare decât aceasta nu

[1] Cf. Io. 17:21.
[2] Io. 14:19.

este."[1] Şi deci îmi îngădui să vorbesc, deoarece şi voi mi-aţi mărturisit că sânteţi gata să rămâneţi în cuvânt şi în unimea gândirii noastre şi a inimilor noastre. Sute de mărturii au fost pentru faptul că Domnul aude rugăciunile din locul acesta.

Aşadar, fiţi cu pace în inima voastră, şi câtă vreme rămân cu voi, şi după ieşirea mea cea după trup[2] : Noi NU NE DESPĂRŢIM...

Da, tac, nu pentru că nu am cuvinte, ci pentru că îmi este greu a rosti cuvintele acestea. Domnul a spus, în rugăciune, lui Dumnezeu Tatăl, pentru ucenicii Săi: „Acum pentru aceştia mă rog; nu pentru lumea întreagă mă rog, ci pentru aceştia (...),[3] pe care Eu îi trimit ca oi în mijlocul lupilor."[4] Aşa şi voi, răbdaţi viaţa noastră! Ea se alcătuieşte într'un chip ciudat – ca şi cum nimic deosebit nu s'ar întâmpla. Însă este cu adevărat ceva cât se poate de înalt şi cât se poate de măreţ – dragostea Tatălui, dragostea Fiului, dragostea Duhului Sfânt este cu noi. Rugându-mă pentru fiecare dintre voi, pe nume, sânt bineînţeles legat cu fiecare dintre voi, cu acele legături pentru care se poate spune că aparţin Împărăţiei vecinice – legături ale vecinicei iubiri, neclătită în vecii vecilor. Greu ne este să cuprindem aceasta. Unii dintre Apostoli au vorbit despre ea cu mai multă îndrăzneală decât ne îngăduim noi. Dar începuturile noastre sărace, sânt totuşi lucrarea lui

[1] Cf. Io. 15:13.
[2] Cf. Io. 14:1 şi 27.
[3] Cf. Io. 17:9.
[4] Cf. Mt. 10:16.

Dumnezeu Însuşi; şi, precum zic arhiereii în vremea slujbei: „Şi întăreşte via aceasta, pre carea a sădit dreapta Ta." Mă aflu într'o situaţie fără ieşire – eu însumi sânt nerăbdător, deşi mi-am dat viaţa slujirii celorlalţi. Câte zile, câte nopţi am petrecut cu Dumnezeu, în rugăciune – pe care pot oare să o numesc rugăciune, căci este „scrâşnire a dinţilor"?

Şi aşa, preascumpii mei fraţi şi surori, la sfârşitul căii mele, vă spun că în dragostea noastră pentru Hristos vom rămâne neclătiţi! Toată nedumerirea, toată suferinţa noastră, purtaţi-le ca viaţa lui Hristos. Sânt multe căi către „absolut" în viaţa omenirii, însă nu este nimeni care să se compare cu Hristos. Şi deci, cu nici un preţ să nu vă rupeţi de Hristos. Dacă a hotărât Domnul să murim, muri-vom conştienţi de dragostea Lui, care L-a dus până la Cruce. Nădăjduiesc să lucreze cu adevărat în noi cuvântul lui Hristos: *Viez Eu, şi voi veţi via.*[1]

Fiecare cuvânt al lui Hristos este însăşi Dumnezeiasca vecinicie. Pentru nimeni să nu daţi pe Hristos! Fie El singurul Împărat al inimii noastre, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Căci a crede în Hristos este viaţă lucrătoare, viaţa lui Hristos Însuşi. Precum El a suferit pentru toată făptura şi pentru întreaga lume, aşa şi noi ne vom ruga lui Dumnezeu. Şi în clipele grele, fie ca plânsul din Ghethsimani să ne cucerească. Dar şi cu noi se întâmplă aşa încât, după o oarecare asemănare cu plânsul din Ghethsimani, când

[1] Io. 14:19.

Duhul Vecinic se atinge de noi, atunci trăim cu adevărat, atunci începe viața noastră cea fără de moarte; și atunci într'un cu totul alt chip ni se va înfățișa Dumnezeul cel Absolut. Credința noastră cea creștină este ultima desăvârșire; și nimeni să nu ne despartă de dragostea lui Hristos, precum și Pavel spunea![1] Am zis acum cuvintele acestea negândindu-mă la apostolul Pavel. Dar vedeți, noi vorbim aceeași limbă, despre aceeași viață ca și Apostolul, și toți Sfinții, martorii Dumnezeirii lui Hristos.

Iată, mulțumesc lui Dumnezeu că m'am nimerit aici, adus de tinerii mei frați. Rog pe Dumnezeu să-mi dea cuvânt, și cuvintele năvălesc grămadă, iar eu doresc să aleg ceea ce aparține esențial lumii Dumnezeului nostru, adică vieții vecinice: Vreau să zic că atunci când începem, asemenea lui Hristos, să suferim pentru întreaga făptură, atunci, în Hristos și împreună cu Hristos noi trăim *viața vecinică.*

Și așa, vă mulțumesc că ați ascultat cuvântul meu. Mă duc, încredințat că Domnul v'a adus, pe fiecare dintre voi, cu mâna Sa. Și nu e ușoară viața noastră; cel ce nu o cunoaște, nu cunoaște durerile lui Hristos. Și deci, pentru astăzi termin cuvântarea cu voi în trei cuvinte: a da viața noastră pentru ca ceilalți să trăiască; a mângâia pe toți cei ce ne cercetează, cei săraci, care nu au alt mângâietor în lumea aceasta; și astfel, slujind lui Dumnezeu în frații noștri și surorile noastre

[1] Cf. Rom. 8:39.

suferinzi, care sânt ai Lui, noi ne împreunăm în această dragoste cu Însuşi Hristos în veci.

Planul nostru acum: Să construim aci o gropniţă pentru toţi. Dacă ar fi să facem un cimitir, şi să îngropăm pe fiecare separat, terenul nostru nu ne va ajunge. Aşadar vom construi o gropniţă. Acolo vom pune sicriele, acolo vor fi rămăşiţele noastre... Dar va fi bucurie că nici după moarte nu vom fi separaţi.

Şi aşa, să fie binecuvântarea Domnului peste voi, peste toţi, fraţii mei şi surorile.

Testament

Cuvântare de slavă înalţ Dumnezeului nostru, Care mi-a dat bucuria să vă văd adunaţi astăzi la un loc. Nu ştiu ziua când voiu muri, dar experienţa ultimilor ani m'a învăţat să-mi aştept sfârşitul vieţii în fiecare zi. Din voia Domnului, asupra mea a căzut datoria de a purta mărturie pentru părintele nostru duhovnic Siluan, pe care mi l-a arătat în adevărata sa măreţie. Prea plin de conştiinţa micimii mele, eu pronunţ aceste cuvinte plin de o mare frică. Ceea ce am învăţat la picioarele lui, în timpul vieţii lui, eu nu vreau să păstrez numai pentru mine, ci ard de dorirea de a o împărtăşi vouă tuturor în aceeaşi plinătate în care a binevoit Domnul să-mi descopere pe alesul Său. Voiesc, şi mă rog lui Dumnezeu, ca El să descopere vouă aşteptarea inimii mele: a preda vouă ceea ce am primit eu, ca testamentul meu.

* * *

În împreună-vieţuirea monastică în rânduiala ideală, se pune ca ţel dobândirea acelei uniri pentru care S'a rugat Hristos: *Ca toţi una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine, şi Eu întru Tine, ca şi ei întru noi una să fie* (Io. 17:21); cu alte cuvinte, după chipul unimii Sfintei Treimi. Unul este Dumnezeu, dar unul în trei Ipostasuri-Feţe; şi după cuvintele descoperirii Sfintei Scripturi: *Să facem om dupre chipul nostru şi dupre*

a noastră asemănare (Fac. 1:26), trebuie să înțelegem că în mintea cea fără de început a Făcătorului nostru, *omul* este gândit ca unul, unul singur, însă într'un mare număr de ipostasuri. In această minunată unime, fiecare, într'un oarecare sens, înlăuntrul ipostasului său, este centru a toate: toți și toate sânt pentru el, iar el la rândul lui toate ale sale și pe sine întreg se dă tuturor și fiecăruia. Nu este nici mai mare, nici mai mic. Fiecare, purtând în rugăciunea sa pe toți membrii obștii, tinde să dobândească ceea ce ni se pune înainte ca poruncă, „să iubești pre aproapele tău ca însuți pre tine" (Mt. 22:39), cu alte cuvinte, ca propria „sa" viață. Dacă membrii obștii monahale poartă în sine cu adevărată înțelegere această sarcină, atunci ei înrâuresc binefăcător unul pe altul în obștească nevoință de a dobândi unimea în Dumnezeu. Astfel se făurește împreunarea eforturilor, o strânsă colaborare, o convergență în avântul unei binecinstitoare înfăptuiri care asigură înălțarea în sfera duhovnicească a Împărăției Sfintei Treimi.

* * *

Împreună-trăirea monastică se dovedește a fi conditia cea mai prielnică pentru lărgirea constiintei noastre până la limitele ce ne sânt puse înainte ca țel final, ca realizarea chipului și asemănării lui Dumnezeu în „om-omenire": *Ca să fie una precum și noi* (Io. 17:11). Nevoința aceasta fiind nesfârșit de mare, bineînțeles că nu poate fi ușoară. Ea este „calea cea strâmtă," plină de adânci suferințe, despre care vorbește Hristos (Mt. 7:14). Toată viața noastră noi putem crește însufleți

de cuvântul şi de pilda lui Hristos Însuşi, până ce vom ajunge la *unimea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, întru bărbat desăvârşit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos* (Ef. 4:13).

Mântuirea constă în primirea darului vieţii dumnezeieşti în vecinica ei *deplinătate*. Zicând „deplinătate," noi avem în vedere forma ipostatică a fiinţării. Deplinătatea, noi o înţelegem ca *iubire* care este proprie desăvârşirii cunoaşterii, şi aceasta în vârtutea împartaşirii în însăşi fiinţa.

Nu strică să repetăm că *dragostea* strămută viaţa celui ce iubeşte în persoana celui iubit: existenţa celor iubiţi aî mei devine conţinutul vieţii *mele*. Dacă eu cu toată fiinţa mea iubesc pe Dumnezeu, după înţelesul întâii porunci: *Să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, şi din tot sufletul tău, şi din tot cugetul tău* (Mt. 22:37), atuncea eu petrec întreg în El. Şi numai aşa viaţa Lui devine *a mea*. Dacă eu, asemenea lui Hristos, *până în sfârşit* (Io. 13:1) iubesc pe toţi, atunci viaţa tuturor, prin puterea iubirii devine viaţa mea. Şi nu numai în sensul cantitativ al cuprinsului, ci şi calitativ, prin preschimbarea firii mele omeneşti după harul lui Dumnezeu. Astfel, aceasta apare ca un deosebit rod al petrecerii noastre în Dumnezeu şi a lui Dumnezeu în noi. Iar aceasta este *vecinicia cea vie*, cu alte cuvinte, personală, ipostatică.

Anexa 1

MĂRTURIA DUHULUI: PĂRINTELE SOFRONIE ŞI BISERICA RUSĂ

La începutul anilor '90 au venit la Mănăstire oaspeţi din Rusia – fenomen foarte rar în acei ani. Fiind de faţă la una din cuvântările Stareţului împreună cu obştea mănăstirii, unul din oaspeţi a cerut Stareţului să rostească un ultim cuvânt pentru monahism. Văzând în această semnificativă întâlnire Pronia lui Dumnezeu, Stareţul a început să vorbească, adresând cuvântul întregii Biserici Ruse. Întâlnirea l-a răscolit pe Stareţ în chip deosebit, căci de-a lungul întregii sale căi creştineşti el adânc se plecase înaintea nevoinţei muceniceşti pe care a răbdat-o Biserica Rusă în veacul al XX-lea. Fiind în pragul morţii, în acel moment Stareţul s'a hotărât să dezvăluie ceea ce îi fusese dat să trăiască de-a lungul a multe decenii în rugăciunea sa neîncetată pentru Biserica Rusă, precum îi fusese arătat de către Duhul Adevărului. În acea cuvântare Stareţul cu frică a cutezat să rostească aceste cuvinte îndrăzneţe: „Duhul lui Dumnezeu mă înştiinţează pentru adevărul cuvintelor mele în legătură cu Biserica Rusă şi cu Patriarhul ei cel de Dumnezeu dat. Stăruitor vă rog pe toţi: Ascultaţi-mi cuvântul pe care Dumnezeu mi l-a

dat,[1] şi pentru care toată răspunderea o iau asupră-mi."[2] Ele sunau ca mărturisirea lui înaintea întregii Biserici Ruse, şi ca testamentul lui pentru întreg credinciosul popor rus.

Atât Starețul Sofronie cât şi părintele şi povățuitorul lui duhovnicesc, Cuviosul Siluan Athonitul, priveau prigonita Biserică Rusă, în suferințele ei pentru credință, ca pe o pildă de nevoință mucenicească pentru întreaga lume creştină. În anii de după Revoluție, contemplând în duh bătălia credinței în Hristos Dumnezeu, cu necredința, Starețul simțea că înfruntarea cea mai crâncenă avea loc în Rusia. Din această pricină rugăciunea sa pentru credincioşii acelui pământ era deosebit de arzândă. Cu toate acestea, la Mănăstirea Sf. Panteleimon de la Athos, unde Părintele Sofronie şi-a început calea monahală, atitudinea față de Biserica Patriarhală Rusă era departe de a fi binevoitoare. În unii din ierarhii şi preoții ei, Stareții athoniți vedeau pe „vânzătorii" lui Hristos, care în chip fățarnic făceau compromisuri cu regimul atheist. Într'o scrisoare către David Balfour, Starețul scria: „(...) Stareții athoniți se raportează nebinevoitor față de Mitropolitul Serghie. (...) Eu nu mi-am ascuns simpatia față de Biserica Patriarhală Rusă, şi de aceea m'am

---

[1] „Cuvinte îndrăznețe": într'adevăr, în treizeci şi unu de ani, nici o singură dată nu l-am auzit pe Părintele Sofronie să afirme deschis că ceea ce ne povățuia era cuvântul lui Dumnezeu însuflat de Duhul Sfânt. (N. tr.)

[2] Cf. Cuvântarea nr. 1, 31 August, 1992.

văzut supus unei oarecare persecuţii."[1] Stareţul îşi amintea cum l-au chemat odată la o sinaxă cu monahii unde i-au cerut să se lepede de convingerile sale faţă de Biserica Rusă. Tăcut, el le-a ascultat învinuirile, rugându-se lui Dumnezeu să-l lumineze şi să-i dea cuvântul de folos. Într'un anume moment a simţit în inimă: „Ei, acum vorbeste!" Şi Părintele Sofronie s'a ridicat să vorbească. Cuvintele lui simple, dar care purcedeau din experienţa dată lui de sus, au învederat adevărul ca pe un fapt vădit ce nu mai cere nici o altă dezbatere. După întâmplarea de mai sus, atitudinea faţă de Biserica Rusă în mănăstire s'a schimbat întrucâtva. Acum, la începutul celui de-al treilea mileniu, ne aflăm în faţa dovezii vădite a adevărului cuvintelor lui, cărora însăşi istoria le poartă mărturia. După câteva decenii, slobozită de asuprirea comunismului, Biserica Rusă s'a ridicat din cenuşă ca singurul martor negreşalnic al adevărului Dreptei Slăviri în Rusia care şi-a păstrat credincioşia faţă de Cel Care i-a aşezat temeliile – Hristos. După şaptezeci de ani de stăpânire atheistă, „porţile iadului nu au biruit-o."[2]

În anii celui de-al Doilea Război Mondial, fiind deja la pustie, adesea se ruga nopţi întregi pentru toate popoarele „ca într'un fel de nebunie": era strigătul lăuntric către Dumnezeu pentru pacea întregii lumi. Însă, ca şi mai nainte, prigoniţii Rusiei ocupau primul loc în conştiinţa lui. Rugăciunea pentru ei era la

[1] Cf. Arhim. Sofronie, „Nevoinţa cunoaşterii lui Dumnezeu": *Corespondenţa cu David Balfour*, p. 214. (în lb. rusă)
[2] Cf. Mt. 16:18.

începutul tuturor rugăciunilor lui, şi la mijloc, şi la sfârşit. Acea rugăciune l-a legat pe Stareţ pentru totdeauna cu un fir duhovnicesc nevăzut de soarta Bisericii Ruse."

Venind în Franţa după război, Stareţul în chip firesc a făcut cerere de a fi primit în clerul Exarhatului Bisericii Ruse. Stareţului îi era străină conştiinţa acelora dintre emigranţi care rupseseră comuniunea liturgică cu Biserica Patriarhală, în vârtutea opoziţiei lor faţă de situaţia politică contemporană din Rusia, şi care socoteau lupta cu puterea sovietică ca momentul esenţial şi cel mai important al vieţii lor. În acei ani, apartenenţa la jurisdicţia Patriarhiei Moscovite în Franţa, ba chiar în întregul Apus, era supusă multor greutăţi. Toţi cei ce mergeau la Biserica Rusă a Patriarhiei Moscovei erau socotiţi „agenţi ai lui Stalin" şi, inevitabil, erau supuşi unor presiuni morale. Pentru faptul că aparţinea Bisericii Patriarhiei Ruse, Stareţul a fost nevoit să plece de la Institutul Sfântul Serghie din Paris. Însă Stareţul primea cu recunoştinţă faţă de Dumnezeu aceste încercări: vedea în ele „o oarecare măsură de împărtăşire" a suferinţelor poporului orthodox rus. Stareţul spunea: „Biserica în Rusia este Biserica în iad." Era puternic atras, anume să fie cu ei „în iad," să se roage împreună cu ei. În 1958 Părintele Sofronie a călătorit în Rusia la invitaţia oficială a Patriarhiei Moscovei, cu intenţia tainică dea rămâne în Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie, spre a împărtăşi soarta Bisericii suferinde. La întrevederea cu Preafericitul Patriarh Alexei I, când i-a dezvăluit

intenţia sa, Preafericitul i-a răspuns: „Părinte Sofronie, veniţi mâine, şi vă voiu da răspuns." În ziua următoare Patriarhul a spus: „Părinte Sofronie, nu pot toate." Stareţul s'a văzut nevoit să se întoarcă în Apus, însă părtăşia vie în rugăciune cu poporul suferind se întipărise adânc în conştiinţa lui. Fusese izbit de contrastul neînchipuit pe care îl prezenta atunci viaţa din Rusia Sovietică. Pe de-o parte, poporul adânc credincios; oamenii sufereau la vederea necredinţei celorlalţi şi plângeau pentru cei ce refuzau să vadă cea atât de limpede, atât de „vădită" Fiinţă şi prezenţă a lui Dumnezeu, trăind starea celor necredincioşi ca pe cea mai cumplită nefericire. Pe de altă parte, necredincioşii, cărora le era ruşine că printre ei încă se aflau atâtea „prejudecăţi," şi care făceau totul pentru a izbăvi ţara „progresistă" de aceste rămăşiţe ale vechii „ignoranţe."

Stareţul îşi amintea mai cu seamă de o întâmplare în Biserica Academiei Duhovniceşti a Moscovei, unde slujise Liturghia. La sfârşitul slujbei, poporul se înghesuia să sărute crucea. Mulţi plângeau, dar o femeie în vârstă plângea cumva în chip deosebit, chiar dacă liniştit – cu frângerea unei inimi îndurerate. Stareţului i s'a îndurerat sufletul de compătimire şi a simţit cum i se rupe inima. A luat crucea în mâna stângă, iar cu dreapta a ţinut capul bătrânei şi a întrebat-o încet la ureche: „Care vă este durerea?" „Am un fiu necredincios," a răspuns ea, şi a plecat, plângând şi mai tare. Stareţul a rămas impresionat de adâncul suferinţei ei: era nu mai mică decât suferinţa unei mame ce şi-a pierdut singurul ei fiu.

După căderea sistemului comunist a început renașterea duhovnicească a poporului rus. O dată cu aceasta s'au ivit nu puține noi mișcări bisericești și în afara Bisericii. În acești ani grei, întărit de mărturia lăuntrică a dreptății Bisericii Ruse, Starețul a chemat pe fiii ei să se țină neclintit de omoforul ei mântuitor. Unul dintre duhovnicii ruși a împărtășit Starețului Sofronie îndoielile lui, stârnite de anumite manifestări din Biserica Rusă. Drept răspuns, Starețul i-a scris:

„(...) Rog cu stăruință pe Sfintia Voastră să faceti ascultare glasului meu, al unui om păcătos: Tineti-vă cu toate puterile numai de Biserica Patriarhală. Tineti-vă până la „mărturisire" (ca să nu zic pana la „martiriu", adica pana la moarte). Mântuirea este numai în Ea. Toate celelalte mișcări, oricât ar fi ele de evlavioase în ce priveste manifestarea lor exterioară – sânt curse ale vrajmașului. Prin ele vine numai răzvrătă, ură, obștească pierzanie.

Vă scriu acestea cu deplină conștiință a răspunderii mele înaintea lui Dumnezeu și a Bisericii celei Răscumpărate cu scump Sângele Fiului lui Dumnezeu celui Întrupat.

Oricât ar fi de neocolit neajunsurile – Ea și numai Ea singură își va afla calea Sa cea adevărată. Așa spunea la vremea sa Ioan Gură de Aur. Așa spunea Cuv. Serafim din Sarov. Așa

gândesc toţi nevoitorii tuturor generaţiilor care cu adevărat se tem de a greşi."[1]

Ierom. Nicolai Saharov

[1] Arhim. Sofronie, „Scrisoare către igumenul N.", 27 Aprilie, 1991, p. 1. (în lb. rusă)

Anexa 2

RUGĂCIUNEA PENTRU UNIRE

Doamne Iisuse Hristoase, Mielul lui Dumnezeu Cela ce ridici păcatul lumii, Carele suindu-Te pre muntele Golgothei, răscumpărat-ai pre noi din blestemul legii, şi ai preînnoit chipul Tău cel căzut, pre Cruce preacinstite mâinile Tale întinzând, ca pre fiii lui Dumnezeu cei risipiţi întru una să aduni, şi trimiţând pre Preasfântul Duh, la unime pre toţi ai chemat; Tu dar, fiind a Tatălui strălucire, înainte de a ieşi la această mare lucrare de sfinţenie, lumii răscumpărătoare, rugatu-Te-ai Părintelui Tău ca toţi una să fim, precum Tu eşti cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt: Însuţi dăruieşte nouă har şi înţelepciune, spre a împlini această poruncă în fiece zi, şi ne întăreşte în nevoinţa acelei iubiri carea ai poruncit nouă zicând: „Să vă iubiţi unul pre altul, precum Eu am iubit pre voi." Prin Duhul Tău Cel Sfânt dăruieşte nouă puterea de a ne smeri unul altuia, amintindu-ne că cel ce mai mult iubeşte, acela mai mult se şi smereşte; învaţă-ne unul pentru altul a ne ruga, poverile unul altuia cu răbdare a purta, şi împreunează pre noi întru cea a dragostei nedespărţitei legături, întru ó turmă de oi ascultătoare, pentru numele Tău cel Sfânt, împrejurul Părintelui şi Povăţuitorului nostru iubit, dând nouă şi a vedea în fieştecare frate şi soră –

chipul slavei Tale celei negrăite; şi a nu uita că fratele nostru este viaţa noastră.

Aşa, Doamne, Cela ce pentru bunăvoirea Ta ne-ai adunat întruolaltă dela marginile lumii, fă-ne a fi cu adevărat întru ó frăţie, vieţuind întru ó inimă, întru ó voie, întru ó dragoste, ca ún om, dupre cel mai nainte de veci sfatul Tău pentru Adam, cel întâiu născut.

Întăreşte, apără şi acoperă sălaşul acesta cel sfânt, pre carele a sădit dreapta ta, şi umbrează pre el subt acoperământul Preacuratei Maicii Tale, şi al Sfântului Înaintemergătorului Tău Ioann, şi al Cuviosului Părintelui nostru Siluan, pre fieştecarele binecuvântând şi ocrotind, cari aci vieţuiesc (NN), păzindu-ne adică de gânduri de stricăciune făcătoare, de cuvinte sau de porniri protivnice ale inimii carile prăpăstuiesc sfântă lucrarea slujirii noastre; spre a se zidi sălaşul acesta pre piatra Evangheliceştilor Tale porunci, întru loc de tămăduire, loc de sfinţire şi de mântuire, nouă înşine, precum şi tuturor celor ce aleargă către dânsul, cei osteniţi şi împovăraţi fraţii şi surorile noastre, şi ca să aflăm toţi odihnă întru Tine, Cel blând şi smerit Împăratul nostru, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Anexa 3

POVESTEA MONAHULUI

(Un monah cu rugăciune adâncă, de la Vechiul Russikon, povesteşte Părintelui Sofronie despre copilăria lui)

Familie săracă într'un sat din Rusia (pe la sfârşitul veacului al XIX-lea); tatăl murise, fratele cel mare poartă povara familiei; feciorul cel mic (poate copilul cel mai mic), este mereu bolnav, dar... vrea să intre la mănăstire.

Fratele cel mare îi spune:

– Stai cu noi; în mănăstire n'o să te poată primi – acolo trebuie să munceşti. Tu eşti mereu bolnav... Rămâi tu cu noi...

Dar de săraci ce erau, nu mai puteau să se îngrijească de el.

Se duce mama la biserică cu pruncul, şi merge înaintea icoanei Maicii Domnului, şi ia pruncul în braţe, şi-l tinde Ei:

- Tu vezi, Stăpână..., nu mai pot să mă îngrijesc de el. Ţie ţi-l dau. De acum este fiul tău: Rogu-Te, Stăpână bună, primeşte-l întru grija Ta.

În noaptea aceea visează feciorul un vis: o Doamnă, strălucind cu lumină, preaslăvită, măreaţă. Ştie că este Împărăteasă, dar ştie că este şi mama lui...

Împărăteasa îi dă o mică legătură, o basma cu ceva înfăşurat în ea, şi îi zice:

– Mergi la Împăratul şi-I dă acestea.

Se duce feciorul. Şi intră într'o sală mare, foarte lungă, plină de lumini. La capătul ei şade pe Scaun – Împăratul, înconjurat de feţe domneşti, de slujitori, de ostaşi. Feciorul face câţiva paşi, dar cuprins de frică multă, cade cu faţa la pământ.

Zice Împăratul cuiva dintre cei de lângă El:

– Mergi şi ridică-i legătura, şi vezi ce cuprinde.

Slujitorul o desface.

– Două inimi zdrobite!

Împăratul se ridică şi zice pruncului:

– Atunci – tu eşti fiul Meu!

Şi se trezeşte copilul.

Din acea zi, nu a mai fost niciodată bolnav.

CUPRINS

PREDOSLOVIE 5

CUVÂNTAREA 1: PENTRU DESĂVÂRŞIREA MONAHISMULUI ŞI RENAŞTEREA BISERICII RUSE 21

Problema desăvârşirii, în legătură cu Biserica Rusă. Pilda lui Hristos: El S'a rugat pentru întregul Adam şi a murit pentru toţi. Monahismul – a-şi da viaţa celorlalţi şi a primi moartea. Ţelul monahismului – asemănarea cu Hristos în smerenia Lui. O viziune mărginită a desăvârşirii. Monahul – purtător al întregului Adam. De la cele neînsemnate până la a cuprinde întregul Adam. Monahismul şi mucenicia – viaţa după poruncile lui Hristos. Calea renaşterii în Rusia – unitatea în jurul Patriarhului. Propovăduirea desăvârşirii este cu neputinţă în lumea căzută.

CUVÂNTAREA 2: PENTRU RISCUL ÎN VIAŢA DUHOVNICEASCĂ. NAŢIONALISMUL ŞI ÎNTREAGA OMENIRE 37

Riscul mântuirii de sine. Pentru Dumnezeul „cel cunoscut." Despre titlul cărţii Vom vedea pe Dumnezeu precum este. *Toată viaţa în Hristos este marcată de primejdii. Pentru frica de a greşi. Dumnezeiască Arătarea Sfântului Siluan şi urmările ei. Primejdia naţionalismului. Harul şi părăsirea de Dumnezeu. Monahismul favorizează „trăirea întregii omeniri." Pentru creşterea duhovnicească cea neobservată.*

CUVÂNTAREA 3: DEŞERTAREA..... 49
Pentru prigoana în Rusia şi cinstea de a suferi pentru Hristos. Deşertarea – semnul alegerii lui Dumnezeu....

CUVÂNTAREA 4: DESPRE STRUCTURA MĂNĂSTIRII 53

Naţionalismul şi Hristosul universal. Limitarea lui Hristos ca o cădere în întuneric. Neprimirea mănăstirii noastre din pricina naţionalismului. Manifestarea conştientizării „întregului Adam" în viaţa monastică. Universalismul creştin şi cel necreştin. Duhul vieţii, iară nu disciplina: „neorânduiala" nu este atât de importantă. Conştiinţa lui Hristos ca temeiul structurii. Rugăciunea curată răpeşte mintea de la cele neînsemnate. Nevoinţa exterioară – este prea puţin.

CUVÂNTAREA 5: CHIPUL LUI IISUS HRISTOS..... 65

Pentru însemnarea chipului în inimi. Nevoinţa-gândul lui Hristos – a şterge blestemul lui Adam. Lărgirea inimii prin poruncile lui Hristos. A urma şi a se asemăna lui Hristos înseamnă a-şi înnoi conştiinţa. Experienţa Sfântului Siluan: o însuflare nesecată ce depăşeşte tipicele. Însuflarea atârnă nu numai de Dumnezeu, ci şi de înclinaţia noastră. Experienţa asemănătoare lui Hristos, a Sfântului Siluan. Duhovnicia şi percepţia inimii. Petrecerea minţii împreună cu Hristos. Cum trebuie a se lupta cu gândul.

CUVÂNTAREA 6: DESPRE RĂTĂCIRE..... 75

Întâlnirea cu conceptul „rătăcire." Ce anume este rătăcirea şi „steaua nerătăcită." Criteriul vieţii nerătăcite. „Învredniceşte-ne, Doamne, în ziua aceasta..." În theologia abstractă mai curând sânt

cu putinţă greşelile. Ţelul nostru – „Cela ce simplu va trăi..." Sf. Siluan – un caz aparte: nu trebuie a se compara cu el. Dumnezeu ne vede pe noi, iar nu noi pe Dumnezeu. Pentru neînţelegerea a ceea ce este păcatul – învinuirea lui Dumnezeu. Pentru smerirea de sine şi de-Dumnezeu-părăsirea.

CUVÂNTAREA 7: DESPRE VECINICIE..... 87

Ţelul – a dobândi Dumnezeiasca vecinicie. Pomenirea morţii şi cele vremelnice. Pregătire către vecinicie. Vecinicia ca prisosul de viaţă în Hristos. Cum se trăieşte în vecinicie. Vecinica fiire se va cunoaşte deplin numai după moarte. Despre viaţa după moarte.

CUVÂNTAREA 8: DESPRE PRINCIPIILE VIEŢII MONAHALE..... 95

Vederea adevăratului criteriu. Cunoaşterea în unirea dragostei. Calea Stareţului Iosif şi a Sfântului Siluan. Pentru smerita cugetare prin cunoaşterea lui Dumnezeu. „Noi începem cu abecedarul." Ideea unirii la Cuviosul Siluan: cum să o concretizăm în „familia" noastră. Cum să înţelegem principiul vieţii şi însuflarea. Fiţi „artişti." Dumnezeul nostru – Dumnezeu Viu, Ipostatic.

CUVÂNTAREA 9: ORGANIZAREA VIEŢII MONASTICE DUPĂ PRINCIPIUL PERSOANEI..... 107

Tipicul şi persoana. Rugăciunea în biserică, în chilie şi pentru lume. Pentru vieţuirea împreună. Despre lupta zilnică cu păcatul, pe calea mântuirii. De neocolit sânt frecuşurile în viaţa de obşte. Pilda lui Hristos, în viziunea ţelului final. „Familia" noastră este de la Dumnezeu. Cuviosul Siluan şi Sfinţii sânt „acolo unde este Hristos."

CUVÂNTAREA 10: CUM SĂ TRECEM MARELE POST 119

Cum să trecem postul, în viziunea ţelului final. Pentru biruinţa lui Hristos pe Golgotha. Despre textele slujbelor Postului Mare. Predania vie a Bisericii. Pentru felurita putere de a îndura a fiecăruia. Bucuria nu ţine multă vreme. Pentru anumite amănunte ale Postului. Pentru Duminica Iertării: cum se prea biruiesc ispitele. Lemnul cunoaşterii şi dezbinarea între oameni. A se micşora este lucru mare înaintea lui Dumnezeu – cum se atrage harul. Aşteptări apocaliptice. Unirea în Fiinţă, ca îndumnezeire. Despre rugăciunea Sfântului Efrem Sirul.

CUVÂNTAREA 11: POSTUL ŞI LUPTA CU ISPITELE PE CALEA CĂTRE ÎNVIERE 131

Pentru ispita lui Hristos în pustie. Prin Post poate să ne vină ispită. Vrăjmaşul ne ispiteşte într'o măsură mai mică decât pe Hristos. Ispitele prin Post sânt în toate planurile fiinţei noastre. Ţelul Postului – trăirea Învierii prin „aşteptarea" care este izvorul energiei. Pentru cele două biruinţe şi cele două înfrângeri. Hristos – calea pentru fiii lui Adam cel căzut. Pentru lupta fizică cu păcatul, până la durerea inimii. Despre întâietatea minţii în lupta duhovnicească cu păcatul. Despre lupta trupească şi amintirea morţii.

CUVÂNTAREA 12: CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU PRIN NEVOINŢA DEŞERTĂRII ŞI A PLÂNGERII 143

Despre mântuire şi despre deşertăciunea ştiinţei theologice: prin ea nu se poate trăi Dumnezeu. Despre legătura fiinţială cu Dumnezeu,

prin înfrânare de la păcat. Despre ipostas în învățătura și pilda Cuviosului Siluan. Prin lupta cu păcatul vine cunoașterea lui Dumnezeu. Lacrimile – calea sfinților; înrobirea – calea lumii. Mântuirea – a urma lui Hristos în deșertarea Sa: a primi moartea de la fratele. Noi ne mântuim în epoca apostaziei. Cuvântarea de Dumnezeu ca rugăciune și ca stare. Despre căderea lui Adam, descoperirea „Eu Sânt" și propovăduirea „Pocăiți-vă!" Unde nu este dragoste, plâns nu va fi.

CUVÂNTAREA 13: CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU PRIN ASEMĂNAREA CU HRISTOS ÎN ATOT-OMENIREA SA 155

Educația academică și credința. Experiența lui Hristos este temeiul vieții Cuviosului Siluan. Ce înseamnă a fi chipul lui Dumnezeu. Hristos, ca ideal al omului. Despre adevărata cuvântare de Dumnezeu. „A nu săvârși păcatul" – calea către primirea lui Dumnezeu, după pilda Cuviosului Siluan. Obștea – cale către viața în Dumnezeu și cu Dumnezeu. Asemănarea cu Hristos, în universalismul Său. Rezultatele theologiei cărturărești. Despre ecumenism – ca viață fără de păcat. Theologia contemporană – autour du pot. *„Tatăl nostru" este adevărata patrologie.*

CUVÂNTAREA 14: PENTRU PAZA MINȚII ÎN DUMNEZEU 167

Despre puterea și adâncul sensului rugăciunilor de zi cu zi. Despre Sfântul Siluan: unde petrecea el cu mintea. Pilda lui Hristos. Respingerea gândurilor prin paza minții în Dumnezeu-Omul este o minune: „pământ" care trăiește și gândește pe Dumnezeu. Simțul legăturii cu Dumnezeu este începutul țelului nevoinței noastre. De la pomenirea Înfricoșatei Judecăți la pocăința care ne aseamănă cu Hristos. Cum să treci cu mintea către Dumnezeu. Părintele Serafim

de la Sfântul Munte: „Numai păcatul înjoseşte." Despre pocăinţa nesfârşită. Despre puterea de a ne renaşte a cuvântului rugăciunii. Ascultarea duce la adevărata Fiinţă.

CUVÂNTAREA 15: MÂNTUIREA NOASTRĂ STĂ ÎN UNIREA NOASTRĂ 177

Cum se naşte cuvântul pentru cei de faţă. Cum se îmbină cele neţărmurit de mari cu cele mai simple lucruri din viaţa noastră. Nu dreptului este pusă legea: trebuie să ascultăm glasul lui Dumnezeu. Despre neînţelegeri. Cuviosul Siluan – pildă a libertăţii faţă de orice concurenţă. Mântuirea noastră stă în unire. De la rugăciunea pentru mănăstire, la rugăciunea pentru întregul Adam. Urmaţi duhovnicilor. Greutăţi din pricina înţelegerii parţiale a unora. Pentru paza principiului general. Rugăciunea cea mai presus de chip. Greu este a găsi o limbă pentru cuvânt.

CUVÂNTAREA 16: CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU ŞI DEVENIREA PERSOANEI 187

Rugăciunea izbăveşte de împovărarea materiei. Tragedia necunoaşterii lui Dumnezeu. Sărăcia duhovnicească. Despre limitele posibilităţilor făpturii. Absolutul ca persoană – temeiul asemănării omului cu Dumnezeu. Despre gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru om, în Hristos. Problema repetării rugăciunilor. Vederea lui Dumnezeu ca ţel al monahismului. Is. 11: 1-2. Problema persoanei încă nu este rezolvată. Rugăciunea pentru întregul Adam este expresia persoanei. Monahismul şi şcolile proorocilor. Despre micşorarea dimensiunilor creştinismului. Cele două forme de smerenie. Despre paza însuflării.

CUVÂNTAREA 17: CALEA CĂTRE CUNOAŞTEREA LUI DUMNEZEU 205

Pentru dragostea de Dumnezeu. Dumnezeu Singur este adevărata Fiinţă. Pentru cuvintele „Fără Mine nu puteţi face nimic." Sarcina noastră – a ne adăogi şuvoiului vieţii Dumnezeieşti. Fiinţa, una este. Biruinţa păcatului părintelui celui întâi-zidit. Cuprinsul fiinţial al poruncii lui Hristos. Moartea se biruieşte prin deşertare. Urmarea lui Hristos pe calea suferinţei. Despre primirea energiilor Dumnezeieşti. Despre „cei chemaţi şi cei aleşi" şi predestinarea.

CUVÂNTAREA 18: CALEA CĂTRE ASEMĂNAREA CU DUMNEZEU 223

Oare dragostea trupească şi însuflarea artistică pot deveni duhovniceşti? Cuviosul Siluan – despre lupta cu propriul său caracter. Despre sfinţenia cea dintru început a Maicii Domnului. Biruinţa asupra gândurilor este una mai presus de cosmos. Despre dragostea pătimaşă şi cea Dumnezeiască. Cum a trecut în vecinicie Cuviosul Siluan. Neputinţa filosofiei şi a ştiinţei în ce priveşte viaţa duhovnicească. Duhul poruncilor ca stare proprie. „Cu cât mai desăvârşită dragostea, cu atât mai sfântă viaţa."

CUVÂNTAREA 19: DESPRE ASEMĂNAREA NOASTRĂ CEA DINTRU ÎNCEPUT CU DUMNEZEU, ŞI CĂDEREA 237

Temeiul nostru – Descoperirea, iar nu deducţia. Mc. 9:23; Lc. 8:48 şi Io. 10:34 – pentru „mântuirea prin credinţă." Credinţa este manifestarea lucrătoare a puterii lui Dumnezeu în noi. Primejdios lucru a vorbi despre „îndumnezeire" (Cf. Io. 10:34). Noi sântem

chipul lui Dumnezeu, dar răniți de păcat. Despre însușirea conștiinței că sântem „fii ai lui Dumnezeu" și realitatea căderii.

CUVÂNTAREA 20: MÂNTUIREA PRIN DRAGOSTE, IAR NU PRIN BOGĂȚIA CUNOȘTINȚELOR INTELECTUALE 247

Mântuirea se dobândește prin dragoste. Despre cuvântul cel de pe urmă al Starețului Siluan (Cf. 1 Cor. 13 și Sf. Ioan și Kronstadt). Dezbinarea creștinismului din pricina nedeplinei înțelegeri a poruncii iubirii. Monahismul ca școală a iubirii și a mântuirii. Despre paza poruncilor. Despre ferirea de păcat. Poruncile lui Hristos sânt mai presus de cosmos. Descoperirea gândului celui mai nainte de veci pentru om în Hristos. Pentru neapărata trebuință a cunoașterii țelului ultim al monahismului.

CUVÂNTAREA 21: MĂREȚIA CHEMĂRII MONASTICE 255

Monahismul este cea mai măreață cultură pe Pământ, lupta împotriva patimilor și viața înaintea Feței lui Dumnezeu. Experiența picturii, ca descoperire a frumuseții lăuntrice. Despre Liturghie. Despre robia păcatului. Viața fără de păcat, prin nevoință. Poruncile lui Hristos scot la iveală păcatul. „Imposibilitatea" poruncilor lui Hristos. Despre nevoința minții: tot gândul care nu este după Evanghelie este păcat. Cum să ne luptăm cu gândurile.

CUVÂNTAREA 22: DESPRE LUPTA DE A PETRECE CU MINTEA ÎN DUMNEZEU 269

Patima își are chipul propriu. Lupta pricinuită de neînvoirea minții cu gândul rugăciunii creatoare. Primejdia gândurilor trupești. A-și ține mintea în Dumnezeu este cu putință numai prin puterea lui

Dumnezeu Însuşi. Venirea lui Dumnezeu ca slobozire din robirea materiei. Metode de luptă pentru a smulge mintea de la gânduri. Trebuie ca Însuşi Dumnezeu să vină către noi. Tragedia lumii – păcatul îndumnezeirii de sine. Îndumnezeirea prin petrecerea cu mintea în Dragostea lui Dumnezeu.

CUVÂNTAREA 23: DESPRE VIAŢA ÎN PUSTIA ATHOSULUI 277

Despre ieşirea în pustie. Despre rugăciunea când lumea este uitată. Sfatul bătrânilor în anul 1938. Cuvântul Arhiepiscopului Vasili Krivoşein. Despre propria slujire duhovnicească a părintelui. Convorbirea cu un monah. Despre Lumina Nezidită.

CUVÂNTAREA 24: „O, CUM AŞ DORI CA VOI TOŢI SĂ FIŢI POEŢI!" 289

Despre Postul Mare. Despre neapărata trebuinţă a însuflării. Despre postul lui Hristos în pustie. Despre asemănarea cu Hristos în vecinicie. Trebuie să devenim poeţi însufla ţi şi nevoitori plini de bărbăţie. Despre primirea vieţii nezidite a lui Dumnezeu. Intelectul şi „nebunia credinţei." Pentru ura de sine şi dragostea de Dumnezeu şi de aproapele. Despre suferinţele lui Hristos din iubire pentru om. Pilda Sfântului Ioan Înaintemergătorul. Pomenirea Judecăţii de Apoi. De la cele mici, la nemărmurire.

CUVÂNTAREA 25: DUMINICA IERTĂRII: „FERICITĂ MINTEA CAREA NU A UMBLAT ÎN SFATUL NECINSTITORILOR" 297

Iertarea: de la lăcaşul de rugăciune până la dimensiunile cosmice. „Fericită mintea carea nu a umblat în sfatul gândurilor rele."

Despre petrecerea în Dumnezeu. Noi trebuie să trăim cu cuvântul lui Hristos, dar fără închipuire. Rolul voirii noastre. Dumnezeu este smerenie. Pentru a ierta unul pe altul. Triodul şi aspectul kenotic. „Aştept învierea morţilor."

CUVÂNTAREA 26: DESPRE ÎNTREGIMEA VIEŢII DUHOVNICEŞTI 305

Despre rătăcirea celor ce zic: „Acum nu mai sânt Stareţi." Pentru Rusia – a se uni în jurul Patriarhului. Istoria omenirii. Ruinările din Rusia. Hristos acelaşi în veci. Despre povăţuirea duhovnicească. Ascultarea – cultura cunoaşterii lui Dumnezeu. Despre cele trei perioade ale vieţii duhovniceşti. Ascultarea – cale către rugăciunea curată. A nu atribui sieşi nimic! Pentru cuvântul igumenului Misail. Despre stările care nu cunosc experienţa Golgothei. Despre cei ce cred că darurile duhovniceşti în vremea noastră nu mai sânt cu putinţă.

CUVÂNTAREA 27: SUFERINŢELE PRIN CARE SE CUNOAŞTE UNIMEA OMENIRII – CALE A MÂNTUIRII ÎN VREMEA NOASTRĂ 319

Înţelegerea omenirii prin împreună-pătimire. Vremea noastră – îndoit de grea. Despre rugătorul pentru lumea întreagă. Despre iadul neiubirii. Neputinţa noastră pentru isihasm. Pentru mântuirea noastră prin suferinţele caracteristice veacului nostru. Despre lipsa de cultură a inimii, într'un belşug de cultură a intelectului.

CUVÂNTAREA 28: DESPRE ÎNFIERE 329

Tot locul este spre mântuire. Înțelesul iconografiei „Scării." „Acum am început." Despre diferitele vârste duhovnicești în una și aceeași mănăstire, și greutăți. Despre rugăciunea propusă obștii. Principiul nostru – poruncile lui Hristos. Despre înfiere: „Al tău sânt eu." Despre cele două inimi zdrobite. Prigonirea desăvârșirii. Calea noastră – împreună-pătimire și unime.

CUVÂNTAREA 29: DE LA ETICĂ LA FIINȚIALITATE 341

„Pocăiți-vă!": de la etică la ființialitate. Pilda din Evanghelie cu tânărul bogat. Despre diferitele nivele: Maria și Martha. Tema persoanei. „De la Dumnezeul cel mare să ceri numai cele mari." Pentru suferințele lui Adam: Hristos, ca răspuns la ele. Pentru înțelegerea „graiului" lui Hristos, urmând Lui. Prin răbdare se primește simțământul ființei. Despre înfiere: „Al Tău sânt eu."

CUVÂNTAREA 30: DESPRE PĂRĂSIREA DE DUMNEZEU 353

Despre cuvântul lui Dumnezeu. Iconografia și chipul lui Dumnezeu. Despre întâmplarea cu părintele N. Despre părăsirea de Dumnezeu în epoca noastră. „Așa trebuie pentru vecinicie." Clătinările și neputința – calea noastră. Despre depărtarea energiei bucuriei. Pentru durerea care naște rugăciune pentru întreaga lume.

CUVÂNTAREA DE RĂMAS BUN 361

Pentru cuvântul de-Dumnezeu-dat. Pentru alegerea de către Dumnezeu la viața monahală. Despre unimea cu frații după sfârșit. Suferințele pentru a însuși viața lui Hristos. Desăvârșirea credinței creștine. Despre viața noastră ca durerile lui Hristos. Despre gropniță: „și după moarte vom fi nedespărțiți..."

TESTAMENT 369

Anexa 1
MĂRTURIA DUHULUI: PĂRINTELE SOFRONIE ŞI BISERICA RUSĂ 373

Anexa 2
RUGĂCIUNEA PENTRU UNIRE 381

Anexa 3
POVESTEA MONAHULUI 383

C-da 147
Nr. de coli 25
Format A5 – 61/86

Culegere şi tehnoredactare computerizată:
Constantin Făgeţan
Grafică: M. Sofronia

Tipărit la:
Tipografia Arhiepiscopiei Ortodoxe Române
Alba Iulia